

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra orální historie - soudobé dějiny

Bc. Filip Procházka, DiS

Historie českého (československého) reenactingu

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Mücke, Ph.D.

Praha 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 17. 4. 2012

Filip Procházka

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval všem, kteří mi s touto prací pomohli, ať už vzpomínkami, fotografiemi, radou, kontakty či jinak, zejména děkuji své přítelkyni Janě a vedoucímu práce PhDr. Pavlu Mückemu, Ph.D.

Obsah

1. Úvod	07
2. Reenacting - reenacting	17
a. Historický úvod	25
b. Historie reenactingu u nás	35
3. Orální historie a další používané metody	50
a. Témata rozhovorů a vyprávění	54
b. Vedení rozhovorů	54
4. Historie jednotlivých období českého (československého) reenactingu	58
a. Reenacting jednotek napoleonské éry a Prusko - rakouské války	58
b. Americká občanská válka	76
c. Československá armáda	79
d. Četnictvo	82
e. Americká armáda	86
f. Československé jednotky na Západě a britské jednotky	92
g. Rudá armáda	98
h. Royal Air Force	103
i. Jednotky nacistického Německa	108
j. Československá lidová armáda	111
5. Jak reenacting vidí sami reenactors	116
6. Závěr a shrnutí	119
7. Použité zdroje	124
8. Přílohy	159
a. Fotogalerie	159
b. Přepisy rozhovorů	170

Abstrakt

Cílem mé diplomové práce bylo dle možností zmapovat nejpoblárnější úsek koníčku zvaného reenacting či reenacting, tedy připomínání vojenské historie, respektive vojáků a vojenských jednotek a to s ohledem na jeho možnou historii před rokem 1989 a následný rozvoj. Dle předpokladů je jeho historie po tzv. Sametové revoluci mnohem bohatší, nicméně tento koníček existoval i dříve. Tehdy byly převážně připomínány starší konflikty – napoleonské války a válka Prusko - rakouská v roce 1866. Budoucí reenactors se rekrutovali ze šermířů, trampů. Rok 1989 byl pro všechny zúčastněné skutečně předělem, který umožnil nárůst členské základny, získávat vybavení, bylo možné pořádat akce a účastnit se jich a hlavně, bylo možné připomínat si další etapy naší historie. V rámci této aktivity se valná většina reenactors snaží o to, aby připomínali své předobrazy co možno nejvěrněji. Nová je snaha pořádat nejen bojové ukázky, ale i aktivity připomínající interaktivní muzeum. Práce si neklade za cíl pokrýt historii reenactingu vyčerpávajícím způsobem, ale po zkušenostech získaných při sběru podkladů spíše tak, aby bylo zachyceno vše důležité, aby mohla být také využita jako startovací bod pro případné následovníky.

Abstract

The goal of this thesis is to do research , as wide as possible, in the most popular part of hobby named reenacting or reenacting (Napoleonic era, Austro-Prussian Wars, American Civil War, Second World War and some new topic – Czechoslovak Peoples Army, Royal Air Force and Czechoslovak Policemen before WW2). Thats mean commemoration and re-enactment of military history and military units in whole its history from time before 1989 to the future. I tried to find grounds of this hobby and describe development of it. As I expected, progress of this hobby or movement is larger, but this hobby existed before 1989 too. Reenactors reenacted and portrayed older conflicts as Napoleonic and Austro-Prussian war. Future reenactors were mainly fencers and tramps. Year 1989 was turning point for all reenactors. Theirs hobby is legal, it is possible to travel, to unite, to ground living history groups, own weapons, speak about all part of our history. It was possible to share and search information, regulation with and in foreign countries, foreigners and archives and museums. Main goal of reenactors is to portray theirs archetypes as good as possible. Public can see not only reconstruction of battles, but open air exhibition – „very interactive museums“. This thesis can't be described as

„Complete, all history of reenacting is written in it“, but all important parts are in it and it could be used as starting point for possible followers.

Klíčová slova

Reenacting, reenacting, reenactor, napoleonské války, Prusko - rakouská válka, Americká občanská válka, Československá armáda, Československá samostatná obrněná brigáda, Royal Air Force, US ARMY, Rudá Armáda, nacistické Německo, Československá lidová armáda, Četnická pátrací stanice, Četnické humoresky

Keywords

Reenacting, reenacting, reenactor, Napoleonic wars, Austro-Prussian War, American Civil War, Czechoslovak Army, Czechoslovak Independent Armoured Brigade Group, Royal Air Force, US ARMY, Red Army, Third Reich, Czechoslovakian People's Army, Gendarmerie, Četnické humoresky

1. Úvod

Tento text vytvářím jako dvanáct let aktivní reenactor. Začal jsem tehdy jezdit s klubem vojenské historie KVH Západ, jehož tématem byl motopraporek Československé samostatné obrněné brigády ve Velké Británii a zároveň, díky několika jedincům, Royal Air Force, respektive Women Auxiliary Air Force. Od té doby jsem měl možnost, díky své účasti na různých akcích potkat desítky reenactors a stejně tak i mnoho klubů vojenské historie. O některých z nich jsem psal i jako redaktor zpravodaje A report. Další zkušenost mám jako zakladatel Klubu vojenské historie 276th Sqdn (reenacted) RAF, o. s.. Těchto svých znalostí a zkušeností využívám při psaní magisterské práce, kterou právě čtete a vím tedy, že reenacting je u nás velmi populární a rozvinutý, a to nejen do kvantity, ale i kvalitativně. Reenactors za sebou mají mnoho práce v podobě knih, filmů, výstav a stovek ukázek. Nicméně i přes více jak dvacetiletou, respektive téměř osmdesátiletou historii, tento koníček či styl života zatím nenašly autora, který by zachytil celý jeho vznik. Snaha o opak byla jedním z důvodů, proč tato práce vznikla. Dalším byl fakt, že věnují-li se této aktivitě stovky, ne-li tisíce osob schopných na některé ukázky přitáhnout desítky tisíc návštěvníků, nebude se jednat o marginální aktivitu. Impulsem pro vznik této práce byla rovněž komparace vlastních zkušeností se zahraničím (Kde jsou pochopitelně dlouhodobější). Ty byly získány díky účasti převážně na akcích ve Velké Británii, rovněž na internetu a následně i při rešerši pro tuto práci. Například vyhledáváme-li slovo reenacting na amazon.com, nalezneme (k 20. prosinci 2012) 516 knih, které se tomuto tématu nějakým způsobem věnují. Vyhledáváme-li diskusní fóra věnovaná reenactingu, google.com jich nabízí desítky, ne-li stovky – lze diskutovat o starém Římě, druhé světové válce, ale i na specializovanější témata, jako je například Osa, Commando, Wehrmacht, Vietnam a další. U nás existuje v tuto chvíli jedno všeobecné či všezastřešující fórum – www.militaryzone.cz (Fóra privátní či tematická lze najít na webech jednotlivých klubů vojenské historie, webu [napoleonika.cz](http://www.napoleonika.cz), marginální diskuse probíhá například na www.palba.cz či www.valka.cz). V zahraničí se reenactingu věnuje i několik časopisů, například *Smoke and Fire News*¹ a *Skirmish*². V Čechách takový časopis neexistuje. Časopisy jako *Válka*, *Válka Speciál*, *Živá historie*, nemají s reenactinem nic společného.

¹ *Smoke & Fire Newspaper* [online]. c2011 [cit. 2012-11-30]. <<http://www.smoke-fire.com/smoke-fire-newspaper.asp>>.

² *Skirmish The living history Magazine* [online]. c2012 [cit. 1998-06-13]. <<http://www.skirmishmagazine.com/>>.

Časopis Válka REVUE popřípadě Speciál Válka REVUE, vydavatelství Extra Publishing obsahují články o zbraních či historických událostech, ale nikoliv o reenactingu jako takovém či reenactingových akcích. Tato témata absentují i v periodiku Živá historie stejného vydavatelství. Další existující časopis History REVUE je spíše historickým bulvárem, pojednávajícím o historických zajímavostech, nicméně reenacting zde rovněž chybí. Toto téma bývá zřídka obsaženo v časopisech Historický kaleidoskop, dříve o něm psaly časopisy typu Commando, který dnes už neexistuje. Posledním důvodem pro vznik této práce, který je částečně obsažen i v následujících textech, je snaha více informovat veřejnost, že ten, koho potkají v uniformě, nemusí být vždy voják Armády České republiky, policista či příslušník jiných uniformovaných složek.

Vzhledem k tomu, že tato práce je limitována časem i množstvím a jejím cílem není postihnout historii reenactingu všech klubů/historických období/jednotek, zaměřil jsem se na ta, o kterých jsem přesvědčen, že mají tradici nejdelsí, těší se velké popularitě či jsou svým způsobem netypická. Konkrétně se jedná o období napoleonských válek, s tím víceméně souvisí reenacting jednotek války 1866, respektive k. u. k. armáda všeobecně, dále Americkou občanskou válku, československou armádu první či druhé republiky, četnictvo, období druhé světové války s rozlišením na historii spojeneckého i nepřátelského reenactingu (konkrétně na americké, sovětské, německé i československé jednotky) a nakonec i Československou lidovou armádu. Pominul jsem jen reenacting války ve Vietnamu, který je dle mého názoru zaměřená spíše na airsoft, dále jednotky starého Říma či dávného Skotska a další, jejichž popularita ani tradice nejsou dle mého názoru takové, jako u vybraných období. Tři období jsou zde zařazeny jako jakési výjimky, kuriozity (nikoliv v pejorativním slova smyslu). Jsou jimi četnické kluby (Které se začaly objevovat po stále populárním, byť některými z těchto klubů kontroverzně vnímaném, seriálu Četnické humoresky.), Československou lidovou armádu (jako nejmladší možné období) a Royal Air Force (jako koníček svým způsobem individuální) Pro účely této práce pomímám aktivity klubů či organizací, které, kromě dalších podmínek uvedených v tomto odstavci, jsou spíše zaměřené na rekonstrukci období historie spíše podle domněnek, či odhadů, respektive vykopávek či jiných zlomkovitých informací a stejně tak skupiny historického šermu, které jsou dle mého názoru spíše divadelním uskupením. Stejně tak opomímám i indiánská hnutí, rovněž na základě toho, že se „bílí Indiáni zabývají

vším, o čem se domnívají, že se tím Indiáni zabývali v „předrezervační“ době.“³ Vizuálně je reenactingu podobný airsoft, nicméně ten je doposud spíše vojenským sport, jehož cílem je hra zúčastněných, popřípadě nácvik a využití vojenských dovedností, ne nutně se vztahem k historii a jejím připomínáním. I proto zde airsoft nezmiňuji a do reenactingu ho neřadím.

Po zkušenostech získaných při sběru podkladů se snažím reenactingu zachytit spíše tak, aby bylo zaznamenáno vše důležité a aby tato práce mohla být také využita jako startovací bod pro případné následovníky. Snažím se tedy popsat:

- původ reenactingu
- jeho historii, respektive, zda existovala již před rokem 1989 a pokud ano, jaký měl tento rok na něj vliv, popřípadě další jeho milníky
- aktivity, které jsou pro jednotlivá období důležité, respektive motivaci, proč se jednotlivé kluby či respondenti reenactingu věnují
- zaznamenat vývoj reenactingu

Komplexní seriózní zpracování tohoto tématu doposud chybí. V letech 2002 – 2003 autor pro časopis A report napsal několik profilů klubů vojenské historie, dále byl uveřejněn text v časopise Policista⁴ a to o Klubu vojenské historie Četnická pátrací stanice Praha, jehož úvod zmiňuje letmo historii reenactingu, popřípadě mnohem obsáhlejší článek „Bitva u Slavkova v současném re-enactmentu“⁵ Jakuba Samka. Podobně se pouze

³ PECL, Václav. Fenomén oživené historie (na příkladu českých a moravských euroindiánů a jejich shromáždění na akcích pow wow) [online]. 2009 [cit. 2012-11-20]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Martina Pavlicová. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/109759/ff_m/>.

⁴ *Policista* [online]. Praha: Themis, 1995– . [cit.2012-08-12]. URL: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/2003/casopisy/pol/0411/patracka_info.html.

⁵ SAMEK, Jakub. Bitva u Slavkova v současném re-enactmentu. In: *Projekt Austerlitz* [online]. Sep 15, 2011, [cit. 2012-07-1]. Dostupné z: http://www.austerlitz.org/bitva-u-slavkova-v-soucasnem-re-enactmentu_a1809

napoleonistice věnuje František Kopecký ve svém příspěvku ve sborníku „25 let rekonstrukcí bitvy pod Santonem“⁶.

Zatím nejobsáhlejší prací, která je mi známá, je kniha Jana Dvořáka a Pavla Zachovaly „Oživlá historie, Vojáci napoleonských válek z Čech, Moravy a Slovenska na prahu 21. století.“⁷ z roku 2000. Ta začíná stručnou kapitolou o reenactingu jako takovém a následně přináší profily tehdy existujících klubů vojenské historie z doby napoleonistky i informaci o jejich historických vzorech.

Reenactingem se zabývá, byť ve velmi malé míře, i časopis Dějiny a současnost, ve kterém byly zveřejněny tři, respektive jeden článek s tímto tématem (Článek „Vykovat si svůj hřebík“⁸ z čísla 8 z roku 2006 popisuje snahu o výstavbu velmožského sídla, text „To tenkrát v čtyřicátom pátom“⁹ z čísla 5 roku 2009 je spíše avízem na oslavy konce války v Evropě v Plzni). Tím je příspěvek Jaroslava Krátkého z čísla 8 roku 2001 s názvem „Historizující slavnosti v Terezíně“¹⁰, který se zabývá reáliemi a realitou Josefínských slavností v někdejší vojenské pevnosti Terezín a víceméně reaguje i na otázku – „reenacting, oživlá historie či divadlo pro lidi“. Jaroslav Krátký ve svém článku zmiňuje, že se Josefínských slavností účastní armády v uniformách z dob, kdy zde pevnost ještě nestála. Připomíná také tradiční jednotku 42. pěšího pluku Grenadierkompanie Erbach, autonomní součásti Československé společnosti vojenské historie, jejímž cílem bylo

⁶ GALE, František, ed. *Tvarožná, 1805-2005: 25 let rekonstrukcí bitevních scén ve Tvarožné pod návrším Santon, připomínajících Bitvu tří císařů, 2.12.1805*. Tvarožná: Obec Tvarožná, 2005. 59 s., 49 s. obr. příl. ISBN 80-239-7479-3.

⁷ *Oživlá historie: vojáci napoleonských válek z Čech, Moravy a Slovenska na prahu 21. století = Histoire ranimée: les soldats des armées de l'époque napoléonienne de Bohême, Moravie et Slovaquie au seuil du 21-e siècle = Lebendige Geschichte: die Soldaten der napoleonischen Kriege aus Böhmen, Mähren und der Slowakei an der Schwelle des 21. Jahrhunderts*. Vyd. 1. Brno: H. Zachovalová, 2000. 153 s. ISBN 80-902924-0-2.

⁸ COUFALOVÁ, Iveta. *Vykovat si svůj hřebík* [online]. [cit. 2012-08-13]. <<http://dejiny.nln.cz/archiv/2006/8/vykovat-si-svuj-hrebik>>.

⁹ COUFALOVÁ, Iveta. *To tenkrát v čtyřicátom pátom* [online]. [cit. 2012-08-13]. <<http://dejiny.nln.cz/archiv/2009/5/-to-tenkrat-v-ctyricatom-patom->>.

¹⁰ KRÁTKÝ, Jaroslav. *Historizující slavnosti v Terezíně Fikce, anebo ožívování tradice, Dějiny a současnost* [online]. [cit. 2012-08-13]. <<http://dejiny.nln.cz/archiv/2011/8/historizujici-slavnosti-v-terezine->>.

obnovit tradici Granátnického pochodu a připomínat historii pevnostní osádky v letech 1784 – 1866. Akce s touto tematikou se konaly v letech 1993 – 1995. Následně konané Josefské slavnosti (jejichž první ročník byl pořádán v roce 2004) dle Jaroslava Krátkého mají s dříve konanou akcí společné účastníky v historických uniformách, pietní akci u kostela a základního kamene, slavnostní pochod a bitevní ukázkou. Původní akce ale byla orientována na obnovu zapomenutých tradic a připomínek osudů vojáků zdejší původní posádky, kdežto pro Josefské slavnosti je Terezín jen kulisou a tyto slavnosti jsou tak jen fikcí.

Reenactingem se zabývala i Česká televize, a to ve svých pořadech „Ta naše povaha česká“ a „Historie CS“. Díl „K počtě zbraň“¹¹ natočený v rámci prvně jmenovaného je o brněnské Pětačtyřicítce, o které pojednává i tato práce. Kvůli tomuto dílu si divák může o reenactingu udělat velmi zkreslený obrázek – část ho Česká televize natáčela v průběhu plesu, část při převlékání hlavních aktérů, zakomponovala do něj i jeepaře, kteří, jak již bylo řečeno, nemají s reenactingem nic společného a stejně tak vyvolává otázky zapojení novodobého válečného veterána do tohoto pořadu. Jeho vystoupení sice navazuje na řeč Petra „Stalina“ Vacka a jeho zmínku o vojácích v zahraničních misích, ale stejně si nejsem úplně jistý, zda si diváci po spatření mých kamarádů a tohoto veterána neřeknou, na co si to ti reenactors hrajou, popřípadě, zda by byli schopni zúčastnit se něčeho podobného. Na což snad odpovídá Robert „Bootsman“ Švoma v tomto pořadu. Jiný jeho díl, Betonové dědictví, věnovaný pohraničnímu opevnění¹², využívá jako průvodce Aleše Horáka, předsedu pevnůstkářského KVH Náchod a Pavla Bílka z KVH Bohumín.

Jeden z dílů pořadu Historie.cs nazvaný Trampové a paďouři¹³ pojednává o trampingu. Ten, jak se dozvíme i v kapitolách věnovaných jednotlivým obdobím

¹¹ *Ta naše povaha česká. K počtě zbraň.* [online]. 26. 9. 2009 [cit. 2012-08-05]. <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1100627928-ta-nase-povaha-ceska/310294340010004-k-pocte-zbran/>>.

¹² *Ta naše povaha česká: Betonové dědictví.* [online]. 26. 9. 2009 [cit. 2012-08-05]. <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1100627928-ta-nase-povaha-ceska/407235100011021-betonove-dedictvi/?searchstring=ta+na%9Ae+povaha+%E8esk%E1&backaddr=search>>.

¹³ *Trampové a paďouři, Rosa na kolejích* [online]. 26. 9. 2009 [cit. 2012-08-05]. <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/67970-trampove-a-padouri-rosa-na-kolejich/>>.

reenctingu, byl prostředím, ve kterém také vznikal. Jak k tomu říká publicista Jindřich Marek: „Třeba v 70. letech, když začala normalizace, trampa ze severních Čech a trampa ze západních Čech člověk poznal z dálky. Západočeši byli oblečeni v zeleném, ve vojenském, pokud možno něco po Američanech nebo po Britech. A Severočeši, to byl klobouk s liščím ohonem, kostkatá flanelová košile, prostě takové to kovbojské.“ A potvrzuje to, když dodává: „Ale na druhé straně tady existuje několik forem životního stylu, které by bylo možné za určitých okolností považovat za tramské dědictví. Jsou to různí bunkrologové, milovníci Keltů, indiánů, kluby vojenské historie. Za tramské dědice je můžeme považovat tehdy, když tito romantici budou stejným způsobem uctívat svobodu, kamarádství a přírodu. Pak my, odcházející trampové, můžeme být spokojeni.“

Zmínky o reenactingu lze vyslechnout i na vlnách Českého rozhlasu. Jedna z nich byla zaznamenána u příležitosti konání oslav osvobození Plzně dne 8. května 2012¹⁴. Redaktor si v ní spolu s předsedou KVH Wurm Jindřichem Jírou povídal o tomto klubu, o jeho historii. KVH Wurm představuje civilisty z období první republiky, československou armádu před Mnichovem, Finanční stráž, jednotky SOS, Wehrmacht, ruské partyzány, květnové povstalce, wehrwolf a banderovce a jednotky Prvního pohotovostního pluku Národní bezpečnosti. Rozhovor je zaměřený striktně na tento klub.

Komplexní pojednání o reenactingu absentuje i v diplomových pracích. Při rešerši v databázi theses.cz byly na klíčová slova reeactment, reenacting, living history a oživlá historie nalezeny: jedna volně dostupná práce o klubu vojenské historie, který se zabývá pevnostmi (Další práce s tímto tématem byla objevena při přípravě této práce jiným způsobem.¹⁵), u čtyř je hlavním tématem napoleonistika, poslední dostupná práce, která se nějakým způsobem zaobírá reenactingem, je zaměřena na rekonstrukci někdejší rakouské pevnosti Josefov. Tato jako jediná z těch zde citovaných popisuje zpracovanost tématu: „Josefovská sdružení mají charakter zavedeného typu „Klubu vojenské historie“. Jejich výzkum je omezený. Diplomová práce Bc. Dany Pečené z FHS UK z roku 2010 (Bc. Dana Pečená, „Klub vojenství a historie Praha a jeho úloha v bádání o československém

¹⁴ *Rozhovor na ČRo 2 - Praha*

[cit. 2012-09-010].<<http://www.youtube.com/watch?v=UXmfmKeajTI&feature=youtu.be>>.

¹⁵ PEČENÁ, Dagmar. *Klub vojenství a historie Praha a jeho úloha v bádání o československém předválečném opevnění v době komunistického režimu až do současnosti*. Praha, 2010. Diplomová práce. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, Katedra orální historie.

předválečném opevnění v době komunistického režimu až do současnosti“ (diplomová práce FHS UK, Pracoviště orální historie – soudobé dějiny: Praha 2010) se věnuje Klubu vojenství a historie Praha a má deskriptivní charakter. Velmi okrajově se tématu (prostředí) dotýká bakalářská práce Filipa Hájka z Přírodovědecké fakulty UK, zpracovávající bývalé vojenské prostory metodikou sociální geografie (Josefov je opuštěné posádkové město), viz Filip Hájek, „Marginální oblasti v Česku: příklad vojenských újezdů“ (bakalářská práce PŘF UK, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje: Praha 2010). Zatím ale neexistuje žádná práce zkoumající téma (skupiny „living history“ vojensko-historického charakteru) a dotýkající se níže popsaných konceptů.¹⁶

Autorkou první práce, televizního dokumentu o Klubu vojenské historie Břeclav „Hrajeme si na vojáky“¹⁷, je Bc. Eliška Windová. Ta popisuje jeho vznik v roce 2002, inspirovaný bojovými ukázkami jiných klubů vojenské historie, přes jejich činnost na úpravách řopíku i organizaci bojových ukázek, které jim pomohly navázat kontakty, až po výčet typologie akcí, které pořádají. Protože se jedná o televizní medailonek, není jeho existence umístěna do nějakých souvislostí, ať už národních či mezinárodních a stejně tak tam absentuje historie reenactingu. Text nicméně popisuje všechny důležité aspekty činnosti klubu i „milníky“ jeho vývoje.¹⁸ Práci Dagmar Pečené „Klub vojenství a historie Praha a jeho úloha v bádání o československém předválečném opevnění v době komunistického režimu až do současnosti.“ zde pomímám – KVH Praha není reenactingovým klubem, ale spíše badatelskou a publicistickou či publikující organizací, tedy nesplňuje mou kategorizaci klubů vojenské historie.

¹⁶ WOHLMUTH, Petr. Pevnost Josefov a soudobé snahy o její záchranu a rekonstrukci [online]. 2012 [cit. 2012-12-03]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce doc. PhDr. Jan Horský, Ph.D. Dostupné z: <http://vaubanvsfoucault.files.wordpress.com/2011/09/bp_petr_wohlmuth.pdf> s. 4.

¹⁷ WINDOVÁ, Eliška. Klub vojenské historie Břeclav - "Hrajeme si na vojáky" [online]. 2009 [cit. 2012-12-03]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce David Kořínek. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/215762/fss_m/>.

¹⁸ WINDOVÁ, Eliška. Klub vojenské historie Břeclav - "Hrajeme si na vojáky" [online]. 2009 [cit. 2012-12-03]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce David Kořínek. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/215762/fss_m/>.

Čtyři další práce nesou tyto názvy: „Vzpomínkové akce na bitvu u Slavkova“¹⁹, její autorkou je Bc. Veronika Glettová, která ji vytvořila při studiu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, obor Management v kultuře, bakalářskou práci „Event jako součást potenciálu cestovního ruchu (Na příkladu Austerlitz)“²⁰ napsala Iva Kroupová, studentka oboru Rekreatologie na Univerzitě Palackého v Olomouci, dvě práce s podobným tématem přinesli studenti Vysoké školy logistiky o. p. s. , a to v roce 2011 Marek Zemánek bakalářskou práci na téma „Odras bitvy u Slavkova“²¹ a o rok později Iva Bittnerová „Po stopách napoleonských válek na Moravě“²². Jak je vidět podle názvů, respektive podle studijních oborů autorů těchto prací, téma napoleonských válek je zde spíše prezentováno jako vhodný event, než výsledek určitého zájmu. To ale neznamená, že se mu autoři nevěnují.

První zmíněná práce zachycuje všechna významná sdružení, které se na vzpomínkových akcích podílejí, popisuje historii reenactingu a připomíná také tematické akce, které se konají v zahraničí.

Druhý, stejně starý text, je obsahově podobný. Zmiňuje projekt Austerlitz a CENS, bitvu u Jeny, bitvu u Waterloo, popis akcí konaných u výročí bitvy u Slavkova a zmiňuje jejich historii. Věnuje se organizačnímu týmu, popisuje rozpočet, financování, sponzoring, propagaci, program akcí v roce 2011, návštěvnost.

¹⁹ GLETTOVÁ, Veronika. Vzpomínkové akce na bitvu u Slavkova [online]. 2012 [cit. 2012-12-03]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/246399/ff_m/>.

²⁰ KROUPOVÁ, Iva. Event jako součást potenciálu cestovního ruchu (na příkladu Austerlitz) [online]. 2012 [cit. 2012-11-20]. Bakalářská práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, Fakulta tělesné kultury. Vedoucí práce Halina Kotíková. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/qkq7ck/>>.

²¹ ZEMÁNEK, Marek. Odras bitvy u Slavkova v cestovním ruchu [online]. 2011 [cit. 2012-11-20]. Bakalářská práce. Vysoká škola logistiky o.p.s., Vedoucí práce Mgr. Bc. Jan Rája. <Dostupné z: <http://theses.cz/id/slecd3/>>.

²² IVETA, Bittnerová. „Po stopách napoleonských válek na Moravě“ [online]. 2012 [cit. 2012-11-20]. Bakalářská práce. Vysoká škola logistiky o.p.s., Vedoucí práce Mgr. Bc. Jan Rája. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/8zt5mb/>>.

Třetí zaznamenává povšechně vzpomínkové akce, jejich pořadatele a historii, část je také věnována historickému úvodu – napoleonským válkám a různým rozborům lokality, které ale s reenactingem nesouvisí.

Čtvrtá práce zachycuje zejména konkrétní eventy (Napoleonské dny, Zimní vzpomínkovou akci, akce k 200. výročí bitvy u Slavkova), a to i s jejich historií.

Poslední dostupný tematický text pojednává o pevnosti Josefov a snahách o její rekonstrukci. I proto se jmenuje „Pevnost Josefov a soudobé snahy o její záchranu a rekonstrukci“²³. Popisuje práce vykonané na pevnosti, tak vznik a vývoj spolku, který je provádí a také pořádané uniformované akce, tedy reenacting.

Pátráme-li po důvodech, proč je, či spíše není, reenacting zpracovaný v tomto rozsahu, lze považovat za hlavní důvod tradici těchto období a také spojitost s Českou republikou, respektive tím kterým regionem. Bitva u Slavkova, popřípadě u Hradce Králové se odehrály dostatečně dávno, aby jejich výzkum a připomínání mohly mít dlouhou tradici a stejně tak významně zasáhly nejen region samotný – Brněnsko či Jižní Moravu, respektive Královéhradecko, ale celé České země. Také vzpomínkové akce, které se konají, přerůstají svým významem a velikostí do mnoha dalších oborů, jejichž optikou je lze zkoumat (Což dokazují diplomové práce zaměřené na cestovní ruch.). Oproti tomu americký druhoválečný reenacting je zde poměrně mladý, ten východní, dle mého názoru, musí oprostít od konotací spojených s někdejší režimem, respektive s faktem, že za jeho trvání byl východní odboj jediný prosazovaný a připomínaný. A rovněž je stejně nový, respektive ještě novější, než reenacting americký. Reenacting Americké občanské války není více zachycen proto, že se českých zemí prakticky netýká, ale zejména i pro přístup samotných reenactorů, kteří jsou spíše uzavření a většina jejich akcí je soukromých.

Vychází-li literatura zaměřená na různé složky těch kterých armád či některá střetnutí, popřípadě konkrétní osobnosti, nelze to považovat za zpracování reenactingu, či snad vzdáleně za jeho podporu, ale spíše za snahu komerčně využít zájem o vojenskou

²³ WOHLMUTH, Petr. Pevnost Josefov a soudobé snahy o její záchranu a rekonstrukci [online]. 2012 [cit. 2012-12-03]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce doc. PhDr. Jan Horský, Ph.D. Dostupné z: <http://vaubanvsfoucault.files.wordpress.com/2011/09/bp_petr_wohlmuth.pdf>

historii. Díky tomuto přístupu má možnost dostat se reenactor k novým či přeloženým (a tedy dostupným pro něj, nevládne-li cizím jazykem) informacím a nakladatel má zisk.

Hlavní metodou při vzniku této práce byla orální historie, dále rešerše, která jí předcházela a která určila orální historii jako nejvhodnější metodu, také jsem jako reenactor využil i metod pozorování a experimentu.

2. Reenacting – reenacting

V souvislosti s reenactíngem - reenactíngem se používají i pojmy living history, živá či oživlá historie, které nemusí být totožné. O living history se píše na webu občanského sdružení Perkunas toto: „... tzv. živé historie což znamená, že se snažíme napodobit život v raném středověku přibližně před tisíci lety. Není jednoduché podle pár vykopávek hrobů a zbytků sídlišť rekonstruovat život našich předků přesně takový jaký byl. Většinu si můžeme jen domýšlet...“²⁴ Larpedie uvádí: „Living history zahrnuje bohaté spektrum aktivit od řemeslné výroby kopií historických předmětů až k historickému šermu a jiným dobovým činnostem. Snaží se tak prakticky simulovat život v některé z historických epoch. Alternativním označením je též „historical reenactings“ (přehrávání historie). V tomto případě jde však o užší výběr aktivit, které se více či méně věnují věrným rekonstrukcím zcela konkrétních historických událostí.“²⁵ Tedy living history se dle zachycených citací věnuje spíše rekonstrukci dob ne plně historicky podchycených, respektive takových, kde lze na základě vykopávek určit, „jak se tehdy asi žilo,“ popřípadě „jak se tehdy lidé asi oblékali“, může se také jednat o dlouhodobější rekonstrukci, převážně ale dějů v civilním prostředí. Toto lze vidět v tak zvané živé archeologii, kdy ožívají například „keltské“, popřípadě pravěké usedlosti a jejich „obyvatelé“ zkouší, zda se v nich žilo tak, jak si oni, respektive odborníci, kteří je připravují, myslí. Reenactíng oproti tomu má možnost disponovat přesnými informacemi o jednání osob, jejich způsobu života, oblečení atd. Dalším jeho prvkem je pietní vzpomínka na představované aktivity, respektive tehdejší osoby. Existuje i jistý rozpor, respektive souběžné využívání pojmů reenactíng a reenactíng. Protože s druhým pojmem se v českém prostředí setkáváme více, budu používat ten. Reenactíng je etablovaný spíše v zahraničí, respektive původních zemích.

²⁴ *Perkunas-living history* [cit. 2012-09-010]. <<http://www.perkunas.cz/index.html>>.

²⁵ *Living history - Larpedie* [online]. Stránka byla naposledy editována 10. 4. 2008 [cit. 2012-09-02]. <http://wiki.larpy.cz/Living_history>.

Pro podrobnější popis reenactingu jsem použil heslo a jeho strukturu z wikipedie²⁶. Je to jediný dostupný zdroj, popisující ho dostatečně heslovitě a zároveň dostatečně výstižně. Přesvědčení ve správnost, respektive věrohodnost tohoto hesla, je dána mou dvanáctiletou zkušeností, po kterou jsem v reenactingu aktivní. Budu se tedy k němu vyjadřovat podle osy tohoto hesla a zároveň budu informace, které jsou v něm uvedeny, konfrontovat či doplňovat na základě reálné československé, respektive české zkušenosti. Využívám také text Kimberly Powell²⁷ a velmi stručnou charakteristiku z diskusního fóra reenactors.net.

Zatímco níže uvedený text z wikipedie popisuje různé aspekty reenactingu včetně jeho historie, text Kimberly Powell je výstižným průvodcem pro potenciální reenactors. *Ti podle ní znovuvytvářejí (recreate) historii zobrazováním vzhledu, akcí či životů osob, respektive časových úseků minulosti. Reenacting je vážná, i když zábavná, událost. Mnoho lidí bere své role vážně a jsou hrdí na to, když je mohou prezentovat tak věrohodně, jak je to možné. Reenacting znamená život za stejných podmínek, jako v minulosti. Tedy v čemkoliv od nepohodlného oblečení, špatného jídla až po nevlídné počasí. Hard-core reenactors se prý vzdávají všech vymožeností od deodorantů po náramkové hodinky. Někteří reenactors představují vojáky, jiní manželky, obchodníky a další postavy z té které doby. Pro reenactora je rovněž důležitý výzkum, respektive učení se. Měl by o představovaném období/osobě vědět tolik, kolik to jen jde a samozřejmě se i vhodně vybavit.*²⁸

V textu Re-Enactment History editovaném Vanessou Agnew, University of Michigan, USA, Jonathanem Lambem, Vanderbilt University, USA a Iainem McCalmanem, University of Sydney se říká: „...(reenacting) je vhodný pro studium

²⁶ Historical reenacting. (2012, November 13). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 20:50, November 30, 2012, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Historical_reenacting&oldid=522828756

²⁷ POWELL, Kimberly. Getting Started with Reenacting [online]. c2012, [cit. 2012-20-11]. <<http://genealogy.about.com/od/wars/a/reenacting.htm>>
POWELL, Kimberly. Getting Started with Reenacting [online]. c2012, [cit. 2012-20-11]. <http://genealogy.about.com/od/wars/a/reenacting_2.htm>

²⁸ POWELL, Kimberly. Getting Started with Reenacting [online]. c2012, [cit. 2012-20-11]. <<http://genealogy.about.com/od/wars/a/reenacting.htm>>

praktického ponoření se do minulosti, kde empirický výsledek není dán tím, co jsme již znali, ale zkušeností při jeho vytváření²⁹

Diskusní fórum reenactor.net³⁰ nám poskytuje další zahraniční pohled (na druhoválečný reenacting), když říká, že vznikl v roce 1975, kdy už tolik nevadilo ostříhat si vlasy nakrátko, popřípadě nosit vojenskou uniformu. Tehdy si skupiny mužů přestaly hrát na Hoganovy hrdiny (Americký sitcom z roku 1971 z prostředí německého zajateckého tábora. Poznámka autora.)³¹ a místo toho začaly dělat výzkum a ptát se veteránů.

Zajímavě se stejný web vyjadřuje k dnešní situaci k druhoválečnému reenactingu či možná k dnešnímu postoji tvůrce webu. Říká totiž, že na rozdíl od Americké občanské války či Revolučních válek není druhá světová válka pro davy, a tak neexistuje jádro tvořené lidmi se znalostmi z té oblasti. A my si jdeme svou cestou (lze přeložit i jako „platíme cestovné“, poznámka autora). Nedostáváme (na akcích) zdarma jídlo, munici ani trička, stejně tak nám neplatí, přijedeme-li na akci. Neexistuje divácká obec schopná za to platit. My si všechno platíme sami, respektive – děláme si to po svém.

K těmto textům dodávám ještě výtah z reenactorského fóra, kde se sami reenactors zamýšlí nad tím, zda se jedná o „živou historii nebo divadlo pro lidi“? Tazatel s nickem Stýblo se ptá: „Zajímá vás živá historie (nebo Reenacting, chcete-li) nebo divadlo pro lidi, "válčení" na fotbalových hřištích pro natěšené obecenstvo? Myslím že tyhle dvě různé věci se dost zaměňují a hokej v tom mají nejen laici ale mám i pocit že i lidé co se tímto koníčkem zabírají.“³² Člen KVH Garda města Hradec Králové s přezdívkou Gruber GD k tomuto píše: „Možná jsem to tady už někde psal. Reenacting se dá chápat tak, že budu žít

²⁹ AGNEW, Vanessa, LAMB, Jonathan, MCCALMAN Iain. Re-Enactment History [online]. c2012, [cit. 2012-20-11]. Dostupné z:

<http://www.palgrave.com/products/SearchResults.aspx?s=REH&fid=8486&sort=or_0>

³⁰ reenactor.NET, THE Online, Worldwide Home of Living History Forums – WWII Main [online]. c2010, [cit. 2012-20-11]. Dostupné z: <<http://www.reenactor.net/forums/index.php/page,17.html>>

³¹ Hogan's Heroes. (2012, November 16). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 18:04, November 20, 2012, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Hogan%27s_Heroes&oldid=523354574

³² STÝBLO. *Živá historie nebo divadlo pro lidi*. 3. čer. 2008 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z:<www.militaryzone.cz>.

historickým životem sám pro sebe - bez diváků, jen pro svoji jednotku stejného smýšlení, případně pro jednotku protivníka. (bojovky bez diváků)
Dá se ale chápat taky tak, že je to co nejlepší ztvárnění historie pro veřejnost. Tady je ale třeba být soudnej, kam se taková prezentace umístí. Na fotbal. hřiště, na hrad, na most, do města?

Jenže ukázky pro diváky se zase dělí na:

- manévrování a střelba s ukázkami techniky pro veřejnost (scénář není scénář, ale plán boje)
- ukázky dobového života - bez střelby
- ukázky komponované - s mluveným komentářem, scénickou hudbou, řízenou pyrotechnikou a efekty, maskování zranění, atd. Tam je pravý scénář, režie a dramaturgie. To je to velkoplošné představení, to jsou ty "rekonstrukce", které mají populárně-naučnou formou připomenout konkrétní historickou událost. (pro někoho šaškárna...)

Živá historie tedy může být i podívanou pro lidi. Představení pro lidi ale má své zákonitosti, která je třeba dodržet, aby byla ukázka zajímavá. Kdo to podceňuje, měl by dělat jen ten reenacting sám pro sebe.³³ Nick Jasan píše: „já bych to rozlišil na dva základní proudy: čistá komerce bez jakéhokoliv zájmu o realie jen s vidinou co nejvíce přitáhnout diváky a sponzory potažmo peníze a ten druhý je, no jak to nazvat "čistý" reenacting - něco jako životní styl, či filozofie (možná to někdo definuje lépe). Tyhle dva proudy jsou jako nůžky, rozvírají se a s tím i jejich zájmy. ...Já to dělám pro sebe a pro pocit ze sama samého a z úcty k lidem co bojovali. Na divácích mně absolutně nezáleží, záleží mi na co nejvíce možné autentičnosti! Pokud má někdo potřebu exhibovat před diváky ať se dá k ochotníkům.“³⁴ Nick George12ss z KVH West reaguje: „Ono je to opravdu těžké definovat, každý ten smysl a definici vidí jinde a jinak k tomu přistupuje... Asi se sám vložím do skupiny, která dává přednost vlastnímu uspokojení z kvality, chodu klubu, ustrojenosti, detailů, poznávání dobového života, drobností denní spotřeby, zvyků, hudby, filmu.....atd atd... Dávám tomu přednost před prezentací širokým davům. Dělám to jen a jen pro sebe / taky jsem do toho nacpal své peníze a hlavně čas!! - to nikdo

³³ GRUBER GD. *Živá historie nebo divadlo pro lidi*. 4. čer. 2008

[cit. 2012-09-10]. Dostupné z:<www.militaryzone.cz>.

³⁴ JASAN. *Živá historie nebo divadlo pro lidi*. 4. čer. 2008 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z:<www.militaryzone.cz>.

neocení/...s tím, že veřejné prezentace a ukázky neztracují...jsou dobré, přínosné...pokud jsou kvalitně zpracované, s kvalitně oblečenými vojáky...atd.“

Podle citované wikipedie by se slovo reenacting dalo česky vysvětlit jako zobrazování (od anglického slovesa portray), či přeložit jako znovupřehrávání (re en act). Reenactors při své činnosti ukazují úsek určitých historických období, události či osobnosti. Wikipedie o něm hovoří jako o vzdělávací aktivitě, která se snaží znovuoživit určité aspekty historie.

Mnozí reenactoři jsou amatéři, kteří se reenactingu nevěnují profesionálně (To v České republice platí sto procentně, hovoříme-li o zde popisovaných obdobích.). Rozdíly mezi nimi jsou veliké. Jsou mezi nimi rodiče, děti, senioři, respektive padesátníci, ale i starší. Stejně tak mezi nimi najdete lidi z různých sociálních vrstev: studenty, hasiče, právníky, příslušníky ozbrojených složek, lékaře a profesionální historiky. Mezi reenactory jsou i ženy. Z větší části jsou členkami různých pomocných sborů, zdravotnicemi a podobně, popřípadě jsou co nejvíce maskovány za muže (což platí zejména v napoleonistice a šestašedesátce).

Reenactoři se dle wikipedie věnují svému koníčku proto, že se snaží získat zkušenost z určitého historického období či se přiblížit tomu, co zažili jejich předkové. Dalším důvodem může být snaha “utéci” ze současnosti, respektive vlastní rekreace, respektive naplnění vlastního volného času. Ze své zkušenosti mohou doplnit další důvod, a tím je snaha vzdát hold a připomenout památku nositelů té které uniformy. Jedná se tedy o snahu ne dělat něco pro sebe, ale naopak pro jiné.

Wikipedie rozlišuje reenactory do tří kategorií podle jejich přístupu k autenticitě. Jedná se o severoamerický pohled, který jen částečně koresponduje se středoevropskou realitou a proto budu uvedený výčet komentovat i z našeho pohledu.

Někteří reenactors nazývají reenactory Americké občanské války jako “farbs” kvůli jejich váze, která je nepříliš vhodná pro vojáka, nebo kvůli nedobovým moderním cigaretám, které používají. (Původ slova “farbs” je neznámý, takže ho nemůžu ani přeložit do češtiny. Ta sama ekvivalent této skupině nemá.). Farbs, popřípadě také polyesterová vojáci, jsou reenactoři, kteří na svou autenticitu vynaložili málo peněz i času. Jejich přístup

“to je dobrý” je u nich běžný. Týká se nedobového oblečení, látek, obutí, moderních cigaret³⁵ a podobně. Do češtiny, respektive do českých zkušeností, se ten přístup dá přeložit jako “to vypadá jako”. Tedy nějaká zelená vypadá jako khaki, nějaký opasek vypadá jako britský druhoválečný opasek a podobně. Tento přístup je někdy používán i ve filmech. “Reenactorům” s nejhroší pověstí se u nás říká “džípaři”, respektive “jeepaři”, aby byla zřejmá etymologie. Jedná se o majitele vojenských vozidel různého stáří (z různých vojenských konfliktů), sami jsou většinou převážně starší. Jejich auta jsou většinou v perfektním stavu, ale majitelé v nich jezdí prakticky v jakémkoliv oblečení, které pouze připomíná uniformu, popřípadě v civilu. Jejich auta jsou ozdobena atrapy granátů, vlaječkami, nechybí siréna. Sdružují se spíše do autoklubů, vojenské jednotky prakticky netvoří. Mezi reenactors nebývají příliš oblíbení, protože kazí dojem z jednotky, do které jsou případně včleněni. Slovo reenactors je v jejich případě v uvozovkách, protože část jich nejeví zájem o připomenutí historie, ale jsou spíše uživateli svého vozu. Naštěstí jsou mezi nimi i výjimky.

Většina reenactorů se snaží vypadat autenticky, ale ve chvíli, kdy kolem nich není publikum, respektive je po “návštěvních hodinách” na akci, vrací se ke své přirozenosti. Viditelné švy jsou ušity přesně, neviditelné věci jsou ale nedobové. Wikipedie dokonce uvádí, že jídlo, které konzumují před veřejností je sice dobové, ale nehodí se ani do toho kterého regionu, ani do roční doby. Takto extrémně zkoumat autentičnost mohou ve Státech, popřípadě jiných rozsáhlých územích. Nicméně ani u nás většina reenactors nebude před veřejností jíst bagety zakoupené na pumpě, ale spíše klasická jídla servírovatelná do ešusu. Moderní věci jsou často používané poté, kdy odejde veřejnost a nebo jsou skryté v oblečení. Snaží se, aby veřejnosti ukázali to nejlepší, ale jejich přesnost sahá jen tam, kam je vidět. V praxi to například znamená, že v dobovém staně lze nalézt plastické lahve na vodu, současné spacáky a podobně. Většina uvedeného textu se týká i části českých reenactors. Jejich snahou je ukázat divákům tehdejší dobu jak nejlépe je to možné, ale tato snaha je limitována pohodlím toho kterého reenactora, popřípadě místními podmínkami a tím, že jdou druhý den do práce.

Opačný extrém než farbs jsou hardcore autentičtí nebo progresivní. V českém prostředí vývají spíše nazýváni ortodoxními. Všeobecně oceňují výzkum a bádání a

³⁵ Moderní cigarety jsou, na rozdíl od dobových, vybaveny filtrem.

neustále řeší další a další drobnosti – tkaničky na botách, knoflíky a podobně. I v České republice se najdou takoví, pro které jsou tyto drobnosti velmi důležité. Tito reenactors se, dle wikipedie (Nemyslím si, že by tomu bylo tak i v českém prostředí.), snaží o co nejvíce autentický prožitek, jakousi virtuální realitu té doby. Touha po podobné zkušenosti často vede ortodoxní na menší akce nebo k tomu, že na větších akcích mají oddělené tábory. Toto oddělování u nás není zvykem.

Reenactors se věnují nespočtu různých období, od starého Říma přes středověk až po moderní dobu, kam wikipedie řadí Americkou občanskou válku, obě války světové a válku v Korei. I když wikipedie jako poslední zmiňuje korejskou válku, reenacting v tomto období nekončí. Na akcích dnes najdete vojáky vietnamské války, účastníky operace Pouštní bouře či občanské války v Chorvatsku. V České republice je nejmladším konfliktem představovaným reenactors Studená válka. Existují sice i sdružení, zobrazující existující vojenské jednotky, ale jedná se o airsoftové kluby, nikoliv o reenactors.

Jak již bylo dříve napsáno, historii lze připomínat různě. Wikipedie uvádí šest způsobů. S tím, že za reenacting tak, jak ho chápe tato práce, považuji způsoby první, i když jen částečně, až čtvrtý.

Bojové ukázky jsou imitace bitev zřídka kdy založené na skutečných střetech. U nás se jedná převážně o akce “kdyby”. Jak by to vypadalo, kdybychom se v roce 1938 bránili (akce Cihelna), popřípadě “jakoby” osvobození Prahy (jeden z ročníků akce Chodov), popřípadě akce Bailey Bridge, kdy je za bitevní pole vybráno místo u dobového mostu. Je připraveno “nějaké” prostředí a pozvány jednotky, jejichž vzory se zobrazovaného střetu mohly, ale také nemusely zúčastnit. Následná bitva by se měla odehrávat podle pravidel taktiky tak, aby imitace střetu byla co nejvěrohodnější.

Při rekonstrukcích bitev se jedná se o připomínku či rekonstrukci skutečných střetnutí. Mají striktnější pravidla i scénář, účastní se jich stejné jednotky jako tehdy a často se konají na tehdejších bojištích nebo na místech, která se jim velmi podobají. Rozsah těchto bitev je různý, může se jich účastnit několik desítek, stovek i tisíců účastníků. Větší počty účastníků jsou pochopitelně záležitostí spíše americkou, nicméně i na českém, respektive moravském bojišti, lze nalézt stovky účastníků – a to při rekonstrukci bitvy u Slavkova. Další takové ukázky se konají také v pohraničí, kde jsou

připomínání padlí četníci či členové Stráže obrany státu, patří mezi ně i akce Barikáda, připomínající Pražské povstání a další.

Taktické bitvy nejsou veřejné. Jejich průběh je podobný jako u skutečných bitev. Protivníci musí vymyslet strategii a taktiku, aby porazili protivníka. Akce nemá scénář, ale dohodnutá pravidla. Mezi ně patří například délka střetu, podmínky pro vítězství a podobně. Do této oblasti může spadat historický airsoft, nicméně ten se stále od reenactingu odlišuje. Čím, to už nespadá do této práce. Mezi konkrétní akce lze zařadit “Ardeny”, popřípadě i “Velký útěk” (I když tady se nejednalo o bitvu, ale rekonstrukci zajateckého tábora, z něchož měli “váleční zajatci” utéct.).

Předposlední odnoží je tak zvaný komerční reenacting. S tím je možné setkat se na zámcích, hradech, muzeích, kdy herci či profesionální reenactors ztvárnějí určité aktivity pro diváky. Ty většinou představují souboje, ukázky řemesel či běžného života. Často mají choreografie a scénář. Zpravidla se nejedná o ukázky z moderního období, jak bylo popsáno výše. U nás to mohou být převážně šermířská vystoupení na hradech, zámcích, či různé městské slavnosti a trhy. Nic z toho za reenacting nepovažuji a tedy do této práce nezařazuji.

Virtuálním reenactingem jsou dle wikipedie aktivity ve virtuálním světě Second life, ve kterém se uskutečňuje například reenacting Star Wars, popřípadě projekt Berlín 20. let. Pokud vím, nic podobného v českém prostředí neexistuje.³⁶

³⁶ Historical reenacting. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, last modified on 2012-03-02 [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Historical_reenacting&oldid=479806993

a) Historický úvod³⁷

Víme-li, co znamená slovo reenacting či reenactment a living history, musíme si také říci proč.

Znamenají-li slova reenacting a reenactment „znovuodehrávání“, „znovudění“, „znovuuskutečňování“ či sloveso „portray“ (anglický ekvivalent českého slangového jezdit či dělat (rozuměj – být reenactorem, věnovat se určitému období)) popřípadě zobrazovat, musíme uvést, co se v rámci této aktivity zobrazuje či znovu odehrává. Tedy dějiny, respektive některá jejich historická období. Protože hlavním tématem této práce je připomínání (pro zjednodušení volím tento termín) napoleonských válek, války Prusko - rakouské, americké občanské a druhé světové, dále konkrétních ozbrojených sborů – Československé lidové armády, četnictva, přináším zde stručnou historii jednotlivých období či zmíněných složek.

Nejstarším připomínaným obdobím zmíněným v této práci jsou napoleonské války. Éra muže, který jim dal jméno, začala 14. července 1789, kdy Pařížané zaútočili na

³⁷ Historická literatura, jak dokazují pulty knihkupectví, je velmi populární. Nejpopulárnějším obdobím je druhá světová válka, a to zejména nacistické Německo a s ním spojená témata – Hitler, Wehrmacht, SS, nacismus. Čtenář najde v knihkupectvích (nejen o tomto tématu) více či méně seriózní beletrii, ale i odbornou literaturu, zachycující techniku, osobnosti (jejich životopisy), popisy válečných operací ale i příručky, postihující úzké téma, jakým mohou být například uniformy, konkrétní tank či letadlo, popřípadě taktika vojenských jednotek. Reenacting jako takový, jak již bylo uvedeno, chybí. Pro účely této práce jsem zkoumal weby (sekce věnované vojenské historii, která má k reenactingu, respektive k tomu, co reenactory zajímá, nejbližší) několika prodejců, a to amazon.com, vltava.cz, kanzelsberger.cz, neoluxor.cz a academia.cz, abych zmíněné pozorování potvrdil i čísly. Amazon.com nabízí 193 790 knih, vltava.cz 35 knih (pouze v sekci romány válečné), kanzelsberger.cz 606 knih, neoluxor.cz 881, academia.cz 497. V těchto počtech najdete knihy, které se neomezují pouze na druhou světovou válku a jeden typ literatury, ale všechny dříve uvedené. Historii odborně zpracovanou lze nalézt i na internetu. Jedním z nejznámějších zdrojů je wikipedie, nicméně další informace obsahují servery valka.cz, palba.cz, fronta.cz, doplňované na podobně dobrovolné bázi. Odborné informace obsahují i weby klubů vojenské historie, popřípadě portály zaměřené na historii konkrétních ozbrojených složek (wehrmacht, SS a podobně). Internet obsahuje, podobně, jako je tomu u klasických publikací, jak informace o jednotlivcích, válečných operacích, najdete na něm i různé manuály a další informace. Kvalita těchto informací může být rozdílná a diskutabilní, ale české kvalitní weby vyhledávají a archivuje Národní knihovna České republiky, a tak jeho databáze může být garantem na nich obsažených informací.

Bastilu. O tři roky později, 10. srpna 1792, zaútočili francouzští republikáni na královský palác Tuilerie a o sedm let později, 21. září 1789, byla zrušena monarchie a započaly první války proti Francii. V jejich průběhu napoleonská vojska vítězila či ustupovala v celé Evropě, severní Africe a středozemí, což je důvod, proč si tyto boje v rámci reenactingových akcí připomínají kluby vojenské historie z celého Evropy. Českých zemí se dotkly dvě etapy těchto válek – válka Třetí koalice, při které se bojovalo (i) u Slavkova a válka Šestá koalice, kdy se bojištěm staly severní Čechy, přesněji okolí obcí Chlum a Přestanov. Bitva u Slavkova, respektive „bitva tří císařů“ byla v těchto válkách rozhodujícím okamžikem – byl po ní uzavřen (čtvrtý) Bratislavský (Prešpurský) mír, který znamenal zánik Říše římské. Českými zeměmi tehdy prošly všechny zde bojující armády, padly zde tisíce vojáků obou válčících stran. Dnes se tyto války připomínají nejen rekonstrukcí bitvy u Slavkova, ale i střetů u Mikulova, Znojma a dalších měst a nechybějí ani pietní akty, popřípadě pochody v čase a místech, kterými tehdy procházela vojska.³⁸

Druhým nejstarším konfliktem, který je v této práci připomínán, je Americká občanská válka. Byť neměla žádný vliv na České země, ty, respektive její někdejší obyvatelé měli naopak vliv na státy Spojených států amerických, protože válčili na obou stranách této války. Právě to je důvodem, proč je tento konflikt připomínán i u nás. Vliv na to má i fakt, že se tato válka konala v „zemi svobody“, která v době, kdy zde reenacting začínal, tedy v 80. letech, byla tehdejšímu režimu trnem v oku a tedy u jeho odpůrců velmi lákavá. Snad i proto, že tato válka se České republiky týká minimálně, je počet akcí, kde může veřejnost vidět ukázky a rekonstrukce bojů, omezený. Zatímco tradiční akce na

³⁸ ČERNÝ, Jiří. *Bitva u Chlumce a Přestanova: Obec Přestanov* [online]. c2006, poslední úpravy 23. 6. 2006 [cit. 2012-11-21].

<<http://www.prestanov.cz/bitva-u-chlumce-a-prestanova/d-4648/p1=1048>>.

Napoleon v Mikulově Mikulov.cz. [online]. c2008, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.mikulov.cz/kultura-sport-a-volny-cas/festivaly-sympozia-a-vyznamne-kulturni-akce/detail/?contentId=81170>>

Obec Dobšice – Bitva u Znojma roku 1809 [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.dobsice.cz/historie-obce/bitva-u-znojmo-1809>

TEAM AUSTERLITZ. *Austerlitz Slavkovské bojiště – Austerlitz.* [online]. c2009, [cit. 2012-11-21]. <http://www.austerlitz.org/slavkovske-bojiste-austerlitz_a1483>

TEAM AUSTERLITZ. *Austerlitz Pozvánka na Austerlitz 2012.* [online]. c2009, [cit. 2012-11-21]. <http://www.austerlitz.org/pozvanka-na-austerlitz-2012_a1892>

Jindřichohradecku je pořádána pouze pro reenactory, pro veřejnost se každoročně koná akce v Železném u Tišnova.³⁹

Následným obdobím, popisovaným v této práci, je Prusko - rakouská válka, jejíž hlavní část se odehrála pouze v českých zemích a které se účastnily i některé z jednotek bojujících proti Napoleonovi. Prusko - rakouská válka byla zahájena kvůli ambicím Pruska vládnout Německému spolku a zájmu Itálie o Benátsko. Největší střet se odehrál 3. července 1866 u Hradce Králové, kde padlo zhruba 43 000 rakouských vojáků a 9 000 Prusů. Protože císař František Josef I. odmítl výzvy svého vojevůdce Ludvíka Benedeka na zahájení kapitulace, pruská armáda pokračovala v tažení na Prahu, kterou obsadila. Mír byl následně uzavřen. Památka mrtvých, raněných a všech účastníků bitev této války byla připomínána už krátce po jejím skončení, a to od roku 1888, kdy Jan Nepomuk Steinský, invalida z této války, dal impuls k založení „Komitétu pro udržování pomníků na bojišti Králové-hradeckém“. Jeho činnost byla po první světové válce ochromena, v roce 1943, respektive 1951 zanikla úplně. V roce 1990 byl spolek obnoven a od té doby se opět aktivně podílí na činnosti, pro kterou byl v roce 1888 založen. Díky tomu vzniká například pomník jezdecké srážky z roku 1866 u Střezetic, pomník Janu Nepomukovi Steinskému byl odhalen před muzeem bitvy na Chlumu v roce 2007. Tento střet připomínají nejen tyto a další památníky, ale i pietní akty a rekonstrukce střetů na místě, kde se odehrály, a to u Chlumu, Tovačova, Kuřívod a dalších.⁴⁰

³⁹ *Rekonstrukce bitvy – Americká občanská válka* [online]. c2008, [cit. 2012-11-21].

<<http://www.zelezne.cz/index.php?typ=WX8&showid=473>>.

XII.MEMORIAL GEN. G. A. CUSTERA 16. až 19.8.2012 [online]. c2012, poslední úpravy 12. 5. 2012 [cit. 2012-11-21].

<http://www.vaclavydra.cz/XII-MEMORIAL-GEN--G--A--CUSTERA-16--az-19-8-2012/vaclavydra_cz_003.aspx?master_ca8d452c_f7d8_46a2_b024_5eafae0f4886_newsId=5a3d0930_87ee_4ce3_80ac_eb3d7fabeeb4>.

10. Rekonstrukce bitvy z Americké občanské války [online]. [cit. 2012-11-21].

<www.sny9.estranky.cz/file/23/zelezne-12-nahled.pdf>.

⁴⁰ *Kompletní přehled akcí* [online]. c2012, [cit. 2012-11-21].

<http://www.1866.cz/index.php?option=com_eventtableedit&view=default&Itemid=87>.

Historie spolku [online]. c2012, poslední úpravy 18. 10. 2011 [cit. 2012-11-21].

<http://komitet.1866.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=59&Itemid=67>.

Aktuality Památník bitvy 1866 na Chlumu [online]. c2011 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.chlum1866.cz/>>.

Téma Československá armáda je zpracováváno pro pochopitelnou spojitost s českým, respektive československým prostředím. Tato kapitola pojednává o armádě prvorepublikové, ideální či idealizované, která provázela počátky Československé republiky až k „Mnichovu“, respektive k odstoupení pohraniční Německu. Z ní vyšlo mnoho bojovníků za svobodu druhé světové války, zakládala tradici Československé armády, měla bránit Československo před nacistickým Německem a mimo jiné po ní zbylo memento či památka – pohraniční opevnění. Samozřejmě je s nimi spojena i otázka síly armády, možnosti či nutnosti bránit se a následné okupace. Právě proto, že se tato armáda, až na jednu výjimku v Czajánkových kasárnách, z vyššího rozkazu nebránila německé okupaci, jsou připomínány její střety s polskými či maďarskými vojáky po vzniku republiky, boje s nacistickými ordnery v pohraničí v předvečer okupace a následně i fiktivní boje o pevnosti. Tyto operace připomínají nejen dynamické ukázky, ale i pietní akty těm, kteří v pohraničí padli. A to například na akci Cihelna, Krajková, Habartov a dalších.⁴¹

Podobné etapy našich dějin se týká i reenacting četnictva, respektive četnických pátracích stanic, elitních oddílů prvorepublikového četnictva. Tato ozbrojená složka byla zpopularizována populárním seriálem Četnické humoresky. Četnictvo je připomínáno při pietních aktech a v rekonstrukcích bojů, jako například Pražského povstání (akce Barikáda⁴², Rozhlas⁴³), tak i bezpečnostně - preventivních akcích, kde ukazují někdejší praktiky při zadržení pachatele.⁴⁴

⁴¹ *Cihelna 2012 - Králiky* [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.akcecihelna.com/>>.

⁴² *Akce Barikáda 2010* [online]. c2010, [cit. 2012-12-02]. <<http://www.pragueout.cz/mesto/articles/barikada-2010>>.

KVH Gardekorps Praha – [http://www.gardekorps.com] [online]. c2010 [cit. 2012-12-02]. <<http://www.gardekorps.com/clanky/2v-10barikada-gallas.php>>.

⁴³ PÍCHA, Alexandr. *Rekonstrukce bojů o Český rozhlas 1945/2005 – účinkující a pořadatelé – 2. světová válka* [online]. c2012, poslední úprava 5. května 2005 [cit. 2012-12-02]. <http://www.rozhlas.cz/wwii/akce/_zprava/149103>.

⁴⁴ *Muzeum bezpečnostních sborů Habartov* [online]. c2008, [cit. 2012-11-21]. <<http://muzeum.habartov.cz/>>. o. s. Klub 1938 – Četnická stanice Habersbirk – četnictvo, policie, finanční stráž...archiv Habartov 1938 2008 – Den s Integrovaným záchranným systémem [online]. c2008, poslední úpravy 18. 10. 2008 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.habartov.cz/habartov-19382008-den-s-integrovanym-zachrannym-systemem/>>.

Navazující období, druhou světovou válku, připomínají kluby vojenské historie prostřednictvím několika armád či vojenských jednotek, které se podílely na našem osvobození, ale i okupaci. Protože je historie Československa druhé světové války spojena s armádami německými, ruskými, americkými a britskými a dalšími, najdeme zde kluby vojenské historie představující jednotky US Army, a to převážně ty, které osvobodily západní Čechy, jednotky Rudé armády a 1. československého armádního sboru, Československou samostatnou obrněnou brigádu, popřípadě její jednotky, dále Royal Air Force, ale také kluby vojenské historie zaměřené na Wehrmacht či dokonce SS. Mezi kluby vojenské historie nechybí ani ten, který připomíná osvoboditelku části Moravy a Čech, Rumunskou královskou armádu.

Druhou světovou válkou byli pochopitelně postiženi všichni obyvatelé Československa, bez ohledu na to, zda byli vystaveni represím či nikoliv, popřípadě, bojovali-li některý jejich příbuzný v některém zahraničním vojsku. Stejně tak všichni tehdejší obyvatelé Protektorátu mají své vzpomínky na osvobození. Zatímco předchozí část práce se vztahuje spíše k počátku války, zde je připomínán její průběh i závěr, ať už dění v Československu, tak v zahraničí, a to působení našich vojáků v zahraničních armádách. Jedná se o bitvy s tematikou střetů u Dukly, Ořechova, osvobození Moravy či západních Čech, respektive Plzně, obléhání Dunkerque, obrana obleženého Tobruku, popřípadě tematické pietní akty a další.⁴⁵

Další válkou, která ovlivnila obyvatele dnešní České republiky (tehdejšího Československa), byla válka studená. I ta, respektive Československá lidová armáda, součást Varšavské smlouvy, je dnes prostřednictvím reenactingu zobrazována. Děje se tak i kvůli tomu, že dříve byla většina mužů aspoň nějaký čas s ČSLA spojena, a to při jejich

⁴⁵ CZ *D-Day/V-Day Z Normandie až do Plzně* [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.slavnostisvobody.cz/>>.

Cihelna 2012 - Králíky [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.akcecihelna.com/>>.

Plzeň 1945- Úvod [online]. c2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.plzen1945.cz/>>.

Ořechov u Telče [online]. [cit. 2012-11-21].

<http://www.rotanazdar.cz/index.php?option=com_phocagallery&view=category&id=62&Itemid=149&lang=cs>.

Sokolovo – ww2 reenacting, short clip from eastern front [online]. [cit. 2012-11-21].

<http://www.dailymotion.com/video/xck5j9_sokolovo-ww2-reenacting-short-clip_shortfilms>.

Convoy of Remembrance [online]. c2011 [cit. 2012-11-21]. <<http://convoy.militarycareclub.cz/cs/>>.

základní vojenské službě. Protože se vojáci této armády, s výjimkou letců, oficiálně nezúčastnili žádných bojů (Letci Československé lidové armády sestřelili několik letadel, která překročila vzdušné hranice Československa a někteří vojáci se měli účastnit války v Korei.), připomíná se spíše jejich výcvik a život ve službě.⁴⁶

Armády, popřípadě ozbrojené sbory, tvoří prakticky po celou dobu historie lidstva část společnosti. A její moderní historie se neobejde bez vojáků základní služby, jejíž dějiny v českých zemích se datují do roku 1649, kdy zde vznikla první stálá armáda. Tehdy vstupovali do armády vojáci dobrovolně, ale upisovali se na doživotí. V roce 1781 zavedl Josef II. vojenskou povinnost pro nejchudší vrstvy. Šlechta, duchovní a inteligence z ní byly osvobozeny. Verbování (nábor dobrovolníků) byl nahrazen odvodem, často násilným. V roce 1802 skončila vojenská služba na doživotí. U pěchoty byla zkrácena na deset let, u jezdeckta na dvanáct a u dělostřelectva na čtrnáct. Po roce 1845 byla opět kratší a zavedeny pravidelnější odvody. Všeobecná branná povinnost začala v roce 1868. Délka služby byla stanovena na tři roky, u námořnictva o rok více. Dvouletou se stala, s výjimkou speciálních zbraní a námořnictva, v roce 1912. Samostatné Československo vyhlásilo branný zákon, zahrnující všeobecnou brannou povinnost, s délkou 14 měsíců (od roku 1933 dvouletou). Od roku 1945 se k odvodu chodilo v devatenácti letech. Po pádu komunismu byl noveliován zákon branný zákon a základní vojenská služba snížena na 18 měsíců, také byla umožněna civilní služba. Pravděpodobně v té době začaly diskuse o tom, zda je tato délka základní vojenské služby dostatečná a zda se při ní branci něco naučí. I v dalších letech byla délka základní vojenské služby krácena, a to až na dvanáct měsíců. Tato délka zůstala i v branném zákoně z roku 1999. V roce 2003 byl předložen záměr základní vojenskou službu zrušit, který byl schválen. Poslední vojáci základní služby opustili kasárna v prosinci 2004.⁴⁷

Protože české země dlouhá léta byly součástí Rakouského císařství, respektive Rakouska - Uherska, jsou způsoby získávání vojáků stejné ve všech dalších zemích císařství.

⁴⁶ *Muzeum Československé armády* [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://muzeum.csla.cz/>>.

KVH Československo 1945 – 1990 ČSLA PS SNB VMV LM [online]. c2008, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.kvph.cz/?stranka=akce&telo=podzimrij08>>.

⁴⁷ *Historie základní vojenské služby v českých zemích Ministerstvo obrany* [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>>.

Četnictvo bylo organizováno v podstatě po vojenském způsobu a služba u něj s sebou nesla mimo jiné mnohá omezení. Většina četníků musela bydlet v kasárnách, ženit se mohli až po 30. roce a odsloužených několika letech služby a stejně tak museli být, podobně, jako vojáci, apolitičtí, což znamená, že mimo jiné neměli volební právo.

Vojáci, válčící v Americké občanské válce, byli jak dobrovolníky, tak příslušníky regulární armády. Bojovali při ní i vězni, kteří tak mohli získat svobodu.

Vztah veřejnosti a armády osciloval mezi adorací a nenávistí či lhostejností. Od vojsk, jejichž příslušníci si někdy získávali živobytí pleněním, se vyvinula po profesionální armádu, která měla možnost představit se veřejnosti i jiným způsobem, než jako válečný stroj. Známé jsou elegantní vojenské uniformy na korzech, promenádní koncerty vojenských kapel, ostrostřelecké spolky a pochopitelně i národní gardy z roku 1848, dále piloti na leteckých dnech v době, kdy se letectví teprve vyvíjelo. V prvorepublikovém Československu byla armáda prezentována jako ochránce, a to právem, s ohledem na mezinárodní situaci. Na vylepšování vztahu armády se podílela bezpochyby média. Sledujeme-li filmy s Československou armádou po roce 1945, nelze si nevšimnout, že je zobrazována v pozitivním světle, a to nejen jako obránce vlasti, ale i pomocník (například při žních). Armáda se v dobrém světle prezentovala i v rámci patronátů se závody či pionýrskými organizacemi, následně ve spolupráci s civilní sférou prostřednictvím Svazarmu, kdy umožnila zájemcům uskutečnit aktivity, které by asi byly jinak obtížné realizovatelné či nemožné. Nicméně na druhou stranu armáda stále nebyla oblíbená, což lze ilustrovat větou ze života: “s vojáky netančím”. Jak moc je vztah k armádě ambivalentní ukázalo několik desítek let po tzv. Sametové revoluci. Nejprve se posádková města snažila svých posádek zbavit, ale po nějaké době naopak prosila, aby u nich posádky zůstaly, protože bez nich by měly obce či města ve svém katastru nevyužívané budovy a klesla by zaměstnanost. Důkazem je rovněž vojenská základní služba, kdy se o ní hovořilo jako o socialistickém přežitku, dále i o tom, že se během ní stejně vojáci nic nenaučí (Což bylo při snížení její délky na polovinu pochopitelné.), a tak byla nakonec zrušena (I s ohledem na určité “svobody” jednotlivce.). Stejně tak se při odvozech do armády hlásilo mnoho zájemců i zájemkyň, jak mohu doložit díky své zkušenosti redaktora vojenského měsíčního A report. Armáda pochopitelně vždy (a to platí prakticky pro celou její historii), představovala sociální zajištění pro své příslušníky. Armáda je dnes rovněž mnohem

otevřenější, než byla před rokem 1989, a prezentuje se nejen jako zaměstnavatel. Pečuje i o svou, respektive státní historii, prezentuje artefakty, které se k ní váží, rozvíjí muzea a mimo jiné, spolupracuje s kluby vojenské historie, a to právě na realizaci vojensko-historických akcí. Dobré jméno si Armáda České republiky pomohla udržet či budovat při povodních v roce 1997 a 2002. Nicméně tato propagace nedosahuje kvantitativní úrovně z let před rokem 1989. Vztah Armády České republiky k veřejnosti, stejně jako vztah veřejnosti (laické i odborné) k vojenským dějinám lze hodnotit díky mnoha akcím, které vojenská muzea, respektive vojenské instituce, pro veřejnost pořádají, podobně vypovídající může být i nárůst soukromých muzeí.⁴⁸

⁴⁸ *Dělostřelecká tvrz BOUDA – Muzeum Československého opevnění* [online]. c2012, poslední úpravy 13. 11. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.boudamuseum.com/>>.
leteckemuzeum.eu [online]. c2010 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.leteckemuzeum.eu/>>.
Informační portál obce Morkůvky [online]. c2007 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.morkuvky.cz/index.php?cid=152>>.
Kindernay's Flying Circus: Aktuality [online]. c2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.letajicircus.cz/aktuality/default.aspx>>.
Klub vojenského muzea na demarkační linii v Rokycanech [online]. c2012, poslední úpravy 18. 11. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.klub-vm.eu/>>.
Králická pevnostní oblast [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.kpo1938.com/vmk.php>>.
Letecké muzeum, Deštná [online]. c2007 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.leteckemuzeum.destna.cz/pages/>>.
Letecké muzeum Olomouc - Neředín [online]. c2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.letecke-muzeum.cz/>>.
MILITARY MUZEUM – Generála Sergěje Jana Ingra [online]. c2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.militarymuzeum.cz/>>.
Museum of Air battle Over Krusnohori on 11th September 1944 [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.museum119.cz/>>.
Muzeum obrněné techniky Smržovka - Novinky [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.tankysmrzovka.webgarden.cz/>>.
Nadace LHS Vyškov Muzeum letecké a pozemní techniky [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://lhs-vyskov.cz/>>.
O muzeu Army muzeum Zdice [online]. c2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.armymuzeumzdice.cz/>>.
Oficiální stránky města Dačice – Letecké muzeum Viléma Götha [online]. c2012, poslední úpravy 23. 11. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.dacice.cz/turistika-1/muzea-galerie/letecke-muzeum-vilema-gotha/>>.
První vojenskohistorické muzeum: Josefov: Otevírací doba, vstupné [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.josefov-jaromer.cz/vojenskohistoricke-muzeum.php>>.
Slovácké muzeum – Letecké muzeum [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.slovackemuzeum.cz/doc/6/>>.
VHÚ Praha – Armádní muzeum – Základní informace [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.vhu.cz/cs/stranka/armadni-muzeum/>>.

V případě připomínání historických událostí, tedy dnešním reenactingu, platí, že “již staří Římané”...ukazovali slavné bitvy v amfiteátrech a historické události byly zobrazovány i v rámci středověkých turnajů. V 19. století byl reenacting populární v řadě zemí, v Británii se konal například Engligtonský turnaj – rekonstrukce středověkých turnajů. V Rusku byly na počátku 20. století organizovány rekonstrukce bitvy u Sevastopolu, bitvy u Borodina a další.⁴⁹ Podrobné zprávy o podobném vývoji v českých zemích chybí. Pouze za první republiky se odehrály kostýmované vzpomínkové akce na bitvu u Slavkova. Rovněž lze svým způsobem považovat za reenacting stráž u Pražského hradu, kde stávali vojáci v uniformách legionářů první světové války. S trochou nadsázky lze říci, že se o reenacting pokusila i postava, kterou ztvárnil Petr Čepek ve filmu Tři veteráni, kdy si na jednom z bývalých bojišť “nabrnkal” machometány a vojáky, kteří s nimi měli bojovat.

Vycházíme-li z informací Správy Národních parků (Ve Spojených státech amerických –jsou Národní parky jediným místem, kde se podobné akce mohou konat.)⁵⁰, tak reenacting provází Spojené státy celou jejich historií. Dokument zmiňuje například vzpomínku na boje u Lexington Green z dob Americké revoluce, která se uskutečnila již v roce 1822, a kterou připravilo dvacet jejích veteránů. Velmi populárním se tento způsob připomínání minulosti stal v 1. polovině 20. století. Postupem času se tvůrci akcí zaměřili

VHÚ Praha – Letecké muzeum Kbely – Základní informace [online]. c2006 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.vhu.cz/cs/stranka/letecke-muzeum/>>.

VHÚ Praha – Vojenské technické muzeum Lešany – Základní informace [online]. c2006 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.vhu.cz/cs/stranka/vojenske-technicke-muzeum/>>.

Vojenské a historické muzeum Lednice – úvodní stránka [online]. c2011 [cit. 2012-11-21]. <<http://vojenskemuzeum-lednice.cz/>>.

Vojenské muzeum Králíky – Military museum Králíky [online]. c2009 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.armyfort.com/>>.

Vojenské muzeum Lichkov [online]. c2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.lichkov.cz/index.php?nid=2097&lid=CS&oid=874599>>.

⁴⁹ Historical reenacting. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, last modified on 2012-03-02 [cit. 2012-03-02]. Dostupné

z: http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Historical_reenacting&oldid=479806993

⁵⁰ *Reenactors in the Parks: A Study of External Revolutionary War Reenacting Activity at National Parks* [online]. [cit. 2012-09-10]. <<http://www.nps.gov/revwar/reenactors/section1.pdf>>.

spíše na vizuální dojem a historickou autenticitu, než na morální působení. Citovaný dokument uvádí, že dnešní reenactorská (americká, poznámka autora) komunita se začala vytvářet v první polovině šedesátých let 20. století u příležitosti stého výročí Americké občanské války. Následně, po stém výročí bitvy u Manassas⁵¹, respektive po akcích, které ho připomínaly a které s sebou přinesly zranění a údajně i úmrtí, začala vznikat pravidla regulce reenactingu v rámci Národních parků. V 60. letech se zájem o něj pochopitelně zmenšil – kvůli válce ve Vietnamu. Toto dvousetleté výročí Americké občanské války⁵², které se dříve nekonalo, nebo aspoň ne v původně plánovaném rozsahu, umožnilo příchod druhé generace reenactors, pro kterou reenacting nebyl již jen hrou, ale způsobem spojení s americkým dědictvím. Tito reenactors byli také mnohem důslednější, pokud jde o autenticitu a bezpečnost. Větší prostor dostaly ženy a ve větší míře začal být zobrazován i civilní život.

Je bezpochyby zajímavé, že tento text⁵³ přirovnává reenacting k náboženství. Prý sami reenactors říkají, že reenacting je spíše než hobby náboženství nebo závislost. Autor textu to odůvodňuje mimo jiné duchovním propojením s předky či předchůdci, napojením na svatá místa, pudem ochránců příběhů o americké minulosti a míst, která jsou spojena s americkou historií, popřípadě pocitem propojení s kolektivní historií a hodnotami. (Čtete-li výše uvedené, je nutné si uvědomit naprostou rozdílnost amerického či českého, respektive československého prostředí. U nás má reenacting přeci jen mladší historii, nikdy do něj nezasáhla válka a stejně tak důvody, proč jsme reenactors, jsou jiné. Zde je ale potřeba si uvědomit, že perspektiva příspěvku je poněkud zkreslená. Opomíjí reenacting nepřátelských stran a svým způsobem i jiných období než jsou ta, která zmiňuje.

Druhá část textu, nazvaná Hodnoty a pohled⁵⁴, hovoří o tom, jak sami reenactors vnímají svůj...koníček, či styl života, jak chcete, stejně, jak reenacting vnímají pracovníci Národních parků. Shrnu-li vyjádření, jak jsou v textu zachycená, tak pro některé reenactors jsou nejdůležitější bitvy, jiní se bez nich obejdou. Někteří pracovníci Národních parků

⁵¹ Nazývané také první Bitvou u Bull Runu. Uskutečnila se v průběhu Americké občanské války.

⁵² Dřívější část textu píše skutečně o stoletém – centennial výročí.

⁵³ *Reenactors in the Parks: A Study of External Revolutionary War Reenacting Activity at National Parks* [online]. [cit. 2012-09-10].<<http://www.nps.gov/revwar/reenactors/section1.pdf>>.

⁵⁴ *Reenactors in the Parks: A Study of External Revolutionary War Reenacting Activity at National Parks* [online]. [cit. 2012-09-10].<<http://www.nps.gov/revwar/reenactors/section2.pdf>>.

vnímají nereálnost rekonstrukcí bitev, jiní zase vidí problémy v logistice a dostupnosti pro diváky. Jiní zase mají reenacting za maškarádu. Tento systém, kdy Správa Národních parků je jakýmsi regulátorem činnosti reenactingových skupin, u nás není. Zde jsou schématem, ve kterém se reenacting odehrává, platné zákony naší země, nikoliv nižšího celku. Celé pojednání je uzavřeno několika případovými studii⁵⁵. Byť ty by byly pro tuto práci velmi zajímavé, dovolím si je přeskočit. Tato práce je zaměřena jinak a nemám pro tyto případové studie české srovnání.

Nad reenactingem se zamýšlí nám bližší, protože britský, web eventové firmy EventPlan⁵⁶. Byť mi je cizí spojování reenactingu s byznysem, věta, kterou reenacting popisují⁵⁷, ho vystihuje velmi přesně: “To není jako sedět v křesle a dívat se na film. V reenactingu budete cítit špínu, pot a vlněné oblečení. Naučíte se ...jak se nosí vybavení. Naučíte se...toho mnohem více.”

b) Historie reenactingu u nás

Vezmeme-li reenacting jako jednu z forem trávení volného času (I když já se spíše ztotožňuju s tím, že se jedná o styl života, respektive edukativní činnost.), je součástí staleté tradice. Sdružování, které je (jedná se o vojenské jednotky, respektive činnosti, které jsou spíše skupinové, než aby se jim mohl věnovat jedinec) reenactingu vlastní, bylo, popřípadě je vlastní i sokolům, baráčníkům, hasičům, členům vzdělávacích besed, včelařům, myslivcům, zahrádkářům. Tradice je jim společná v činnosti, při které členové výše uvedených spolků tráví svůj volný čas, ale zároveň působí i na venek – hasiči pomáhají při požárech, popřípadě velké vodě, myslivci vykonávají myslivecké právo a pečují o zvěř, včelaři se de facto starají o přírodu a u všech jmenovaných lze předpokládat, že to nedělají jen z povinnosti. Jeden z méně společensky angažovaných zdrojů reenactorů je tramping.⁵⁸ Trampskou minulost potvrzuje jak Ladislav „Pražák“ Šilhavý z brněnské

⁵⁵ *Reenactors in the Parks: A Study of External Revolutionary War Reenacting Activity at National Parks* [online]. [cit. 2012-09-10]. <<http://www.nps.gov/revwar/reenactors/section5.pdf>>.

⁵⁶ *The EventPlan Website* [online]. [cit. 2012-09-10]. <<http://www.eventplan.co.uk/>>.

⁵⁷ *The EventPlan Website* [online]. Updated 13 April 2012 [cit. 2012-09-10]. <<http://www.eventplan.mysite1952.co.uk/page29.html>>.

⁵⁸ Nicméně záznam vývoje tohoto fenoménu, respektive jeho historie v době, která nás zajímá, nikde nenajdeme. Pro srovnání, jak oficiální společnost, respektive vedení státu, podobná společenství vnímala, lze

Pětačtyřicítky, tak Michal „Miki“ Kindl z plzeňské 2. pěší divize, tak i Pavel Kmoch z Klubu vojenské historie Gardekorps - Praha. Miki Kindl na trampské kořeny reenactingu vzpomíná takto: „A asi začnu, že jsem tři roky před tím začal jezdit na vandry. A na těch vandrech, což bylo samozřejmě ještě za minulého režimu, se scházeli lidi, které zajímal čistý tramping, to znamená, že si oblékali džíny, zelenou bundu, opasek s čutorou a nožem, ale mezi nimi se objevovali lidé, kteří tam chtěli mít více vojenství. To se mi zalíbilo a začali jsme si skládat různé uniformy, byla to spíš taková dětská hra, začali jsme se rozhodovat, jakou armádu.“

Budoucí reenactors ale nebyli jedinou odnoží trampingu. K tomu Pavel Kmoch říká: „...protože, jak jsem říkal, za trampingem byly různé odnože trampů, někdo byl ortodoxní hipísák, v batikovaných hadrech, někdo byl ortodoxní lovec, někdo byl takový namixovaný, někdo do military, pak se mu podařilo sehnat něco, tak byl víc do military...“ Stejný vývoj potvrzuje i Stanislav Smolík, podle kterého *byli trampové jen jednou ze tří skupin, respektive jedním ze tří způsobů, jak reenactors vznikli. Tou druhou skupinou byli šermíři (třetím způsobem byl rozpad původních uskupení).*⁵⁹ Zatímto trampové měli blíže ke skupinám zaměřeným na modernější historii, na šermířský prapůvod zase vzpomínají reenactors, jejichž předobrazy válčily dříve než v předminulém století. Zároveň ale tři zdroje, Radim Dufek, Petr Drahorád a web Klubu vojenské historie Ostrava, vzpomínají na „ochranná křídla Svazarmu“. Podle Radima Dufka *některé současné kluby vojenské historie začínaly jako šermířská uskupení, popřípadě tak některé kluby končí, respektive pokračují ve své činnosti, popřípadě jsou někteří členové klubů vojenské historie zároveň aktivními šermíři.*⁶⁰ Úlohu Svazarmu při připomínání historických událostí, zmiňuje i Petr Drahorád, který vzpomíná na fotografii, na které členové paraklubu Svazarmu stáli čestnou stráž vedle vojáků u jakéhosi památníku. Tady se sice nejedná o klasickou činnost klubů vojenské historie – čestné stráže jsou jen jednou z mnoha klubových aktivit, nicméně už to má k ní blízko. Nemluvě o tom, že Svazarm poskytoval pouze legislativní rámec skupinám

využít tuto knihu: VANĚK, Miroslav a kol. *Ostrůvky svobody: kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2002. 350 s., lvi s. obr. příl. ISBN 80-7285-016-4., respektive její část věnovanou skautingu. I trampingu se dotkla, stejně, jako skautingu, liberálnější šedesátá léta, normalizace let 70., ve kterých bylo nemožné organizovat veřejné akce či se sdružovat mimo Národní frontu.

⁵⁹ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor se Stanislavem Smolíkem vedl Filip Procházka, 13. srpna 2012.

⁶⁰ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radimem Dufkem vedl Filip Procházka, 30. března 2012.

v něm sdruženým a ty si pak vytvářely pochopitelně vlastní činnost. Jednou z těchto skupin byl Jeep Willys klub, přesněji 47. základní organizace Svazarmu. Nicméně tento klub zde zmiňuji pouze pro ilustraci, co vše bylo možné v rámci této organizace sdružovat, car cluby (navzdory čestným výjimkám) nadále pro účely této práce nepovažuji za reenactors. Na zařazení budoucích reenactors do Svazarmu vzpomíná i nick s přezdívkou petr12HJ na diskusním fóru militaryzone.cz: „Na jaře roku 1989 jsem coby mladá jiskra navštívil s rokycanským pionýrským oddílem "Stopa" dopadovou plochu "Jordán" ve VVP Brdy-Jince, kde jsem zhlédl první "renáktorskou" akci ve svém životě....Akci pro pionýr organizoval Svazarm Volduchy ... Ukázka alá 1938 proběhla ve stylu kulometné střelby ze zvonu jordánského bunkru proti "němcům", členům Svazarmu Volduchy, jejichž výstroj tehdy spočívala v černých hasičských helmách a černých čsln tankistických kompletech a vz. 58 ..Prostě naprostej oldskůl, ale zanechalo to ve mě tak nehorázně silnej dojem, že jsem věděl, že tohle jednou chci..."⁶¹

U většiny klubů vojenské historie platí, že čím více se blížil rok 1989, tím větší byly možnosti a zájem (Aspoň u oslovených respondentů, kteří se o budoucí reenacting začínali zajímat v 80. letech.). To pochopitelně neplatí u zájemců o napoleoniku či „šestašedesátku“, jejichž koníček má přeci jen poněkud hlubší kořeny a určitý rozvoj v něm nastal již dříve. Nicméně i tak byl rok 1989 pochopitelným zlomem a reenacting se začal rozvíjet mnohem více. Na to vzpomínají téměř všichni oslovení (Snad jen s výjimkou těch, jejichž klub vojenské historie začal působit výrazně později po tomto roce.).

Jednou ze změn byla mnohem větší nabídka výstroje a výzbroje. Nebylo to samozřejmě najednou, ale otevřely se hranice, zpřístupnily se zahraniční trhy, lidé si tedy mohli koupit jak repliky různých věcí, tak i materiály a nástroje k jejich výrobě. Zejména pro budoucí reenactors ČSLA byl významný zejména výprodej skladů Československé lidové armády, který jednak mohl, dle slov Petra Drahoráda, nastartovat u některých lidí zájem o toto vojenské uskupení, jednak umožnil a stále umožňuje pořídit si výstroj, kterou používala. Zvýšil se pochopitelně i zájem lidí – o tomto koníčku se začalo více vědět, padly administrativní překážky ke sdružování a lidé měli více peněz. Mohli také více

⁶¹ PETR12HJ. *Zacátky WW2 reenactingu v CSSR/CSFR/CR/SR*. 13. led. 2009 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z: <www.militaryzone.cz>.

cestovat a podívat se na místa spojená s tím kterým historickým obdobím, popřípadě, jak vzpomíná Miki Kindl, *byla tu také možnost podívat se na současné americké vojenské základny a pokusit se navázat s dnešními vojáky US Army spolupráci.*⁶² Stejně tak ale byla možnost setkat se s válečnými veterány (což se opět týká pochopitelně zájemců o druhou světovou válku), ať už při pietních aktech, tak na školních besedách. Začaly vycházet dříve zakázané knížky a čtenáři měli možnost dozvědět se něco o lidech, o kterých zatím doposud jen málo slyšeli. Že tyto knihy nastartovaly u některých lidí zájem o vojenskou historii, potvrzuje například Vilém Fencel a ani já nejsem výjimkou. Na druhou stranu ne všechny změny byly nutně k lepšímu. Změna „režimu“ přinesla i nárůst cen. Tady vzpomíná Radim Dufek na nárůst vstupů při pořádání akcí: „...stovku, dvě stovky, za to se pronajal sál, udělala se nějaká večeře. Nebyly to vysoké částky. Udělala se nějaká večeře, vstupy se zdražují a (musí se) brát peníze někde jinde. Začíná (to) vybíráním vstupného na akcích a nebo ... sponzoři...“⁶³ Dříve zmíněná lehčí dostupnost vybavení může být také chápána ne pouze pozitivně. To zmiňují jak Radim Dufek, tak i Miki Kindl, i když ten hovoří spíše o současnosti, když říkají, že (velmi) snadná dostupnost vybavení umožňuje věnovat se reenactingu i lidem, kteří by dříve nebyli ochotni vydat tehdy nutné množství času a energie, aby se něco dozvěděli, či sehnali a jejich zájem je povrchnější. Nicméně zde byla další, postupně se vyvíjející pozitiva – pomalu zpřístupňované archivy a utvářející se zákony o sdružování, stejně tak zbrojní zákon. Hlavní zdroje informací, vojenský i další archivy, nebyly před rokem 1989 dobře přístupné, rozhodně ne tak jako dnes. Jejich pracovníci, respektive vedení a zřizovatelé do nich pomalu pouštěli badatele, kteří díky tomu získávali informace, které mohli využít a také využili k rozvoji svého koníčku. V praxi otevřené archivy znamenaly například to, jak vzpomíná Pavel Kmoch, že mohli odložit papírové čáko, sestavené podle obrázku v nějaké knize a najít si lepší a přesnější předpisy. K tomuto rozvoji přispěly i zvětšující se množství dostupných tematických knih a rovněž i možnost častější interakce mezi kluby. Pokud jde o zákonodárství, tak, dle vzpomínek Stanislava Smolíka, zpočátku nebylo prakticky nic, co by upravovalo vznik občanských sdružení, takže kluby vojenské historie byly zpočátku spíše party kamarádů a legislativa se pozvolna upravovala. To se týkalo i zbrojního zákona, který je pochopitelně s reenactingem neoddělitelně spjatý. Jak Stanislav Smolík říká, *na začátku byl zákon*

⁶² Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Michalem „Mikim“ Kindlem vedl Filip Procházka, 13. dubna 2012.

⁶³ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radimem Dufkem vedl Filip Procházka, 9. května 2012.

*poměrně děravý, takže umožňoval některé věci, například nákup určitých zbraní na občanský průkaz, což bylo později zpřísněno.*⁶⁴ Na druhou stranu mnozí pamětníci, ovšem mimo zápis, zmiňují, že krátce po revoluci se mohlo opravdu vše, respektive, jak upřesňuje Pavel Kmoch: „Ono se to nemohlo, legislativa to zakazovala už tenkrát, jen nebyly zajeté postupy restrikce a kontroly. Dnes jsou běžné policejní kontroly zbraní před akcemi, a je to tak v pořádku, ale tenkrát to policii ani nenapadlo. Navíc byl problém sehnat zbraň legální, nic pořádně nebylo, zato černoty se nabízely leckde. Dnes je situace přesně opačná, kdo chce koupit, koupí legální, třeba draze. Černých zbraní se každý rozumný majitel zbrojního průkazu bojí.“

Nemalý vliv na vznik klubů vojenské historie a následně i na informovanost reenactorů měl internet. K němu byla Česká republika poprvé připojena 13. února 1992, nicméně tehdy pochopitelně nikdo ještě neměl šanci ho využívat k dnešním účelům. Internet byl zkomercializován v roce 1994 a od té doby, respektive několik let poté, ho kluby využily k propagaci sebe sama, navazování kontaktů a prezentaci svých badatelských úspěchů. To opět potvrzuje Petr Drahorád, v jehož klubu se zakládající členové sešli právě díky internetu, i autor této práce, který byl spolu s kolegy na základě webu jeho klubu pozván do bývalého zajateckého tábora Sagan na vzpomínkovou akci, kde si nás všimli dnešní členové polského klubu vojenské historie se zaměřením na Royal Air Force, který byl založen právě díky inspiraci námi.

První polovina 90. let byla i bez internetu důležitá pro veškeré dění. Začaly se tehdy konat první burzy s vojenskou tematikou, kde se také budoucí reenctors potkávali a z nichž v letech 1993 – 1994 začínaly vznikat první kluby vojenské historie. Miroslav Seifert na tu dobu vzpomíná takto: „Tehdy ještě nebyl žádný oficiální klub, to je tak 93., 94. Do té doby to byly jen spolky nadšenců. Vznikalo to kolem lidí typu Motáš, Zdenda Kohout a tady ti lidi se všichni znali z burz. V té době byly v Praze a v okolí jména Kohout, Motáš, částečně Skála, Karabacha, Cipís z Budějic, v Plzni Baňáč a ti si hráli na vojáčky.“⁶⁵ O kvalitách a množství informací hovoří takto: „Co to tehdy obnášelo - navlíknout všechno, co mají doma. Tehdy nebylo nic a rozumy se předávaly ústně.“⁶⁶ Jak Miroslav Seifert dále

⁶⁴ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor se Stanislavem Smolíkem vedl Filip Procházka, 13. srpna 2012.

⁶⁵ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Miroslavem Seifertem vedl Filip Procházka, 5. listopadu 2012.

⁶⁶ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Miroslavem Seifertem vedl Filip Procházka, 5. listopadu 2012.

vzpomíná, prvním klubem, který tehdy existoval, byl KVH West, který sdružoval několik sekcí.

Rok 1989 spolu s internetem umožnily další věc, a to spolupráci se zahraničím. Stejně, jako se obrátila orientace republiky na západ, tak tomu bylo tak i u reenactors. Snad jen s tím rozdílem, že jejich zaměření se tam neobrátilo, jako spíše nasměrovalo. Na západě se ostatně konala naprostá většina konfliktů, které si reenactors připomínali a rovněž tam měli o několik desítek let více zkušeností. Mezi akce, kam reenactors jezdí už pravidelně, patří například setkání klubů vojenské historie The war and peace show, nazývané „Beltring“, výročí Dne D, vzpomínkové akce k operaci Market Garden, bitva u Waterloo, Jeny a další akce, které tematicky souvisí s činností jednotlivých klubů. Pokud popisují rozvíjející se spolupráci se zahraničím, nelze se nevrátit do historie a zapomenout na přeshraniční spolupráci před rokem 1989, která zde byla v rámci napoleonistiky či „šestašedesátky“. Léta po roce 1989 se vyznačovaly tím, že vznikaly i další kluby vojenské historie. Důvodů bylo několik. Podle Radima Dufka, respektive také Stanislava Smolíka, je jedním z těchto důvodů štěpení: „Bohužel dneska je doba, kdy lidi přestávají mít pocit soudržnosti, sounáležitosti a kluby se začínají trhat. Lidi nemají čas a zůstáváme u toho třeba dva, tři, čtyři, sem tam jede někdo s námi, ti skalní, ale jinak to jsou takové přílivy, odlivy. Spousta lidí si bude myslet, že to budou dělat lépe, stejně se nikam nedostanou, zůstanou stát na půl cesty. Je to bohužel tak.“ Zmiňuje sice dnešní dobu, ale jeho slova, respektive zkušenost, vyjadřují celou dobu reenactingu. Dalším důvodem je, podle Ladislava Šuláka, *snaha reenactorů dělat něco aktivnějšího/akčnějšího (než byly akce zaměřené na prvorepublikovou armádu), například naše vojáky v Anglii, protože v britských uniformách je větší šance zúčastnit se bojových ukázek. Začali také dělat další období, která zde doposud chyběla, aby bylo možno připomínat reálnější střety. Zde zmiňuje například Rudou armádu či německé jednotky. Důvodem může být i snaha připomenout pozapomenuté jednotky – v jeho případě se jedná o Rumunskou královskou armádu.*⁶⁷ Podobně tomu bylo i v případě Viléma Fencla, jehož jednotka nějaký čas jezdila na akce v uniformách československých legionářů a KVH Gardekorps, který začal dělat pruskou armádu, jejíž uniformy do té doby chyběly na bojišti u Hradce Králové. Nicméně se stává, že jednotlivcům či klubům nestačí věnovat se jednomu období, a tak se zaměří i na novou armádu. Pavel Kmoch z KVH Gardekorps to komentuje: „Ještě bych řekl, že dřív

⁶⁷ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ladislavem Šulákem vedl Filip Procházka, 30. března 2012.

nebývalo normální, že klub nebo lidi že dělali víc věcí najednou. Každý se věnoval jednomu období. Komu se časem přejí, ten se pak časem začne poohlížet po tom, co by dělal.“ To souvisí i se zvyšováním počtů akcí, které se konají. Jsou pořádány různé vzpomínky, rekonstrukce bitev, ale i soukromé manévry. To opět komentuje Radim Dufek, který popisuje, *jak se s rozšířením reenactingu a zvýšení povědomí o historii zvýšilo množství pořádaných akcí. Jak reenactors, tak obce/kraje atd. začínají hledat zajímavá místa a objevuje se nový vztah k historii regionu i nové informace, o kterých se doposud nevědělo. Nicméně, jak se zvyšuje počet akcí, zvyšuje se nabídka pro účastníky, kteří si více vybírají, jakou akci chtějí navštívit. I kvůli časové náročnosti – ne všichni si mohou dovolit strávit všechny víkendy na vojensko-historické akci. S tím souvisí i vývoj reenactingu, ovlivněný věkem reenactorů.*⁶⁸ Moje zkušenost, je taková, že většina období, která sleduji, má dost mladých zájemců. O reenacting armády nacistického Německa je při tom zájem až příliš velký a německé jednotky zde mají (ale nejen zde, podobně to vypadá i na setkání ve Velké Británii) poměrně hodně členů. (Což ale nemusí, dle Pavla Kmocha, souviset s politikou. Podle jeho názoru hraje roli to, na čem ti lidé vyrostli. Televize neustále vysílají o druhé světové válce, knihkupectví jsou zavalena publikacemi typu „SS - peklo na východní frontě“ a počítačové hry jsou často zaměřené podobně.)⁶⁹ Stárnou nad jen jednotky k. und k. monarchie, jak říká.

K historii nejen československého reenactingu patří i asociace, respektive snaha o jejich vytváření. Nyní vzniká Česká reenactingová asociace. Její web je zatím prázdný, respondenti, kteří jsou za ni zodpovědní, respektive stojí za jejím zřízením, jsou pro rozhovor bohužel nedostupní, a tak vycházím z informací, nalezených již za citovaném reenactorském fóru military zone. Cílem České reenactingové asociace je podporovat kluby, které budou mít snahu fungovat vojensky, to znamená žít na akcích vojenským režimem v dobovém prostředí a podřídit se velitelským autoritám. Zároveň by měly být podpořeny spíše kluby, které to potřebují více, tedy spíše ruské než německé, respektive kluby, které mají nedostatky ve výstroji, popřípadě vybavení, a to i díky tomu, že by, jak se zdá, asociace jednala s organizátory akcí za své členy. Součástí činnosti asociace by mělo být i případné řešení sporů mezi členy asociace.⁷⁰ Ostatní asociace jsou dle mého názoru

⁶⁸ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radimem Dufkem vedl Filip Procházka, 9. května 2012.

⁶⁹ Korespondence s Mgr. Pavlem Kmochem, 21. října 2012

⁷⁰ BLONDI. *Živá historie nebo divadlo pro lidi?*. 24. května 2011 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z:<www.militaryzone.cz>.

spíše kluby vojenské historie, ať už se jedná o Česko Slovenskou asociaci přátel vojenské historie⁷¹, tak Czech and Slovak Reenactors Association⁷², tak i Česká asociace americké občanské války⁷³.

Dalším projektem, který splňuje kritéria asociace, jsou „Muži presidenta E. Beneše“. Mělo by se jednat o reprezentační skupinu mužů ve stejnokrojích Československé armády západního odboje 1939-1945. „Za cíl si klade formou veřejných prezentací v dobových stejnokrojích připomínat úlohu československého západního odboje. Toto nepolitické a nevýdělečné sdružení je složeno z mužů dobrovolníků, věnujících svůj volný čas a úsilí pro společnou práci k důstojné propagaci čs. západního odboje za druhé světové války. Sdružení není klub vojenské historie, ani nemá za cíl přetahovat muže z jiných klubů. Je myšleno jako nad - klubová instituce...Pevným pravidlem je však perfektní stejnokroj, výstroj, výzbroj, upravený vzhled a znalost historie v rozsahu nutném pro naši činnost....Správný vzhled není ale vše, co je třeba k činnosti ve sdružení, neméně důležitý je výcvik dle dobových předpisů na pravidelných cvičeních. Ty jsou nutné, abychom mohli důstojně prezentovat veřejnosti nejenom správné vojenské vystupování při ukázkách výcviku, ale abychom zvládli činnost spojenou s pietními vzpomínkami, vojenskými pohřby, čestnou stráží u pomníků apod.“⁷⁴ Že je tento nápad, životaschopný prokázala akce „Muži odplaty“⁷⁵, která, dle mého názoru, předvedla vojenskou historii způsobem doposud nevídaným. Jinou asociací může být Kampfgruppe

⁷¹ ČSAPVH [online]. [cit. 2012-12-02].<<http://www.vojenska-historie.cz/>>.

⁷² csra [online]. [cit. 2012-12-02]. <<http://www.csra.wz.cz/>>.

⁷³ CACWA :: Úvod [online]. c2011 [cit. 2012-12-02]. <<http://www.cacwa.cz/>>.

⁷⁴ Muži presidenta E. Beneše [online]. Updated 13 April 2012

[cit. 2012-08-05].

<http://www.rotanazdar.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=107&Itemid=174&lang=cs>.

⁷⁵ Muži odplaty – Česká televize [online]. c2012 [cit. 2012-12-02].

<<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10101491767-muzi-odplaty/212411034000158/>>.

Muži odplaty – 70. výročí operace Anthropoid 26. – 27. 5. 2012 Facebook [online]. c2012 [cit. 2012-12-02].<<http://cs-cz.facebook.com/Operace.Anthropoid>>.

„Muži odplaty“ Praha-Libeň [online]. [cit. 2012-12-02].

<http://www.rotanazdar.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=247%3Amuziodplaty&catid=105%3Aakce-2012&Itemid=169&lang=cs>.

Lausitz⁷⁶, v jejímž rámci by se několik klubů vojenské historie mělo věnovat válečné historii ve Šluknovském výběžku. Další takovou asociací je Středoevropská napoleonská společnost, sdružující kluby z České republiky, Polska a Slovenska.

To, že kluby vojenské historie nejsou jen sdružením lidí, kteří se věnují svému koníčku sami pro sebe, dokazují výstavy, filmy, rekonstrukce historických událostí, knihy, i další aktivity, pod kterými jsou jednotlivé kluby nebo jejich členové podepsáni. Díky klubům vojenské historie tak veřejnost může či mohla navštěvovat akce jako Slavkov, rekonstrukce bitvy u Hradce Králové, akce Cihelna, Bahna (dnes armádní akce, ale s velkým podílem účasti klubů vojenské historie), Tankové dny v Lešanech (pořadatelem je Vojenský historický ústav, ale akce se neobejde bez reenactorů), Slavnosti svobody v Plzni, Barikáda (rekonstrukce bojů Pražského povstání), rekonstrukci povstání na území dnešní Prahy 11 - Chodov, „Od útlaku ke svobodě“ na náplavce v Braníku a další. Jednou z nejúspěšnějších akcí pro veřejnost byla akce v pražské Libni Muži odplaty, kterou ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem a dalšími kluby vojenské historie pořádala Rota Nazdar. Tato akce se konala u příležitosti 70. výročí atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha a byla při ní k vidění prezentace dobové výstroje, výzbroje a techniky v rámci vojenských táborů a stejně tak přednášky o výsadkových skupinách. Podobným důkazem, že činnost klubů vojenské historie je zaměřena na společnost je i odpor proti radaru na slavkovském bojišti⁷⁷ i výstavbě supermarketu u Rohlenky⁷⁸.

⁷⁶ www.lausitz.estranky.cz/clanky/o-projektu-kg-lausitz/vznik-projektu-kampfgruppe-lausitz.html [online]. c2012, poslední úprava 23. 2. 2009 [cit. 2012-08-05]. <<http://www.lausitz.estranky.cz/clanky/o-projektu-kg-lausitz/vznik-projektu-kampfgruppe-lausitz.html>>.

⁷⁷ *Austerlitz Radar u Mohyly míru?* [online]. c2009 [cit. 2012-12-02]. <http://www.austerlitz.org/index.php?__sect_id=190&main_id=57&csect=1>.

⁷⁸ GLETTOVÁ, Veronika. Vzpomínkové akce na bitvu u Slavkova [online]. 2012 [cit. 2012-12-02]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/246399/ff_m/>. s. 32.

ZEMÁNEK, Marek. Odras bitvy u Slavkova v cestovním ruchu [online]. 2011 [cit. 2012-11-20]. Bakalářská práce. Vysoká škola logistiky o.p.s., Vysoká škola logistiky o.p.s.. Vedoucí práce . Dostupné z: <<http://theses.cz/id/slecd3/>>.

Československá napoleonská společnost [online]. c2007 [cit. 2012-12-02]. <<http://napoleonska-spolecnost.cz/proccs.htm>>.

Výsledky vyplývající z činnosti klubů vojenské historie už lze nalézt i na pultech knihkupectví. Jedná se například o zmiňovanou knihu Jana Dvořáka *Oživlá historie*⁷⁹ o napoleonském reenactingu, fotografickou publikaci se stejným tématem Petra Eislera, sborník z konference policejních historiků, na jehož vydání se podílela KVH Četnická pátrací stanice Praha nebo publikace *Československá armáda ve Velké Británii*⁸⁰ Viléma Fencla a Martina Říhy z KVH Rota Nazdar.

Kvalit klubů vojenské historie si všimli i filmaři, a tak se reenactors podíleli i na několika filmech, popřípadě televizních inscenacích. Patří mezi ně například *Čas grundlí*, kde někdejší předseda KVH Gardekorps Gustav Bezděkovský velel popravčí četě, ve filmu *Tobruk* hráli reenactors československé vojáky v Československém pěším praporu 11 - Východním a Vilém Fencl z KVH Rota Nazdar dělal při jeho natáčení poradce, *Lidice*, kde nacistické jednotky hráli členové KVH Garda Města Hradce Králové (a KVH Gardekorps Praha, PGKB Brno, KVH Předměřice a KVH Pardubice), *Ležáky 1942*, seriál *Černí baroni*, seriál *Četnické humoresky*, kde hráli členové KVH Pětačtyřicítka z Brna. Reenactors se podíleli i na dokumentech o historii letectví v produkci MIDO film (KVH Wurm, KVH Rota Nazdar, KVH 276th Sqdn (reenacted) RAF, o. s.), popřípadě České televize *Dukla, vojna krev a mýtus* (opět KVH Pětačtyřicítka Brno) a dalších. Stává se také, že reenactors doplňují i některé kratší pořady. Například ten, který v pořadu *Víkend TV Nova* pojednával o Čechách v Americké občanské válce⁸¹.

Jak již bylo řečeno, reenactingu se věnuje velké sociální spektrum obyvatel. Mezi mými kamarády či známými nechybí policisté, kuchař ze známého hotelu, špičkový právník, tiskař, manager zahraniční firmy, hospodský, bachař a další. Reenactingu se věnuje i několik žen. V souvislosti s nimi nemohu pominout otázku mezilidských vztahů.

⁷⁹ *Oživlá historie: vojáci napoleonských válek z Čech, Moravy a Slovenska na prahu 21. století = Histoire ranimée: les soldats des armées de l'époque napoléonienne de Bohême, Moravie et Slovaquie au seuil du 21-e siècle = Lebendige Geschichte: die Soldaten der napoleonischen Kriege aus Böhmen, Mähren und der Slowakei an der Schwelle des 21. Jahrhunderts.* Vyd. 1. Brno: H. Zachovalová, 2000. 153 s. ISBN 80-902924-0-2.

⁸⁰ FENCL, Vilém, ŘÍHA, Martin. *Československá armáda ve Velké Británii*. Praha: MV&H, 2003. 100 s. ISBN 80-7178-714-0.

⁸¹ *Video: Česi v Americké občanské válce* [online]. [cit. 2011-08-05]. <<http://vikend.nova.cz/clanek/novinky/video-cesi-v-americke-obcanske-valce-17-5.html>>.

Díky tomuto koníčku vzniklo nemálo vztahů a konaly se i reenactingové svatby v uniformách, popřípadě dobovém oblečení. I když někdy bohužel občas bývá nově navázaný vztah, popřípadě vztah nějaký čas trvající, příčinou toho, že reenactor svůj koníček opouští. Jde-li o přátelství, výstižně to vyjádřil Jiří Marek v pořadu Historie.cs o trampingu⁸², když říká: „Nejcennější na trampingu bylo vždy ...kamarádství. Čtyřicet tři let jezdím na tramp a i když se s některým kamarádem nevidíte dvacet let a najednou ho potkáte u ohně, zalomíte si s ním palec a navážete tam, kde jste před dvacet lety skončil. Zjistíte, že má stejné politické názory, stejné hodnoty. Proto jste se s ním kamarádil před dvacet lety a můžete se s ním kamarádit dalších 20 let. Dokonce často neznáme ani jeho původní jméno, ale jen jeho přezdívkou.“ Tuto citaci používám ne proto, že přátelství z reenactingu je někdy na doživotí, ale kvůli úsměvnému faktu, že někoho znáte dlouhá léta a při tom netušíte, jak se jmenuje občanským jménem.

Mezi reenactors jsou i ti, jimž se koníček stal i profesí. Jedním z těch šťastných je pplk. Robert Speychal z KVH Gardekorps – Praha, který pracuje ve Vojenském historickém ústavu. Ten je ostatně zaměstnavatelem i několika dalších kolegů a kamarádů. Mezi podobně šťastnými je i Radek Galaš z Historické skupiny Četnická pátrací stanice Praha, který je vedoucím správy sbírek Muzea Policie ČR. Mezi reenactors najdete i profesionální historiky. Vzpomenout také můžeme například na ing. Jana Špatného, někdejšího ředitele Historického muzea, popřípadě Vlastimila Schildbergera, pracovníka Moravského zemského muzea.

Jak vnímá veřejnost reenactors, respektive jejich akce, to lze nejlépe vidět na Aviatické pouti, Cihelně, Slavkově a dalších rekonstrukcích skutečných bitev, či fiktivních dynamických ukázek. Počty diváků dosahují i desítek tisíc – záleží na věhlasu akce. Právě tam se lze při vzájemných rozhovorech seznámit s názorem veřejnosti přímo. Veřejnost zde tvoří lidé více či méně informovaní, lidé s větším či menším zájmem. Jejich názory se pohybují na podobné škále, která ale není ovlivněna věkem či pohlavím té které osoby. Není to tak dávno, co jsem měl možnost popovídat si s chlapečkem neurčitého věku, nicméně mnohem mladším, než kolik bývá obvyklým návštěvníkům a který byl o RAF

⁸² *Trampové a padouři, Rosa na kolejích* [online]. 26. 9. 2009 [cit. 2012-08-05]. <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/67970-trampove-a-padouri-rosa-na-kolejich/>>.

poměrně dobře informovaný. Jinou možností, jak se setkat s veřejností, jsou veřejná prostranství. Tato setkání, protože kolemjdoucí veřejnost není tříděna akcí, na které se nacházíme, jsou z hlediska reakcí poněkud pestřejší. Lze se setkat s dotazy: „vy jste na vojně, to je německá (francouzská, anglická) uniforma (řečeno nositeli britské, německé, anglické etc. uniformy), vy jste u policie/hasičů, dráhy? Popřípadě si s vámi budou povídat o tom období, které představujete – narazili jste na někoho, kdo se vyzná“. Snad jen jako perličku zmíním několik zážitků ze zahraničí, respektive Velké Británie, které následovaly poté, co si kolemjdoucí přečetli naše domovenky „Czechoslovakia“: „Vy jste opravdu odtamtud?“ „Ano, jsme.“ „Československo znám, odtamtud je Bren a moje snacha.⁸³“ popřípadě: „A proč vy děláte Čechoslováky?“ „Protože jsme z Čech.“ „A tak to je fajn, to já jsem...“ a mohli jsme si povídat s válečným veteránem od RAF. Dalším z příkladů vnímání „veřejnosti“ (v tomto případě jednotlivce, možná dua autorů) mohou být citace z knihy *Válka a armáda v českých dějinách*: „Snad právě rezignace na události „velkých“ dějin a naopak zájem o „malé“ lidi, kteří je vyplňují svými životy, je i tou nejsilnější motivací ke každoročním „rekonstrukcím“ bitvy na Bílé hoře, které ovšem probíhají – hlavně s ohledem na příhodnější počasí – nikoli v sychravém listopadu, ale v relativně teplém září. Konají se nikoliv u mohyly, připomínající dávnou bitvu, nýbrž poblíž konečné tramvají, kam snáze dorazí davy zvědavých diváků...“ popřípadě „Mýtus „neporažené armády“ má v české historické paměti janusovskou tvář: na Poláky bojující v roce 1939 se mnozí z nás dívají jako na pošetilce či fanfaróny; skutečně pošetilé divadelní kousky klubů vojenské historie, svádějících nikdy nevybojované bitvy o pohraniční pevnosti, však přijímá naše veřejnost s nekritickým a vřelým zájmem. A „bunkrologie“ patří k nejoblíbenějším českým koníčkům.“⁸⁴ Tento názor nechám bez komentáře i kvůli nedostatku prostoru. Snad jen podotknu, že u něj schází uvedení zdroje, jak autor/autorka či autoři k tomuto tvrzení dospěli. Podobně lze vnímat hodnocení vzpomínky na bitvu na Chlumu, pocházející ze stejné publikace: „...Ale alespoň to bylo zajímavější, kamarádštější a romantičtější, než zcela zkomercializovaná podoba tohoto výročí dnes. Teprve v podmínkách pokračujícího rozkladu režimu se v roce 1987 podařilo v Křechoři

⁸³ Bren je lehký kulomet, jehož název vychází ze jmen dvou měst, kde vznikl, a to Brno a Enfield. České snachy ve Velké Británii jsou výsledkem invaze au pair.

⁸⁴ KOLDINSKÁ, Marie a ŠEDIVÝ, Ivan. *Válka a armáda v českých dějinách: sociohistorické črty*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 579 s. Česká historie; sv. 19. ISBN 978-80-7106-953-9.

na kolínském bojišti uspořádat k výročí bitvy vědecký seminář se zahraniční účastí.“⁸⁵ Tento text je nejen dokladem dalšího (byť marginálního) zpracování vojenské historie, stejně tak i důkazem pro nutnost využít více zdrojů, protože jak bude vyplývat z výpovědí pamětníků, toto tvrzení o akci v Křechoři není správné.

Níže uvedená reakce je výjimečná a spíše ilustruje nevědomost, popřípadě nenávist jejího autora. Jedná se o příspěvek na blogu Mladé Fronty Dnes a jeho autorem je Pavel Hrabica. Nese název: „Bitva u Slavkova: Jen idioti oslavují masakr“⁸⁶. Z textu citují: „Řekněte dnes idiotům v napoleonských, ruských a rakouských historických uniformách, jestli si dokážou představit, jak leží v mrazu a sněhu na poli a snaží se z posledních sil zabránit rukama, aby jim z břicha nevylezla střeva. Zkuste se jich zeptat, jestli někdy viděli skutečnou válku, skutečné raněné a mrtvé, jestli zažili skutečnou bolest a jestli někdy někoho zabili.“ Troufnu si tvrdit, že právě reenactors si uvědomují a zejména ti reenactors, kteří se věnují historii z dob těchto válek, co přesně se na bojištích dělo a jak se ti vojáci cítili.

Podobně různorodý může být i vztah státu či obcí k reenactors, respektive jejich občanským sdružením. Záleží v první řadě na tom, jak jsou jednotlivá občanská sdružení schopna zaujmout svou pravidelnou činností, popřípadě aktivitou, na kterou žádají příspěvek, popřípadě jiný druh podpory. Že reenacting, respektive připomínání vojenské historie, není pro sponzory nezajímavé, dokládá například web Projektu Austerlitz, kde najdete jména firem jako Explosia, Českomoravský cement, Moravská banka vín, popřípadě web kolegů z Czech Spitfire Clubu, který je podporován firmou Promedica Praha Group, Krajem Vysočina, firmami AutoCont, Propag team a dalšími. Špičku mezi českými reenactors, 26. pěší divizi US ARMY, sponzorují například armybutik.cz, a popřípadě přepravní firma TEDA Vladimíra Teplého. Velmi úspěšnou jednotku, 17th Airborne Division Re-Enactors Czech Republic Chapter, podporují firmy Auto

⁸⁵ KOLDINSKÁ, Marie a ŠEDIVÝ, Ivan. *Válka a armáda v českých dějinách: sociohistorické črty*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 579 s. Česká historie; sv. 19. ISBN 978-80-7106-953-9. s. 373.

⁸⁶ HRABICA, Pavel.

Bitva u Slavkova: Jen idioti oslavují masakr. 5. 12. 2010 [cit. 2011-08-05]. Dostupné z <<http://hrabica.blog.idnes.cz/c/166768/Bitva-u-Slavkova-Jen-idioti-oslavuji-masakr.html>>.

Fleischer s. r. o., pojišťovna UNIQA, kovovýroba Horák, popřípadě hotel Chvalská tvrz. Podpora od státu, měst či regionů může a je vyjádřena formou dotací či záštit. Například tradiční Napoleonské dny v roce 2012 zaštitil hejtman Jihomoravského kraje Michal Hašek.

Reenacting je dnes podporován i sponzory, popřípadě granty. Žádosti o ně se vždy odvíjí od toho, jak sami sebe a potřeby své organizace vidí samotní reenactors. Není to tak dlouho, co mi dnes už bývalý člen mého klubu vojenské historie říkal, že na běhání po lese (rozuměj klubové aktivity) mi peníze nikdo nedá. Vnímal sám sebe a činnost klubu pravděpodobně tak, že se jedná o „běhání po lese“ (V přeneseném slova smyslu, RAF reenactors se pochopitelně ničeho podobného neúčastní.). Na to, aby si pár lidí oblečených do uniform hrálo na válku, nikdo skutečně peníze nedá, ale pokud je cílem toho kterého sdružení fundovaná podpora a připomínání historie, nejsou dotace těchto aktivit nereálné. Tím spíše, že aktivitou většiny klubů vojenské historie není, jak již bylo v této práci dokázáno, jen účast či organizace soukromých bitev, ale zejména prezentace historických událostí.

Další skupinou, která je schopná reenactors podporovat, respektive, se kterou reenactors spolupracují, jsou organizátoři. Organizátoři pietních aktů, leteckých dní, bojových rekonstrukcí, výstav a dalších podobných aktivit. Mezi organizátory patří pochopitelně i představitelé měst či krajů, kteří v tomto případě podporují reenactors formou honorářů za odvedenou „práci“ v rámci akce, popřípadě při dlouhodobější spolupráci již zmíněnými dotacemi. Organizátoři se rekrutují spíše ze soukromníků a oslovují reenactors podle svého záměru. Bohužel někteří organizátoři mají pouze představu, co by chtěli na své akci mít a o provedení se jim musí postarat někdo zkušený. Stává/stávalo se také, že zatímto organizátor byl spokojený, že se jeho akce účastní skupina osob v oblečení, které připomínalo vojenskou uniformu, přítomní reenactors tak nadšení nebyli, protože jim takto oblečená část účastníků kazila renomé a dobrý pocit z celé akce. Stejně tak se bohužel vztahy mezi reenactors a organizátory neliší od jiných obchodních vztahů, kdy se stává, že jedna strana splní, co slíbila a k čemu se zavázala, druhá strana (většinou organizátoři) se k plnění nemá.

Poslední odstavec se věnuje tomu, co je na reenactorech nejviditelnějšího, a to je uniforma. K výkladu otázky, jak to, že mohou reenactors nosit uniformu běžně na

veřejnosti, využívám diskusi na serveru valka.cz, kterou tam zahájil nick Fantan⁸⁷. Chtěli-li byste si přečíst dokument, který je v tomto tématu tím nejdůležitějším, jedná se o zákony či vyhlášky: zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 219/1999 Sb.“), zákoně č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 221/1999 Sb.“), vyhláše Ministerstva obrany č. 257/1999 Sb., kterou se stanoví zobrazení vojenského znaku, národního rozlišovacího znaku a znaku Hradní stráže, způsob označování vojenského materiálu vojenským znakem a mezinárodně platným rozeznávacím znakem, zobrazení vojenského stejnokroje a vojenských odznaků a jejich nošení a označování vojenské techniky národním rozlišovacím znakem nebo státním symbolem anebo znakem Hradní stráže (dále jen „vyhláška č. 257/1999 Sb.“), služebním předpisem Všeob-P-47 Stejnokrojový předpis (dále jen „Všeob-P-47“) a v Metodických pokynech k realizaci nového systému vystrojování vojáků profesionálů AČR a vojáků působících v zahraničních misích č.j. 800050/68/2003-2784-SMM doplněných o 1. doplněk k Metodickým pokynům č.j. 50050-30/2004-3818 s účinností od 1. Března 2004 (dále jen „Metodické pokyny“). Shrnu-li celou diskusi a zejména zákony, které se k tomuto tématu vztahují, jedinou uniformu, kterou je zakázáno nosit je ta, kterou lze zaměnit s uniformou aktuálně využívanou Armádou České republiky. V zahraničí je samozřejmě tato úprava rozdílná a někde i mnohem přísnější. Jiná věc pochopitelně je nošení nacistických uniforem na veřejnosti mimo ukázkou. Naštěstí toto nebývá ve zvyku našich reenactorů, popřípadě mají zalepené „závadné“ insignie a nebo jim je toto jednání zakázáno v propozicích akce.

⁸⁷ FANTAN. *Nošení kompletní uniformy - přestupek? :: Ostatní - zatím nezařazeno :: Uniformy a vybavení.* [cit. 2012-09-10]. Dostupné z:<<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/13614>>.

3. Orální historie a další používané metody

K využití orální historie jako hlavní metody při výzkumu tématu této práce mne přivedl samozřejmě zejména fakt, že má být úspěšným završením studia právě tohoto oboru a zejména skutečnost, že reenacting jako téma doposud není prakticky vůbec zpracován. Neexistuje, s výjimkou uvedených materiálů, sekundární literatura schopná poskytnout podklady k tomuto výzkumu, ale ani přístupná primární literatura, respektive primární zdroje. Byť spolu reenacting nese nutnost vzniku nových dokumentů (stanovy, žádosti o registraci, žádosti o souhlas s konáním té které akce) nic z toho není schopno pokrýt jeho historii v zamýšleném rozsahu. Dostatečným zdrojem byli pamětníci už z proto, že, jak se píše v „Naslouchat hlasům paměti“⁸⁸ orální historie reflektuje spíše „malé dějiny“, individuální historie, prožitky, každodennost. V rámci této práce není důležité jen datum, kdy vznikla jaká organizace a co bylo její náplní, ale i v jakých souvislostech a proč se vyvíjela tak, jak se vyvíjela. A tuto informaci mi je schopnou předat právě jen pamětník. Což je i druhý důvod, proč byla pro tuto práci jako primární metoda použita orální historie. Věděl jsem, že mi pamětníci budou moci poskytnout více kvalitnějších informací než archivy. A to i s ohledem na bytostní subjektivitu takového pramene.⁸⁹ I přes to nebo právě proto, si dovoluji, podobně jako Pavel Urbášek⁹⁰ citovat (a následně komentovat) „...jednoho z recenzentů, který poukázal na přecenění aplikace orálně historických pramenů v interpretačních studiích završujících výzumný projekt o postavení „dělnické třídy“ a „pracující inteligence“ v období tzv. normalizace: Na prvním místě je nutné se tázat, zda je možné takový výzkum provádět s využitím takřka výhradně orálně historických pramenů. Většina studií vzbuzuje dojem, že autoři jednoduše nahradili „tradiční“, tedy především v archivech uložený písemný pramenný materiál, výpověďmi pamětníků a na jejich základě se snažili ukázat, „jak to vlastně bylo“. Často věnovali přehnanou pozornost jednotlivým výroky narátorů a jejich zakomponování do

⁸⁸ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana: *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, s. 16.

⁸⁹ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel a PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7285-089-1. s. 21.

⁹⁰ VANĚK, Miroslav, HOUDA, Přemysl, Mücke, Pavel. *Deset let na cestě. Orální historie na Sovinci (2002 - 2011)*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2011. ISBN 978-80-87398-12-8. s. 26.

výsledného textu. Nejedna z otištěných statí má pak podobu spíše komentovaných úryvků z rozhovorů, než plnohodnotné odborné studie... “ Lze tedy tuto mou práci stavět víceméně pouze na výpovědích pamětníků? Bezpochyby ano, tím spíše, že, jak již bylo řečeno, neexistuje jiný písemný materiál, zpracovávající celý reenacting komplexně. Naopak se domnívám, že násilné využívání písemností, které jsou jen vzdáleně spojeny s tímto tématem, by mohlo práci uškodit. Samozřejmě je nutné při zpracování rozhovorů mít na vědomí všechna pro a proti, respektive všechny klady a zápory orální historie.⁹¹

Při sběru podkladů pro tuto práci jsem částečně využíval metodu „sněhové koule“. Vzhledem k tomu, že se v reenactingu spousta lidí zná, slyšel jsem při rozhovorech i jména lidí mně známých. Vyplývala-li z rozhovoru informace, že by mi informace a zážitky těchto lidí mohly být nápomocné, obrátil jsem se se žádostí o rozhovor i na ně. Bohužel ne vždy byli ochotní či schopni vzpomínat a někdy se dříve oslovení zdáli být dostatečným zdrojem.

Kromě orální historie jsem se věnoval i rešerši. Zdrojem pro ni mi byly dostupné písemnosti (tj. to existující minimum), katalogy či repozitáře (například theses.cz) a zejména webové stránky jednotlivých klubů vojenské historie, kde jsem vyhledával informace o jejich historii, přičemž základním filtrem mi byla snaha vyhnout se takovým klubům, které se věnují více historickým obdobím (U kterých stoupá „riziko“, že svou činnost vyvíjejí pro své vlastní uspokojení, nikoliv pro připomínání historie.). Teď si ale budu trochu oponovat, když řeknu, že tento „filtr“ nebyl aplikován na tradiční a kvalitní kluby. Neměl-li klub na svém webu svou historii v takovém rozsahu, který bych považoval za dostatečný pro tuto práci, snažil jsem se ho oslovit mailem. Jedná se o třicet osm klubů a sedmnáct respondentů, dvacet šest klubům byly odeslány maily s dotazem na bližší údaje. Odezvu jsem obdržel bohužel pouze od osmi z nich. Reagovali 5. prapor polních

⁹¹ VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 175 s. Hlasy minulosti; sv. 1. ISBN 80-7285-045-8.

VANĚK, Miroslav, HOUDA, Přemysl, Mücke, Pavel. *Deset let na cestě. Orální historie na Sovinci (2002 - 2011)*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2011. ISBN 978-80-87398-12-8.

VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel a PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7285-089-1.

myslivců, Klub vojenské historie Königsberg II, o. s., KVH hraničářský pluk 19 (Zde jsem udělal výjimku a kontaktoval jsem klub, který se věnuje několika obdobím. Důvodem mi k tomu byla osoba bývalého předsedy klubu Víta Pažourka a velmi dobrá pověst, kterou tento klub má.), Četnická stranice Jehnice, 2. pěší divize, KVH Elsa a KVH West. Zdrojem, ve kterém jsem odkazy na tyto kluby hledal, byl můj web www.europeanbattlefield.net a seznam klubů vojenské historie na portálu www.militaryzone.cz

Nízkou odezvu mohu přičítat mému mailu, ze kterého jsem dotazy odesílal a kvůli kterému mohly skončit ve spamu, ale i zaneprázdněnosti adresátů. U některých/některého jsem se setkal víceméně s negativní reakcí, kdy se anonymní osoba z webu napoleonika.cz (Odpověď na dotaz, který jsem zasílal webmasterovi tohoto webu – jiný kontakt na něm nebyl, zůstal nepodepsán.) nejprve podivila nad oborem, který studuju, pak nad slovem reenacting, kdy podle této osoby je jediné a správné označení reenacting, následně mi sice dala pár tipů na pamětníky (uvedla jejich jednotku a jméno), nicméně mi zároveň odmítla prozradit přímý kontakt. U jiných osob jsem se setkal s odmítnutím kvůli nedostatku času.

Třetí metodou, kterou jsem při psaní této práce uplatnil, bylo pozorování. Jak jsem již uvedl, sám se reenactingu věnuji dvanáct let a za tu dobu jsem měl možnost poznat desítky klubů vojenské historie, zúčastnit se několika akcí či podílet se asi na pěti filmech či hraných dokumentech.

Poslední metodou mi byl experiment. Zde mám na mysli Klub vojenské historie 276th Sqdn (reenacted) RAF, o. s., který jsem před několika lety založil. Nedělal jsem to pochopitelně kvůli tomu, abych měl o čem psát v této práci, nicméně zkušenosti s jeho založením a vedením, byť nepříliš úspěšným, zde mohu využít a také to dělám.

Další metodou byla zakotvená teorie.

Snažil jsem se vybrat respondenty, kteří byli u samých začátků těch kterých období, respektive reenactingu jako takového. Pro každé z nich jsem hledal primárně jednoho respondenta, ale v okamžiku, kdy takových bylo více nebo mi vybraný respondent nebyl schopný poskytnout informace v patřičném rozsahu, obrátil jsem se na další pamětníky.

Těmi narátory byli:

- Rudolf Bayer, předseda Military Car Clubu Plzeň, jednatel společnosti BBS
- Ing. Petr Drahorád, předseda a zakládající člen Klubu vojenské historie Československo 1945 - 1990, odborný poradce několika filmových projektů, technik
- Radim Dufek, vedoucí umělecké agentury Rex, pracovník Moravského zemského muzea
- Vilém Fencl, předseda Klubu vojenské historie Rota Nazdar
- Michal Gajdorus, zakládající člen KVH Východní, technik mechanoskopie na Krajském ředitelství policie hl. m. Prahy
- Radek Galaš, vedoucí správy sbírek Muzea Policie ČR, předseda Občanského sdružení Historická skupina Četnická pátrací stanice Praha
- Milan „Carabacha“ Jíša, doyen amerického reenactingu, pracovník v Patton Memorial Pilsen
- Michal „Miki“ Kindl, velitel Klubu druhé pěší divize, provozovatel stylového ACW Saloonu
- Mgr. Pavel Kmoch, předseda Klubu vojenské historie Gardekorps – Praha, vystudovaný historik, majitel army shopu
- Vít „Vip“ Pažourek, tajemník KVH HP 19, inženýr v oboru pozemní stavby, OKF, s . r . o .
- Bohumil „Chlup“ Petrovský, předseda 5th New York Zouave Regiment, bývalý politický vězeň
- Bc. Filip Procházka, DiS, zakladatel a předseda Klubu vojenské historie 276th Sqdn (reenacted) RAF, o. s., realizátor Setkání Nebeských jezdců a památníku příslušníkům Royal Air Force a obětem holocaustu z Trhové Kamenice a autor této práce
- Miroslav Seifert, zakladatel KVH 26th Infantry Division, Regional Channel Manager ve společnosti Rockwell Automation
- Stanislav Smolík, člen několika klubů vojenské historie, konzervátor v Západočeském muzeu
- Pavel „Flegma“ Svoboda, prezident České asociace americké občanské války, pracovník údržby městské zeleně

- Ladislav „Pražák“ Šilhavý, člen klubu vojenské historie „Pětačtyřicítka“ Brno, o. s., majitel armyshopu
- Ladislav Šulák, člen klubu vojenské historie 43. pěší pluk Brno

Rozhovory byly zaznamenány nahrávacím programem nainstalovaným do mého notebooku, který sloužil pouze pro snazší a bezchybné zaznamenání získávaných informací, než pro vytvoření záznamu, který by byl následně analyzován či interpretován dle pravidel orální historie. Dva rozhovory byly zaznamenány na diktafon mého mobilního telefonu.

a) Témata rozhovorů a vyprávění

Rozhovory měly pouze jedno základní téma a tím byla historie klubu, respektive znovuzobrazování historického období, kterému se ten který respondent věnuje. Po vyčerpání tématu jsem se ptal na kontakty se zahraničím, vývoj znalostní báze, popřípadě vybavenosti. Někteří z respondentů hovořili i o historii reenactingu více historických období, jejich vzpomínky byly tedy využity na více místech této práce. V případě, že informace poskytnuté mi při prvním rozhovoru nebyly dostatečné, obrátil jsem se na toho respondenta ještě jednou s doplňujícími otázkami. V rámci rozhovorů jsem zaznamenal dva nejdůležitější body, a to rok 1989 a období, od kterého se více rozšířil internet, které jsou nějakým způsobem pro historii reenactingu důležité, přesněji jsou to body, které umožnily mnohem větší rozvoj reenactingu. Respondenti dále v hovorech hodnotili reenacting, ať už obecně, tak konkrétní období či svůj klub vojenské historie.

b) Vedení rozhovorů

Rozhovory byly vedeny s cílem dozvědět se co nejvíce informací ke konkrétním tématům, proto jsem neprováděl autobiografické rozhovory. Ty by v tomto případě neplnily úkol, kvůli kterému jsem je vedl.

Nejdůležitější částí přípravy rozhovorů bylo představení projektu, respektive diplomové práce, narátorům. Nutnou součástí bylo i představení oboru, ve kterém je zpracovávána, protože jen část respondentů má historické vzdělání a povědomí o orální

historii. Další příprava – případná rešerše k osobám narátorů či tématům, ke kterým se měli vyjadřovat, nebyla díky tazatelově dvanáctileté zkušenosti nutná (tazatel se s některými narátory, respektive obdobími, setkal již dříve při své novinářské praxi), respektive se omezila na studium aktuálních informací z webových stránek jednotlivých klubů. Ostatní znalosti – o personáliích, současném dění, akcích, trendech, se tazatel snaží udržovat aktuální svou aktivitou.

Hlavním způsobem rozhovoru byl monolog, popřípadě řízený monolog, zřídka kdy interview. Protože nemám, respektive neměl jsem, podrobnější informace o vývoji těch jednotlivých období, nechal jsem respondenta hovořit, pouze jsem mu na začátku sdělil, v souladu se zásadmi vedení rozhovoru v orální historii⁹², co by mne zajímalo – tedy historie toho kterého období jak to on pamatuje. Následně jsem ho nepřerušoval, aby nezapomněl své téma a také, abych jeho odpovědi neovlivňoval svými názory, respektive vzpomínkami. Otázky jsem pokládal pouze ve chvílích, kdy mne k nim narátor sám vyzval, popřípadě se začal odchylovat od původního tématu a bylo nutno ho k němu vrátit či jeho vzpomínky byly stručné a bylo nutné ho vyzvat, aby je rozvedl. Tyto otázky byly pochopitelně otevřené. Rozhovor byl tedy z větší části nestructurovaný.^{93 94 95}

Mohu-li soudit, tak valná většina vyprávěních byla nepřipravená. Snad jen s výjimkou rozhovoru s Petrem Drahorádem, kdy náš rozhovor byl reprízou prvního, který nebyl uložen a rozhovoru s Pavlem „Flegmou“ Svobodou, jenž si vyžádal mé otázky ještě před setkáním, aby se na rozhovor mohl připravit.

⁹² VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 175 s. Hlasy minulosti; sv. 1. ISBN 80-7285-045-8. s. 60.

⁹³ VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 175 s. Hlasy minulosti; sv. 1. ISBN 80-7285-045-8. s. 61.

VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 175 s. Hlasy minulosti; sv. 1. ISBN 80-7285-045-8. s. 64.

⁹⁴ BERNARD, H. Russel. *Research methods in antropology: Qualitative and quantitative approaches*. AltaMira Press 1995, s. 209 – 210.

⁹⁵ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel a PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. 224 s. ISBN 978-80-7285-089-1. s. 76 – 84.

V rozhovorech neodpovídali školení mluvčí, výjimkou snad byl jen Radek Galaš z Historické skupiny Četnická pátrací stanice Praha, který působil nějaký čas na Policejním prezídiu a Miroslav Seifert. Délka hovorů/setkání se lišila. Nejdelší má dvě a půl hodiny, další jsou dlouhé kolem 40 minut, valná většina jich má kolem dvaceti minut. Délku nejdelšího ovlivnilo prostředí, kde byl nahráván – v respondentově domácnosti a svým způsobem neomezený čas, který byl rozhovoru poskytnut. Jeho délku ovlivnily také přesahy k tématu jako celku, což ale nebylo na škodu účelu, pro který byl právě tento hovor uskutečněn.

Prostředí pro setkání byla různá – pracoviště respondentů, jejich bydliště, restaurace a v jednom případě i dobový tábor. Místo bylo vždy zvoleno s ohledem na možnosti respondentů. Prostředí restaurace bylo jednoznačně nejméně vhodným místem, rozhovor v něm byl rušen okolním prostředím, nicméně tyto ruchy a šumy neměly negativní vliv na konečný výsledek práce. „Pouze“ ztížily přepis hovoru. Nejlépe vznikala pasáž věnovaná Royal Air Force reenactingu, při které dělal autor práce rozhovor sám se sebou, a tak ho nebylo nutné ani nahrávat, ale byl rovnou zapisován.

Většinu respondentů jsem znal již z dřívějších aktivit, některé více a mohl bych je považovat za kamarády, některé méně, se třemi z nich jsem se před rozhovorem nikdy nesešel. Nicméně nám všem je společné sociální prostředí, jehož jsme díky reenactingu součástí, a tak nebylo nutné příliš překonávat asymetrii mezi narátorem a tazatelem.⁹⁶ Nicméně rozdílné vztahy s respondenty neměly na obsah hovoru vliv, snad jen někteří z nich zmiňovali své důvěrnější vzpomínky, respektive názory. Rovněž lze tedy hovořit o vysokém stupni důvěry mezi tazatelem a narátorem, který nevzniknul pouze na dobu rozhovoru, respektive projektu, ale byl (vy)budován během dvanácti let, po které je tazatel a autor této práce reenactorem. Tato zkušenost může tedy nahradit či doplnit vhodný přístup k narátorovi.⁹⁷ Tazatel se nesešel s faktem, který zmiňuje Lenka Krátká ve své stati „Nejsou mezi námi jen slova. O některých úskalích využívání metody orální

⁹⁶ VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 175 s. Hlasy minulosti; sv. 1. ISBN 80-7285-045-8. s. 60.

⁹⁷ VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 175 s. Hlasy minulosti; sv. 1. ISBN 80-7285-045-8. s. 63.

historie.⁹⁸, kdy by se narátoři například snažili vykreslit sebe sama v lepším světle. Bylo-li tomu tak při mých rozhovorech, nebylo tomu tak kvůli osobě tazatele. Dalším kladem, který pozitivně ovlivnil průběh hovoru a tím i obsah a kvalitu předávaných informací/vzpomínek byl fakt, že: „...narátor poskytuje informace, svoji životní zkušenost a názory, přičemž tazatel zároveň poskytuje narátorovi příležitost k jejich vyjádření a uchování.“⁹⁹

Protože rozhovory byly vedeny s úmyslem získat podklady pro výsledný článek, nebyly přepisovány doslovně (S výjimkou rozhovorů s Radkem Galašem, Michalem Gajdorusem, Bohumilem Petrovským, které přepisovala moje přítelkyně.). U některých rozhovorů jsem navíc přepisoval jen ty části, které se vztahovaly k tématu, popřípadě položené otázce. V prepisech jsem jen doplnil interpunkci, popřípadě z vyřčeného vytvořil věty, ale tak, aby nebyl změněn smysl narátorova sdělení. Případné nedostatky, jako například spojení dvou vět, kdy narátor nedořekl větu první, ale už začal druhou, jsem v prepisu hovorů ponechal. Zaznamenaný rozhovor jsem rovněž nijak více neanalyzoval, popřípadě neinterpretoval, protože by to nebylo účelné. Je tedy nutné počítat s tím, že obsahuje mnoho informací, u kterých mluvčí předpokládá, že naslouchající ví, o čem je řeč.

Získané texty se od sebe kvantitativně i kvalitativně liší. Pro některé respondenty bylo rozhodující jedno téma, pro další zase jiné. Vliv na rozsah, respektive obsah textu, měla i doba, kterou se svému koníčku věnují, respektive aktivita jejich klubu vojenské historie. Je-li nějaký klub mladší a minuly ho důležité předěly - rok 1989, rozvoj internetu, je o otázky na ně ochuzen a většinou jsou v něm i pominuty otázky na téma badatelské činnosti, protože ta sice pochopitelně probíhala, ale bez omezení daných dostupností materiálů. Některé texty obsahují výhled do budoucnosti, některé ne.

⁹⁸ VANĚK, Miroslav, HOUDA, Přemysl, Mücke, Pavel. *Deset let na cestě. Orální historie na Sovinci (2002 - 2011)*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2011. ISBN 978-80-87398-12-8.

⁹⁹ VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 175 s. Hlasy minulosti; sv. 1. ISBN 80-7285-045-8. s. 78.

Analýza rozhovorů byla zahájena již samotným výběrem respondentů i jednotlivých období, ke kterým se měli vyjadřovat.¹⁰⁰ Následně byla prováděna v průběhu samotných rozhovorů, a to v souvislosti s tématy či událostmi, které vzpomínal či připomněl tazatel. Analýza vyprávění prováděná samotným narátorem nebyla zaznamenána. Následně jsem analýzu prováděl po skončení rozhovoru, abych množinu poskytnutých odpovědí porovnal s množinou mých otázek, respektive zjistil, jak tyto odpovědi naplňují můj záměr. Psychologická či jazyková analýza nebyly prováděny. Pro účely práce by nebyly přínosné. Ze stejného důvodu nebyly rozhovory interpretovány.

4. Historie jednotlivých období českého (československého) reenactingu¹⁰¹

a) Reenacting jednotek napoleonské éry a Prusko - rakouské války^{102 103}

¹⁰⁰ VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. 175 s. Hlasy minulosti; sv. 1. ISBN 80-7285-045-8. s. 97.

¹⁰¹ Pravděpodobně nejpobulárnějším obdobím u nás je druhoválečný reenacting. Najdeme zde kluby stojící na obou stranách konfliktu (Příčemž na německé straně je jich mnohem více.). Jsou mezi nimi jednotky Wehrmachtu, SS, také Luftwaffe, mnoho helperin, gardoví i obyčejní vojáci Rudé armády, příslušníci méně či více speciálních jednotek britské armády, pochopitelně Američané od pěších, obrněných i výsadkových jednotek, Rangers, ozdobou akcí jsou díky perfektní pořadové i skotské jednotky od Royal Scots Fusiliers. Mezi druhoválečnými reenactors nechybí pochopitelně ani kluby, spojené s naší historií, naším zahraničním odbojem. Na akcích lze tedy shlédnout „Tobrucké krysy“, příslušníky různých jednotek Československé samostatné obrněné brigády ve Velké Británii, ale i Svobodovce a pochopitelně i Royal Air Force. V ukázkách lze vidět i mnoho partyzánů, nechybí ani vojáci Japonské císařské armády, Rumunské královské armády a armády italské. V této části se budu věnovat jen těm armádám, které jsou u nás nejobvyklejší. Tj. armádě německé, Rudé a americké. A pochopitelně nezapomenu ani na Royal Air Force. Mohu-li shrnout důvody, pro které jednotlivé kluby vznikly, nebylo to podle národnostního principu, jako tomu je třeba v zahraničí, ale spíše podle principu regionálního, popřípadě podle toho, *kam jednotlivého reenactora „srdce táhlo“*.

¹⁰² Podobně rozsáhlý, jako seznam klubů vojenské historie s tímto zaměřením, je i seznam vybrané literatury a elektronických zdrojů k tomuto tématu, kvůli čemuž ho uvádím až v použité bibliografii. Mezi těmito publikacemi jsou jak brožury či knihy s napoleonskou tematikou již z akcí z 30. let, ať už pojednávají o Napolonovi či bitvě u Slavkova, respektive vztahu k tehdejšímu dnešku, dále dnes vydané knihy o Napoleonových bitvách, respektive jeho tažení, ať už zaměřené na celý jeho život, tak i jednotlivá střetnutí, rovněž publikace o jeho vojevůdcích či technice, užívané jeho armádami (CHARTRAND, René. *Napoleonova děla 1792-1815: polní dělostřelectvo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 48 s. Válečná technika. ISBN 978-80-247-2417-1. Kvalitně zpracované knihy jako je tato jsou u reenactors velmi oblíbené. Ti si i díky nim mohou udělat přesnější obrázek o patřičném vybavení.). V seznamu nechybí ani neobvyklé pohledy

Historie reenactingu napoleonských válek, respektive tzv. šestašedesátky (války Prusko - rakouské) je nejdelší. Zájemci o tuto část naší historie se svému koníčku začali věnovat již v sedmdesátých letech a v případě napoleonských válek dokonce již ve 30. letech minulého století. Tak aspoň vzpomínají Radim Dufek a uvádí web KVH Ostrava, když zmiňují existenci Napoleonské společnosti v Praze. Cílem této společnosti, založené roku 1930, bylo studium napoleonské problematiky, výchova k osobní statečnosti a vlastenecké obětavosti. O dva roky později vznikl ve Slavkově Klub přátel Francie. Nicméně již 19. července 1931 se v rámci I. napoleonské výstavy konalo scénické představení připomínající některé epizody slavkovské bitvy, o dva roky později Napoleonské hry, pořádané právě Klubem přátel Francie. V jejich programu vystoupilo přes 500 účinkujících. V rámci her bylo rovněž předvedeno několik obrazů ze slavkovského bojiště. Pro velký úspěch (Tehdy měly Napoleonské hry přes 20 000 návštěvníků.) se v roce 1935 konaly II. Napoleonské hry. V dalších letech jsou zmiňovány už pouze výstavy, za války a po ní činnost Klubu přátel Francie a Napoleonské společnosti

na bitvu, a to pohled lékaře (RICHTER, Karel. *Třeba i železem a krví: prusko-rakouské války 1740-1866*. 1. vyd. Praha: Epocha, ©2007. 495 s. Polozapomenuté války; sv. 11. ISBN 978-80-87027-29-5.). Mezi další, svým způsobem neobvyklé pohledy, patří absolventské práce, které napoleonské bitvy, respektive napoleonský reenacting hodnotí z hlediska ekonomiky a turistického ruchu. Rovněž dnes existují publikace zaznamenávající napoleonský reenacting. Z části podobně je v mnou zaznamenané literatuře zachycena i válka Prusko – rakouská. Kde lze rovněž nalézt vzpomínky válečných veteránů, ale i průvodce po jednotlivých bojištích, tak i historii organizace starající se o památku padlých v této bitvě.

¹⁰³ Rozhovor s Radimem Dufkem, 9. 5. 2012 a 30. 3. 2012, Brno

Austerlitz bitva u Slavkova, Austerlitz, slavkovské bojiště, Slavkov, Napoleon, Mohyla míru, re-enactment, rekonstrukce bitvy, vzpomínkové akce, výročí bitvy [online]. c2009 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.austerlitz.org/>>.

František Kopecký [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.frantisekkopecky.estranky.cz/>>.

histklub [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh-ostrava.cz/histklub.htm>>.

Oživlá historie: vojáci napoleonských válek z Čech, Moravy a Slovenska na prahu 21. století = Histoire ranimée: les soldats des armées de l'époque napoléonienne de Bohême, Moravie et Slovaquie au seuil du 21-e siècle = Lebendige Geschichte: die Soldaten der napoleonischen Kriege aus Böhmen, Mähren und der Slowakei an der Schwelle des 21. Jahrhunderts. Vyd. 1. Brno: H. Zachovalová, 2000. 153 s. ISBN 80-902924-0-2.

v Praze není zmiňována¹⁰⁴. Podle vzpomínek KVH Ostrava ale jezdili členové Napoleonské společnosti ke Slavkovu ještě v 60. letech. To už, respektive ještě, se tam ale pochopitelně žádné podobné vzpomínkové akce nekonaly.

První impuls k jejich obnovení a dnešnímu fenoménu přišel, a to do slova, z Belgie. Tedy Norbert Brassin nepřišel pěšky přímo z Belgie, to se pouze tradovalo, ale dle vzpomínek Radima Dufka přešel pěšky aspoň státní hranice a pak vyšel na Mohylu míru. Právě přítomnost tohoto muže na slavkovském bojišti v roce 1972 nebo 1973 odstartovala vznik klubů vojenské historie zaměřených právě na bitvu u Slavkova, respektive napoleonské války. Při své první návštěvě měl na Mohyle míru rozsypat hlínu od Waterloo, podruhé už na něj čekali pozdější zakladatelé KVH Ostrava, kteří po rozhovoru s ním přislíbili, že příští rok také přijedou na Slavkov v uniformách. *To byl rok 1974, ve kterém Petr Bernatík chtěl založit nějaký druh společenství, které by lidem s podobnými zájmy umožnilo lépe a organizovaněji se věnovat jejich zájmu. Tehdy neexistovala možnost, aby taková organizace fungovala samostatně, ale musela být zaštitěna nějakou organizací oficiální. V tom jim pomohla tehdejší ředitelka Ostravského muzea, která je zaevidovala jako historický kroužek.*¹⁰⁵ Na nutnosti dané tehdejším zákonodárstvím vzpomíná i Radim Dufek, který byl u zrodu, respektive prvních let, brněnského klubu vojenské historie. A vzpomíná nejen na zákony o sdružování. *Brněnský klub vojenské historie fungoval tehdy v rámci Svazarmu jako Klub důstojníků a praporčíků v záloze. Sdružovali se v něm zájemci o zbraně, kteří se díky nim seznámili. V té době ho vedl ing. Jan Špatný, pozdější ředitel slavkovského muzea.*¹⁰⁶ Tehdy se veškeré aktivity, dnes nazývané reenacting, sestávaly převážně z pietních aktů. Na zmíněných akcích se kromě civilistů objevovali i uniformovaní vojáci v originálních uniformách, byť ne z té doby, které se vzpomínková slavnost týkala. Členové KVH Ostrava se po zmíněném setkání s Nobertem Brassinem snažili vystrojít na příští výročí. To podrobně popisuje Václav Řeha, *jehož uniforma se tehdy skládala z kabátu původem snad z divadla, část uniformy, respektive výstroje mu podle obrázků ušila švadlena, respektive vyrobil sedlář, k pušce získal pouze několik originálních částí, ostatní si musel vyrobit. Rovněž jeho čáko vznikalo,*

¹⁰⁴ KOPECKÝ, František. *František Kopecký - Články - 200 let bitvy u Slavkova – 1) Tradice bitvy* [online]. [cit. 2012-07-02]. <<http://www.frantisekkopecky.estranky.cz/clanky/clanky/200-let-bitvy-u-slavkova/1--tradice-bitvy.html>>.

¹⁰⁵ *histklub* [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh-ostrava.cz/histklub.htm>>.

¹⁰⁶ Rozhovor s Radimem Dufkem, 30. března 2012, Brno

*podobně jako to Pavla Kmocha, podle obrázku, kdy nikdo nevěděl, že barvy šosů a límců se mění podle druhu vojska, jak přesně vypadají štítky na čákách a další.*¹⁰⁷ Dalšímu vývoji pochopitelně pomohl kontakt mezi jedinci se stejným zájmem a stejně tak s Norbertem Brassinem a jeho kolegy, kteří i nadále a ve stále větším počtu jezdili na Slavkov. Podobně rostly počty i u Čechoslováků.

Veronika Glettová¹⁰⁸ doplňuje tuto historii o následující poznatky: „Dne 26. listopadu 1975 je na Mohyle míru vzpomínán pietní akt. Do zdejší krypty byly uloženy další nalezené kosterní pozůstatky padlých, tentokrát ze Starých Vinohradů. Přítomní byli zdejší historici, zástupci z Francie, uniformovaní vojáci i televize. Pieta se stala na pár let pravidelnou záležitostí. Pieta probíhala v neděli dopoledne, kdy uniformovaní přinesli věnce ke kapli pomníku a „Ing. Špatný pronesl krátkou řeč o bitvě a že uctíváme památku mrtvých a že chceme mír a přátelství, aby nás nikdo nemohl politicky kritizovat. ... Z našeho pohledu je významný rok 1977, kdy na začátku prosince pietní akt u Mohyly míru a program s ním spojený nabyl na síle a je dosti podobný tomu dnešnímu. Ne mohutností, ale obsahem. Organizátory byly Aktiv dobrovolných spolupracovníků Oddělení starších a novodobých dějin Moravského muzea a Vlastivědně historický kroužek Osvětové besedy Jiříkovice...“¹⁰⁹

Radim Dufek o začátcích říká toto: „A to je další taková vzpomínka na ten sedmdesátý osmý rok, kdy jsme na začátku prosince dělali takovou první oficiální vzpomínkovou slavnost u Mohyly míru. Existuje z toho jedna fotografie, hovořil tam právě inženýr Špatný. Pamatuju si, že jsme stáli s pochodněmi na těch schodečkách před Mohyloou v uniformách. Bylo nás buď šest nebo osm. Ty uniformy, ve kterých jsme tam byli, byly různé originály, divadelní uniformy, z několika dob, ze starého Rakouska, předválečné. Ale byli jsme tam. Byli jsme tam v uniformách, s pochodněmi v rukách a ono se to pak začalo nabalovat.“

¹⁰⁷ 70 [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh-ostrava.cz/70.htm>>.

¹⁰⁸ GLETTOVÁ, Veronika. Vzpomínkové akce u Slavkova [online]. 2012 [cit. 2012-11-30]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/in0kn5/>>.

¹⁰⁹ GLETTOVÁ, Veronika. Vzpomínkové akce u Slavkova [online]. 2012 [cit. 2012-11-30]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/in0kn5/>>.

„Není bez zajímavosti zápis v kronice města Slavkova z roku 1979: „Klub přátel vojenské historie při brněnském Svazarmu připomněl svérázným způsobem 174. výročí ... bitvy tří císařů... Víření vojenských bubínků a zvuky píšťal vzbudily v sobotu 2. prosince pozornost chodců v brněnských ulicích, jimiž procházel útvar mužů v ... uniformách napoleonské armády. Klub uspořádal při této příležitosti jako každoročně setkání přátel vojenské historie, spojené s exkurzí na slavkovské bojiště a pietním aktem na Mohyle míru“. ... pokračování zápisu kroniky, kde je zaznamenána aktivita studentů brněnských vysokých škol, kteří se rozhodli zrekonstruovat v terénu postavení bojujících vojsk mírumilovným způsobem. „...Aby se v zápalu poznali přátelé a nepřátelé, zvýraznili barevnými částmi svého oblečení příslušnost k některé ze zúčastněných armád. Barva červená označovala národnost ruskou, bílá rakouskou a modrá francouzskou. Místo zbraní nesli nafouknuté balonky a na zádech zátěž o hmotnosti 10 kg. Vyšli z postavení armád v roce 1805. Na nádraží ve Šlapanicích se řadily šiky Francouzů, v Sokolnicích nastupovali spojenci. Přihlížející obyvatelstvo se tak vžilo do situace, že mohutně povzbuzovalo ruské vojsko. Zničení nafouknutého balonku mělo představovat zneškodnění jednoho držitele“. Tento děj se odehrál i v roce 1980.“¹¹⁰

Zda byl či nebyl tento koníček postihován, v tom se mé zdroje rozcházejí. Web KVH Ostrava zmiňuje, že v roce 1979 byly jakékoliv akce na Slavkově zakázány tajemníkem KSČ okresu Vyškov, kam Slavkov spadal, a akce se musely přesunout do Tvarožné.¹¹¹ To potvrzuje i Veronika Glettová.¹¹² Radim Dufek zase říká, že nikdy on, ani nikdo další nebyli kvůli těmto aktivitám vyšetřováni.¹¹³ Zdánlivý rozpor ale může mít jednoduché vysvětlení. Zatímto Radim Dufek hovoří o konkrétních osobách, KVH Ostrava píše o represích vůči aktivitě, ne lidech. Zůstanu-li v tuto chvíli u téma represí, v rámci sbírání podkladů pro tuto práci jsem získal tři vzpomínky týkající se zákroku proti

¹¹⁰ GLETTOVÁ, Veronika. Vzpomínkové akce u Slavkova [online]. 2012 [cit. 2012-11-30]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/in0kn5/>>.

¹¹¹ 70 [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh-ostava.cz/70.htm>>.

¹¹² GLETTOVÁ, Veronika. Vzpomínkové akce u Slavkova [online]. 2012 [cit. 2012-11-30]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/in0kn5/>>.

¹¹³ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radimem Dufkem vedl Filip Procházka, 30. března 2012.

reenactorům, respektive pořádaným akcím (s výjimkou citovaného zákazu). Obě vzpomínky se týkající hradeckého bojiště a 80. let. Radim Dufek vzpomíná na jednu událost, která se stala asi v roce 1981: „To bylo někdy v 81., nevím přesně ten rok. To bylo na hradeckém bojišti. Spolu s Radkem Balcárkem jsme u pomníku u lesa Svíb stáli čestnou stráž a přijel tam mercedes s kouřovými skly. Z něj vystoupili dva pánové v polovojenských košilích a šli se podívat do lesa Svíb. Když se vraceli, tak se u nás zastavili a ptali se lámanou češtinou, co se tam děje, proč jsme tam v těch uniformách. Vysvětlili jsme jim, že se tam schází příznivci vojenské historie. A on to byl nějaký kulturní a vojenský atašé rakouské ambasády. Odjeli a příští rok tam přijeli s kamerou a tyto vzpomínkové akce natočili a pouštěli to v rakouské televizi s komentářem, jak tady oslavujeme habsburskou monarchii. Zneužili to. ... To vadilo těm našim orgánům a tím pádem ten další rok se to už hlídalo, nechtěli je pustit na Chlum k pomníku. Během dvou let toto omezení přestalo a bylo to víceméně bez problémů.“ Web KVH Ostrava vzpomíná na rok 1987: „Vojáci se dozvěděli, že se večer koná v kostele v Chlumu mše za všechny padlé v bitvě. Tak ti, kteří měli zájem se mše zúčastnili, pochopitelně v uniformách ... Byl to den jako každý jiný. Obvyklý nástup, hlášení, táborový život, příchod turistů s dětmi... Vojáci se dozvěděli, že přijede i vojenský atašé z rakouského vyslanectví v Praze, aby položil věnec k pomníku u Baterie mrtvých. A s ním přijel i kameraman z vídeňské televize. Vojáci jako obvykle napochodovali k pomníku, utvořili špalír a položili věnec k Baterii mrtvých, kde se bránili a padli všichni dělostřelci, aby umožnili ústup rakouské pěchotě z centra bojiště. Celé to natáčela rakouská televize a věnec položil i vojenský atašé v rakouské uniformě. ... R. Kratochvíl v uniformě rakouského důstojníka předstoupil před atašého a německy mu podal hlášení, že jednotka rakouské armády je připravena přijmout jeho rozkazy. Když potom rakouský vojenský přidělenec odpoledne odjel, začal tanec. Nejdřív přijelo auto s uniformovanými příslušníky SNB, hned za nimi hasiči s vodním dělem. ... Vojákům bylo megafonem oznámeno: „Toto shromáždění nebylo povoleno, jménem zákona se rozejděte, jinak proti vám bude úředně zakročeno!“ Lidi ... začali se rozprchávat. Všichni uniformovaní byli zadrženi a legitimováni. Kdo u sebe neměl občanský průkaz, byl na 24 hodin zadržen. Místní lidé, kteří vojákům fandili, se za ně v mnoha případech zaručili, i když je vůbec neznali. Všechny se ovšem pochyťat nepodařilo. ... Ostatní se museli dostavit na stanici v místě bydliště a byli obžalováni, že poslali blahopřejný telegram Ottovi von Habsburg a přejí si obnovení Rakousko - Uherska

a monarchie. Ani rakouská televize z toho nevyšla lehce. ...Věmec, položený rakouským vojenským atašé byl od pomníku ihned odstraněn.“¹¹⁴ Veškeré podobné aktivity byly zakázány v roce 1986.¹¹⁵ Represe zmiňuje i kniha *Válka a armáda v českých dějinách: Z bitev svedených monarchií před rokem 1918 byla za komunistického režimu přijatelná, snad pro účast ruských vojáků, pouze „bitva tří císařů“ u Slavkova v roce 1805. Komemorace ostatních bitev byly režimem považovány za nežádoucí dokonce i na soukromé bázi. Mnohý návštěvník Památníku války 1866 na Chlumu ve výroční den 3. července musel počítat se živým zájmem bezpečnostních orgánů.¹¹⁶*

Vrátíme-li se k poněkud klidnější historii, zmíním se o roku 1979, který se ještě obešel bez větších bitev, jen si účastníci „zabojovali“ pro zábavu na poli mezi Mohylou míru a vesnicí Prace, tehdy ještě bez znalosti taktiky. Ve stejném roce ale na Slavkov přijela poprvé skupina napoleonistů z Německa.

„Krok vpřed v organizaci vzpomínkových akcí přišel se 175. výročím. Po organizační stránce lze v této době spatřovat velký pokrok. Tohoto roku byly k výročí vytištěny i propagační materiály a letáky. ... Na několik let se pořadateli stalo Historické muzeum s Klubem přátel vojenské historie. ... Hosty bylo sedm Němců v různých uniformách, ... S místními navázali spolupráci, jejíž plody byly poprvé vidět v roce 1981, kdy byli členové ostravského Svazarmu poprvé pozváni na výročí bitvy u Lipska. Václav Řeha ve svých vzpomínkách napsal: „Uniformy ovšem každý podle své fantazie, každá jiná, slátanina všeho možného, ale u Němců to nebylo o moc lepší. ... Dále vzpomíná, jak to první prosincový víkend vypadalo: Bitva se tehdy neodehrávala, přicházeli civilisté a turisté, ale vše probíhalo jakoby samo. Na Santonu se opékaly na ohni buřty a pilo se víno. Poté se pochodovalo na Žuráň a do Šlapanic, v neděli průvodem z Prace na Mohylu míru. Lidé vytvořili před pomníkem špalír a do kaple se přinesly věnce. „...Ale bylo to živelné, pár místních nadšenců tam proneslo jakýsi proslov, většinou o zachování míru

¹¹⁴ 80 [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh-ostrava.cz/80.htm>>.

¹¹⁵ GLETTOVÁ, Veronika. *Vzpomínkové akce u Slavkova* [online]. 2012 [cit. 2012-11-30]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/in0kn5/>>. s. 28.

¹¹⁶ KOLDINSKÁ, Marie a ŠEDIVÝ, Ivan. *Válka a armáda v českých dějinách: sociohistorické črty*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 579 s. Česká historie; sv. 19. ISBN 978-80-7106-953-9. s. 373.

a proti válce, jenom aby si nepodráždili soudruhy a aby se jim nedalo nic vytknout. Pak přijely autobusy. Belgičané také pochodovali ve svých operetních uniformách a s vřestivou hudbou a bubny k Mohyle a dovnitř položili věnce. Ale nikdo jim nerozuměl, tak je soudruzi tolerovali...¹¹⁷

Osmdesátá léta zmiňuje, byť z pohledu zájemců o Prusko – rakouskou válku i Petr Woghelmuth¹¹⁸, když popisuje první léta existence dnešního KVH Pevnostní dělostřelecká rota Josefov: „Skupina neměla vzhledem k městu žádný statut. Všechno bylo na ústních dohodách i veškeré práce, protože neměli jsme prostředky, abychom si nechali zpracovat projekty a město zase nevědělo, jak to má vypadat, co mají zadat a byli spokojeni, že je něco hotového. ... a v roce 1980, v čase dvoustletého výročí zahájení stavby pevnosti, se skupině ochránců pevnosti podařilo uspořádat slavnost na místní střelnici, náležející Svazarmu. „Uspořádali jsme střelby ze starých pušek... To všechno dopadlo dobře, i když to bylo uspořádané amatérsky na koleně a z dobrovolných příspěvků na nějaké výhry a ceny... Kdo měl, tak si na sebe oblékl starou vojenskou uniformu a při té příležitosti jsme udělali i průvod městem. Poprvé. Což se setkalo v osmdesátém roce s ohromným ohlasem mezi veřejností.“ Klub ve víceméně nezměněné podobě pokračuje v působení a dnes má svoji uniformovanou jednotku, označovanou jako „pevnostní dělostřelecká rota“.¹¹⁹

„V květnu 1984 se členové KVH Ostrava zúčastnili osmatřicetikilometrového pochodu na bojiště u Grossgörrschenu. Při každé návštěvě se tak seznamovali s dalšími nadšenci, které na oplátku zvali zase „k sobě“. Cennými byly i předávané informace ohledně originální podoby uniforem, zbraní a dalších předmětů. V prosinci 1984 se kromě tradičního uctění památky na Mohyle míru (tentokrát pořádané pod záštitou Krajské mírové rady) Jiříkovických ohňů a semináře konalo na zámku ještě pásmo her, říkadel

¹¹⁷ GLETTOVÁ, Veronika. Vzpomínkové akce u Slavkova [online]. 2012 [cit. 2012-11-30]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/in0kn5/>>.

¹¹⁸ WOHLMUTH, Petr. Pevnost Josefov a soudobé snahy o její záchranu a rekonstrukci [online]. 2011 [cit. 2012-11-30]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce doc. PhDr. Jan Horský, Ph.D. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/in0kn5/>>. s. 40.

¹¹⁹ WOHLMUTH, Petr. Pevnost Josefov a soudobé snahy o její záchranu a rekonstrukci [online]. 2011 [cit. 2012-11-30]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií. Vedoucí práce doc. PhDr. Jan Horský, Ph.D. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/in0kn5/>>. s. 40 – 41.

a tanců. V roce 1985 kronikář ve Tvarožné zaznamenal: „...se po létech rodí nová tradice, zaměřená na protiválečnou a přece historickou notu, která může přinést Santonu, ale i naší obci nejen popularitu, ale i prospěch, který si zaslouží. Nejde rozhodně o nějaké oslavy Napoleona, ale i připomenutí historické události, která naši vesnici uvedla do světových dějin.“ Zbývaly čtyři roky do pádu režimu a je s podivem, že se takové výjezdy mohly konat. Nebylo jich však mnoho.¹²⁰

Na rok 1987 KVH Ostrava vzpomíná takto: „To už se prováděla i jakási ukázka bitvy na poli pod Santonem. Ale nebylo to organizováno zdaleka tak bombasticky jako dnes. Dělali jsme to s nadšením a bez jakékoli finanční odměny...¹²¹

„Mezi několika desítkami účinkujícími (v roce 1988) při setkání u Santonu byli i vojenské kluby z Anglie, Belgie, Rakouska, NSR, NDR a SSSR. Večer po té se uskutečnil „u nás do té doby nevídaný empírový bál“. Ještě v červenci 1989 úřady zbrojili proti těmto akcím násilným rozháněním účastníků. Kopecký zmiňuje situaci ze zájezdu k Hradci Králové, kde byl pietní akt u pomníku narušen zásahem Státní bezpečnosti. V srpnu zase nebyli zahraniční návštěvníci vpuštěni přes hranice k návštěvě slavkovského bojiště. Stalo se tak při příležitosti 180. výročí bitev u Aspern, Wagramu a Znojma, které se konalo ve Vídni. Právě termín těsně před výročím ruské okupace ze srpna 1968 nebyl příhodnou dobou k překročení hranic. Ne všichni se proto dostali na zdejší program.“¹²²

Jak léta plynula, reenacting zaznamenával pokroky a stejně tak se objevovala nová literatura. A pokračovala i spolupráce se zahraničím. A v roce 1987 se už odehrávala, slovy, či respektive písmen KVH Ostrava „jakási bitva pod Santonem“.¹²³ A vznikaly nové skupiny zájemců, stejně jako byla objevována nová bojiště, jako třeba Znojmo či Chlumeč u Teplíc v Čechách.

¹²⁰ GLETTOVÁ, Veronika. Vzpomínkové akce u Slavkova [online]. 2012 [cit. 2012-11-30]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/in0kn5/>>. s. 28.

¹²¹ 80 [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh-ostrava.cz/80.htm>>.

¹²² GLETTOVÁ, Veronika. Vzpomínkové akce u Slavkova [online]. 2012 [cit. 2012-11-30]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/in0kn5/>>. s. 29.

¹²³ 80 [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh-ostrava.cz/80.htm>>.

Listopad 1989 byl pochopitelně zlomový pro zájemce o napoleonistiku i šestašedesátku. Změnil se režim, začaly se měnit zákony o sdružování, zbrojní zákon, archivní zákon, změnil se i režim cestování...To vše způsobilo zvýšený zájem o reenacting. Vývoj (nejen) v letech 1989 – 2000 zachycují, co do kvantity, ve své knize *Oživlá historie* Jan Dvořák a Pavel a Hana Zachovalovi¹²⁴, kteří píšou o dvaadvaceti klubech z České republiky a Slovenska. Z těch českých jimi byli C. k. moravský pěší pluk č. 1 Kaiser, jehož členem je citovaný Radim Dufek a který vznikl v roce 1977, druhým nejstarším zaznamenaným klubem je KVH Josefov – pevnostní dělostřelecká rota, který byl založen v roce 1980. Vznik 5. praporu myslivců z České Skalice se řadí na přelom roku 1988 a 1989. Další zaznamenané kluby vznikají až po roce 1989. Byl jím Klub přátel Velké francouzské revoluce Ostrava (Z jehož části v roce 1993 vznikla Asociace 8. historického pluku francouzské řadové pěchoty.) a pěší dělostřelectvo – Baterie Austerlitz Československé napoleonské společnosti, které vznikly hned v roce 1989. V roce 1990 vznikla Skupina historického šermu Buhurt, respektive její pěší dělostřelectvo a hudba 1. pluku voltizérů mladé gardy, respektive KVH Garda Města Hradce Králové. V roce 1991 vznikl C. k. myslivecký prapor č. 1, aby se o sedm let později stal jednotkou vídeňského klubu vojenské historie, Historický C. k. řadový pěší pluk č. 18 Hradec Králové, který se osamostatnil od Komitétu pro udržování památek z války r. 1866, také Historická setnina C. k. pěšího pluku č. 1 a Tradiční historická jednotka c. k. 73. pěšího pluku. V roce 1992 zahájila v Novém Jičíně činnost pobočka Československé společnosti vojenské historie, ze které v roce 1925 vznikl KVH Nový Jičín. Od roku 1992 existuje Česká asociace přátel vojenské historie, respektive její lehká pěší baterie Dmitrij Donskoj, o rok mladší jsou KVH Teplice a její K. u. k. artilerie - Batterie Nr. 1 Division Colloredo-Mansfeld a Klub přátel francouzské revoluce a prvního císařství. Už v České republice, a to v jejím prvním roce, vzniká 6. prapor polních myslivců, dále C. k. lehký pěší prapor č. 12 Rubenitz a pluk jízdních myslivců císařské gardy Divadelní a kaskadérské společnosti Štvanci existující při Klubu vojenské historie Brno. Spolek přátel vojenské historie (SPVH) - 6. prapor polních myslivců Náchod byl založen 23. července 1994.

¹²⁴ *Oživlá historie: vojáci napoleonských válek z Čech, Moravy a Slovenska na prahu 21. století = Histoire ranimée: les soldats des armées de l'époque napoléonienne de Bohême, Moravie et Slovaquie au seuil du 21-e siècle = Lebendige Geschichte: die Soldaten der napoleonischen Kriege aus Böhmen, Mähren und der Slowakei an der Schwelle des 21. Jahrhunderts.* Vyd. 1. Brno: H. Zachovalová, 2000. 153 s. ISBN 80-902924-0-2.

Vznikl nejprve jako pobočka Československé společnosti vojenské historie v Náchodě a z ní potom na ustavující schůzi 10. února 1996 byl založen samostatný právní subjekt - SPVH - 6. prapor polních myslivců Náchod. V roce 1996 vzniká Gardekorps, respektive 1. pluk tirailleurů mladé gardy a o tři roky později C. k. pěší pluk č. 36 Kolowrat – SVH Ústí nad Labem, 5. pluk pěšího dělostřelectva, Klub přátel francouzské revoluce a prvního císařství, kteří se osamostatnili od SHŠ Buhurt a dále Pluk fyzilírů - granátníků střední gardy. V roce 1997 začínají fungovat Námořníci císařské gardy, o dva roky později Sdružení přátel vojenské historie Veselí nad Moravou – voltížerů 30. řadového pěšího pluku. Tedy dá se říci, že co rok, to nový klub vojenské historie, respektive vojenská jednotka z období napoleonistiky.

Důvody, proč některé ze zmíněných klubů vojenské historie vznikly, jsou tyto: Prvotním impulsem pro vznik historické jednotky 5. praporu polních myslivců Česká Skalice byla péče o pomníčky v této lokalitě, která přerostla na zájem o skutečnou historii těchto míst. 5. prapor polních myslivců byl vybrán právě proto, že se vyznamenal na bojišti nedaleko sídla klubu vojenské historie, České Skalici.

KVH Teplice v začátcích své činnosti spolupracoval s 42. pěším plukem z Chlumce a díky blízkému bojišti se rozhodli pro uniformy z období této bitvy, tj. roku 1813. Protože se většina členů klubu zajímá o dělostřelectvo, vznikla K. u. k. Artilerie-Batterie Nr.1, Division Colloredo-Mansfeld.

Historie Historického C. k. řadového pěšího pluku č. 18 Hradec Králové se píše od roku 1989, kdy si část členů znovuobnoveného "Komitétu pro udržování památek z války r. 1866" pořídila repliky uniforem z období Prusko - rakouské války. Postupně tato uniformovaná skupina přerostla rámeč činnosti a proto došlo v r. 1991 k jejímu osamostatnění. Jednotka byla vybrána právě proto, že její vzor měl ve východočeském regionu, respektive na Královéhradecku, odkud jsou její členové, doplňovací okres a v některých letech také sídlo.

18. řadový regiment, o. s. vznikl poté, co 27. pluk francouzské řadové pěchoty přejal tradice právě tohoto pluku, který se zúčastnil bitev na dnešním území České republiky, a to u Slavkova a Znojma.

Klub vojenské historie Josefov - pevnostní dělostřelecká rota vznikl u příležitosti 200. výročí založení pevnosti a města Josefov. Klub byl založen jednak za účelem organizování sportovně střeleckých aktivit z historických zbraní, tak také za účelem záchrany a provádění oprav pevnostních prvků v části prohlídkové trasy pevnostních podzemních chodeb. Členové klubu nevyjadřují žádnou konkrétní jednotku, a to proto, že se zaměřuje na historii dělostřelectva ve vztahu k pevnosti Josefov mezi lety 1780 – 1888.

Historická setnina C. k. pěšího pluku č. 1, respektive KVH Trutnov, vznikla v roce 1991 u příležitosti 125. výročí bitvy u tohoto města.

Historie Klubu přátel francouzské revoluce a prvního císařství, respektive jednotky granátníků 27. pěšího pluku se píše od roku 1993, a to jako výraz nespokojenosti s dalšími tehdy existujícími kluby nosícími francouzskou uniformu.

Tradiční historická jednotka c. k. 73. pěšího pluku, vzniknuvší v roce 1991, byla založena také s ohledem na bojiště, respektive jednotku spojenou s místem sídla klubu.

Gardekorps fungoval neoficiálně už asi dva roky před založením (v roce 1996). Obě její jednotky, patřící svou činností do této kapitoly, byly založeny proto, že členy klubu jeho tehdejší předseda Gustav Bezděkovský do nich částečně donutil a částečně přemluvil. Jednotka napoleonských válek, 1er Rég. des Tirraillieurs de la garde, vznikla proto, že Mladou gardu nikdo jiný u nás nedělal, takže to bylo jakési novum. Podle mého názoru byl ten výběr špatný, protože tyto pluky vznikaly až od roku 1809, se Slavkovem tedy neměly nic společného, hodně se angažovaly ve Španělsku, Rusku nebo u Lipska. Ovšem náš bývalý předseda měl vždy ambici dělat elitu, tedy proto garda, a mladá proto, že jsme byli mladí a uniformy se daly skutečně slepit z papíru a vyrobit prostě levně, což byly ty začátky.¹²⁵

Z hlediska kvalitativního se k vývoji po roce 1989 opět vyjadřuje Radim Dufek. Ten nastal mimo jiné v oblasti materiálového zabezpečení KVH, kdy se do Československa začaly vozit repliky zbraní a nejen to. Domácí výroba zkomírá, protože není na to ani čas a ani možnosti, jak si doma, respektive spíš v práci, něco vyrobit. Mnohem lépe jsou

¹²⁵ Korespondence s Mgr. Pavlem Kmochem, 21. října 2012

dostupnější archivy i literatura, spolupráce se zahraničím, které má přeci jen větší zkušenosti, může být také intenzivnější. Na druhou stranu ale snadná dostupnost vybavení mohla znamenat pokles kvality.¹²⁶ Zde Radim Dufek říká, „že zatímco před rokem 1989 si reenactors byli nuceni téměř vše vyrábět a velmi těžko zjišťovat potřebné informace, dnes taková námaha není nutná, což vede i k tomu, že někteří dnešní reenactors nemají takové znalosti a zájem, jako mají jejich „služebně starší“ kolegové. Ti lidé vědí, co mají na sobě, ale už jim chybí hlubší znalosti. Stejně tak, že u tohoto koníčku vydrží tak pět let a pak ho zastíni rodina, jiné zájmy a podobně.“¹²⁷ To potvrzuje i další respondent, Pavel Kmoch: „Lidi si zvykli, že kliknou na netu, vyberou nejnižší cenu a mají to. Ovšem takhle to ne vždy funguje. Před 10, 15 lety jsme skutečně neměli nic, co jsme si neudělali. Nejdřív jsme si vůbec museli zjistit, jak to vypadá a co vlastně máme hledat. Kvůli uniformám na napoleoniku jsme si zajeli do Invalidovny v Paříži, fotili, kreslili...dneska si každý klikne něco do Googlu, a to, co mu to vyplivne, pokládá za pravdu.“¹²⁸ Jak jsem se v obecné části této práce zmínil, rok 1989 se pochopitelně dotkl i finanční stránky reenactingu. *Zatímco dříve byl financován převážně lidmi samotnými a skromnými příspěvky zastřešujících organizací, po tomto datu do něj vstoupila komerce, která mu prospěla i uškodila zároveň. Obecným projevem byla nutnost získat více peněz na pokrytí nákladů, praktickým výsledkem je u napoleonistiky například to, že do organizování rekonstrukce bitvy u Slavkova vstoupila firma Davay. Ekonomická náročnost nejen tohoto koníčku má vliv na členskou základnu, kdy se lidé spíše věnují zajištění svého osobního života.*¹²⁹ Podle Radima Dufka byl největší boom v letech 2006 – 2008 a nyní zájem stagnuje. V popisovaných obdobích jsou kvalita a kvantita spojeny - jednotka o pěti lidech neudělá to, co udělá peloton o třiceti nebo šedesáti lidech. K tomu je ale potřeba i kvalitní výcvik. Zde dám slovo také Pavlu Kmochovi. Ten vzpomíná, že *zhruba do toho roku (roku 2000, poznámka autora) kluby zkoušely liniový boj, ale neměly představu o rozkazech ani o taktice. Někdy ve zmíněné době přišel Jakub Samek (dnešní prezident Středoevropské napoleonské společnosti) s reglementy z let 1789 a 1805 a začal napoleonisty učit francouzské povely, vysvětlovat taktiku, co to je škola vojáka, škola pelotonu, škola batalionu.*¹³⁰ Nicméně, dle Radima Dufka, má i tento vývoj své meze: „když celá

¹²⁶ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radimem Dufkem vedl Filip Procházka, 30. března 2012.

¹²⁷ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radimem Dufkem vedl Filip Procházka, 30. března 2012.

¹²⁸ Korespondence s Mgr. Pavlem Kmochem, 21. října 2012

¹²⁹ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radimem Dufkem vedl Filip Procházka, 30. března 2012.

¹³⁰ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Pavlem Kmochem vedl Filip Procházka, 23. března 2012.

slavkovská bitva je o tom, jak čtyři pelotony utvářejí karé a jak si libují, jak krásné to karé bylo, i když se na to diváci nemohou dívat, protože je hodinu o ničem, a některé další jednotky, které by tam rády nějakým způsobem něco předváděly, tak ty jednotky se taky nerealizují, tak už jim to vadí taky.“ Radim Dufek zde naráží na častý problém hodnověrnosti předváděných ukázek, které často, i když se konají v místech skutečných bojišť, není možné zorganizovat, například kvůli nevhodnému prostoru se vším všudy. Pavel Kmoch to komentuje takto: „Důležité je to vybalancovat - chceme to dělat pořádně, dobově věrně a správně. Na druhou stranu ukázka (nikoli výcvik) je divadlo pro lidi, a jako takové musí mít spád, děj, musí to být „koukatelné“ a pochopitelné, i když někdy na úkor dobovosti. Pokud by to mělo být zcela dobové, válčili bychom na deseti kilometrech, ne na třista metrech. Vybalancovat v ukázce dobovost a divadelní přitažlivost je to, co je na provedení ukázky to nejtěžší.“¹³¹

Po roce 1989 vzrůstá i počet tematických akcí, které jsou pořádány. Stejně, jako se zvětšuje či zvětšoval zájem o reenacting a počet reenactorů, zvyšuje se povědomí o historii a začínají se hledat a objevovat události, o kterých se dříve nevědělo. Tyto akce pak přitáhnou zájem návštěvníků k lokalitě. To má ale dopad i na samotné kluby vojenské historie, protože se stává, že se o víkend konají dvě tři akce z několika období (I zde cituji Radima Dufka. Kluby, které se věnují období pouze jednomu, to mají poněkud lehčí.) a je nutné si vybírat.¹³²

V roce 1990 se uskutečnila první oficiální bitva pod Santonem ve Tvarožné. Tehdy za účasti padesáti vojáků, jak vzpomíná Radim Dufek, organizátor této bitvy.

Podle Veroniky Glettové¹³³: *byl rok 1997 přelomový. Tehdy se příznivci vojenské historie museli zasadit o zachování krajinného rázu proti Ministerstvu kultury ČR. Vzniklo tak nedorozumění, kdy se vojenské jednotky mylně domnívaly, že organizátoři tradičních vzpomínkových akcí souhlasí se stavbou supermarketu u Rohlenky. Nejprve tedy pohrozili bojkotem účasti na prosincovém výročí, po vysvětlení situace program přece jen proběhl, i když v provizorní formě. Namísto rekonstrukce bitvy na poli pod Santonem, kde již tradičně*

¹³¹ Korespondence s Mgr. Pavlem Kmochem, 21. října 2012

¹³² Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radimem Dufkem vedl Filip Procházka, 30. března 2012.

¹³³ GLETTOVÁ, Veronika. Vzpomínkové akce na bitvu u Slavkova [online]. 2012 [cit. 2012-12-02]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/246399/ff_m/>

bývala, se ukázka uskutečnila na návsi ve Tvarožné. I pietní akt u Mohyly míru se skrže ke neochotu smíření neobešel beze změn a konal se dvakrát. Jednou pro uniformované vojenské jednotky, podruhé pro oficiální hosty⁶⁹. Důležité bylo tradici zachovat, a to se podařilo. Organizátoři se však dostali do náročné situace ohledně finančního zajištění akce.

V roce 2003 byl založen C. E. N. S. tedy Středoevropská napoleonská společnost. Tato organizace je volným sdružením jednotek re-enactmentu „živé historie“ jež se věnují období francouzské revoluce a napoleonských válek. Je platformou pro přípravu a koordinaci vzpomínkových a jiných akcí reenactingu. Založili ji zástupci klubů vojenské historie z České republiky, Slovenska a Rakouska jako neziskovou nadnárodní organizaci, jež se přihlásila k trendům moderního evropského re-enactmentu. Byla založena jako partner Evropské napoleonské společnosti E. N. S, a Projektu Austerlitz 2005. Od svého vzniku se podílela na přípravě vzpomínkových akcí na bitvu u Slavkova, Chlumce a Znojma, ale také řady dalších; včetně zahraničních, z nichž nejprestižnější byla akce u příležitosti 200. výročí udílení orlů francouzské armádě, která proběhla v roce 2004 v Paříži. V roce 2008 bylo členy této společnosti osmnáct jednotek, z nichž alespoň dvě jsou zahraniční.

Celé napoleonice se věnuje příspěvek Bitva u Slavkova v současném re-enactmentu.¹³⁴ Jedná se o text příspěvku ze semináře Fenomén Austerlitz, který se uskutečnil v červnu 2010 u příležitosti otevření nové expozice Památníku Mohyla míru. Autor textu zmiňuje, že doposud není známa podstata tohoto druhu reenactingu a to, ve shodě s autorem této práce, že se této otázce nikdo, natož uceleně nevěnuje, respektive šlo o pohledy lidí mimo něj, popřípadě se jednalo o autory „s jediným správným názorem.“ *Ve svém příspěvku se věnuje sociálnímu rozvrstvení v rámci reenactingu a stejně tak i jeho kvalitě, kde je měřítkem historie, ke které se snažíme přiblížit. Jako podstatu tohoto problému uvádí autor tři slova: naivitu, přecenění a podcenění. Naivitou chápe předpoklad, že dopustí-li se někdo omylu při realizaci své výstroje, což může být omyl ve výši tisíců či desítek tisíců korun, že tento omyl bude napraven v řádu týdnů či měsíců.*

¹³⁴ SAMEK, Jakub. Bitva u Slavkova v současném re-enactmentu. In: *Projekt Austerlitz* [online]. Sep 15, 2011, [cit. 2012-07-1]. Dostupné z: http://www.austerlitz.org/bitva-u-slavkova-v-soucasnem-re-enactmentu_a1809

Autor zde vyzývá k toleranci, protože „Má-li re-enactor na sobě nepřesnou repliku součásti výstroje, neznamená to nutně, že si toho není vědom a už vůbec ne, že by její „dokonalost“ hodlal obhajovat. Ona diskutovaná kvalita pak nespočívá v aktuálním daném stavu, ale ve sledovatelném vývoji, snaze o zdokonalování v rámci finančních a praktických možností, spolu s otevřeností a přijetím věcné kritiky jako snahy pomoci, což je také obecný rys toho, čemu se říká „seriozní re-enactment“. „Dalším prvkem naivity je chtít dodržovat detailně veškeré tehdejší prvky související s vojenskou službou, protože i její dnešní rekonstrukce se od skutečné vojenské služby a tehdejší situace diametrálně liší. Mimo jiné zde Jakub Samek uvádí: „A jaký má smysl označit vojáka spícího ve stanu ve spacáku kvůli tomu spacáku za „nedobového“, jestliže před Slavkovem armáda ve stanech nespala a náš padesátiletý voják musí při zdraví v pondělí do práce.“ Přecenění bývá dle autora textu problémem těch, kteří se snaží o maximální možnou kvalitu. Podceňováním může být hodnocení ze strany novináře, diváka atd. Jakub Samek se dále zamýšlí nad smyslem a provedením reenactingu, který, při vědomí nadsázky v některých oblastech, označuje za neoficiální pomocnou vědu (vojensko-) historickou, a to díky detailnímu zájmu o různé aspekty vojenského života.

Zajímavý je i pohled na ekonomickou a organizační stránku organizace některých akcí. Tyto pohledy přejímám tak, jak byly sepsány a zveřejněny¹³⁵:

Projekt Austerlitz¹³⁶

Dříve než Projekt Austerlitz vznikl Projekt Austerlitz 2005, jehož cílem byla příprava důstojných vzpomínkových akcí 200. výročí bitvy u Slavkova. Do té doby byly akce poměrně nekoordinované, úzce profilované a s malým přínosem pro region. K tomuto nově vzniklému projektu se přihlásila také obecně prospěšná společnost Mohyla Míru – Austerlitz, která sdružuje obce z regionu slavkovského bojiště. ...Projektu velí Miroslav Jandora, který byl jediným společníkem firmy Davay communications s. r. o.. Tato firma se hlásí ke sponzorství napoleonských akcí pořádaných Jandorou.

¹³⁵ GLETOVÁ, Veronika. Vzpomínkové akce na bitvu u Slavkova [online]. 2012 [cit. 2012-11-30]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/in0kn5/>>. s. 11 – 17.

¹³⁶ *Austerlitz Projekt Austerlitz* [online]. c2009, poslední úprava 31. ledna 2006 [cit. 2012-12-03]. <<http://www.austerlitz.org/projekt-austerlitz>>.

V roce 2010 byla firma z obchodního rejstříku vymazána a ihned znovu zapsána pod názvem AusterlitzPro s. r. o. Stalo se tak 26. dubna spolu se čtvrtou změnou sídla společnosti. Dle obchodního rejstříku ministerstva spravedlnosti je zřejmé, že společnost patří mezi firmy, které porušují povinnost zveřejňovat své hospodaření. Tato firma je marketingovým zástupcem Projektu Austerlitz, a také je vlastníkem slovních a kombinovaných ochranných známek týkající se Austerlitz, Mohyly míru, aj. Jandora o hospodaření a veškerých financích výročních akcí nechce hovořit a příslibemou spolupráci k vytvoření diplomové práce odkládá na neurčito. Podle výpovědi několika na sobě nezávislých osob zainteresovaných při výročních akcích je spolupráce s Jandorou čím dál horší. Dříve údajně vyplácel vojákům žold, později proplácel alespoň náklady, poslední dobou není ochotný uhradit cokoli.

Obecně prospěšná společnost Mohyla míru – Austerlitz

Byla založena v dubnu 1999 se sídlem ve Šlapanicích. Záměrem při vzniku organizace bylo sdružit obce, aby organizace akcí byla na venek jednotná.

Československá napoleonská společnost, o. s.¹³⁷

Vznikla na začátku roku 1990 jako pokračovatelka předválečné Napoleonské společnosti. Má nyní sídlo v Brně a je členem i celosvětové mezinárodní organizace napoleonských společností se sídlem v Kanadském Montrealu. ČSNS sdružuje členy s různými zájmy o historii a pečuje o prezentaci historických událostí jak v odborných kruzích, tak mezi veřejností.

Morava napoleonská¹³⁸

V současné době je v plném proudu práce na projektu „Morava napoleonská“, který si klade za cíl vytvořit „novou komplexní turistickou nabídku založenou na tématu napoleonských válek. Vznik této myšlenky je reakcí na nerovnoměrný rozvoj

¹³⁷ *Československá napoleonská společnost* [online]. c2007 [cit. 2012-12-03].<<http://napoleonska-spolecnost.cz/>>.

¹³⁸ *Morava napoleonská* [online]. c2010 [cit. 2012-12-03].<<http://www.rrajm.cz/morava-napoleonska>>.

cestovního ruchu v Jihomoravském kraji a názoru, že marketingově silný potenciál bojiště a památky na Bitvu tří císařů lze využít lépe.

Slavkovská iniciativa smíření¹³⁹

Poté, co si lidé začali více uvědomovat, že je nám připomínáno více memento nesmiřitelnosti, než abychom přemýšleli o duchovním vyznání každého jednotlivého vojáka bojujícího u Slavkova, vznikla Slavkovská iniciativa smíření. Myšlenka pocházející z této iniciativy se připomíná v jednotlivých dědinách a kostelích, za účasti mnoha významných duchovních z různých církví – katolické, evangelické, husitské, aj.

Zájmové sdružení právnických osob Slavkovské bojiště - Austerlitz¹⁴⁰

Předmětem činnosti je na základě získaných dotací propagovat Slavkovské bojiště, organizovat propagační a výroční akce a spolupracovat se všemi podobně orientovanými organizacemi, společnostmi a spolky. Zakládající členové sdružení dále slibují podporu a rozvoj pořádání kulturních, společenských a pietních akcí, propagaci podporu cestovního ruchu, organizaci vzpomínkových akcí, konferencí, výstav, besed a také publikační činnosti s tématem spojenou. Snahou je spolupracovat s „obdobně orientovanými subjekty, orgány veřejné správy, obcemi a Jihomoravským krajem“ a sdružit tak činnost ke společné spolupráci a propagaci, jak se dosud nikomu nedařilo.

¹³⁹ *Slavkovská iniciativa smíření* [online]. c2009 [cit. 2012-12-02]. <<http://slavkovskainiciativasmireni.webnode.cz/>>.

¹⁴⁰ *Austerlitz Slavkovské bojiště - Austerlitz* [online]. c2009, poslední úprava 26. května 2010 [cit. 1998-06-13]. <http://www.austerlitz.org/slavkovske-bojiste-austerlitz_a1681>.

KOPECKÝ, František. *František Kopecký – Aktuality – Slavkovské bojiště Austerlitz je nové Zájmové sdružení právnických osob* [online]. c2012, poslední úpravy 20. února 2012 [cit. 1998-06-13]. <<http://www.frantisekkopecky.estranky.cz/clanky/aktuality/slavkovske-bojiste-austerlitz-je-nove-zajmove-sdruzeni-pravnickyh-osob.html>>.

Podstarohorci¹⁴¹

Podstarohorci jsou místní odnoží občanského sdružení Moravská národní obec. Sdružuje příznivce z oblasti slavkovského bojiště (Sokolnic, Újezdu, Telnice). Jedná se o příznivce Moravy, její kulturního bohatství, historie, tradic a současného i budoucího života.

b) Americká občanská válka^{142 143}

I zájemci o Americkou občanskou válku žili ještě před rokem 1989, i když v té době byla reálnější perzekuce, než možnost tuto dobu prezentovat, jak se o tom přesvědčil

¹⁴¹ *Moravská národní obec – Za Moravu! Podstarohorci* [online]. c2010 [cit. 2012-12-02]. <<http://zamoravu.eu/ms/podstarohorci/>>.

¹⁴² BISHOP, Chris a DRURY, Ian. *1400 dní: válka Severu proti Jihu den po dni*. Vyd. 1. Brno: Jota, 1998. 256 s. Military; sv. 26. ISBN 80-7217-037-6.

ČERMÁK, Josef: *Dějiny Občanské války s připojením zkušeností českých vojnů*. Chicago 1889.

DOLÍNEK, Vladimír: *Účast Čechů v americké občanské válce*. *Historie a vojenství*, 4/1991, s. 3-17.

GONČAROV, Pavel. *Komentovaný překlad korespondence Jana Pospíšila z americké občanské války* [online]. 2012 [cit. 2012-11-11]. Diplomová práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, Filozofická fakulta. Vedoucí práce David Livingstone. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/2evtxd/>>.

KŘÍŽEK, Leonid a kol. *Americká občanská válka*. 1. vyd. Praha: X-Egem, 1994. 155 s. Duel. ISBN 80-85395-54-1.

OPATRŇÝ, Josef. *Válka Severu proti Jihu*. 2., dopl. vyd., v Libri 1. Praha: Libri, 1998. 327 s. Historická řada. ISBN 80-85983-37-0.

RANDALL, J. G.: *The Civil War and Reconstruction*. Boston 1937.

TRACHTENBERG, Alan: *Albums of War: On Reading Civil War Photographs*. In: MICHAELS, Walter Benn – ROGIN, Michael (edd.): *Representations 9. American Culture Between the Civil War and World War I (Special Issue)*, 1985, s. 1-32.

Filmy:

Gettysburg [film]. Režie Ronald F. MAXWELL. USA: 1993.

Gods and Generals [film]. Režie Ronald F. MAXWELL. USA: 2003.

Gone with the Wind [film]. Režie George CUKOR, Victor FLEMING, Sam WOOD. USA: 1939.

¹⁴³ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Bohumilem „Chlupem“ Petrovským vedl Filip Procházka, 28. srpna 2012.

Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Pavlem „Flegmou“ Svobodou vedl Filip Procházka, 5. září 2012.

Korespondence s Vladislavem „Duffym“ Duškem.

DUŠEK, Vladimír. *Duffy's Cavalry Website* [online]. [cit. 1998-06-13]. <<http://cavalryman.ic.cz/>>.

i první respondent, Bohumil „Chlup“ Petrovský, který byl odsouzen za nošení odznaku zkřížených šavlí a karabin na čepici. „Jižani a Seveřani se tedy setkávali spíše mezi sebou na čundrech, popřípadě v přírodě, „kde si hráli potají na vojáky“ „, jak vzpomínal v roce 2002 tehdejší prezident CACWA Mirek Hulan¹⁴⁴ a jak potvrzuje i dnešní prezident Pavel „Flegma“ Svoboda s dovětkem, že „už tam probíhalo „rozdělování“, zda jsi Seveřan nebo Jižan. Táhlo ho to k Severní straně, přečetl si jedinou tehdy dostupnou literaturu a začal jezdit se žlutým šátkem, který tehdy nosili Seveřani.“ Přes tramp a následně westernové ježdění se k Americké občanské válce, respektive CACWA, respektive svému klubu vojenské historie dostal i Vladislav „Duffy“ Dušek. Chlup ještě vzpomíná, že daleko k tomuto tématu neměli ani šermíři, ke kterým tehdy patřil. Jak sám říká: „Hráli jsme si. Někdo si hrál na vojáky, my jsme si hráli na cowboje a na indiány. A samozřejmě nás zajímalo to vojenství, protože ideálů bylo dost, cowboy byl každý, voják taky, ale tu válku Sever proti Jihu – o tom skoro nikdo nic nevěděl.“ *Rebelové a yankeeyové se pak začli víc specializovat a základ budoucích jednotek byl na světě. Stranou nezůstaly ani ženy, které také jezdily na čundry. Ty zase začaly shánět kloboučky, dlouhé sukny a všechno, co k tomu patřilo. Podobně se pochopitelně snažili i muži, a tak začaly vznikat první, doma vyráběné, uniformy. Vzorem pro ně byl...Vinnetou, respektive filmy, ve kterých se tato postava objevila.*¹⁴⁵ Jak ještě vzpomíná Pavel „Flegma“ Svoboda, tak „v rámci prvních manévru, kterých se ještě neúčastnil, ale slyšel o nich vyprávět, se jejich účastníci sešli v lese, uniformy našité jak bylo popsáno a házeli po sobě šišky.“

Listopad 1989 byl tak pochopitelně více než vítanou změnou a rebelové, popřípadě vojáci Unie tak mohli vyrazit do Německa pro zbraně a literaturu a hlavně se svobodně sdružovat. Chlup k tomu říká: „Už jsme tehdy měli uniformy. Ty první, to byly košile a kalhoty od ajzboňáků, žluté pruhy, žluté šátky, klobouky, každý měl úplně jiný, ale přes to všechno jsme byli nějaká armáda, především jsme se tak cítili. A podle toho jsme se i chovali.“ Důvody, proč právě Americká občanská válka, respektive proč ty které jednotky, vysvětlují všichni oslovení stejně – válčili v nich také Češi a Slováci. Jakmile to bylo možné, byly uspořádány manévry pro zájemce, kteří se chtěli Americké občanské válce věnovat i v rámci nějakého sdružení, a tak v srpnu 1990 vznikla CACWA. Ta měla

¹⁴⁴ PROCHÁZKA, F. Představujeme: Česká asociace americké občanské války. *A report*. Č. 16 (2002), s. 28.

¹⁴⁵ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Bohumilem „Chlupem“ Petrovským vedl Filip Procházka, 28. srpna 2012.

z počátku na sto dvacet účastníků, ale pak, jak vzpomíná Flegma: „někteří odpadli, protože si uvědomili, že už nepůjde o tramskou, ale spíše o vojenskou akci, která s sebou nese určitá pravidla a nutnosti.“

Podle vzpomínek Milana Petrovského měl velký podíl na výcviku a rozšiřování informací Michal Martinák, který namluvil kazety s povely, které se pak reenactors učili. *Ten dokázal potřebné informace získat jak díky svým stykům, které měl jako pilot vrtulníku Československé armády a také se o tyto informace pořádně zajímal. Dokumenty byly pochopitelně v angličtině, ale podařilo se sehnat i překlady, a tak si mohl potřebné osvojit i ten, kdo neuměl anglicky. Výstroj, podobně jako v případě jiných armád, obstaraly domácí krejčovské. I zbraně se z počátku používaly ty, které „vypadaly“. Byly to pušky lovecké, levnější a lépe dostupné, než dobové vojenské. A i kule se lily po domácku, z olovených trubek vedoucích vodu na WC. Naštěstí proto, že za dob Americké občanské války už existovala fotografie a gramotnost byla na vysoké úrovni, dochovalo se velké množství materiálů, ze kterých se dá čerpat. Ze začátku se ale všichni učili od sebe navzájem, co nevěděli, to si domysleli. Právě první zahraniční zkušenost, tou byla návštěva akce v Německu, pomohla vylepšit vybavení, ale dostat se i do podvědomí a navázat potřebné kontakty. Čechoslováci, kteří na tyto akce jezdili už v 90. letech, byli pro Němce svým přístupem příjemným zpestřením. Jak už to tak bývá, tak si němečtí kamarádi zamilovali naše pivo, chleba, naše holky.¹⁴⁶ Říká také: „Hodně nás naučili Němci a já jsem přesvědčený, že nebýt ... Němců, tak by to bylo asi špatně. A Angličané, ti nám taky pomáhali a radili co a jak, vozili nám knížky. Knižky, kde je, co a jak máme oblékat, co máme dělat a ty vlastní bitvy, kde bylo, jak se tam máme chovat.“ Možnost rozvíjet vzájemnou spolupráci už byla i doma. Míla Petrovský vzpomíná na akce na vojenské střelnici na Žandově (Kterou mu, jak vzpomíná, pomohli zorganizovat kamarádi z osady.), kterých se také účastnili reenactors z Ameriky, Německa, Anglie, Ukrajiny, Slovenska.*

Protože kluby existují v právním prostředí státu, pochopitelně se ho dotkly i změny, které v této oblasti postupně nastávaly. Začátky po tzv. sametové revoluci ale byly odpovídající platným zákonům, což v praxi znamenalo, že se někdy nevědělo, co je dovoleno a co ne. Pořádaly se tajné bitvy, na kterých Češi udivovali zahraniční hosty tím,

¹⁴⁶ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Bohumilem „Chlupem“ Petrovským vedl Filip Procházka, 28. srpna 2012.

*co si mohli dovolit. Už třeba jen to, že zde mohli střílet z děl, používat revolvéry, nehlásily se zbraně, používané na bitvách.*¹⁴⁷ Co se tehdy také dělo vypráví opět Chlup: „Taky nás zvala Prima do televize, tam jsme měli takové povídání a i tam jsme dělali srandy. My jsme třeba s tygrama přijeli z bitvy do Prahy, neměli jsme auta, a tak jsme přijeli vlakem a já s plzeňskými kluky jsme jeli tramvají na druhé nádraží – Smíchov, a loučili jsme se s tygrama tím způsobem, že oni stříleli na nás, na tu tramvaj a my z oken tramvaje na ně. Lidi v šoku, nevěděli, co se děje a VB vůbec nefungovala. Dnes by to nešlo, byl by z toho soud, ale tenkrát jsme to dělali běžně bez problémů. Neznali jsme nějaké ty zákony a pravidla, ta jsme si dělali sami a všechno bylo v plenkách.“ To vše se pochopitelně se změnou zákonů a postupem doby změnilo také. Objevily se nové možnosti kde získat výstroj a vybavení, jiné byly i podmínky pořádaných akcí. Vyvíjel se i počet členů a jejich přístup. „Na druhou stranu, vždycky do těch spolků, asociací, přijdou lidi, kteří se nadechnou, nabalí se na ty veterány, pár let to dělají, pak jim začne překážet práce, protože těch akcí není málo, nemají na to volno, pak peníze, pak se ti mladí kluci ožení, mají rodiny a manželky jim to zatrhnou. Až na výjimky, kdy to manželky dělají taky. To je úplně nejlepší, když to manželka dělá se svým manželem. Tenkrát v těch 90. jsme to dělali spontánně a neptali jsme se nikoho. Já byl ženatý, ale měl jsem o obrovské štěstí, že manželka je neuvěřitelně hodný člověk a všechno mi to dovolovala.“¹⁴⁸ Možná se změnil i přístup k akcím. Zatímco v roce 2002 jsem psal i o akcích, které mohla sledovat veřejnost, dnes už dělá například CACWA jen ty neveřejné.

c) Československá armáda^{149 150}

¹⁴⁷ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Bohumilem „Chlupem“ Petrovským vedl Filip Procházka, 28. srpna 2012.

¹⁴⁸ Rozhovor s Bohumilem „Chlupem“ Petrovským, 28. srpna 2012, Plzeň

¹⁴⁹ HOLUB, Ota. *Zrazené pevnosti*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1982. 283 s. Mars; sv. 29.

HOLUB, Ota. *A věže mlčí--*. Vyd. 1. Praha: Pressfoto, 1973. 267 s., [24] s. obr. příl. Kontakt; sv. 20.

HRUBÝ, Vladimír. *Hraničářský prapor 2 "Roty Nazdar"*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Československá obec legionářská, Jednota Mladá Boleslav, 2008. 231 s. ISBN 978-80-86011-36-3.

MEDEK, Rudolf, ed. a BLÁHA, Silvestr, ed. *Dvacet let československé armády v osvobozeném státě: [1918-1938]*. V Praze: Svaz čs. důstojnictva, 1938. 234, [vii] s.

NOLČ, Jiří. *Československá armáda za první republiky*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007. 84 s., [16] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-251-1774-3.

RÁBOŇ, Martin a kol. *Československá zed': stálá opevnění z let 1935-1938: průvodce dělostřeleckou tvrzí Bouda*. 1. vyd. Brno: Fortprint, 1993. 244 s., [4] s. barev. obr. příl. ISBN 80-900299-8-1.

Dnešní způsob připomínání předválečné Československé armády byl před rokem 1989 nemožný. V literatuře tomu ale bylo jinak, a tak vycházely například knížky Oty Holuba, na které vzpomíná Vilém Fencel z KVH Rota Nazdar jako na impuls budoucích reenactors: „Většina těch lidí čerpala z Holuba a i když mu dneska lidi vyčítají kde co, tak většina těch, co dělají Československo, začínalo na Holubovi.“ I proto, jak vzpomíná Vít „Vip“ Pažourek, první uniformy, používané do přelomu tisíciletí, měly distinkce z roku 1938. Snahou těch, co je nosili a byla jich asi stovka, bylo oživit pohraniční opevnění. Vzpomíná také, že velmi aktivní byli členové KHV Brno a KVH Praha, stejně tak skupiny kolem tvrze Bouda, srubu Jordán, pevností Březinka, Hanička a dalších. Uniformy byly druhořadé, prioritní byly renovace bunkrů (Situace je podobná i dnes – některé skupiny dávají přednost obnově svých opevnění před aktivitami v uniformách, respektive uniformy jsou jen nutným doplňkem pro některé akce pro veřejnost, a tak se může stát, že ve výčtu klubů vojenské historie, zaměřujících svou činnost pouze na předválečnou armádu, najdete

SICHA, Richard M. *Četař Arnošt Hrad: příběh z pohraničí*. Vyd. 1. Králíky: Muzeum čs. opevnění z let 1935-38, Pěchotní srub K-S 14 "U cihelny", 2008. 50 s., [18] s. obr. příl. Průvodci výstavami a expozicemi. ISBN 978-80-904267-0-2

ŠRÁMEK, Pavel a kol. *Když zemřít, tak čestně: Československá armáda v září 1938*. 1. vyd. Brno: Společnost přátel československého opevnění, 1998. 134 s., [32] s. obr. příl. Fakta; sv. 2. ISBN 80-238-3275-1.

ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. 147 s. ISBN 978-80-204-1848-7.

TRUP, Václav. *Mnichovská zrada jako příčina sebevražd v Československé branné moci v r. 1938*. Ústí nad Labem, 2011. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM. Filozofická fakulta

WINDOVÁ, Eliška. *Klub vojenské historie Břeclav - "Hrajeme si na vojáky"* [online]. 2009 [cit. 2012-11-30]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce David Kořínek. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/215762/fss_m/>.

Filmy:

Dny zrady. [film] Režie Otakar VÁVRA. Československo: 1973.

Neporažená armáda. [film] Režie Jan BOR. Československo: 1938.

Uloupená hranice. [film] Režie Jiří WEISS. Československo: 1947.

¹⁵⁰ Rozhovor s Ladislavem Šulákem, 30. března 2012, Brno

Rozhovor s Vilémem Fenclem, 27. března 2012, Bakov nad Jizerou

Korespondence s Ing. Vítem „Vipem“ Pažourkem

Cihelna 2012 - Králíky [online]. [cit. 2012-12-02]. <www.akcecihelna.com>.

Běloveský pevnostní skanzen Kronika KVH Náchod – rok 1989 [online]. c2011 [cit. 2012-12-02]. <<http://www.brezinka.cz/cz/kvh-nachod/kronika-1991>>.

spíše „pevnůstkáře“ než reenactors.). Vliv na rozšíření uniforem, byť ne v masovém měřítku, měl zbrojní zákon z roku 1995, který umožnil legálně vlastnit ostré zbraně a několika z těch, kteří je sbírali, se stala doplňkem jejich sbírky. První kluby vojenské historie zaměřené na historii československých předválečných jednotek se objevily až v druhé polovině 90. let. Počátky zájmu o pohraniční opevnění, nazývané „bunkráctví“, nikoliv tedy reenactingu, zachycuje kronika KVH Náchod¹⁵¹, podle které je vznik tohoto klubu spojen, jak jinak, se Svazarmem, a to poté, co zakladatelům klubu bylo sděleno, že v socialistické společnosti žádné kluby nejsou. Byl tedy založen Kroužek vojenské historie, a to u 13. základní organizace Svazarmu při závodě TEPNA 01.

Jednou z tradičních akcí, na kterých se reenactors naší meziválečné armády realizovali, byla akce Bouda, respektive Cihelna, jejíž první ročník se uskutečnil v roce 1993 u dělostřelecké tvrze Bouda na Králícku. Úplně poprvé se prvorepublikové uniformy objevily se svými nositeli v roce 1991, první bojová ukázka se konala o rok později. Hlavním tématem zdejších akcí byla mobilizace v roce 1938. Později byly na nich připomínány i jiné okamžiky našich dějin – okupace, významné bitvy druhé světové války, osvobození. Od roku 1993 s organizátory spolupracuje Armáda České republiky. Poslední akce se zde konala v roce 1995, a to kvůli nedostatku vhodného prostoru, aby se v roce 1998 pod názvem Bouda 1998 konala u srubu K – S 14 u „Cihelny“. O rok později se nazývala Cihelna. Diváci při ní mohli vidět jak mobilizace, boje s ordnery, ukázky, jak by to asi vypadalo, kdyby se Československá armáda bránila, postupem času i boje na západní frontě a naopak dobývání pevnůstek jednotkami z východu. Součástí se staly i dobové tábory různých armád.

Jak již bylo naznačeno a jak potvrzuje pamětník a jeden z respondentů pro tuto část, Ladislav Šulák, *kluby s provrepublikovou tematikou začínaly vznikat zhruba v roce 1995, kdy se zájemci o toto období začali více potkávat a mohli se domluvit na další společné činnosti. Stejně jako u dalších období se z počátku obtížně sháněly informace a předpisy. Knížky s nimi téměř neexistovaly, v archivech ještě nebyla nastavena pravidla zpřístupňování archiválií, a tak jejich zaměstnanci nevěděli, co lze a co ne. To vše se*

¹⁵¹ Běloveský pevnostní skanzen / Kronika KVH Náchod - rok 1989 [online]. [cit. 2012-08-06]. <<http://www.brezinka.cz/cz/kvh-nachod/kronika-1991>>.

zlepšilo až postupem času.¹⁵² I v tomto „oboru“ prodělaly svůj vývoj zdroje ošacení a vystrojení. Na uniformy se z počátku používaly kopřivákové uniformy z 50. let, které se patřičně přešly, dnes lze sehnat či zadat výrobu metráže a existují firmy, které ušijí prvorepublikovou uniformu na míru.

Kluby vojenské historie vznikaly většinou podle regionálního principu – brněnský 43. pěší pluk nese své jméno podle pluku, který působil v Brně, stejně tak nesou své názvy posádek jednotlivých pevnůstek či řopíků, důvodem byla i snaha, jako například u KVH 1. praporu SOS, byla snaha připomenout jednotky, u kterých sloužili rodinní příslušníci členů klubu.

Bohužel podle Ladislava Šuláka zájem o prvorepublikovou armádu jako takovou opadá. Začínají vznikat četnické pátrací stanice, eventuálně družstva Stráže obrany státu. Popřípadě se někdejší „českoslovenští vojáci“ mění ve Svobodovce, naše vojáky v Anglii či příslušníky dalších jednotek. Impulsem k této změně jim dle téhož respondenta *může být i větší snaha si zabojovat, která v uniformách předválečné československé armády nemusí být, kvůli všeobecně známému faktu, uspokojena. Pokles zájmu o tuto etapu našich dějin vidí i ve sběratelství, kde artefakty ze zmíněné doby nejsou tak žádané.*¹⁵³

d) Četnictvo^{154 155}

¹⁵² Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ladislavem Šulákem vedl Filip Procházka, 30. března 2012.

¹⁵³ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ladislavem Šulákem vedl Filip Procházka, 30. března 2012.

¹⁵⁴ CÉZAR, Jan. *Četnické humoresky*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2006-2007. 3 sv. ISBN 80-7217-416-9.

DLOUHÝ, Michal. *Četnické čtyřlístky*. 1. vyd. Praha: Pragoline, 2005. 121 s. Otisky. ISBN 80-86546-32-2.

DLOUHÝ, Michal. *Četnické příběhy, aneb, Případy z pátrací služby*. Praha: Naše vojsko, 2011. 173 s. ISBN 978-80-206-1243-4.

KOŠŤÁK, Rudolf. *Učebnice pátrací taktiky*. Praha, 1935.

MACEK, Pavel a UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva. II, Československá republika (1918-1939)*. Vyd. 1. Praha: Police history, 1999. 230 s., [88] s. obr. příl. ISBN 80-902670-0-9.

MLADÝ, Bohumil, ed. *Četnické humoresky: společná práce aktivních i pensionovaných četnických gážístů a přátel četnictva. I. Po konfiskaci opravené vyd.* [Praha: Volné sdružení Svazu pražského četnictva?], 1929. 444 s. Knihovna Četnického Obzoru; 6.

Historie bezpečnostních sborů [online]. [cit. 2012-11-11]. <<http://www.inoboediens.estranky.cz/>>.

Kasární předpis pro čs. četnictvo: věstník četn. č. 13 z r. 1924 Min. vnitra č.j. 36.464/13-1923. Druhé, opravené a doplněné vydání. V Kroměříži: První vydavatelství četnic. tiskopisů, knih a příruček, 1933. 65 s.

Filmy:

I přes to, že v České republice existuje několik klubů vojenské historie, tato kapitola bude popisovat historii převážně jednoho z nich, a to proto, že byl první a (Aspoň v následujícím „masovém“ hnutí, které nastalo po Četnických humoreskách.) a který podnikal pionýrské kroky, na které ostatní kluby mohly navazovat.

I když se četníci objevovali na akcích již pod hlavičkou Gardekorps po jejich vzniku v roce 1996, celý boom odstartoval seriál Antonína Moskalyka a jeho dcery Četnické humoresky, poprvé vysílaný v roce 1997. Byť reenacting četnictva nenaplňuje doslovný význam spojení „vojenská historie“, v této práci má své místo – od dob zmíněného seriálu je toto téma velmi populární a četnictvo se pravidelně objevuje při rekonstrukcích skutečných bojů naší historie. Ta popularita je dána podle Radka Galaše i tím, že u četnictva, respektive jeho historie, je stále co objevovat a ukázky, do kterých je četnictvo zapojeno, se zde dají dělat stále, ať už z období první republiky, osmatřicátého roku, Protektorátu, až do zrušení četnictva.

Budoucí Historická skupina Četnická pátrací stanice Praha zahájila svou činnost pod vlivem zmíněného seriálu, a to ještě jako součást Klubu vojenské historie Českoslovenští úderníci. Z ní se posléze odštěpila a 22. dubna 2004 byla zaregistrována jako samostatné občanské sdružení. Radek Galaš, předseda tohoto klubu, k tomu říká: „Protože my jsme se koukali na Četnické humoresky a všichni jsme měli myslím dost dobré znalosti o četnictvu. Nás všechny omylo... Jéžíšikriste, co je to za nesmysly... Je fakt, že tam jsou třeba uniformní zoufalství. Některé věci jsou tam úplně příšerné, některé by tam ani nemohly být. Špatné hodnostní označení, špatné rukávové označení, špatné čepice... Já už dneska chápu s odstupem doby, že tomu obyčejnému divákovi je to úplně jedno. Ale na druhé straně, pokud Moskalyk tenkrát hovořil o tom, že v podstatě vytváří seriál, který dokumentuje to četnictvo a tu dobu, tak když dokumentovat, tak se vším všudy. My jsme si v podstatě řekli: „Hele, víš co?“..., ale to je zase takové. Když chci něco kritizovat, tak musím ukázat, že o tom něco vím a že něco umím. Říkali jsme: tak jim ukážeme, jak se to dělá jinak.“

Četnické humoresky. Režie Antonín MOSKALYK, Pavlína MOSKALYKOVÁ. Česká republika: 1997.

Hříšní lidé města pražského. Režie Jiří SEQUENS. Československo: 1968.

¹⁵⁵ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radkem Galašem vedl Filip Procházka, 9. března 2012.

Jak dále říká, *kluby s touto tematikou rostly jako houby po dešti. A zmiňuje o. s. Klub 1938 – Četnická stanice Habersbirk a Klub policejní historie Brno. Četnické humoresky ukázaly po nějaké době četnické uniformy barevně, takže pro spoustu lidí to byl impuls. „Nechci dělat Německo, tak co budu dělat...tak proč ne toto.“¹⁵⁶ Zajímavý důvod měly pro změnu uniforem četníci z Jehnic. Ti se, dle slov štábního strážmistra Josefa Šlesingera neměli věk na to, aby představovali vojíny československé armády, a tak se stali četníky.¹⁵⁷*

Jednou z aktivit, kterým se Historická skupina Četnická pátrací stanice Praha věnuje, jsou, stejně, jako je tomu u jiných klubů, bojové ukázky. Zmíněný klub má za sebou akce, jakými byly rekonstrukce bojů o pražský rozhlas, popřípadě povstání v obci Chodov, která je dnes součástí Jižního Města. Radek Galaš k důvodu, proč tyto rekonstrukce pořádají, říká, že „jestliže máme dnes něco někomu zprostředkovat a zejména těm mladším, nejlepší je to na základě vjemu.“ A protože, dle Radka Galaše, *všichni víme, že mládež dneska je zvyklá na akční filmy, počítačové hry a interaktivní aktivity, tak při těchto rekonstrukcích mají diváci hraný film přímo před sebou. Tím spíše, že součástí těchto filmů je (dle výzkumu pátračky) prožitek pachů a zvuků.¹⁵⁸ Přesněji to popisuje na příkladu bojové ukázky, kterou pořádali v roce 2011 v Dolních Počernicích: „...tak ti diváci byli v podstatě na dosah. Opravdu si mohli sáhnout – oni to nedělali, protože se naštěstí báli, na ty bojující četníky, bojující vojáky, kteří tam byli. ... tu střelbu měli bezprostředně u sebe, měli bezprostředně u sebe smrad z těch bojů ... pro ně to byl obrovský zážitek ..., takže si to skutečně pamatovali a mnozí potom říkali, že to je právě ta výuka dějepisu, která je zajímavá. Tam přišly celé školy, protože těmito vjemy se to ještě víc umocňuje ..., že to není jen střílečka na počítači, od které se za chvíli zvednu a ... nic jiného necítím.“*

Další aktivitou, která bohužel není u reenactors pravidlem, je činnost badatelská. Četnická pátrací stanice Praha založila v roce 2007 Konferenci policejní historie, na které se setkávají policejní historikové na půdě Muzea policie ČR a kterou organizují Krajské ředitelství Policie hlavního města Prahy, Muzeum policie ČR a zmíněný klub. V roce 2011

¹⁵⁶ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radkem Galašem vedl Filip Procházka, 9. března 2012.

¹⁵⁷ Mail autorovi ze 17. dubna 2012

¹⁵⁸ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radkem Galašem vedl Filip Procházka, 9. března 2012.

se konal již šestý ročník, a to za účasti pětaticeti přednášejících z několika zemí. Z programu této konference, která je přístupná veřejnosti, pro zajímavost vybírám několik bodů: vrchní strážmistr Babůrek – dědic lidické tragédie, Ztracené archivy 1968 – představení knihy, confirmace K. H. Borovského z pohledu rakouské politické policie, Otýlie Vranská – mýtus a skutečnost. Výsledkem této konference jsou mimo jiné sborníky, a jak Radek Galaš s pochopitelnou hrdostí říká, díky sborníku k loňské konferenci je už Pátračka vydavatelem knihy.

Dalším úspěchem Pátračky bezpochyby je, že se jim podařilo navázat, respektive rozšířit, spolupráci se složkami policie, respektive Ministerstva vnitra ČR, a tak Radek Galaš vyučoval policejní elévy dějiny bezpečnostních sborů a díky spolupráci s Krajským ředitelstvím Policie hlavního města Prahy zavedli slavnostní služební přísahy. Samozřejmě činností je i čestná stráž u pomníků.

Některé výše uvedené informace o aktivitě této historické skupiny sice popisují aktivity pouze jednoho klubu, ale i tak zde mají své místo – dokazují, a Radek Galaš to ostatně říká, že *kluby vojenské historie by neměly jen jezdit na akce, ale měly by se věnovat i nějaké další činnosti, která souvisí s tématem jejich činnosti a může ho podpořit.*¹⁵⁹

Stejně, jako tomu bude i u jiných klubů, tak i rozsah doby, o kterou se Historická skupina Četnická pátrací stanice Praha zajímá, je větší, a tak se a v rámci své činnosti se chtějí věnovat i obdobím, která mohou působit kontroverzně, respektive, o kterých se toho až tak moc neví. Jako jeden z příkladů uvádí Radek Galaš švestkovou uniformu SNB z 50. let, která se na akcích také objevuje. A kterou nosil i Josef Hasil, Král Šumavy a příslušník SNB. Říká také: „Ale k dějinám první republiky se toho nachází pořád víc a víc nového a zajímavého z toho důvodu, že po roce 48 to, co bylo za první republiky, z části bylo tabu, a z části to bylo zkreslený propagandou, protože bylo potřeba vyvrátit mýtus o demokratické republice. Protože jediná demokratická mohla být od roku 48 výš. A stejně tak po roce 89 vyvrátit mýty o tom, jaká policie byla od roku 48 výš. Taky to vždycky nebyla pravda, že to vždycky byli jenom fanatici. I když, jak říkám, není to černobílé a je nutné taky ukazovat na to, že i mezi těmi policajty a četníky byla řada odpadlíků, kteří opravdu... někteří skončili na popravišti. Viz Otto Bláha, generál četnictva. Vít, toho dav

¹⁵⁹ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radkem Galašem vedl Filip Procházka, 9. března 2012.

v květnu 45 zlynčoval a bylo vymalováno. A celá řada takových. Tady je potřeba ukazovat. Takže ono to bádání, hledání a popularizování – myslím si, že tady je ještě pole neorané. Ony Četnické humoresky to krásně rozběhly, to je pravda. Na druhý straně, když se člověk potom ponoří do archivních fondů a nebo mluví s bývalými četníky...Máme řadu takovýchto pamětníků a najednou člověk začne zjišťovat, že ona ta četnická služba nebyla zdaleka tak idylická, jako člověk vidí v Četnických humoreskách. Ale Pánbůh zaplať za ně, protože lidi konečně začali vnímat, že tu existovalo nějaké četnictvo. Takže ono i takové to narovnávání těch pohledů je taky úkolem tady těch klubů. Ale asi všech, to není jen o četnictvu a o Pátračce.“

e) Americká armáda^{160 161}

¹⁶⁰ AMBROSE, Stephen E. *Bratrstvo neohrožených: rota E 506. pluku 101. vzdušné výsadkové divize: z Normandie až do Hitlerova Orliho hnízda*. 2. vyd. V Brně: Jota, 2010. 359 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7217-772-1.

BARTOŠEK, Karel a PICHLÍK, Karel. *Američané v západních Čechách v roce 1945*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1953. 219 s., [27] s. obr. příl. Otázky dneška; sv. 38.

BEEVOR, Antony. *Den D. Podrobná historie jedné z nejdramatičtějších epizod druhé světové války*. Praha, Plzeň: Ludvík Dobrovský – BETA, Jiří Ševčík, 2010. 470 s. ISBN 978-80-7306-444-0, 978-80-7291-213-1.

BURGETT, Donald Robert. *Curraheel!: křičící orel v Normandii*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2001. 171 s., [12] s. obr. příl. Jota military. ISBN 80-7217-151-8.

BURGETT, Donald Robert. *Cesta do Arnhemu: křičící orel v Holandsku*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2001. 195 s., [12] obr. příl. ISBN 80-7217-168-2.

BURGETT, Donald Robert. *Sedm cest do pekla: křičící orel u Bastogne*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2000. 253 s., [10] s. obr. příl. Military. ISBN 80-7217-132-1.

BURGETT, Donald Robert. *V říši zla: křičící orel za Rýnem*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2002. 201 s., [16] s. obr. příl. Jota - Military. ISBN 80-7217-192-5.

FOWLER, Will. *Jeep jede do války*. Vyd. 2. v Našem vojsku. Praha: Naše vojsko, 2005. 112 s. ISBN 80-206-0772-2.

HOLMES, Richard. *Obrazy války: chování člověka v bitvě*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. 391 s. ISBN 978-80-7422-083-8.

HUBÁČEK, Miloš. *Invaze*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1984. 469 s. Stopy, fakta, svědectví.

KOUKOLA, Ivo, ed. *Američtí hloubkoví stíhači nad Brnem: (nález trosk P-51B Mustang u Brna-Slatiny)*. 1., rozš. vyd. Brno: Brko, 2008. 199 s. ISBN 978-80-254-2846-7.

PODZIMEK, Miloš. *Oheň v oblacích: příběh posádky amerického bombardéru B-17G od 306. BG, 8. USAAF, zříčeného u Lázní Bělohradu 14. února 1945 z náletů na Drážďany*. Lázně Bělohrad: Město Lázně Bělohrad, 2005. 35 s. ISBN 80-254-0712-8.

Je dokonce i v hudbě zaznamenáno, že nositele součástí amerických uniforem bylo možné potkat už mnohem dříve, než po roce 1989. Bylo to, jak jinak, mezi trampy. Jak vzpomíná Rudolf Bayer, tak *Amerika představovala pro trampy (mezi nimiž byli i členové pozdějšího Military car clubu) značku svobody. Trampové tak sháněli americké opasky, nádobí, lžíce.*¹⁶² Podobně na tom byli i trampové z okruhu dalšího narátora Mikiho Kindla. *Některé z nich zajímalo klasické trampování, což obnášelo mít ve výstroji vcelku klasické vybavení – džíny, zelenou bundu, opasek s čutorou a nožem. Některé zase lákal armádní styl a ti do svého vybavení doplňovali to vojenské, respektive, začali skládat různé „uniformy“.*¹⁶³ Miki Kindl to přirovnává spíše k dětské hře. *Nicméně i v jejím rámci se rozhodovali, jakou armádu by začali vytvářet. I proto, že mít cokoli německého bylo vyloučené a vlastnictví německých věcí bylo dost stíhané, tíhli k amerikanismu. Při výběru armády tedy hrála roli spíš náhoda, popřípadě literatura, než vazby na region. Začaly se tedy objevovat ve výstrojích trempů americké věci a to pochopitelně vše originální. Věci*

RUSH, Robert S. *Americká pěchota za druhé světové války*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2009. 159 s. ISBN 978-80-251-2121-4.

ZALOGA, Steve. *Pointe du Hoc - den D, 1944: rangeři razí cestu vpřed*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 64 s. Přepadové operace. ISBN 978-80-247-3409-5.

Filmy:

Band of Brothers. Režie Richard LONCRINE, David Frankel, David LELAND, Tony TO, Phil Alden ROBINSON, David NUTTER, Tom HANKS, Mikael SALOMON. USA, 2001.

Bitva v Ardenách [film]. Režie Ken ANNAKIN. USA, 1965.

Dopisy z Iwo Jimy [film]. Režie Clint EASTWOOD. USA: 2006.

Hartova válka [film]. Režie Gregory HOBLIT. USA: 2002.

Hlídky v Ardenách [film]. Režie Keith GORDON. USA: 1992.

Memphská kráska [film]. Režie Michael CATON-JONES. USA: 1990.

Pacifik. Režie Carl FRANKLIN, Timothy VAN PATTEN, David NUTTER, Jeremy PODESWA. USA: 2010.

Přežili jsme Ardeny [film]. Režie Ryan LITTLE. USA: 2003.

Velký útěk [film]. Režie John STURGES. USA: 1963.

Vlajky našich otců [film]. Režie Clint EASTWOOD. USA: 2006.

Zachraňte vojína Ryana [film]. Režie Steven SPIELBERG. USA: 1998.

¹⁶¹ Vlastní archiv autora. Rozhovor s Rudolfem Bayerem vedl Filip Procházka, 26. března 2012.

Vlastní archiv autora. Rozhovor s Milanem „Carabachou“ Jišou vedl Filip Procházka, 22. března 2012.

Vlastní archiv autora. Rozhovor s Michalem „Mikim“ Kindlem vedl Filip Procházka, 13. března 2012.

Vlastní archiv autora. Rozhovor s Miroslavem Seifertem vedl Filip Procházka, 5. listopadu, 2012.

¹⁶² Vlastní archiv autora. Rozhovor s Rudolfem Bayerem vedl Filip Procházka, 26. března 2012.

¹⁶³ Vlastní archiv autora. Rozhovor s Michalem „Mikim“ Kindlem vedl Filip Procházka, 13. března 2012.

tedy existovaly, ale chyběl k nim, aspoň v okruhu Mikiho Kindla, vztah a také informace. Jedinou věcí, které byla známá, byla hlava indiána, tedy nášivka 2. pěší divize, která osvobodila Plzeň, a které se dochovaly u pamětníků. Takže tyto označení se začaly našívat a v nich se jezdilo na vandry.¹⁶⁴ Protože se stále jedná o dobu 80. let, nelze se nezmínit o tom, jak na trampy reagovali příslušníci Sboru národní bezpečnosti. Zdá se, i nadále vzpomíná Miki Kindl, že bylo důležité, na koho nositel uniformy narazil. Zmiňuje totiž jak občasné pronásledování, tak i to, že: „O nějakých represích jsem slyšel jen vyprávět. Já, když jsem potkal v tomhleto policajty na nádraží, buď nám fandili, skrytě, ale fandili, nebo nás zastavili, zkontrolovali občanky. Jen ti starší komunisti nás třeba někdy lehce buzerovali, ale nikdy nebyl žádný velký problém.“

Spolu s počátky nošení uniforem na čundry se začaly objevovat i přezdívký typu desátník, seržant a kapitán. Podle té přezdívký se určovaly i hodnosti toho dotyčného a jednotlivá uskupení se velmi vzdáleně začala podobat vojenským jednotkám. To, že byla pro místní zajímavější spíš Amerika jako taková, než historie, nasvědčuje i to, že Miki Kindl se svou první jednotkou, jak vzpomíná, byla to 7. americká armáda, představovali blíže nespécifikovanou moderní jednotku v uniformách woodland. Zbraně, které tehdy v rámci jednotky používali, byly buď nelegálně držené, popřípadě doma dělané repliky, pro které kradli z autobusů držáky opěradel, které byly velmi podobné hledí k puškám M-16.

Po roce 1989 už podobné aktivity pochopitelně nebyly nutné. Otevřely se hranice i možnosti. Začaly se pořádat první burzy, sběratelské trhy, vznikat první army shopy. Mohlo se také konečně cestovat, a to i k americkým základnám v Německu, kde mohly být navazovány kontakty s vojáky a kde byla snaha těchto kontaktů využít.¹⁶⁵ Po roce 1989 bylo také mnohem jednodušší se organizovat a mnozí toho využívali. Konaly se už také první „Oslavy“, které byly impulsem pro další zájemce, aby zakládaly nové kluby vojenské historie a velkým impulsem byly, jak vzpomíná Milan Jíša: „rovněž i oslavy vylodění v Normandii v roce 1994, kde mnozí zájemci o vojenskou historii z Čech byli a kde měli možnost poprvé vidět tak velkou akci takového rozsahu.“ I přes nově vzniklé military shopy a konající se burzy nebylo na počátku 90. let nebylo vždy jednoduché sehnat vše potřebné. Mioslav Seifert k tomu říká: „Tehdy byl problém zbraně a boty. Hadry se daly

¹⁶⁴ Vlastní archiv autora. Rozhovor s Michalem „Mikim“ Kindlem vedl Filip Procházka, 13. března 2012.

¹⁶⁵ Vlastní archiv autora. Rozhovor s Michalem „Mikim“ Kindlem vedl Filip Procházka, 13. března 2012.

sehnat, tedy daly, když se člověk snažil, tak dokázal po burzách sehnat nějakou základní výstroj, ale boty byly problém a americké zbraně velký problém. Ty se tady nevyskytovaly. Oficiálně tu totiž žádné nebyly v žádné obranné složce. Frankonie byl tehdy možná jediný zdroj, dalo se tam koupit Garanda, karabinu a občas P 17 a to bylo všechno. A nebo to pašovat z Belgie z burzy.¹⁶⁶

Vývoj americké odnože reenactmentu zaznamenal první přelom již před rokem 1996, kdy se rozštěpil jediný tehdy existující klub vojenské historie KVH West, který tehdy sdružoval jak anglické, tak americké reenactors. Zároveň se už tehdy projevoval rozdíl mezi těmi, co si chtěli hrát na vojáky a měli zájem o dobovou věrnost, tak mezi jeepaři.¹⁶⁷ V té době se začali objevovat i první reenactors - výsadkáři. „To byla 82., proč – to těžko říct. Tehdy byl film, Nejdleší den. Pak byla jediná dostupná knížka D - day, kde jsou nafocené ty mundúry, pak nějaké Ospreye, co se sem vozilo, to bylo všechno. Moc zdrojů neměli, protože by to museli dělat úplně jinak. Jeden běhal se sudajevem, jiný s beretou. Nikdo neměl americký kvér. Neměli ani mundúry, to byly jen takové hadry s paragánskou nášivkou.“¹⁶⁸ První akce pro veřejnost, kterou Miroslav Seifert zažil jako účastník, byla Mise Velichovky. Jak vzpomíná, neměla žádný scénář. Američané přijeli do města, střílelo se, házely se petardy, pak Němci utekli a jelo se dál. Scénáře se začaly připravovat až po roce 2000. (Zde narátor ještě vzpomíná na akci Bahna Františka Kocho, která už svůj scénář měla. Poznámka autora.) V tomto už byla také snaha praktikovat dobovou věrohodnost a proto existoval velmi zjednodušený výstrojní předpis. Stalo se tak v Nadrybech, kde se odehrávala bitva, ale kde byly také postaveny dobové tábory. Scénář zde byl připraven i kvůli pyrotechnice, která byla na bojišti připravena barrandovskými pyrotechniky. Další akcí, na které se objevil náznak scénáře, byly Čtyřkoly, kde bylo řečeno „ti a ti budou zajatí a tam budou popravení“. To bylo díky Motášovi. To byl jeden z buditelů. Tohle slovo použil Zdenka Kohout a myslím si, že je přesný... On je jeden z těch, kteří tomu reenactingu dali základy. Soukromé akce scénáře neměly donedávna, spíše tam fungovala taktika, kdy bylo určeno, kde je nepřítel a velitel si určil strategii, jak ho porazit.¹⁶⁹

¹⁶⁶ Vlastní archiv autora. Rozhovor s Miroslavem Seifertem vedl Filip Procházka, 5. listopadu, 2012.

¹⁶⁷ Vlastní archiv autora. Rozhovor s Miroslavem Seifertem vedl Filip Procházka, 5. listopadu, 2012.

¹⁶⁸ Vlastní archiv autora. Rozhovor s Miroslavem Seifertem vedl Filip Procházka, 5. listopadu, 2012.

¹⁶⁹ Vlastní archiv autora. Rozhovor s Miroslavem Seifertem vedl Filip Procházka, 5. listopadu, 2012.

Na počátku tisíciletí, přesněji v roce 2003 vznikl klub, jehož je dnes Miroslav Seifertem členem, a to 26th Infantry Division, do které se sloučily tehdejší 1., 2. 16. 90. a 94. pěší divize.

Michal Kindl na nějaký čas americký reenacting opustil a naopak se stal reenactorem nacistického Německa. Tuto oblast, odkud se po nějaké době vrátil, a tak lze zmínit další důvod, podle čeho si reenactors mohou vybírat své zaměření, a tím je styl života domovské země té které armády. Dále tím impulsem také může být pobyt jednotky na území Československa (Jako tomu bylo u někdejší 94. pěší divize, která se v osvobozeném Československu zdržela nejdéle.), regionální princip – jako již u zmíněné plzeňské 2. pěší divize nebo filmy – Band of Brothers či Zachraňte vojína Ryana, popřípadě, jako tomu bylo u 17. výsadkové divize, může být důvodem k jejímu reenactingu fakt, že zde byla téměř neznámá.

Velkým kladem pro americký reenacting byl internet. Bylo možné díky němu nastudovat a získat mnoho informací, pochopitelně byl další možností, jak navázat kontakty se zahraničím. Na druhou stranu se díky němu až příliš snadno shánějí součásti vybavení. Stačí párkrát kliknout a máte kompletní uniformu.¹⁷⁰ Což, jak říká Miki Kindl, je až moc jednoduché. Nepoznáte pak rozdíl mezi reenactorem, který se svému koníčku věnuje patnáct let a někým, kdo dostal peníze od rodičů a je za chvíli vystrojený. To podle něj reenacting zabíjí. Dříve, když se tomuto koníčku někdo věnoval, tak po pěti letech byl schopný vypadat jako voják a něco o svém koníčku vědět. Dnes ten, kdo si takto rychle pořídí výstroj se nestihne zorientovat, nezapadne a na akcích se nechová tak, jak by měl. Nicméně se reenacting tohoto období neustále zlepšuje...jde nahoru, doháníme západ, dneska už můžu říct, že jsme ho dneska ho dohnali a předechnali. Bohužel už v tom dneska hrajou velkou roli peníze, protože už to není o partě nadšenců v lese, je o tom vlastnit nejen uniformu a zbraň, ale vlastnit i techniku. Naprostý základ je GMC, dodge, jeep, dneska už samozřejmě tohle má mnoho lidí, tohle jde nahoru, kupuje se obrněná technika, je to dneska bohužel o penězích.¹⁷¹ Miroslav Seifert ale v otázce kvality dnešních pěších amerických reenactors už tak optimistický není: „Ve finále tady žádný jiný klub není. Čtyřka, my, v Plzni dneska není nic. ...Co se týče těch pozemních, tak to jsme nějakým

¹⁷⁰ Vlastní archiv autora. Rozhovor s Michalem „Mikim“ Kindlem vedl Filip Procházka, 13. března 2012.

¹⁷¹ Vlastní archiv autora. Rozhovor s Michalem „Mikim“ Kindlem vedl Filip Procházka, 13. března 2012.

způsobem přežívající my, co se nějaké kvality týká, tak už jsme za horizontem, je to částečně proto, že že jsme asi zestárlí, ti lidi z pohodlněli a někteří odmítají připustit, že to někdo může dělat líp než my. ... Pak jsou ti Duškovci - čtyřka. Ti to mají myslím velice dobře našláplé. Ti se angažují i v západní Evropě, kam jezdí tam na manévry s tanky ... Pak je šestnáctka., tzn. to byl Pavel Rogl, Jirka Sklenář, myslím, že to není jednotka, ale skupinka nadšenců, oni nejsou nikde registrovaní. Mají ale velkou techniku, a tak je každý všude zve, protože ta technika udělá parádu. Na druhou stranu, nemají takový zájem o historii, ale baví je ukazovat se a střílet na veřejnosti, prostě dělat tohle pro diváky.“

Budoucnost (tohoto) reenactingu nemusí být růžová. Reenacting má dvoji konkurenci – počítačové hry či on line bitvy a air soft. U první zmíněné aktivity stačí sedět u počítače a klikat myší, air softáci,¹⁷² slovy Mikiho Kindla, „přijedou odpoledne do lesa, tam si dvě hodiny zastřílí a jedou pryč.“ Klasický reenacting je z tohoto pohledu nejtěžší, protože obnáší stavbu tábora i jeho bourání, táborový život, bitvu samotnou, péči o uniformu a výstroj. Jak již bylo řečeno, občas zájemce přitáhnou válečné filmy, ale z deseti zájemců zůstane tak jeden. Dalším problémem, který spíše kazí pověst reenactors, jsou džípaři¹⁷³ (Jeepaři, aby vynikla etymologie slova.). Pro informaci o co se jedná využiji celou citaci narátora Mikiho Kindla: „Vzniknul český fenomén. Ten my nenávidíme a říkáme mu jeepaři. Tenhle fenomén je o tom, že v 80. letech bylo spousta chlapů, kteří chtěli amerického jeepa, což nebylo jednoduché, ale měli ho. Stál tehdy pár korun a tihle chlapi se začali sdružovat. Po revoluci vznikly oficiální kluby, těm chlapům bylo přes čtyřicet roků, začali si jezdit po svém. Jak byli staří fotrové, byli líní si ty informace zjišťovat. Vytvořili si imaginární vlastní Ameriku, která nebyla podobná té skutečné. Měli americká auta, na nich napsané nějaké imatrikulační kódy, měli na tom spoustu amerických vlajek a měli na sobě něco, co mělo podle jejich názoru připomínat americkou uniformu. Tento fenomén se začal vyvíjet vlastní cestou, která znamenala stárnutí, absolutní ignoraci historických, dobových nebo technických faktů. Oni si dále kupují v armyshopech cokoliiv na sebe, našívají si cokoliiv na jakékoliiv místo na uniformě, přidávají na jeep další vlajky a cedule a samolepky a jdou vlastní cestou vývoje, který se naprosto odtrhává od reality. Dneska, jak jim docházejí originální auta, tak už mají jakékoliiv vozy, připomínající americké a někdy ani to ne, na sobě cokoliiv, jejich ideálem

¹⁷² Vlastní archiv autora. Rozhovor s Michalem „Mikim“ Kindlem vedl Filip Procházka, 13. března 2012.

¹⁷³ Vlastní archiv autora. Rozhovor s Michalem „Mikim“ Kindlem vedl Filip Procházka, 13. března 2012.

je projet se, někdy zakempit, ožrat se, udělat si tam párek na grilu, vozí spolu ženy, děti a psy.“ O motivaci, proč se svému koníčku věnují skuteční reenactors, hovoří opět Miroslav Seifert: „Drtivá většina to neví a nejsou to schopni zformulovat. Myslím si, že jsou to tři základní směry. Za prvé ti, co ten mundúr potřebují k tomu, aby jim v hospodě líp chutnalo pivo, což je teď v drtivé většině případ šestadvacítky, pak jsou tací, které baví běhat po lese a střílet, to jsou paragáni, nevybouřené mládí, chtějí být akční, pak je ta poslední skupinka, to jsou exhibicionisté, jako jsem i já. To je, že mne baví mě dělat tábor a ukazovat táborový život. Pak je tam podskupinka, ti co mají techniku, a baví je exhibovat se na jeepu a podobně, to je třeba ten Rogl a Sklenář. Na nich se mi líbí, že to přiznají, oni vědí, proč to dělají a jsou v tom dobří. Spousta lidí je dobrá v tom pít piva v zeleném, ale nevědí, proč to dělají. Ta čtyřka pelhřimovská jsou dobří v akčnosti, v hraní na vojáčky, jsou v tom špička. Takže si myslím, že ty kluby teď hledají na co se vrhnout, jakým směrem jít. On to kdysi řekl dobře i Boczelli, na tom re-enactmentu mě nejvíc baví ten modeling. To je velká pravda. ... Znáš Dědka, jak jezdil na harleji? Ten mě překvapil, když na vlastní náklady udělal pomník 26. pěší divizi. Domluvil se s komunistickým starostou v obci Dub v jižních Čechách, kde bylo velitelství divize, a v parku ho postavil. Udělal to z betonu a je to hezké. Na svoje náklady. To si myslím, ano, ten udělal věc vyššího zájmu, aby tam byla nějaká památka.“ Důvody jsou tedy různorodé.

f) Československé jednotky na Západě a britské jednotky^{174 175}

¹⁷⁴ BECK, Rudolf, FRANEK, Emanuel, ed. a MODROCH, František, ed. *Naši v poušti: [Reportáž o čs. jednotce na Středním východě]*. Vydání první. Praha: Naše vojsko, 1946. [100] s. Bojová tvorba; Sv. 1.

BERGER, Pavel. *Naši v poušti*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 2002. 119 s. ISBN 80-206-0622-X.

BOUCHERY, Jean. *From D-Day to VE-Day: The British Soldier, Vol. 1*. Histoire and Collections. 2001. 978-2352500179.

BROD, Toman. *Tobrucké krysy: osudy a boje československých vojáků na Středním východě v letech 1940-1941*. Praha: Naše vojsko, 2008. 250 s., [24] s. obr. příl. Fakta a svědectví. ISBN 978-80-206-0985-4.

ČAMBALA, Ludvík, BŘEČKA, Jan, ed. a MIKULKA, Jiří, ed. *Moje druhá světová válka: vzpomínky příslušníka československé zahraniční armády ve Francii a Velké Británii*. Vyd. 1. Brno: Moravské zemské muzeum, 2008. 121 s. ISBN 978-80-7028-320-2.

ČEJKA, Eduard. *Československý odboj na Západě: (1939-1945)*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1997. 534 s., [32] s. il. Archiv. ISBN 80-204-0609-3.

FENCL, Vilém, ŘÍHA, Martin. *Československá armáda ve Velké Británii*. Praha: MV&H, 2003. 100 s. ISBN 80-7178-714-0.

GORDON, David B. *Equipment of the WWII Tommy*. Missoula: Pictorial histories publishing o. Inc. 410 s. ISBN 1-57510-107-6.

Kluby vojenské historie, představující pěší československé jednotky na Západě (respektive také na Středním Východě), nemohu pochopitelně pominout. Právě jejich činnost připomíná jednu z etap naší historie, na kterou můžeme být právem hrdí.

Původ klubů vojenské historie připomínajících naše vojáky ve Velké Británii a na Středním Východě je dvojitý. Je jím opět tramping a také dříve „pevnůstkáři“. Impulsem, který jim ukázal jinou část naší vojenské historie, byly knihy o našem západním druhoválečném odboji. Jak Vilém Fencel vzpomíná, začátky jsou spojené s knížkami o našich letcích v Anglii, které vycházely v 80. letech a které tak byly dostupné. „Myslím si, že má velkou zásluhu, tak k tomu ty lidi přivedl, Fajtl,“ říká. Informovanost o pěších jednotkách byla mnohem horší. Existovaly knihy jako *Tobrucké krysy*, *Československá armáda západního odboje*, kterou Vilém Fencel hodnotí jako „strašnou“, ale aspoň přinesla základní informace. Svůj podíl mohou mít i, vypůjčím-li si terminologii dříve citovaného dokumentu¹⁷⁶, „svatá místa“, tedy skutečná bojiště, respektive v našem kontextu místa, která jsou nějakým způsobem propojená s historií našeho národa: „*Takže my jsme se*

HOFMAN, Petr, MARŠÁLEK, Zdenko. *Dunkerque 1944 – 1945. Ztráty Československé samostatné obrněné brigády během operačního nasazení ve Francii*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010. 575 s. ISBN 979-80-7422-119-4.

KLAPÁLEK, Karel. *Ozvěny bojů*. 4. vyd., v NV 3., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Naše vojsko, 1987. 284 s. Paměti / NV; Sv. 86.

SOMMR, Josef. *Od Tobruku do Plzně*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1992. 142 s., [16] s. obr. příl. Memoáry; sv. 4. ISBN 80-206-0261-5.

ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. 1. vyd. Praha: Merkur, 1993. 94 s., [8] s. obr. příl. Muži pro zvláštní úkoly. ISBN 80-7032-853-3.

ŠPANIEL, Otakar. *Československá armáda druhého odboje*. I. vydání. Praha: Orbis, 1945. 201 - [III] s.

VOGELTANZ, Jan, POLÁK, Milan a HUS, Miroslav. *Československá armáda v zahraničí 1939-1945; Vládní vojsko protektorátu Čechy a Morava 1939-1945; Slovenská armáda 1939-1945; Československá armáda 1945-1992: uniformy, symbolika, výstroj, výzbroj*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2001. 41, lxxxv s. ISBN 80-7185-392-5.

Filmy:

Atentát [film]. Režie Jiří Sequens st. Česká republika: 1964.

Tobruk [film]. Režie Václav Marhoul. Česká republika: 2008.

¹⁷⁵ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Ladislavem „Pražákem“ Šilhavým vedl Filip Procházka 9. května 2012.

Soukromý archiv autora. Rozhovor s Vilémem Fenclem vedl Filip Procházka, 27. března 2012.

¹⁷⁶ *Reenactors in the Parks: A Study of External Revolutionary War Reenacting Activity at National Parks* [online]. [cit. 2012-09-10]. <<http://www.nps.gov/revwar/reenactors/section5.pdf>>.

propracovali od procházení po pevnostech, protože nás to bavilo, chodit po místech o kterých člověk četl, Atentát, Uloupená hranice, jako základní vzdělání, jak se říká.“¹⁷⁷

Pro Viléma Fencla se postupem času knihy o našich letcích v Anglii vyčerpaly a měl pak tendenci shánět informace i o vojácích pozemních jednotek, protože o nich nebyly v podstatě, jak říká, žádné knížky, a byli v podstatě neznámí. Druhým důvodem může být snaha o „protipól“. Říká k tomu: „Jako legionáři ... jezdili jsme v začátcích, když nás štválo, že tady bylo pět tisíc Rakušanů a legionáři jsme byli jenom my ...my jsme chtěli těm lidem dělat protipól, a dneska je to v podstatě to samé, jak v té protirepublikové armádě, tak v té západní, protože těch Němců nebo pseudoněmců, kteří tady jsou a je to to samé...“ Dalším důvodem, proč se věnovat reenactingu, respektive, proč začaly vznikat další kluby vojenské historie může být nápodoba, respektive snaha věnovat se něčemu, co „nás“ zaujalo a co chceme taky dělat. Vilém Fencl k tomu říká: „Ne, že bychom se považovali za mistry světa, ale tenkrát ty lidi to třeba asi oslovilo, že jezdili na ty akce s náma, neměli tu uniformu, tak si jí pak udělali a ve finále ty kluby z toho nějak vznikly. Netvrdím, že ty kluby vznikly, že viděli nás, ale myslím si, že dost lidí tím ovlivněno bylo.“ Protože reenacting našeho západního odboje existuje až po roce 1989, je pochopitelné, že jedním s impulsů k jeho rozvoji byly první oslavy konce války po tomto roce v Plzni, kde se objevili nejenom lidé kolem Viléma Fencla, ale i jiných, například kolem dnešního Army Clubu The Czech Regiment Tomáše Hájka. *V té době také začal existovat klub, který se myslím jmenoval Klub vojenské historie Praha, který sdružoval mnoho sekcí – americkou, německou, československou, ve kterém fungovali členové dnešních několika různých klubů vojenské historie, protože tento klub byl svým zaměřením skutečně nesourodý a po nějaké době se rozpadl. Oslavy osvobození Plzně, popřípadě výročí Invaze v Normandii nebyly prvními, respektive jedinými akcemi, které připomínaly historii, konalo se i množství takto zaměřených výstav.¹⁷⁸ Například člen brněnské Pětačtyřicítky Petr „Stalin“ Vacek vzpomíná¹⁷⁹, že jednou z nich byla i výstava Moravského zemského muzea „Perutě svobody“.*

¹⁷⁷ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Vilémem Fenclem vedl Filip Procházka, 27. března 2012.

¹⁷⁸ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Vilémem Fenclem vedl Filip Procházka, 27. března 2012.

¹⁷⁹ VACEK, P. Brněnská „Pětačtyřicítka“ aneb, jak se věci mají. *Motor Journal*. Č. 9 (5. 9. 2008), , s.12 – 19.

Trampské začátky reenactingu vzpomíná i člen brněnské Pětačtyřicítky Ladislav „Pražák“ Šilhavý. *On spolu se svými kamarády jezdil tehdy na tramp. Začali jezdit v uniformách, a to z prostého důvodu – že jako vojenské věci patří do lesa. Někdo v té době zůstal u trampování, někoho začínaly více zajímat uniformy.*¹⁸⁰ Jak Pražák říká, „je to stejné, jako v případě modelářů. Někdo začne sbírat či vytvářet modýlky a od toho se dostane k historii.“ A u nich to bylo podobné. Devadesátá léta přála army shopům, a tak si narátor také jeden otevřel. Díky němu se pak měl možnost potkávat s dalšími zájemci o vojenskou historii (kromě dosavadního jádra – svých kamarádů z trampu), se kterými by se jinak nepotkal. Poté, co odezněl zájem o americkou armádu, která byla protipólem nenáviděného režimu, si pak budoucí reenactor našich na Západě začali všimnout právě knížek od Františka Fajtla a dalších. Svě udělala i známost s Tomášem Jamborem a Juliem Malečkem, kteří se o válečné veterány zajímali již desítky let. Jak Pražák říká, „vrhli se na západní frontu, protože tady se do pádu režimu prosazovala jen ta východní. Velkým impulsem byla i jejich první zahraniční akce, a to oslavy vylodění v roce 1994. Do Normandie už, kdo měl, jel v uniformách československých vojáků v Anglii.“ Tyto oslavy byly velmi působivé: „Byli jsme tím nadšení, byly to nevídané oslavy, pocta veteránů, muzea. Byli jsme toho plní a hned na podzim jsme se vydali do Arnhemu. Britská výsadková vojska tu měla operaci o ten most příliš vzdálený, takže taky plno zážitků, ale už jsme věděli. Chtěli jsme se začlenit do těch západních spojenců, protože Československá samostatná obrněná brigáda tam patřila,“ říká Ladislav Pražák. Po dovolené v Holandsku tedy následovalo první auto (Dodge WC 52) a nastalo rozhodování, které provází všechny reenactors – jakou jednotku si vybrat. Pomohl jim někdejší velitel polních dílen Československé samostatné brigády generál Svoboda, který jim zapůjčil několik dokumentů, podle kterých nich a jeho informací se rozhodli (pro předzvědný motorizovaný oddíl).

Je nutné, respektive mělo by tomu tak být, aby se kluby vojenské historie neustále rozvíjely. KVH Rota Nazdar se dnes vyvinula do „pojízdného muzea“. Jak jsem se již zmínil, vlastní jako soukromníci věci, které jsou vystavovány v prostorách Armádního, tj. státního, muzea. Jeho pracovníci je tedy berou jako sobě rovné a to právě díky rozvoji tohoto klubu.

¹⁸⁰ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Ladislavem „Pražákem“ Šilhavým vedl Filip Procházka 9. května 2012.

Nejdůležitějším impulsem pro další vývoj, respektive pořízení vybavení/techniky, byl fakt, že pokud je reenactor opěšalý, nemá prakticky možnost s sebou vzít více věcí. V rámci Roty Nazdar tedy nutnost přepravovat táborové vybavení vyvolala snahu pořídit si dobové auto, následně bylo pořízeno další vybavení a když se nikam nevešlo ani to, pořídil se další vůz. Technika samotná slouží ale nejen pro transport vlastních věcí a členů klubu, ale i doplňuje obraz celé scenerie. Přeci jen ze své zkušenosti mnohý z reenactors ví, že jako dítěti se mu nejvíce líbila technika, zbraně, uniformy (Někdy v tomto pořadí. Poznámka autora.) a děti dnes na tom nejsou jinak. V rámci expozice je technika na první pohled nejviditelnější, a tak přitáhne pozornost, nemluvě o tom, že u aut či dalších kusů techniky i laik většinou tuší, k čemu sloužily. Což o dalším vojenském vybavení vždy říct nelze. Jak jsem se již zmínil, kluby by neměly/nezůstávají u pořízení uniforem. Existuje mnoho odborností/informací, které lze představit veřejnosti.¹⁸¹ „Proto to máme třeba jako by rozdělené. Já dělám ženisty a celý ten obraz, aby se poskládal z co nejvíce věcí, které lidi neznají. Teď třeba Červený kříž v exilu. To jsou věci, které lidi moc neznají a myslím, že by měli, protože tam byla spousta lidí, kteří dneska už ani nežijí a v podstatě si na ně nikdo nikdy nevzpomene, protože to nebyli vojáci. A to je, proč to vlastně všechno děláme,“ říká Vilém Fencel.

Společné pro všechny ale byly otevřené hranice a dovoz literatury i výstrojních součástek po roce 1989. Mezi prvními battledressy, které se pak dlouho používaly, byly kanadské, protože byly velmi podobným těm originálním a jiné nebyly dostupné, firma Frankonia začala vozit anglické pušky Lee Enfield, další válečné zbraně se daly sehnat v Rakousku. Možnosti se pak následně rozšiřovaly, potřebné vybavení sem začalo proudit i díky obchodům jako Army store Ladislava Šilhavého. Jak reenactors, tak obchodníci pravidelně jezdí na setkání klubů vojenské historie a sběratelů militárií The War and Peace Show, které se koná v areálu bývalé chmelové farmy a kde lze, respektive, kde bylo možné sehnat skutečně vše. Po roce 1989 se zlepšil se i přístup k informacím – muzea fungovala jinak, než dříve, archivy se otevřely a naučily se pracovat s veřejností.

Velkou výhodou, kterou mají, respektive spíše měli, členové klubů vojenské historie se zaměřením na náš zahraniční odboj, byla možnost potkávat se s těmi, kteří

¹⁸¹ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Vilémem Fenclem vedl Filip Procházka, 27. března 2012.

skutečně prožili to, co oni představují a připomínají. Byť zde existují a existovat budou neustálé rozpory mezi tím, co říkají pamětníci, předpisy a fotografie – pamětníci vzpomínají na to, co si pamatují, předpisy vyjadřují, jaké by to mělo být, fotografie ukazují to, co bylo v tom kterém okamžiku z nějakého důvodu, který těm, kteří si fotografii prohlížejí, může být z nějakého důvodu utajen. Vzpomínky pamětníků jsou cenným zdrojem ve vývoji klubů vojenské historie i jejich členů. Od nikoho jiného se nedozvíte například, co si ti lidé mysleli, jak nosili některé součásti výstroje, proč je na té fotografii to a to tak a tak a další. Pravdou je, že vzpomínky byly kusé, a tak se dříve, ještě před zpřístupněním archivů tak, jak ho známe dnes, dostupné zdroje, vzpomínky a fotografie, doplňovaly a podle toho se nosily uniformy. Kontakty s válečnými veterány jsou mnohem starší, než je historie reenactingu. Někdo je znal z práce, někdo ze setkání v 60. letech, jiný ze svého sousedství, někdo z vlastní rodiny, jiný je začal vyhledávat inspirovaný knihami. Tyto kontakty trvají už téměř půl století, a za tu dobu bylo možné získat mnoho informací či materiálu, na kterých mohou kluby vojenské historie stavět či se jimi inspirovat. Proto je velmi důležité, že žijí lidé, jako je například Tomáš Jambor, kteří válečné veterány znají velmi dlouho a i díky nim vzpomínky válečných veteránů či vzpomínky na ně nezaniknou.

Větší zájem o historii našich vojáků v zahraničí, jak vzpomíná Vilém Fencel, nastal až asi před deseti lety. *Do té doby zde existovala brněnská Pětačtyřicítka, klub kolem Tomáše Hájka, Rota Nazdar a tomuto období se věnovali i kolegové z Českých Budějovic. Pak vzniká Klub přátel československého odboje, jehož působištěm byl původně Chomutov a plzeňští Tommy and Yankee.*¹⁸² Vliv na existenci takto zaměřených klubů může mít i region. Například právě na Moravě Československá samostatná brigáda nebyla. Její cesta se zastavila na demarkační linii, a tak Moraváci a Slezané neměli možnost se s takovou jednotkou osobně setkat a přišli tak tedy o jeden z impulsů, proč takto zaměřený klub zakládat.

Zdá se, že další vývoj klubů vojenské historie skutečně směřuje i k dobovým táborům a výstavám pod otevřeným nebem, jak si myslí Vilém Fencel. Důkazem může být i, dle mého názoru doposud neviděná, letošní akce v Thomayerových sadech, kde se konala prezentace klubů vojenské historie, které se věnují právě připomínání československých vojáků ve Velké Británii, respektive britských spojeneckých jednotek.

¹⁸² Soukromý archiv autora. Rozhovor s Vilémem Fenclem vedl Filip Procházka, 27. března 2012.

Její součástí byly nejen dobové tábory s dílnou, ošetrovnou, funkční kuchyní, ale zejména s ukázkami běžného i speciálního výcviku, které veřejnost v muzeích a vlastně ani nikde jinde neuvidí. Podobnou možnost „vidět neviděné“ má veřejnost i na oslavách osvobození Plzně díky místnímu KVH Tommy and Yankee o. s. a jejich projektu Plzeň 1945, respektive Živá ulice, jehož součástí byla prezentace nejen vojenského, ale i dobového civilního života.

Další rozvoj nastává díky tomu, že obce začaly objevovat a připomínat své rodáky, válečné veterány. Jak vzpomíná Ladislav Šilhavý: „představitelé obcí je kontaktují, pořádají či rádi by pořádali výstavy, měli by zájem o informace, fotografie, popřípadě následně by rádi uspořádali pietní akt či odhalili památník.“

g) Rudá armáda^{183 184}

¹⁸³ BÉKÉSI, László. *Stalinova válka: sovětské uniformy a militárie 1941-45*. Vyd. 1. Praha: Dobrovský, 2007. 144 s. Military area. ISBN 978-80-87124-08-6.

BROŽ, Miroslav. *Hrdinové od Sokolova: 1. čs. samostatný polní prapor v SSSR: seznam příslušníků praporu a účastníků bitvy u Sokolova 8. března 1943*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2005. 376 s. Nikdo není zapomenut. ISBN 80-7278-205-3.

KHALTURIN, K. N. *Kratkoe rukovodstvo po poshivke natel'nogo bel'ia dlia Krasnoï Armii*. 1942.

KHALTURIN, K. N. *Poshivka i remont krasnoarmeïskikh telogreek*. 1944.

KHALTURIN, K. N. *Poshivka i remont krasnoarmeïskikh vatnykh sharovar*. 1944.

KOPECKÝ, Milan. *1. československá samostatná tanková brigáda v SSSR: tankisté československé zahraniční armády na Východní frontě 1943-1945*. 1. vyd. Praha: Miroslav Bílý - MBI, 2001. 255 s. ISBN 80-86524-00-0.

KOPECKÝ, Milan. *Československý samostatný ženijní prapor 1: (1944-1945)*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2007. 130 s. ISBN 978-80-7278-431-8.

SVOBODA, Ludvík. *Z Buzuluku do Prahy*. 8. vyd. (s rozšíř. obr. částí), v NV 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1981. 493 s.

ZALOGA, Steve. *Rudá armáda za druhé světové války*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007. 47 s. ISBN 978-80-251-1890-0.

SHALITO, Anton. *Red Army uniforms 1918-1945 in color photographs*. Moscow: Tekhnika Molodyozi, 1999. 207 s. ISBN 885730091.

VONDRÁČEK, Jan. *A smrt byla na dosah*. Vyd. 1. Praha: Netopejr, 2009. 151 s., [12] s. obr. příl. (Ne)obyčejné osudy; 2. ISBN 978-80-87044-32-2.

Filmy:

Dukla – krev a mýtus 1: Osudný obzor [film]. Režie Petr HVIŽŤ. Česká republika. 1999.

Dukla – krev a mýtus 2: Agónie vítězství [film]. Režie Petr HVIŽŤ. Česká republika. 1999.

Informace o historii klubů vojenské historie zaměřených na Rudou armádu jsem zvolil proto, aby spojenecké strany, účastníci se druhé světové války, byly pokryty beze zbytku. Nebýt reenactorů zaměřených na východní frontu, nemohla by se uskutečnit poměrně velká část bojových ukázek a stejně tak by nikdo nepřipomínal významnou část naší historie – tedy osvobození Rudou armádou, respektive našimi jednotkami z Východu. Naplnily by se tak mylná tvrzení některých škarohlídů – „vy všichni děláte jen Ameriku.“

Stejně, jako je tomu v případě RAF reenactorů, četníků, či jako tomu bude v případě ČSLA, jsem pro vzpomínky zvolil jediného narátora, protože on zde byl první „rudoarmějec“.

Prvním impulsem, proč u nás reenacting Rudé armády vznikl, byla technika. Michal Gajdorus si v roce 1994 koupil sovětskou motorku M72 se sajdkárou. *V průběhu její rekonstrukce zjistil, že některé díly nejsou originální. Protože ji chtěl uvést do původního stavu, začal je shánět. Na burzách, respektive v České republice, nebyly, a tak mu vcelku jednoduchou logikou došlo, že když nejsou tady, budou v Rusku. Z první výpravy nepřivezl nic, jen špatné dojmy a zážitek, jaké to je být okraden. Nicméně získal cennou informaci, že v Rusku žádné obchody s náhradními díly, jako třeba naše tehdejší Mototechny, nejsou, protože se vším se obchoduje načerno. Náhradní díly stále nebyly ani u nás, a tak se narátor rozhodl cestu zopakovat. Dojel tedy do Kalinigradu a začal se znovu pít po obchodech s náhradními díly. Tehdy získal informaci, že by se daly sehnat na tržišti. Tam, mimo jiné, prodávali vojenské uniformy. Ty tady nikdo nesbíral, ani narátor ne, jen ho napadlo, že když má tu motorku, tak si koupí aspoň něco. Prodávající se vyznal (Byl to bývalý náčelník automobilního skladu, který si jeho rozprodejem přivydělával.), takže když mu narátor řekl, že má motorku z toho a toho roku, prodal mu za nízkou cenu blůzu, kterou nosila Rudá armáda v odpovídající době. Podobných věcí tam měl více, z 50. let, z let 60., 70. nebo 80. Nikdo si je nedovolil vyhodit, až on je takto využil. Kromě kalhot k uniformě*

Moskevské nebe [film]. Režie Julij RAZMAN, Alexandr PTUŠKO. SSSR, 1944.

Osvobození Prahy [film]. Režie Otakar VÁVRA. Československo 1975.

Piloti [film]. Režie Otakar FUKA. Československo, 1988.

Tanková brigáda [film]. Režie Ivo TOMAN. Československo, 1955.

¹⁸⁴ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Michalem Gajdorem vedl Filip Procházka, 8. března a 5. září 2012.

mu prodal ještě pár dilů a jak narátor vzpomíná, postavil zase kousek motorky a měl uniformu. Ty následně začal vozit do republiky, protože, jak říká, se mu prostě líbily.¹⁸⁵ Není se co divit. Bylo možné sehnat generálskou uniformu, která měla pozlacený opasek i knoflíky, a ta stále třeba sto dolarů. Úplně celá, nová, kompletní – s botami, kalhotami, pozlaceným opaskem, sakem s pozlacenými knoflíky, čepicí, košilí a kravatou, se všim všudy, ještě v igelitu. To vše za sto dolarů, respektive čtyři tisíce korun, protože jeden dolar tehdy stál čtyřicet korun. Těch sto dolarů stála celá sestava uniforem - letní, zimní, vycházková a služební. Takže vlastně 4 uniformy za 100 dolarů. Jak narátor vzpomíná, všichni na něj v Rusku koukali jako na blázna, protože tam všichni sbírali Německo, carské Rusko a tento zájem nikdo nechápal. Díky své motorce se na jedné burze seznámil s pozdějším kamarádem a od něj se dozvěděl, že mají svůj klub, který je zaměřený na techniku a že mu tu motorku pomohou dát dohromady. To se stalo, a tak mohl se svou čerstvě opravenou motorkou vyrazit na pražskou přehlídku k padesátému výročí konce války v Evropě. Nálady ve společnosti tehdy byly velmi protisovětské a lidé, zejména pamětníci byli příjemně překvapeni, když na přehlídce viděli i uniformy Rudé armády a vzpomínali, jaké to tehdy bylo. Právě proto, že tehdy dorazila do Prahy Rudá armáda ze spojeneckých jednotek jako první, byli i oni umístěni do čela kolony, která tehdy jela ze Smíchova na Staroměstské náměstí, s čímž ostatní, převážně „Američané“, nesouhlasili.¹⁸⁶ Protože měl, jak již bylo řečeno, Michal Gajdorus z přítomných jediný svou uniformu Rudé armády, mohla být zaznamenána i následující vzpomínka: „...bylo (nás) pět nebo šest motocyklů a všichni měli uniformy půjčené z Barrandova z fundusu. Bylo to zadarmo a ty uniformy byly stříhově docela dobrý, ale byly ze špatné látky. Takže ty lidi tam přijeli v civilu na motorkách, převlíkli se a já jediný jsem měl svoji. A když se potom převlíkali, resp. když odevzdávali zbraně, oni chtěli vrátit tu blůzu. Já říkám: „Nenene, to není vaše.“ A oni pak zjistili podle materiálu, že je originál, i když ze 60. let, ale to jejich je prostě jinak šité.“ Tuto přehlídku sice absolvoval na laně za jinou motorkou, ale byl to pro něj tak velký impuls, že začal jezdit i na další akce a bitvy, které byly pořádány. Jednou z prvních, které navštívil, byla bitva v rámci akce Bahna, která se konala v červnu 1995, kde byl jediný, který měl výstroj tak, jak měla vypadat. Ostatní měli třeba československé kalhoty, holínky z 50. let, novou sovětskou lodičku nebo montérky, které mohly připomínat sovětskou výstroj, popřípadě přes sebe měli vložku do maskáčů. Byl i nedostatek zbraní,

¹⁸⁵ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Michalem Gajdorem vedl Filip Procházka, 8. března 2012.

¹⁸⁶ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Michalem Gajdorem vedl Filip Procházka, 8. března 2012.

takže narátor měl, opět jako jediný, zavařeného špagina¹⁸⁷, pár lidí mosinku, ostatní byli příslušníci Armády České republiky, kteří na sobě měli naše helmy, odvozené od sovětského vzoru, cely a stříleli z osmapadesátek¹⁸⁸. Což na dálku nebylo vidět. Rudou armádu doplňovali Svobodovci, kterých také nebylo moc, ale vypadali relativně lépe, protože měli část výstroje z 50. let, která byla vhodnější než to, co měla ruská strana. Všichni zúčastnění se ale nějakým způsobem pohybovali kolem techniky. Tehdy pěšáci, respektive vojáci bez techniky, neexistovali. Zatímco na této bitvě byl jako rudoarmějec sám, bylo tam, jak vzpomíná, mnoho Američanů i Němců. Což se do dnes příliš nezměnilo.¹⁸⁹ „Ta averze z té minulé doby byla tak silná, že řada lidí raději řekla, že raději budou dělat Habešany, než Rusy,“ komentuje to Michal Gajdorus.

Následně se celé vše začalo vyvíjet (V případě látek, viz níže, do slova a do písmene.). Protože, jak jsme si řekli, ústroj rudoarmějců „nebyla nejlepší“, vybízel narátor kolegy, aby se o lepší vzhled trochu postarali. *Ti ale namítali, že, na rozdíl od Američanů, oni nemají šanci potřebné vybavení sehnat, a tak začal znovu jezdit do Ruska, tentokrát kvůli uniformám. Kamarády menších velikostí oblékl snadno, horší to bylo s těmi většími postav, a tak bylo nutné šít uniformy podle střihu, který byl dostupný, ale z neodpovídající látky. Tu se sice snažili obarvovat, ale výsledek stále nebyl takový, jaký očekávali. Zlom nastal ve chvíli, kdy se spojili s odborníci na látky a ta jim řekla, že původní ruské uniformy byly vyráběné z tkaniny, která je vyrobená z nití, které jsou samy složeny z vláken dvou barev. A podobná látka se nedá obarvit, ta se musí vyrobit. Zajímavostí této látky je, že odráží světlo několika způsoby. Následně tedy nechal potřebnou látku vyrobit. Což ty, kteří vývoj financovali, stálo nemalé náklady, protože poprvé se látka nepovedla. Nicméně uniformy Rudé armády se nyní šijí v Čechách. Podobná snaha byla i u kabátů. Ty poválečné jsou sice střihem stejné, ale mají jinou barvu. To se podařilo zjistit až díky jednomu originálnímu kusu, protože na černobílých fotografiích od sebe šedou a barvu kávy nerozlišíte. Nicméně v případě vývoje této látky by byly náklady takové, že by cena kabátu vyšla na 20 000 Kč, a to je přeci jen trochu moc. Nicméně podobný problém řešili i v Rusku, a tak se kabáty kupují od nich.¹⁹⁰ K vyjádření aktuálního stavu a i vyjádření množství uniforem, které rudoarmějec reenactor potřebuje, opět využiju citaci narátora:*

¹⁸⁷ Samopal PPŠ-41

¹⁸⁸ Samopal vzor 58

¹⁸⁹ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Michalem Gajdorem vedl Filip Procházka, 8. března 2012.

¹⁹⁰ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Michalem Gajdorem vedl Filip Procházka, 8. března 2012.

„Dneska je to hlavně o financích, dřív to bylo hlavně o tom sehnat krejčího, podobnou látku. Ale dneska je to jen o penězích. A přijdou ti z Ruska uniformy maršálské, můžeš být třeba Stalin. Platinové knoflíky a diamanty na nárameníky. Takže je to všechno jen o penězích...dnes mám jednu dvoumetrovou skříň, která je našlehaná sovětskými uniformami od 1938 do 1945. To máš rozdělené na letní a zimní a ty ... se ještě dělí na služební, polní, vycházkové a přehlídkové. Na každé období – to je uniforem. A je to jedna armáda.“

Kromě uniforem bylo pochopitelně nutné pořídit si zbraně. Zájemci o ně si začali dělat zbrojní pasy, začali si následně kupovat mosinky¹⁹¹¹⁹², což byl, jak Michal Gajdorus vzpomíná, problém, protože je sem nikdo nevozil. Za svou mosinku dal tehdy, v roce 1995, dva tisíce pět set korun, což bylo hodně peněz (polovina narátorova tehdejšího měsíčního platu), a jel si pro ni až do České Třebové.¹⁹³ Nicméně, jak říká: „Když to člověka tak nějak vezme za srdce, tak ty peníze nehrají roli.“ Což každý sběratel a reenactor bezpochyby potvrdí. Z počátků se na akcích střílelo tzv. dřeváky. To jsou cvičné náboje, které mají dřevěnou střelu. Ta je dutá, dřevo je pražené a extrémně vysušené, takže jak do té střely vletí horké povýstřelové plyny, tak tuto střelu rozpráší na třísky. Nicméně tyto třísky ještě dva metry od hlavně byly v poměrně soustředěném shluku a dokázaly nadělat pěknou neplechu. Dnes už se tyto náboje neuvžívají. Vyrábějí se také repliky expanzních zbraní, které je možné držet od osmnácti let i bez zbrojního průkazu. „Nemusíš mít zbroják a vytváříš hluk, co se do tebe vejde,“ komentuje to Michal Gajdorus. Ne vždy končí snahy reenactors pořízením osobních zbraní, protože kluby vojenské historie používají i kulometry. Snaha vypadat jako vojáci a mít zbraně zabrala celá devadesátá léta. Nicméně, ne všem. I tady bohužel platí, že u některých majitelů techniky je přednější technika, než uniforma a že nemají zájem si nějakou pořídit nebo si ji vylepšit.

Postupem času nastal vývoj k autentičnosti i v dalších věcech, zdánlivých drobnostech. Jednou z nich bylo, že se reenactors Rudé armády naučili vázat si onuce, které jsou do vojenských holínek mnohem vhodnější, než ponožky (Protože do bot není

¹⁹¹ opakovací puška Mosin-Nagant

¹⁹² Soukromý archiv autora. Rozhovor s Michalem Gajdorem vedl Filip Procházka, 8. března 2012.

¹⁹³ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Michalem Gajdorem vedl Filip Procházka, 8. března 2012.

vidět, používali mnozí z nich ponožky, jak byli zvyklí.), popřípadě se naučili přišívat si každý den nový límeček z kusu prostěradla, jak stojí v předpisech.¹⁹⁴

Zajímavé bylo, jak reenactoři rudoarmějci řešili svůj vzhled, respektive výstroj. Žádné dostupné předpisy totiž neexistovaly a až v roce 2007 se podařilo získat část předválečných předpisů, když byly nalezeny pod podlahou bouraného altánku v Leningradské oblasti. Fakt, že se předpisy nedochovaly, způobila vžitá praxe, kdy se na frontě uchovávaly pouze předpisy aktuální. Kniha předpisů byla navíc jedna na rotu a přežilo velmi málo těch, kteří k nim měli přístup. A tak se reenactors vystrojovali podle fotografií a následně i podle knihy, vydané pro divadla a filmová studia „Forma oděždy i znaki pazličija krasnoj i sovetskoj armii 1918 – 1945“, respektive „Uniformy Krasnoj armii 1918 – 1945“, která byla vydána v roce 2001.¹⁹⁵

Od počátků se konalo samozřejmě více bitev, než jen ta na Bahnech, o které jsem se zmiňoval. V Ořechově u Brna byly připomínány střety Rudé armády s Němci, konaly se ukázky na akci Bouda, respektive Cihelna a další. Jedna z prvních bitev se konala v roce 1994 v Milovicích. Na místě byl kromě bojujících ještě nějaký náhodný svědek, který střelbu nahlásil a její účastníky pak sbírala zásahová jednotka. To byly ale velmi divoké začátky, při kterých bitvy připomínaly Divoký Západ.¹⁹⁶ Dnes je situace samozřejmě jiná, bitvy musí být nahlášeny s patřičným předstihem a ještě je potřeba splnit další zákonné předpoklady.

h) Royal Air Force^{197 198}

¹⁹⁴ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Michalem Gajdorusem vedl Filip Procházka, 8. března 2012.

¹⁹⁵ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Michalem Gajdorusem vedl Filip Procházka, 8. března 2012.

¹⁹⁶ Soukromý archiv autora. Rozhovor s Michalem Gajdorusem vedl Filip Procházka, 8. března 2012.

¹⁹⁷ I seznam literatury k tomuto tématu je velmi rozsáhlý, a tak ho uvádím v plném rozsahu až v seznamu použité literatury. Patří sem jak knihy, které vyšly po druhé světové válce, respektive od jejího začátku (Několik málo knih o našem zahraničním odboji bylo vydáno již za války v exilu.), až po 90. a další léta minulého i tohoto století. Největší rozsah má pochopitelně memoárová literatura, ať už psaná letci samotnými, tak jejich válečnými kamarády, popřípadě publicisty (V prvním případě Fajtl, v druhém Drebot.). Tato literatura je bohužel ovlivněna dobou, ve které mohla být zveřejněna, a to jak její kvantita, tak i kvalita, respektive obsah. Největší boom memoárové literatury nastal počátkem 90. let, kdy se na bývalé příslušníky RAF mohlo vzpomínat. Tato literatura, založená na orální historii, nabízí zajímavý pohled na život našich letců, kdy je můžeme vnímat jako „obyčejné“ lidi, vydávají se ale i deníky našich letců (Dá se

Reenacting Royal Air Force, respektive připomínání Čechoslováků (a samozřejmě i žen), kteří v něm působili, je do mé práce zařazeno jako další příklad jisté netypičnosti. Ta spočívá v tom, že RAF reenacting je svým způsobem záležitost individuální. Zatímco v rámci ostatní tematiky se jedná o rekonstrukci jednotek jako větších celků, kdy členové těch kterých klubů jsou příslušníky 43. pěšího pluku, 4. obrněné divize, 7. praporu mušketýrů, v českém prostředí jsem zatím nenarazil na větší skupinu pilotů 312. stíhací perutě, jednotku mechaniků 6310 Servicing Echelonu a podobně. Piloty by u nás bohužel chtělo dělat poměrně dost lidí, ale nesešli se v jedné jednotce – někoho zajímají stíhači, někoho bombardéři, někdo prostě jezdí na akce jako pilot, aniž by deklaroval, od kterého letadla je. Navíc, mohu-li využít svůj názor – představovat například člena 313. stíhací perutě, by znamenalo představovat víceméně konkrétní osobnost, kterou známe, a to dle mého názoru není vhodné. Tedy sejdou-li se reenactors Royal Air Force, sejde se pilot, navigátor, pilot, radista, palubní střelec, palubní střelec, mechanik a tak podobně. Druhý důvod, proč je tato část výjimečná, je fakt, že pro ni budu dělat rozhovor sám se sebou. Nejsem sice pamětník nejstaršího dění, ale jsem první, díky

řící, že nebýt deníku Stanislava Fejfara, někteří autoři by neměli o čem psát.). Tento pohled vzal za své historik Ladislav Kudrna, který se zaměřil na bulvární či opomíjenou (závisí na úhlu pohledu) stránku života našich letců ve Velké Británii. Podobný boom nastal i u další literatury s tímto tématem. Ta zaznamenává historii určitých jednotek, popřípadě celého zahraničního odboje našich letců (viz Rajlich, Pajer), začaly se také objevovat i knihy o letích v zajetí a našich padlých (inspirovány knihou Mnozí nedoletěli, jejímž autorem byl sám válečný veterán). Objevuje se zde i překladová literatura, rovněž memoárová či o určitých sekcích či perutích RAF/WAAF a válečných operacích (například Dam Busters). Lze získat i anglické publikace specializované na určité části výstroje letců RAF, popisující historii určitých typů letadel, letišť atd. Lze pochopitelně získat i originální publikace, ať už propagační, tak předpisy.

Filmy:

Bitva o Británii [film]. Režie Guy HAMILTON. Velká Británie, 1969.

Ďáblové v oblacích [film]. Režie Michael ANDERSON. Velká Británie, 1955.

Hřbitov pro cizince [film]. Režie Jaroslav DUDEK. Československo, 1991..

Nebeští jezdci [film]. Režie Jindřich POLÁK. Československo, 1968.

Nepřítelem osudu [film]. Režie Ondřej KREJCAR. Česká republika, 2008.

Osud na nebi Josefa Janeby [film]. Režie Ondřej KREJCAR. Česká republika, 2006.

Purpurová pláň [film]. Režie Robert PARRISH. Velká Británie, 1954.

Reach for the sky [film]. Režie Lewis GILBERT. Velká Británie, 1956.

Target for tonight [film]. Režie Harry WATT. Velká Británie, 1941.

Tmavomodrý svět [film]. Režie Jan SVĚRÁK. Česká republika, 2001.

¹⁹⁸ Text vytvořen autorem této práce.

komu přestali jezdit zájemci o RAF na akce jako jednotlivci a navíc pamatují ty, co něco pamatují.

RAF reenacting, jak ho známe dnes, tedy v podobě klubů vojenské historie, jehož členové mají k uniformám a historii i jiný, než sběratelský vztah a jsou schopni na leteckém dni postavit dobově vypadající tábor, se píše od roku 2007, kdy jsem založil Klub vojenské historie 276th Sqdn (reenacted) RAF. Nicméně první zájemci o RAF se začali objevovat dávno před rokem 1989. Nehovořil bych ještě o reenactingu, ale spíše o sběratelství a více či méně amatérské historii. Mezi první osoby, které se začali věnovat RAF reenactingu byl Martin „Kraťas“ Krátký z Plzně, kde svého času byla relativně velká skupina zájemců o tuto část naší historie, představovaná kromě něj ještě Pavlem Vlčkem, Tomášem Knorrem a Richardem Sequensem, kteří se ale kromě toho věnovali ještě 2. pěší divizi US Army. Pokud vím, jejich účast na akcích se obešla bez větší prezentace RAF vybavení a dnes už nikdo ze zmíněných osob není aktivní tak, jako tehdy. Podobná skupina existovala v Brně kolem tzv. 314. perutě RAF. Nevím, kdo byl iniciátorem, ale z vlastní zkušenosti mohu říci, že tahounem byl Milan Vacek, dlouholetý sběratel a zájemce o historii našich příslušníků v RAF, který byl za svůj podíl na připomenutí jejich památky vyznamenán českým Svazem letců. Dalším členem tohoto sdružení byl dnešní majitel Air Café Albert Kronek, jehož kavárna patří mezi standardní místa tematických setkání a která připomíná muzeum věnované našim letcům v RAF. Toto sdružení se účastnilo několika pietních aktů a pořádalo několik výstav, většinou díky Milanově sbírce a nadšení. 314. peruč není oficiálním klubem, ale volným sdružením jedinců, jejichž ambicí není reenacting.

Asi nejvíce se k RAF reenactingu přiblížili členové někdejšího klubu vojenské historie The West, jehož hlavní činností bylo připomínání motopraperu Československé samostatné obrněné brigády, nicméně jeho dvě členky jezdily na akce v uniforách WAAF (Women Auxiliary Air Force – ženských dobrovolných leteckých sil). Já sám jsem několik let byl jeho členem - právě proto, že tento klub byl prvním, o kterém jsem věděl, že používá uniformy RAF a WAAF, jak je reenactingu vlastní – tj. při ukázkách, dobových táborech a podobně.

Dále tu pochopitelně existovalo několik jedinců, kteří měli o RAF uniformu/historii větší či menší zájem a z nichž se valná část později sdružila v Klubu vojenské historie

276th Sqdn (reenacted) RAF, o. s. Impulsem, proč jsme se o RAF začali zajímat, byly knihy o našich letcích. Bylo to něco nového, dříve zakázaného. A když už knížky s touto tematikou začaly zase vycházet, psal je velmi poutavě pozdější generál Fajtl. Dalším důvodem je i příbuzenský vztah. U mne zapůsobila kombinace tří věcí – knihy, tátovo vyprávění o tom, jak děda prý vyprávěl, jak sloužil u Royal Air Force a následně i setkání s bývalými příslušníky RAF. Důležitým impulsem bylo i setkání s KVH The West, které jsem již zmiňoval, které se uskutečnilo na podzim roku 2000. Od té doby uplynulo...asi sedm let a, mohu-li to tak napsat, nastal počátek RAF reenactingu u nás, tedy založení KVH 276th Sqdn (reenacted) RAF, o. s.

Na počátku bylo pět lidí, kteří na sobě čas od času nosili uniformu Royal Air Force a vzájemně se neznali. Jako jednotlivci jsme se mohli, a také se tak víceméně dělo, účastnit leteckých dnů jen jako uniformovaní návštěvníci. Měl jsem dojem, že to je k propagaci našich letců poněkud málo, nemluvě o tom, že jednotlivec si nepořídí větší a dražší vybavení a bude s ním jezdit po akcích, navíc jsem byl jediný, kdo výše zmíněné znal všechny. Oslovil jsem je tedy a zmínil se o nápadu založit klub, v jehož rámci bychom mohli jezdit na akce společně a představovat tam ucelenější jednotku. Idea byla přijata, klub založen a díky němu jsme se zúčastnili se několika leteckých dnů, natáčeli několik dokumentů, podíleli se na několika výstavách a také si díky větší finanční síle pořídili několik kusů vybavení. Díky tomu pak návštěvníci mohli později na leteckých dnech vidět „polní letiště“ s ukázkou výstroje a vybavení. Bohužel se po nějaké době začaly projevovat rozdíly v pojetí, respektive neshoda mezi těmi, komu stačilo jezdit na akce a těmi, kteří se chtěli i rozvíjet a podílet se například na výstavách, na dalších filmech a podobně, navíc zapůsobil i čistě lidský faktor, a to žena. Nebudu tu rozebírat další důvody, respektive vývoj, myslím, že pro účely práce postačí popis aktuálního stavu, kdy klub začíná od znova, kdy ho nejdříve opustila část těch aktivních a bohužel až následně ti spokojení s málem, co mají. Ale to jsem se přesunul až příliš do současnosti.

V době, kdy náš klub vznikl už fungoval internet naprosto bez problémů, vyšlo i několik knih o výstroji RAF, znali jsme pojmy jako ebay a Beltring a uměli jsme je používat. Věděli jsme tedy, co máme mít jako základní uniformu, jaké další doplňky by byly vhodné a někteří zjišťovali, co shánět dál, stejně tak se rozvíjelo vybavení tábora, aby vypadal „jako tehdy“. S předpisy jsme až tolik nepracovali a vlastně nepracujeme dodnes.

Nicméně to by se mělo přirozeně změnit. Bohužel veškeré předpisy jsou uloženy spíše v zahraničních archivech a ty jsou přeci jen hůře dostupné.

Repliky uniforem vyrábí několik firem, relativně dobře se dají sehnat i záchranné vesty a některé letecké boty. Ostatní vybavení, například padáky, jsou v replice prakticky nesehnatelné. Devadesát devět procent replik vyrábí zahraničí, u nás je pravděpodobně příliš malý trh a stejně tak chybí zdroje materiálu. A stále se dá pořídit originální vybavení.

Nelze se nezmínit ani o spolupráci se zahraničím. Já sám se v uniformě RAF účastnil zahraničních akcí (Byla to tzv. Twinwoods event – vojensko-historická/hudební akce na někdejší letišti Twinwoods, odkud startoval Glenn Miller ke svému poslednímu letu, popřípadě zmíněné The War and Peace Show.) ještě v době předklubové na pozvání anglického kamaráda. Mezi další zahraniční akce navštívené po založení KVH patří Reenactors weekend v East Kirkby, letecký den v Duxfordu, vzpomínková akce na tzv. Velký útěk na území bývalého zajateckého tábora v Saganu. Ta dokonce inspirovala polské kolegy k založení klubu vojenské historie.

Budu-li popisovat zájem o členství v KVH 276th Sqdn (reenacted) RAF, o. s., respektive vznik nových KVH, tak zájem o členství nebyl nijak oslňující. Klub po třech letech činnosti a stovkách vytištěných letáků získal jednoho aktivního člena, jednu neaktivní členku a dva zájemce, kteří nebyli schopni pochopit, že mám-li uniformu RAF, je nutno dodržovat určitá pravidla. Pravdou je, že nábor byl omezený i z toho důvodu, že se část členů obávala, že by se do klubu hlásili jen ti, jejichž jediným zájmem by byla uniforma RAF. Oproti tomu vznikaly další kluby zaměřené na Royal Air Force. Jedním z nich je i Czech Spitfire Club, který sice není až tolik zaměřen na reenacting, spíše na badatelskou a prezentační činnost, nicméně připravují repliku letounu spitfire a i jinak jsou jejich aktivity tak úspěšné, že si zde zaslouží zmínku. Po krátké době své existence (kratší, než je například existence KVH 276th Sqdn (reenacted) RAF) mají na kontě množství přednášek, realizovaný památník a pamětní desku věnované stíhači Karlu Kuttelwaserovi, kvalitní web a podařilo se jim získat i několik sponzorů. Dalším klubem, jehož členové se věnují historii RAF, je 1. prapor SOS, jehož členové chtějí „zrekonstruovat“ posádku bombardéru. Další klub vznikl z nepříliš aktivních členů, kteří opustili KVH 276th Sqdn (reenacted) RAF, o. s. a který nese Sky riders (Pojmenovaný stejným způsobem, jako

jejich původní klub, podle filmu Jindřicha Poláka *Nebeští jezdci*). Pak jde zde ještě několik jedinců, kteří se o RAF zajímají různě dlouhou dobu a různou měrou.

Měl-li bych odhadnout budoucnost RAF reenactingu, tak pokud jde o počet, tak bych byl, s ohledem na řečené, optimista. Otázkou je samozřejmě kvalita oněch klubů, respektive důvody, proč se reenactingu tyto kluby věnují. Pokud jde o jednotlivce, nemyslím si, že by počet zájemců o RAF reenacting vzrostl nějak rapidně (Činnost těchto klubů není tak akční a tedy ani tak atraktivní). Skeptický ale jsem, pokud jde o účast na akcích. Moje zkušenosti jsou takové, že některým z organizátorů leteckých dnů je jedno, kdo jim dělá doprovodný program. To, že by na leteckém dni měl být někdo, kdo má k historii našeho letectva vztah a má tam co ukázat, je příliš nezajímá. Nejsem si úplně jistý, zda se to změní. Pak jsou organizátoři, kteří si zvykli, že jim tam budeme jezdit/budou jezdit za párek a pivo (Popřípadě by chtěli, aby tomu tak bylo.). Budoucnost je tedy dle mého názoru v tom, že budou zájemci o tento koníček trochu soudní a také, že se bude daleko více spolupracovat s organizátory. A do třetice, že budou reenactors pracovat i na sobě. Ale to je podmínkou reenactingu všeobecně.

i) Jednotky nacistického Německa^{199 200}

¹⁹⁹ BISHOP, Chris. *Divize pancéřových granátníků 1939-45: identifikační příručka vojenské techniky*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2008. 192 s. ISBN 978-80-7352-654-2.

DAVIES, William James Keith. *Wehrmacht markings, World War Two*. 2. vyd. London: Almark Publishing, 1977. 48 s.

HARGREAVES, Richard. *Němci v Normandii*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2008. 375 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-80-7381-285-0.

HART, Stephen, HART, R. a HUGHES, Matthew. *Německý voják ve 2. světové válce*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2006. 192 s. ISBN 80-7237-525-3.

CHORÝ, Tomáš. *Camouflage colors: Wehrmacht Heer: 1939-1945*. 2nd issue. Olomouc: Aura design studio, 2005. 72 s. ISBN 80-902634-2-9.

KRAWCZYK, Wade, LUKACS, Peter V. *Waffen SS uniforms & insignia*. Marlborough: Crowood, 2001. 128 s., 1861264615 9781861264619.

MOLLO, Andrew. *Uniforms of the SS. 1, Allgemeine SS, 1923 – 1945*. 2. vyd. London: Historical Research Unit, 1969.

RECIO CARDONA, Ricardo a GONZÁLEZ SÁNCHEZ, Antonio. *Německé armádní uniformy a výstroj: 1933-1945*. 1. české vyd. Praha: Naše vojsko, 2010. 174 s. ISBN 978-80-206-1122-2.

ROSADO, Jorge. *Wehrmacht Panzer divisions 1939 – 1945*. 2. vyd. London: Amber, 2010. 192 s.

Pro tuto pasáž jsem měl zpovídat jednoho z pamětníků reenactingu jednotek nacistického Německa. Bohužel se naše schůzka neuskutečnila, a tak je tato část sestavena z rozhovorů s jinými respondenty, kteří ale mají relevantní informace.

Stejně, jako tomu je i u jiných klubů, zmiňují pamětníci, Pavel Kmoch a Stanislav Smolík prvopočátky v rámci trampingu, kdy vedle lovců, „Američanů“, hipíků existovali i „Němci“. Existenci zájemců o historii i před rokem 1989 jednotek nacistického Německa potvrzuje i Michal Gajdorus, byť ten zmiňuje spíše sběratele (protože šance nosit nasbírané věci byla nulová). Důvodem byl i odpor vůči tehdejší ideologii, „chuť zakázaného ovoce“, jinými slovy – komunistický režim svým zákazem naopak tu kterou věc pro zájemce udělal mnohem atraktivnější.

I zde se rok 1989 stal předělem v historii tohoto reenactingu a umožnil legální existenci podobných klubů i pořádání akcí, kde se objevovaly německé uniformy. V té době počet takových reenactors narůstal, a to jednak proto, že projevovaný zájem o toto historické období nebyl kriminalizován, ale také, jak vzpomíná Stanislav Smolík, *bylo potřeba, aby někdo dělal nepřítele, a tak někteří začali jezdit i za německou stranu. Právě on uvádí sebe jako příklad, kdy na Plzeňsku bylo mnoho Američanů a naopak nedostatek Němců, a tak*

THOMAS, Nigel. *Německá armáda za druhé světové války: 1939-1945*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007. 260 s. ISBN 978-80-251-1826-9.

Filmy:

Band of Brothers. Režie Richard LONCRAINE, David Frankel, David LELAND, Tony TO, Phil Alden ROBINSON, David NUTTER, Tom HANKS, Mikael SALOMON. USA, 2001.

Bitva v Ardenách [film]. Režie Ken ANNAKIN. USA, 1965.

Das Boot [film]. Režie Wolfgang Petersen. Západní Německo, 1981.

Hitler: vzestup zla [film]. Režie Christian DUGUAY. Kanada, USA, 2003.

Nejdelší den [film]. Režie Ken ANNAKIN, Darryl F. ZANUCK, Bernhard WICKI, Andrew MARTON. USA, 1962.

Nepřítel před branami [film]. Režie Jean-Jacques Annaud. USA, 2001.

Pád Třetí říše [film]. Režie Oliver Hirschbiegel. Německo, 2004.

Železný kříž [film]. Režie Sam PECKINPAH. Velká Británie, Západní Německo, 1977.

²⁰⁰ Viz soukromý archiv. Rozhovor s Mgr. Pavlem Kmochem vedl Filip Procházka, 24. března.

Viz soukromý archiv. Rozhovor s Michalem „Mikim“ Kindlem vedl Filip Procházka, 13. března 2012.

Viz soukromý archiv. Rozhovor se Stanislavem Smolíkem vedl Filip Procházka, 13. srpna 2012.

Viz soukromý archiv. Rozhovor s Michalem Gajdorem vedl Filip Procházka, 5. září 2012.

začal jezdit s nimi.²⁰¹ Pravdou je, že, opět podle vzpomínky Stanislava Smolíka, se tehdy mezi reenactors objevovali i neonacisté a lidé inklinující k německému nacionalismu. To ostatně potvrzuje i Miki Kindl, který vzpomíná, že tuto ideologii přinášeli do německého reenactingu noví mladí členové a hovoří v té souvislosti s nárůstem, respektive s větším zájmem neonacistů o reenacting, kolem roku 1995. *Dalším z důvodů, proč si reenactors vybírali či vybírají právě jednotky nacistického Německa byla podle většiny respondentů kvalitní technika, líbivé uniformy a válečné úspěchy.*²⁰² Dalším důvodem byl zájem o určitou jednotku (U KVH Elsa tomu byla 3. Kompanie 1. SS Panzer Grenadier Division "Leibstandarte Adolf Hitler", u KVH Kraft zase stejnojmenná bojová skupina, která v počátcích operace Market-Garden zmařila její hladký průběh), popřípadě, že, jak uvádí Luboš „Eiffel“ Drha²⁰³, že „jako „Němec“ můžeš dělat jakoukoliv situaci v reenactingu, pokud souvisí s tvou jednotkou.“

V prvopočátcích využívali „Němci“ uniformy jiných států dovážených ze zahraničí. Z počátku to byly „švýcary“, tj. švýcarské uniformy, následně pak uniformy ze Švédska. Obě měly podobnou barvu a strukturu jako německé válečné uniformy. Nosily se i originální součásti uniforem včetně výstroje, protože kopie neexistovaly a nebyl o ně až takový zájem, jako je dnes. Hodně se také využívaly i celty – příslušník některé německé jednotky si ji oblékl a ona skryla nedobové oblečení, které měl na sobě. Následně se začaly dovážet kopie, pochopitelně vliv měla i snaha samotných reenactors, aby vypadali tak, jak vypadat mají a jednotky se následně vylepšovaly a co do kvality unifikovaly (Což, stejně, jako je tomu u ostatních skupin neplatí sto procentně.). Velkým kladem byla dostupnost materiálů – předpisů i fotografií, na jejichž základě mohly být uniformy i výstroj upravovány. Svůj vliv na vystrojení replikami měla i cena, protože dnes je vyrábí velké množství firem (Nejen Sturm, jako z počátku, ale desítky dalších. Velmi aktivní jsou v tomto oboru Pakistánci či Indové.).

Případné spojení nacistické ideologie s tímto reenactingem komentuje Miroslav Seifert: To byli tenkrát ti (neonacisté, poznámka autora). To byla SS divize Princ Eugen, tam bylo pár lidí, kteří se v reenactingu motají doteď. Ti byli taková kovanější, část z nich

²⁰¹ Viz soukromý archiv. Rozhovor se Stanislavem Smolíkem vedl Filip Procházka, 13. srpna 2012.

²⁰² Viz soukromý archiv. Rozhovor se Stanislavem Smolíkem vedl Filip Procházka, 13. srpna 2012.

²⁰³ V korespondenci autorovi textu z 20. února 2012.

se motala kolem Landových skinheadů. Byli takhle řízlí. Pak si pamatuju, že na začátku 90. let, to byla ještě akce na Březince, tak tam bylo pár lidí v esesáckých uniformách, ti měli třeba svastiky obráceně, zrcadlově, a kolem nich se motali nějakí skini. To bylo jedinkrát, co jsem se s tím setkal. Myslím si, že ti nemají dlouhé trvání, protože dneska ti lidi jsou dál a nejsou tak zažraný. Takže když na sobě někdo má SS uniformu, tak ho respektují jako člověka reprezentujícího složku německé branné moci a už se nekoukají tak ideologicky jako dřív. ... No a u Němců, pokud si na to chtějí hrát, jako se všim všudy, tak tam musí ... znát tu historii.²⁰⁴

j) Československá lidová armáda^{205 206}

²⁰⁴ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Miroslavem Seifertem vedl Filip Procházka, 5. listopadu 2012.

²⁰⁵ I publikace spojené s Československou lidovou armádou nalezne čtenář díky jejich množství, které bylo využito, až v sekci bibliografie. Patří sem převážně publikace vydané Ministerstvem obrany, které se před rokem 1989 snažilo Československou lidovou armádu popularizovat. Po roce vychází spíše memoárová literatura, popřípadě práce popisující některé nepříliš známé události (týkající se určitých zbraní, popřípadě nasazení v případě války, které bylo před rokem 1989 pochopitelně utajené. Sem patří rovněž i cvičební a jiné příručky, tak i dnešní publikace o unifomách či zbraních.

Filmy:

Copak je to za vojáka [film]. Režie Petr TUČEK. Československo, 1987.

Dnes večer všechno skončí [film]. Režie Vojtěch JASNÝ, Karel KACHYŇA. Československo, 1954.

Chlapci a chlapi. Režie Evžen SOKOLOVSKÝ. Československo, 1988.

Indiáni z Větrova [film]. Režie Július MATULA. Československo, 1979.

Každý mladý muž [film]. Režie Pavel JURÁČEK. Československo, 1965.

Kto si bez viny [film]. Režie Dimitrij PLICHTA. Československo, 1963.

Otec neznámý aneb Cesta do hlubin duše výstrojního náčelníka [film]. Režie Karel KACHYŇA. Česká republika, 2001.

Pod nohama nebe [film]. Režie Milan RŮŽIČKA. Československo, 1983.

Rajonové blues [film]. Režie Václav KRÍSTEK. Česká republika, 2005.

Tankový prapor [film]. Vít OLMER. Československo, 1991.

Váhavý střelec [film]. Režie Ivo TOMAN. Československo, 1956.

Velitel. Režie Zdeněk KUBEČEK. Československo, 1981.

Vysoká modrá zed' [film]. Režie Vladimír ČECH. Československo, 1973.

Zářijové noci [film]. Režie Vojtěch JASNÝ. Československo, 1957.

Zelená léta [film]. Režie Milan MUCHNA. Československo, 1985.

²⁰⁶ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ing. Petrem Drahorádem vedl Filip Procházka, 28. února 2012.

Historie reenactingu Československé lidové armády (ČSLA) se začala psát v okamžiku, kdy se ČSLA stala historií. I když Petr Drahorád vzpomíná na nedatované foto pietního aktu u památníku obětem či událostí druhé světové války, *kde stáli nejen parašutisté ČSLA, ale i parašutisté svazarmovští, oblečení do jehličí²⁰⁷, bez opasku, zato s červenými barety, zpod kterým jim vyčuhovala „chuligánská mánička“.*²⁰⁸ Takže i (opět) u tohoto historického období reenactingu byl Svazarm. V roce 1990 tedy končí Československá lidová armáda a začal velký výprodej techniky a prakticky veškerého nepotřebného vybavení ČSLA. Podle Petra Drahoráda, že si lidé tyto věci kupovali, byla motivem nostalgie – „s tím jsem jezdil na vojně, to mne bavilo, stojí to pár korun, tak si to pořídím.“ *Takže ten si koupil tank, ten gaze, ten uaze, ten vejtrasku²⁰⁹, ale bez zájmu o nějakou konkrétní historii. S tím, že menšina těchto nových majitelů staré techniky ten vůz uvedla do historicky věrného stavu a pořídila si uniformu, která tomu stavu aspoň přibližně odpovídá. Tato první vlna, už tedy nějakým způsobem spojená s vojenskou historií, se projevovala na akcích. Jednou z nich byla například Bahna, z počátku sraz majitelů vojenské techniky, kde hlavním cílem celé akce byl závod zručnosti na terénní trati. Někteří účastníci, respektive organizátoři těchto akcí v ČSLA sloužili, a tak jim dávali názvy spojeneckých cvičení Varšavské smlouvy. První myšlenky na reenacting ČSLA tak, jak reenacting chápeme my (Narátor s tazatelem, ale tato poznámka se dá vyložit i „jak je reenacting chápán“.* Poznámka autora.) *se objevily, respektive je autor měl, aniž by si byl vědom, že by to napadlo někoho před ním, asi v letech 1995 – 1996.*²¹⁰ Petr Drahorád se od roku 1992 nebo 1993 zajímal o československou prvorepublikovou armádu, *nicméně zjistil, že se o toto historické období zajímá mnoho lidí a i přes své mládí zaznamenal rozdílnou kvalitu a napadlo ho, proč se nevěnovat něčemu, co je u nás svým způsobem neznámé a nezmapované.*²¹¹ „Nehledě na to“, jak Petr Drahorád říká, „že to byla taková historie, kterou zažili na vlastní kůži sourozenci, otcové naší generace.“ Problém najít někoho, koho by toto historické období, respektive toto vojenské uskupení také zajímalo, trval až do roku 2000, kdy, díky většímu rozšíření internetu, se mu podařilo zkontaktovat se se zakládajícími členy klubu. A tehdy se začala psát historie reenactingu ČSLA doslova a do písmene, *kdy se našlo více zájemců, kteří měli snahu vypadat „tak nějak podobně“,*

²⁰⁷ polní stejnokroj vz. 60

²⁰⁸ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ing. Petrem Drahorádem vedl Filip Procházka, 28. února 2012.

²⁰⁹ nákladní automobil Praha V3S

²¹⁰ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ing. Petrem Drahorádem vedl Filip Procházka, 28. února 2012.

²¹¹ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ing. Petrem Drahorádem vedl Filip Procházka, 28. února 2012.

ale být historicky věrní. Jiný klub tehdy neexistoval, respektive až v roce 2001, opět díky internetu, se jim podařilo zkontaktovat KVH Arco Jihlava, kde se ČSLA věnovali dva lidé. Jiným klubem, který se také věnuje ČSLA (a SNB a LM) a který byl založen právě v tomto roce, byl Klub Vojenských Vozidel Bříství (Ten zde dále nezmiňuji – přeci jen se jedná o klub zaměřený i/spíše na vojenskou techniku). První akce se uskutečnily v roce 2001, kdy byl velký zájem o spolupráci u majitelů vojenské techniky (kluby vojenské techniky byly tehdy velmi rozšířené), ale, jak již bylo uvedeno, její využití nesouviselo až tak s vojenskou historií.²¹²

Jak Petr Drahorád vzpomíná, první tři roky jejich činnosti se jim hlásilo hodně zájemců, ale jejich zápal poměrně rychle opadl. Jak říká: „bylo to takové, hlavně u těch mladších kluků, najednou na něco zahořím, zjistím, že to stojí nějaké peníze, že to stojí nějaký čas ...to znamenalo jezdit na akce přes celou republiku, takže většina těch zájemců, jak se objevila, tak zase rychle odpadla. První dva roky byla i nouze o předpisy, popřípadě materiály, které měly charakter předpisů. Sháněly se těžko i proto, že se pamětníci, včetně aktivních vojáků, dřívějších příslušníků ČSLA, k tomuto období nechtěli znát. Z počátku se tedy předpisy získávaly díky sběratelům, kteří se sice zajímali o něco jiného, třeba o odznaky, ale podařilo se jim nějaký předpis získat.“ V tom roce (2004 – upřesňuje narátor v pozdější části rozhovoru. Poznámka autora.) se také uskutečnila první velká ukázka, a to podzim v Army parku v Ořechově u Brna. Jejím cílem bylo zpropagovat reenacting ČSLA. Tato akce měla evidentně úspěch, protože, jak Petr Drahorád vzpomíná, jedním z výsledků byl vznik dalšího klubu vojenské historie, a to KVH 4. strážní čety z Brna. (Nicméně, první kontakty s ním, respektive jeho členy, už byly v roce 2002 a jak narátor připouští, klub mohl vzniknout v roce 2003.)

Přelomem byl rok 2005. To se zvedl zájem o ČSLA, a to díky seriálu Černí baroni a filmům jako Tankový prapor, Rajonové blues, jak už to tak u nás bývá. Podobné vlny zájmu se opakují i po uvedení filmu Copak je to za vojáka (který ostatně byl náborovým filmem), kdy se zvedne zájem o výsadkáře, který ale končí koupí červeného baretu.²¹³

²¹² Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ing. Petrem Drahorádem vedl Filip Procházka, 28. února 2012.

²¹³ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ing. Petrem Drahorádem vedl Filip Procházka, 28. února 2012.

Následující rok byl pro narátorův klub poněkud stagnační, ne tak pro ČSLA reenacting, protože vznikl KVH ČSLA. Ten začal jako air softová jednotka, aby se posléze vypracovával a mohu-li soudit jako divák některých jejich akcí, tak se jim jejich aktivita daří. I přes zmíněnou stagnaci uspořádal Klub vojenské historie Československo 1945 – 1990 v říjnu roku 2006 akci Přijímač, což bylo tematické cvičení, zaměřené na úplné nováčky, kteří si chtěli „ČSLA“ vyzkoušet. Samotná akce dala i impuls klubu k dalšímu zlepšování. Ve stejném roce se narátorovu klubu podařilo navázat spolupráci s Vojenským historickým ústavem Armády České republiky a v roce 2007 se už prezentoval na akcích ve Vojenském technickém muzeu Lešany. V předchozím roce ještě vzniká Neoficiální klub vojenské historie Heřmanův Městec, který začal aktivně fungovat v roce následujícím, kdy se účastnil hned čtrnácti akcí, vesměs vlastních cvičení.

Vcelku pochopitelně byl pro reenactory ČSLA nejvytíženější rok 2008, ve kterém se konalo mnoho akcí nějak spojených s výročím okupace vojsky Varšavské smlouvy. Petr Drahorád vypočítává, že jejich klub se zúčastnil asi dvaceti a KVH ČSLA podobného počtu akcí. Ve stejném roce se také konala ukázka v areálu československého opevnění Šatov, to již ve spolupráci s Technickým muzeem Brno, která se v dalších letech stala tradicí. *Stejný rok nebyl tak úspěšný pro brněnskou 4. strážní četou, odkud k nim již v roce 2006 odešel jeden z členů, následně odešel jeden z hlavních tahounů brněnského klubu a právě roce 2008 se mezi oběma kluby uskutečnila poslední velká spolupráce.*²¹⁴ Naopak KVH ČSLA se ve stejném roce účastnil jednadvaceti akcí, KVH Československo 1945 – 1990 dvaceti. Vzniká také KVH ČSLA Vodňany, který ale, jak se zdá podle webu, nepatří mezi nejaktivnější. V tomto roce uskutečnil čtyři akce a o dalších se web již nezmiňuje. Rovněž dříve zmíněný Neoficiální klub vojenské historie Heřmanův Městec víceméně zaniká, respektive jeho členové vstupují do KVH ČSLA. Ještě před tím jejich web zaznamenává tři akce.

V roce 2009 tedy existují jen tři aktivní kluby vojenské historie s tímto zaměřením. Klub vojenské historie Československo 1945 – 1990, který se v něm zúčastnil šestnácti akcí, KVH ČSLA dvaceti, z nichž jednou byla i prezentace na Aviatické pouti, kde se v tom roce poprvé uskutečnilo tzv. 3D divadlo – společná pozemní i letecká ukázka. Od tohoto roku se KVH ČSLA pravidelně účastní. Třetím KVH Zahořany u Litoměřic, který

²¹⁴ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ing. Petrem Drahorádem vedl Filip Procházka, 28. února 2012.

vznikl na podzim tohoto roku, ale fungovat začal až v roce následujícím. V něm se KVH Československo 1945 – 1990 zúčastnilo jedenácti akcí, KVH ČSLA sedmnácti a nový KVH Zahořany u Litoměřic šesti, mezi kterými nechyběla ustavující schůze klubu a společenská setkání, respektive vyjíždky. Mezi nejzajímavější aktivity KVH ČSLA z pohledu autora tohoto textu patří autogramiáda knihy armádního generála v. v. Miroslava Vacka „Nemám proč lhát“, která vznikla na základě dotazů a odpovědí z diskusního fóra tohoto klubu, dále pomoc při záplavách v Oldřichově v Háji, prezentace na Aviatické pouti a podíl na rekonstrukci pomníku pilota Vladislava Koumala. U KVH Československo takovou akcí může být účast na tradiční akci v areálu československého opevnění v Šatově. KVH Zahořany u Litoměřic pořádá spíše společné vyjíždky.

Vývoj přístupu ke zdrojům a informacím kopíruje zkušenosti klubů z dalších období, respektive vývoj archivního zákona, internetu a přístup bývalých vojáků ČSLA k této etapě svého života. Protože je KVH Československo 1945 – 1990 nejstarším klubem, budu ho i nadále používat jako referenční, protože ony pionýrské zkušenosti se získáváním informací patří jemu. Jak již bylo řečeno, první kontakty s dobovými předpisy a potřebnými materiály byly prostřednictvím sběratelů a získávány výměnou. Dříve, kolem roku 2005, je bylo možné získat v antikvariátech, dnes se jejich prodej přesunul převážně na internet, a to do různých internetových aukcí. Jak se zlepšoval přístup do archivů, byly materiály, respektive jejich kopie a informace získávány odtamtud.²¹⁵ Jak k dnešní situaci, využívání, přeceňování či cenění internetu, respektive googlu Petr Drahorád říká: „Díky tomu, že internet byl dobrý tak na komunikaci s někým, ale ne na získávání informací, tak jsme se naučili pracovat s těmi papírovými informacemi. ... Obecně pokud si chtějí (reenactors) jen na něco hrát, přičemž já to nevidím jako něco špatného, jít si na něco hrát, pokud to dělám kvalitně, protože ne každého zajímá ta historie z toho badatelského hlediska, je potřeba najít dobrou symbiózu, kdy část lidí bádá a část to pomáhá ztvárňovat. Což dneska, dovolím si tvrdit, u nás v klubu celkem slušně funguje. Takže obecně bych řekl, protože to zajímá kluky, kterým je dneska kolem dvaceti, tak ti si myslí, že si všechno možné vygooglí, popřípadě na netu nakoupí předpisy a příručky. Bohužel to pořád nejde bez fyzického navštěvování archivů, pokud se člověk chce dobrat k něčemu. Dá se říct, že jsou lidi, kteří už těžší z zase té naší práce, nejenom našeho klubu, ale řekněme, že nějakým způsobem i z práce KVH ČSLA...“ Výsledkem kvalitní badatelské práce nejsou jen dotazy

²¹⁵ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ing. Petrem Drahorádem vedl Filip Procházka, 28. února 2012.

adresované klubu, ale i umístění do archivu „českých“ webových zdrojů Národní knihovny a již zmiňovaná kniha generála Vacka, kde podkladem byly právě dotazy a odpovědi z diskusního fóra KVH ČSLA. Diskusní fórum KVH Československo 1939 – 1945 je víceméně odpovědnou na více či méně konkretizované dotazy.

Dalším výsledkem kvalitní práce reenactors je natáčení filmů. V případě reenactors ČSLA to byla účast na již zmiňovaném filmu *Rajonové blues* či *Swingtime*, kde působili členové KVH Československo 1939 – 1945.

Měl-li bych na závěr této kapitoly odhadnout vývoj reenactingu tohoto období, pomohu si nejprve informací o tom, jak jeho zaměření vlastně vznikalo, respektive, jak se rozvíjelo zaměření narátorova KVH Československo 1939 – 1945. Původním zaměřením byli motostřelci v 80. letech 20. století. Už od počátku klubu se Petr Drahorád snažil do klubových aktivit dle svých slov „vpašovat“ historii bezpečnostních složek a i když se nesetkal s pochopením, podařilo se mu, díky jeho znalostem, ukázat jejich zajímavou část, a tak se názor členů klubu pozvolna měnil. Další vývoj nastal v letech 2003, respektive 2004, kdy se k původním motostřelcům přidala historie Pohraniční stráže ze stejné doby a následně i starší období, ať už armáda 50. let či Pohraniční útvary Sboru národní bezpečnosti. Vcelku příhodně k tomu říká: „...protože člověk čím víc se do té historie pokládá, tak vidí, že tady to má souvislost s tímhle, tady to s tuhle, a když víme a známe tohle a máme tyhle věci, tak to se dá využít i na tohleto...“. A jak se zdá i podle fotografie galerie KVH ČSLA, rozšiřování zájmů o další zbraně, respektive jednotky a období je i jejich doménou.

5. Jak vidí reenacting sami reenactors

Tuto část bych rád věnoval velmi zajímavým částem rozhovorů natočených kvůli této práci, které se ale nevešly do žádných kapitol, o kterých zde píšu. Jedná se zejména o vyjádření, jak sami sebe vidí reenactors, respektive, jak hodnotí reenacting jako takový a co by v něm dle jejich názoru mělo být, či respektive, jaký by měl být. S oběma názory pochopitelně souhlasím:

Vilém Fencel: „...cíl té mé skupiny, je, aby lidi vypadali, jak měli vypadat. Aby nechodili jako hasroši, aby to nebyli jen civilisti navlečení do uniforem, aby k tomu něco

cítily, aby ta náplň nebyla jen jezdit na akce, kde se střílí, kde je tisíc lidí, kteří jsou všichni sólisti, kteří netáhnou za jeden provaz, ani se nesnaží sdělit těm ostatním lidem něco, co dělají. Zkušenosti jsou takové, kteří to dnes dělají, ale většina těch lidí je bez zájmu. Myslím, si, že to dělají jen proto, že to je módní vlna, bez jakýchkoliv hlubších znalostí nebo bez vize o tom, co by to mělo představovat, což mne docela rozčiluje....²¹⁶

Radek Galaš: „...Já si myslím, že to je... že ty kluby mohou mít dvě role. Všechny kluby. Buď budu mít roli typu „kdo si hraje, nezlobí“ a v podstatě slouží tomu, aby se ti lidi nějak zabavili společným zájmem, vyjeli si támhle na pole, zastříleli si, paráda, jako jsme to kdysi dělali my, když jsme jezdili na trampy, a tím to skončí. Nebo bude mít ještě tu druhou roli a to je ta role šíření povědomí o tom daném tématu, kterým se zabývají. A to si myslím, že v případě těch československých klubů, které se zaměřují na dějiny československé, tzn. od roku 1918 výš, si myslím, že je zásadní role.....Ono to není vždycky jen o tom, mít vycajchnované uniformy a super internetové stránky, taky je dobrý, když si člověk ty internetové stránky otevře, jestli se tam něco dozví. Jestli tam není jen o tom, kde všude ten klub byl, ale jestli se taky dozví něco o těch... o tom, co klub vlastně chce říct. O tom, co bádá, co zjistil, co našel nebo co propaguje...já vždycky říkám, že je důležité tu uniformu umět nosit. A ono to není jenom o tom navléct na sebe tu uniformu, ale ono je to taky o tom se ostříhat, oholit, pořádně chodit, pořádně mluvit, pořádně se v tom chovat, protože jinak je to ramínko na uniformu a je to normální strašidlo. Bohužel takovýhle strašidel je strašná spousta. A když se ti potom do ukázky snaží dostat člověk, který má koňský ohon a myslí si, že ho strčí pod čepici a nebude to vidět a hrozně se diví, když mu řekneš „ale já tě tady nechci, my to děláme vážně a ne jako nějaké přiblblé nevím co...Ale v každém případě se musí člověk přizpůsobit uniformě a ne uniformu sobě. Je bohužel hodně těch, kteří si tohle neuvědomují, počínaje oslovením mezi sebou, pokud jsou na veřejnosti v nějaké ukázce, a konče chováním. ...viděl jsem kluby, které dělají sovětskou armádu, Rudou armádu a kteří se domnívají, že když vytáhne z boty slanečka zabaleného v novinách, tak že je to ten správný ruský voják, ale rusky neuměl ani slovo. Taky jsem viděl mraky německých vojáků, na které když člověk promluvil německy, tak nevěděli, o čem mluvím. A o Američanech nemlich to samé. To jsou zase takové základy... neříkám učit se kvůli tomu jazyky. Ale aspoň základní povelovou techniku a

²¹⁶ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Vilémem Fenclem vedl Filip Procházka, 27. března 2012.

podobné by asi měli mít takovou, jaká odpovídá realitě a době. To samé různé doplňky a podobně. Je fakt, že s tím si pak člověk vyhraje. Když třeba děláme 45., 46., banderovce... tak si vyrábět čokoládu od UNRY je docela srandovní. Ale patří to k tomu, takže já si myslím, že to pole záběru je velikánské. Ale je to o přístupech. Všechno je to o přístupech a o lidech, o ničem jiném.²¹⁷

Zajímavý názor má i nositel nicku Georg12SS: „Čím dál víc se mi líbí dobové zpracované tábory a ležení jednotlivých jednotek, kde se lidi opravdu snaží o přiblížení historie...ta ukázka je už taková nadstavba...pokud je smysluplná, tak je to jen a jen dobře.... Ale přijde mi, že se mnohdy schovávají takové přestřelky za honosně znějící názvy bitev...a pak je tu druhá strana mince - zda a jak jsou v těchto "rádobybitvách" nasazení účinkující, tzn. zda se účastní místně příslušné jednotky / myslím tím ty které se mohly střetu v reálu zúčastnit / jak jim odpovídají uniformy zvolenému období...vždyť sami by měli mít radost, že jsou schopni nějakou odpovídající uniformu mít na sobě...a zde si dovolím tvrdit, se všemi detaily!!!! protože pak by mohli na sebe vzít prostěradlo - Němci si namalujou černé kříže, Američani třeba modré hvězdy a budou střílet...a divákovi to bude jedno, je to zjednodušené....ale je to tak...a je z toho zase jen divadlo....

Je to i otázka toho, že pořadatelé málokdy jde o kvalitu, protože kdyby zval jen kvalitní kluby - výstrojově i chováním a těm by se mělo něco zaplatit...tak je lepší pozvat směs všeho...ti si rádi zadarmo a někdy si ještě musí připlatit, zabojují, za vlastní peníze udělají kulisu a všichni jsou spokojení....a prezentace historie...??? skutek utek....Máme tu zakořeněné představy, když vezmu německou stranu: nejlepší je dělat vše od roku 1944, nejlépe 45, to se mohlo nosit všechno.....vojáci se nemyli, nestříhali, neholili, a proto si pak po akci můžeme zdůvodnit, že někdo na fotkách vypadá jako mánička!!!! stačí se ale jen o tu historii zajímat, sledovat dobové fotografie, filmy...atd. a ne se inspirovat americkými válečnými megafilmy 70. let...kdy čím větší kotlety, tak tím ostřejší Němec... Prostě je tu sklon pořád něco omlouvat, vymlouvat, atd... Viz. ten má auto, ten má techniku, a proto tu uniformu nemá takovou a makovou....pro mě je to vrchol ignorantství

²¹⁷ Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Radkem Galašem vedl Filip Procházka, 9. března 2012.

!! být majitelem techniky a v ukázce jezdit v sandálech a v kraťasech a tílku... a jsou další případy, na americké straně...jeepaři.....atd.²¹⁸

6. Závěr a shrnutí

Stanovený cíl byl splněn.

Bylo zjištěno a potvrzeno, že reenacting začal v prostředí skupin historického šermu, mezi trampy a zřídka i majiteli vojenské techniky. Rok 1989 byl velkou změnou pro všechny a kluby se po tomto roce začaly vyvíjet mnohem více. Podobným zlomovým bodem bylo i rozšíření internetu.²¹⁹

Reenactors nejsou příznivci zabíjení a válek. Uniformu nenosí, aspoň jejich část, proto, aby si mohli hrát na vojáčky a střilet, ale aby připomínali období naší historie. Právě proto jsou u nás některá období tak populární (napoleonika, šestašedesátka), protože jsou spojena s regionem, kde se ona historická skutečnost odehrála. Reenactors si nošením uniformy nekompensují mindráky, popřípadě si „nehrají na vojáčky“ proto, že nebyli na vojně (Pravdou je, že někteří, včetně mne, mají modrou knížku. Což je ale s ohledem na rok, který aktuálně máme, pochopitelné – těm starším z nás pomohla modrá knížka vyhnout se službě v lidové armádě.), ale uniforma je pochopitelnou součástí reenactingu. Cílů, proč se reenactors této aktivitě věnují, je několik. Jedním z nich, dle mého názoru tím nejdůležitějším, je připomínání válečných veteránů a bojů za svobodu (To se pochopitelně netýká reenactors, aspoň doufám, nepřátelských stran.), respektive historie jako takové, druhým cílem je zájem o tu kterou dobu, třetím snaha se zabavit, respektive uniknout z přítomnosti. První cíl potvrzují pomníky, které vznikají díky reenactorům, respektive jejich péče o ně.

Rekonstrukce bitev a další aktivity, kterým se reenactors věnují a které tyto ukázky doplňují, jsou pro veřejnost velmi přitažlivé. Diváci tak mají možnost seznámit se s historií jinak, než při výuce dějepisu. Mají možnost si na historii sáhnout, mají možnost historii

²¹⁸ GEORG12SS. *Živá historie nebo divadlo pro lidi?*. 4. čer. 2008 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z:<www.militaryzone.cz>.

²¹⁹ Zakotvená teorie.

cítit. Možnost vidět „skutečného“ vojáka, který navíc ví něco o historii své jednotky, zanechá určitě větší dojem, než pár slov v učebnici. Tím spíše, když bojové ukázky doplňuje průvodní slovo, popisující historické události, které jsou divákovi připomínány. Vliv na vnímání ukázky má i prostředí místa, kde se koná. Je-li jím skutečné někdejší bojiště, působí tento fakt mnohem více na diváky, ale i na účastníky ukázky.

Sílu reenactingu nejlépe dokládají sociální vazby, které uvnitř něj vznikají. Reenacting má možnost spojovat jedince z různých sfér společnosti, různého věku a pochopitelně i pohlaví. Není výjimkou, potkali-li se partneři v rámci reenactinguové akce. Uskutečnily se už i reenactinguové svatby, ale bohužel i pohřby.

Měl-li bych se na závěr zamyslet nad budoucností reenactingu, věřím, že, s ohledem na stále větší dostupnost vybavení, bude po této stránce kvalitnější. V průběhu let se také reenactors učí činnosti, které jsou s pořádáním akcí spojené a lze předpokládat, že díky této praxi budou další akce připravované reenactory stále kvalitnější. Stále častěji se také objevují, respektive budou objevovat ukázky prezentující nejen boj představovaných jednotek, ale i jejich život mimo službu, návštěvníci akcí se budou moci podívat, jak některé věci fungují či jak fungovaly a také na různé etapy výcviku. Protože se jedná o aktivity, které je možné vidět jen ve filmech, popřípadě o věci, vystavované za skly muzeí, bude stoupat bezpochyby i zájem veřejností o tento program. Umožní-li nějaká asociace lepší spolupráci s organizátory (Jejichž kvality i úmysly jsou diametrálně odlišné.), bude to jedině dobře. Stejně tak bude dobře, budou-li tu i další tak dobré skupiny, které budou garantem kvality i vědomostí, které budou vzorem dalším klubům vojenské historie a dobrým partnerem organizátorů (Jako je například 26. pěší divize.). Bohužel nejsem zase až takový optimista, abych si myslel, že ustanou názory, podle kterých platí přímá úměra mezi věkem a schopnostmi. Příkladem, že tomu tak není, je KVH Tommy and Yankee o. s., který nemá dlouhou tradici, ale jejich aktivity jsou ozdobou Slavností svobody v Plzni.

I nadále bude mít vliv věk. Není představitelné, respektive by tomu nemělo tak být, aby ve svých padesáti letech či ještě později představovali reenactoři osoby s pozicí či funkcí v jednotce, kterou v té které době zastávala osoba mnohem mladší. Je otázkou, zda budeme tak soudní a uvědomíme si to. S tím také souvisí otázka nových zájemců. Bohužel dva z respondentů, Miki Kindl a Radim Dufek jsou v tomto poněkud skeptičtí. Miki Kindl

zmiňuje, že reenacting je mnohem méně pohodlnější koníček, než hraní počítačových her, popřípadě air soft. Radim Dufek zase zmiňuje, že kulminace zájmu (v jeho oboru, tj. šestašedesátka a napoleonika) je už za námi. Je pravdou, že nyní tu máme něco, čemu se říká ekonomická krize a reenacting není právě nejlevnější koníček, i když není ani nijak extrémně drahý.

Měl-li bych zhodnotit tuto práci, rád bych zdůraznil, že si nemyslím, že by se jednalo o text, po jehož přečtení mohou všichni říct, tak to přesně bylo, tak jsem to zažil já, já i já. Protože se jedná o práci z oboru orální historie, bylo využito tolik respondentů, kolik bylo možné a počítám s tím, že je mnoho čtenářů, které to, o čem píšu, pamatují možná jinak. Text navíc popisuje několik období a historii několika set let. Text je veden snahou dle nejlepšího vědomí a svědomí pokrýt uvedená období co nejkompaktněji a může být, chtěl-li by se tomuto věnovat někdo i nadále, východiskem.

Měli-li by další zájemci chuť zpracovávat historii reenactingu, bylo by kvůli velké tematické náročnosti vhodnější zpracovat jeho jednotlivá období (tedy zvláště reenacting Americké občanské války, Československé armády a podobně). Ke každému z nich lze získat desítky respondentů, byť s informacemi různé kvantity a kvality a tedy i jejich zpracování by bylo o to náročnější. Jako vhodný zdroj kontaktů mohou i nereenactorům posloužit weby jednotlivých klubů vojenské historie, popřípadě asociací. Po zkušenosti získané v průběhu rešerše pro tuto práci bych se jako nový badatel neobracel na anonymní emaily na některých stránkách, ale spíše zvolit personalisované kontakty a podle nich zvolit i způsob oslovení a formulaci žádosti. Vhodné by bylo i odkázat se na již existující práci. Tu onen kontaktovaný bude bezpochyby znát a bude tak mít lepší představu, k jakým účelům jeho výpověď bude sloužit. Stejně tak bude pro nereenactory dobré, respektive nanejvýš vhodné, navštívit několik akcí, popřípadě se jich zúčastnit jako host, aby měl představu, co celá akce obnáší. Některé informace „ze zákulisí“ lze získat přímo od reenactorů, další z jejich webů.

Reenacting lze také zkoumat prostřednictvím několika oborů (a samozřejmě i disciplín a metod). Ekonomové či manažeři mohou zkoumat organizaci jednotlivých eventů (rozuměj ukázek), jejich fundraising (financování), ekonomickou náročnost či návratnost, možnosti financování granty, vyúčtování takových akcí, vytvořit případovou studii, jak může klub vojenské historie žádat o ten který grant.

Pedagogové se mohou zajímat o využití ukázek či další činnosti klubů vojenské historie při výuce dějepisu, na příklad při besedě, kdy hovoří reenactor o svém koníčku, respektive o období, kterému se věnuje a žáci mají možnost prohlédnout si autentické součásti výstroje či výzbroje nebo při ukázce, co si o ni žáci myslí, jak na ni reagují, a to při využití interview či dotazníku, popřípadě pozorování. Dějepisci, respektive představitelé univerzit s historickými obory, by mohli do osnov zařadit i historii běžného života. Tedy neučit pouze o tom, že v roce XY byla taková a taková bitva, která rozhodla o té a té říši, ale spíše, že v roce XY po té bitvě vymřela polovina té které země, zaměstnanci toho kterého panství se stěhovali se svými zaměstnavateli atd.

Sociologové či psychologové mohou zkoumat sociální vazby ve skupině, postavení předsedy či velícího jednotlivých klubů, důvody, pro které se reenactors rozhodují pro tu kterou jednotku či období. Reenacting je pro toto studium nanejvýš vhodné prostředí – byť klub vojenské historie představuje vojenskou jednotku, de facto jí není a nepůsobí tam podobné vazby jako v armádě. Neméně zajímavé je i zkoumání motivace, která je deklarována jako snaha připomenout vojenskou historii a vojáky, respektive účastníky té které události. Dle mého názoru by tento důvod měl být prioritou. Je tomu ale skutečně tak? Dalším tématem ke studiu, může být fakt, že některé kluby vojenské historie mají za svůj vzor skutečné jednotky, v jejichž řadách byli váleční zločinci, popřípadě byly samy Norimberským soudem prohlášeny za zločinecké, respektive se tyto jednotky podílely na perzekuci obyvatel Protektorátu Čechy a Morava, respektive boji proti odbojářům.

Studenti vojenských (a nejen oni) škol by se na reenacting mohli zaměřit z hlediska využití klubů vojenské historie v rámci spolupráce s armádou, respektive shrnout dosavadní spolupráci s Armádou České republiky či obcemi a podobnými organizačními složkami.

Studující policejních škol by se na reenactment zase mohli zaměřit ze svého úhlu pohledu, podobně, jako to bezpochyby dělají jejich kolegové v praxi. Zde mám na mysli případné projevy xenofobie, rasismu či neonacismu, popřípadě jiných nezákonných projevů v rámci reenactingu, popřípadě naopak využití činnosti klubů vojenské historie jako jednoho ze způsobů, jak působit proti kriminalitě – volnočasovou aktivitu, která může naplnit volný čas potenciálně ohroženým lidem.

Autor této práce měl možnost seznámit se při jejím vzniku s mnoha zajímavými lidmi, ať už přímo při rozhovorech, tak i prostřednictvím vzpomínek na ně. Protože sám je reenactorem, pochopitelně tyto vzpomínky vyvolávaly určitou nostalgii a určité sekvence výzkumných rozhovorů by se daly nevědecky nazvat „vzpomínky starých zbrojnošů“ a které se bohužel velmi těžko, respektive pocity, které vyvolávají, přenášejí nezúčastněným osobám. Tento text bych rád uzavřel článkem dlouholetého člena KVH 2. pěší divize a válečného korespondenta Radka Syky²²⁰, kterým je jeho příspěvek do novin Klubu vojenské historie 2. pěší divize „Indian News“ a který dle mého názoru vystihuje, proč to to všechno děláme: „8:00 AM – Nástup V minulém čísle jsem se na tomto místě vyjádřil pochybnost o tom, zda někdy skutečně budeme fungovat jako jednotka. Jsem rád, že se mé pochybnosti nesplnily, naopak se jako pravdivé ukázaly mé sny. Snil jsem o stanovém táboře, kde za deštivé noci beze slova pochoduje hlídka a do vrzání jejích bot se mísí oddychování spících vojáků. Snil jsem o šlichtě v plechové misce, kterou bych zajídal chlebem a při tom poslouchal debatu mužstva o tom, že se to nedá žrát a že doma mají holku. Snil jsem o tom, že se ráno všichni sejdem u nastoupení v řadě a budeme salutovat na stožár stoupající vlajce Spojených Států. Snil jsem o kamaších a helmách, o bundách a stanech, snil jsem o tom, že si budu připadat jako si připadal někdo před pětapadesáti lety. Jeden rozdíl tady však je a vždy bude. Ten, kdo byl na mém místě před půl stoletím neměl stejné sny jako já. 2nd Lt „Smith“ nebo „Connover“ toužil po čistém prostěradle, po dvouřadovém obleku a klobouku, po své dívce nebo ženě, po své práci. On tu uniformu nenáviděl, já ji miluji. Tím víc, čím častěji jsem s vámi. Děkuji vám pánové. Děkuji vám za pěkný víkend. 2nd Lt Syka.“²²¹

²²⁰ *ZIDAS* [online]. c2012, [cit. 2012-12-05].
<http://www.2idas.com/component/peoplebook/?func=fullview&staffid=65&search=&previous_field=&previous_term=&search_status=&search_category=&sort_field=&sort_order=>>.

USAREUR(cz) – The official page of United States Army Europe (cz) [online]. c2011 [cit. 2012-12-10].
<<http://www.usareur.cz/mil/www/page.aspx?page=co>>.

²²¹ SYKA, R. *8:00 AM – Nástup*. Indian News. Č. 3 (listopad 1999).

7. Použité zdroje

Klasické dokumenty

AMBROSE, Stephen E. *Bratrstvo neohrožených: rota E 506. pluku 101. vzdušné výsadkové divize: z Normandie až do Hitlerova Orliho hnízda*. 2. vyd. V Brně: Jota, 2010. 359 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-80-7217-772-1.

AMBROSE, Stephen E. *Občané vojáci: cesta americké armády od břehů Normandie přes Ardeny po kapitulaci Německa: 7.6.1944-7.5.1945*. Vyd. 1. Praha: Beta-Dobrovský, 2004. 396 s., [48] s. obr. příl. Historie. ISBN 80-7306-154-6.

AUGUSTA, Jan Maria, ed. *Napoleon: Sborník prací: Recueil des études*. Praha: Ignis, 1932. 279, [III] s. Napoleonská bibliotéka; sv. 1.

BARTOŠEK, Karel a PICHLÍK, Karel. *Američané v západních Čechách v roce 1945*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1953. 219 s., [27] s. obr. příl. Otázky dneška; sv. 38.

BECK, Rudolf, FRANEK, Emanuel, ed. a MODROCH, František, ed. *Naši v poušti: [Reportáž o čs. jednotce na Středním východě]*. Vydání první. Praha: Naše vojsko, 1946. [100] s. Bojová tvorba; Sv. 1.

BEEVOR, Antony. *Den D. Podrobná historie jedné z nejdramatičtějších epizod druhé světové války*. Praha, Plzeň: Ludvík Dobrovský – BETA, Jiří Ševčík, 2010. 470 s. ISBN 978-80-7306-444-0, 978-80-7291-213-1.

BÉKÉSI, László. *Stalinova válka: sovětské uniformy a militárie 1941-45*. Vyd. 1. Praha: Dobrovský, 2007. 144 s. Military area. ISBN 978-80-87124-08-6.

BĚLINA, Pavel a FUČÍK, Josef. *Válka 1866*. Vyd. 1. Praha: Havran, 2005. 686 s., [32] s. barev. obr. příl. Historická paměť. Velká řada; sv. 11. Krok; sv. 2. ISBN 80-86515-53-2.

BERGER, Pavel. *Naši v poušti*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 2002. 119 s. ISBN 80-206-0622-X.

BÍLEK, Jiří, KOZÍLEK, Rostislav a AUGUSTÝN, Václav. *Bojové tradice motostřeleckého vojska ČSLA*. Praha: Naše vojsko, 1988. 78 s. Revoluční a bojové tradice čs. lidu, KSČ a ČSLA; 2/1988.

BÍLEK, Jiří, LÁNÍK, Jaroslav a ŠACH, Jan. *Československá armáda v prvním poválečném desetiletí: květen 1945 - květen 1955*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2006. 197 s. Historie československé armády; 6. ISBN 80-7278-377-7.

BISHOP, Chris a DRURY, Ian. *1400 dní: válka Severu proti Jihu den po dni*. Vyd. 1. Brno: Jota, 1998. 256 s. Military; sv. 26. ISBN 80-7217-037-6.

- BISHOP, Chris. *Divize pancéřových granátníků 1939-45: identifikační příručka vojenské techniky*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2008. 192 s. ISBN 978-80-7352-654-2.
- BISHOP, Chris. *Divize Waffen-SS 1939-45: identifikační příručka vojenské techniky*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2008. 192 s. ISBN 978-80-7352-844-7.
- BOUCHERY, Jean. *From D-Day to VE-Day: The British Soldier, Vol. 1*. Histoire and Collections. 2001. 978-2352500179.
- BRAYLEY, Martin, INGRAM, Richard. *World war II British Women's uniform in colour photographs*. Marlborough: Crowood, 2001. 96 s. ISBN 9781861264756.
- BRÉZET, François-Emmanuel. *Historie německého námořnictva 1939-1945*. Vyd. 1. Praha: Deus, 2003. 339 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-86215-42-3.
- BROD, Toman. *Tobrucké krysy: osudy a boje československých vojáků na Středním východě v letech 1940-1941*. Praha: Naše vojsko, 2008. 250 s., [24] s. obr. příl. Fakta a svědectví. ISBN 978-80-206-0985-4.
- BROWNSTONE, David M. a FRANCK, Irene M. *Historie válek: chronologicky a zeměpisně uspořádaný přehled válečných konfliktů od roku 100000 př.n.l. do současnosti*. Vyd. 1. V Praze: Knižní klub, 1999. 563 s. ISBN 80-7176-888-X.
- BROŽ, Miroslav. *Hrdinové od Sokolova: 1. čs. samostatný polní prapor v SSSR: seznam příslušníků praporu a účastníků bitvy u Sokolova 8. března 1943*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 2005. 376 s. Nikdo není zapomenut. ISBN 80-7278-205-3.
- BRŮNA, Otakar, ed. a PAŠEK, Petr, ed. *Seskok z nebe: kniha o statečných*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1967. 159 s. Knižnice Svazarmu; sv. 40.
- BURGETT, Donald Robert. *Cesta do Arnhemu: křičící orel v Holandsku*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2001. 195 s., [12] obr. příl. ISBN 80-7217-168-2.
- BURGETT, Donald Robert. *Curraheel!: křičící orel v Normandii*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2001. 171 s., [12] s. obr. příl. Jota military. ISBN 80-7217-151-8.
- BURGETT, Donald Robert. *Sedm cest do pekla: křičící orel u Bastogne*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2000. 253 s., [10] s. obr. příl. Military. ISBN 80-7217-132-1.
- BURGETT, Donald Robert. *V říši zla: křičící orel za Rýnem*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2002. 201 s., [16] s. obr. příl. Jota - Military. ISBN 80-7217-192-5.
- CASTLE, Ian. *Slavkov 1805: osud císařství*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 96 s. Válečná tažení. ISBN 978-80-247-1895-8.
- CÉZAR, Jan. *Četnické humoresky*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2006-2007. 3 sv. ISBN 80-7217-416-9.

- CORMACK, Andrew. *RAF – uniformy a výstroj v letech 1939-1945*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. 52 s. ISBN 978-80-251-1957-0.
- ČAMBALA, Ludvík, BŘEČKA, Jan, ed. a MIKULKA, Jiří, ed. *Moje druhá světová válka: vzpomínky příslušníka československé zahraniční armády ve Francii a Velké Británii*. Vyd. 1. Brno: Moravské zemské muzeum, 2008. 121 s. ISBN 978-80-7028-320-2.
- ČEJKA, Eduard. *Československý odboj na Západě: (1939-1945)*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1997. 534 s., [32] s. il. Archiv. ISBN 80-204-0609-3.
- ČEJKA, Eduard. *Zlomená křídla*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1968. 292, [ii] s. Fakta a svědectví; sv. 40.
- ČERMÁK, Josef: *Dějiny Občanské války s připojením zkušeností českých vojáků*. Chicago 1889.
- DAVIES, William James Keith. *Wehrmacht markings, World War Two*. 2. vyd. London: Almark Publishing, 1977. 48 s.
- DLOUHÝ, Michal. *Četnické čtyřlístky*. 1. vyd. Praha: Pragoline, 2005. 121 s. Otisky. ISBN 80-86546-32-2.
- DLOUHÝ, Michal. *Četnické příběhy, aneb, Případy z pátrací služby*. Praha: Naše vojsko, 2011. 173 s. ISBN 978-80-206-1243-4.
- DOLÍNEK, Vladimír: *Účast Čechů v americké občanské válce*. Historie a vojenství, 4/1991, s. 3-17.
- DOUBRAVA, Aleš, NOVÁK, Karel a MÜHLSTEIN, Ludvík. *1866 - válečné události v severovýchodních Čechách*. 1. vyd. Chlum u Hradce Králové: Areál bojiště 1866 na Chlumu, 1970. 43, [5] s., [4] s. příl.
- FAJTL, František. *Dva údery pod pás*. Praha: Dita, 1993. 135 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-901214-4-6.
- FAJTL, František. *Podruhé doma*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1984. 313 s., [16] s. obr. příl. Paměti; sv. 75.
- FAJTL, František. *Sestřelen!*. 2., přeprac. vyd. Praha: Naše vojsko, 1968. 267 s.
- FENCL, Vilém, ŘÍHA, Martin. *Československá armáda ve Velké Británii*. Praha: MV&H, 2003. 100 s. ISBN 80-7178-714-0.
- FIDLER, Jiří. *Slavkovská encyklopedie: válka roku 1805 a bitva u Slavkova*. Vyd. 1. V Brně: Jota, 2005. 278 s. ISBN 80-7217-381-2.
- FOWLER, Will. *Jeep jede do války*. Vyd. 2. v Našem vojsku. Praha: Naše vojsko, 2005. 112 s. ISBN 80-206-0772-2.

- GALE, František, ed. *Tvarožná, 1805-2005: 25 let rekonstrukcí bitevních scén ve Tvarožné pod návrším Santon, připomínajících Bitvu tří císařů, 2.12.1805*. Tvarožná: Obec Tvarožná, 2005. 59 s., 49 s. obr. příl. ISBN 80-239-7479-3.
- GEBHART, Jan a KUKLÍK, Jan. *Dramatické i všední dny protektorátu*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1996. 288 s., [16] s. il. ISBN 80-85821-35-4.
- GORDON, David B. *Equipment of the WWII Tommy*. Missoula: Pictorial histories publishing co. Inc. 410 s. ISBN 1-57510-107-6.
- GREGOR, Jaroslav, ed. *Slavkov: Napoléon-Austerlitz: 1805-1931*. V Brně: Národohospodářská propagace Č.R., 1931. 112 s., [2] l. obr. příl.
- HARGREAVES, Richard. *Němci v Normandii*. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: BB/art, 2008. 375 s., [16] s. obr. příl. ISBN 978-80-7381-285-0.
- HART, Stephen a HART, Russell. *Zbraně a taktika Waffen-SS*. České vyd. 1. Praha: Svojtka & Co., 2000. 192 s. ISBN 80-7237-241-6.
- HART, Stephen, HART, R. a HUGHES, Matthew. *Německý voják ve 2. světové válce*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2006. 192 s. ISBN 80-7237-525-3.
- HAYTHORNTHWAITTE, Philip J. *Napoleonovi vojevůdci 1809-1815*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 64 s., [12] s. barev. obr. příl. Elita. ISBN 978-80-247-1890-3.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha, Portál 2005.
- HESS, Alexander. *Byli jsme v Bitvě o Anglii: Českoslovenští stíhači v RAF*. Druhé vydání. Praha: Čin, 1947. 152-[IV] s. Cestou k svobodě; Sv. 3.
- HOFMAN, Petr, MARŠÁLEK, Zdenko. *Dunkerque 1944 – 1945. Ztráty Československé samostatné obrněné brigády během operačního nasazení ve Francii*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2010. 575 s. ISBN 979-80-7422-119-4.
- HOLMES, Richard. *Obrázky války: chování člověka v bitvě*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. 391 s. ISBN 978-80-7422-083-8.
- HOLUB, Ota. *A věže mlčí--*. Vyd. 1. Praha: Pressfoto, 1973. 267 s., [24] s. obr. příl. Kontakt; sv. 20.
- HOLUB, Ota. *Zrazené pevnosti*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1982. 283 s. Mars; sv. 29.
- HOWARD, Michael Eliot. *Válka v evropské historii*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 1997. 153 s. ISBN 80-85947-24-2.
- HRUBÝ, Vladimír. *Hraničářský prapor 2 "Roty Nazdar"*. 1. vyd. Mladá Boleslav: Československá obec legionářská, Jednota Mladá Boleslav, 2008. 231 s. ISBN 978-80-86011-36-3.
- HUBÁČEK, Miloš. *Invaze*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1984. 469 s. Stopy, fakta, svědectví.

- CHARTRAND, René. *Napoleonova děla 1792-1815: polní dělostřelectvo*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 48 s. Válečná technika. ISBN 978-80-247-2417-1.
- CHORÝ, Tomáš. *Camouflage colors: Wehrmacht Heer: 1939-1945*. 2nd issue. Olomouc: Aura design studio, 2005. 72 s. ISBN 80-902634-2-9.
- JÁNSKÝ, Filip. *Nebeští jezdci*. Vyd. 6. Praha: Academia, 2003. 190 s. ISBN 80-200-1217-6.
- JÁNSKÝ, Filip a DREBOTA, Jindřich. *Vzpomínky nebeského jezdce*. 2. vyd., (1. dopl. vyd.). Praha: Ostrov, 2007. 191 s., xvi s. obr. příl. ISBN 978-80-86289-58-8.
- JENÍČEK, Jiří a MODROCH, František. *Vojáci v horách*. Vydání I. Praha: Naše vojsko, 1947. [97] s. Bojovná tvorba; sv. II.
- KHALTURIN, K. N. *Kratkoe rukovodstvo po poshivke natel'nogo bel'ia dlia Krasnoĭ Armii*. 1942.
- KHALTURIN, K. N. *Poshivka i remont krasnoarmeĭskikh telogreek*. 1944.
- KHALTURIN, K. N. *Poshivka i remont krasnoarmeĭskikh vatnykh sharovar*. 1944.
- KLAPÁLEK, Karel. *Ozvěny bojů*. 4. vyd., v NV 3., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Naše vojsko, 1987. 284 s. Paměti / NV; Sv. 86.
- KLÍMA, Josef. *Recept na odvahu: O výsadbáři, psovodech, pilotech, pyrotechnicích a tankistech*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1978. 114, [3] s. Objektív.
- KNOPP, Guido. *Wehrmacht: bilance*. Vyd. 1. Praha: Ikar, ©2009. 323 s. ISBN 978-80-249-1246-2.
- KOLDINSKÁ, Marie a ŠEDIVÝ, Ivan. *Válka a armáda v českých dějinách: sociohistorické črty*. Vyd. 1. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008. 579 s. Česká historie; sv. 19. ISBN 978-80-7106-953-9.
- KOPECKÝ, Milan. *I. československá samostatná tanková brigáda v SSSR: tankisté československé zahraniční armády na Východní frontě 1943-1945*. 1. vyd. Praha: Miroslav Bílý - MBI, 2001. 255 s. ISBN 80-86524-00-0.
- KOPECKÝ, Milan. *Československý samostatný ženijní prapor 1: (1944-1945)*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky, 2007. 130 s. ISBN 978-80-7278-431-8.
- KOSINA, Jiří. *Americké pozemní síly 1941-1945*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1996. 180 s., [16] s. barev. il. ISBN 80-206-0527-4.
- KOŠŤÁK, Rudolf. *Učebnice pátrací taktiky*. Praha, 1935.
- KOUKOLA, Ivo, ed. *Američtí hloubkoví stíhači nad Brnem: (nález trosky P-51B Mustang u Brna-Slatiny)*. 1., rozš. vyd. Brno: Brko, 2008. 199 s. ISBN 978-80-254-2846-7.

- KOVAŘÍK, Jiří. *1809 - Orel proti orlu*. Vyd. 1. Praha: Hart, 2002. 466 s. ISBN 80-86529-37-1.
- KOVAŘÍK, Jiří. *Maršálové Napoleonových orlů: orlové Napoleonovy armády II*. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 2000. 297 s., [16] s. obr. příl. ISBN 80-7268-097-8.
- KOVAŘÍK, Jiří. *Napoleonova tažení. I, Vítězné roky*. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 2003. 485 s. ISBN 80-7268-261-X.
- KOVAŘÍK, Jiří. *Napoleonova tažení. II, Nejistá vítězství*. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 2003. 668 s. ISBN 80-7268-271-7.
- KOVAŘÍK, Jiří. *Napoleonova tažení. III, Proti všem: Smolensk - Borodino - Berezina – Lützen - Budyšin - Drážďany*. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 2004. 593 s. ISBN 80-7268-296-2.
- KOVAŘÍK, Jiří. *Napoleonova tažení. IV, Pád orla: Lipsko-Hanau-Brienne-Montmirail-Montereau-Laon-Arcis-Ligny-Waterloo*. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 2004. 571 s. ISBN 80-7268-307-1.
- KOVAŘÍK, Jiří. *Napoleonova tažení. V, Ať žije císař!: vzpomínky, příběhy, paměti a osudy*. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 2005. 584 s. ISBN 80-7268-332-2.
- KOVAŘÍK, Jiří. *Sto dní: z Elby k Waterloo*. Vyd. 1. Praha: Elka Press, 1999. 357 s. Militaria; sv. 14. ISBN 80-902353-9-5.
- KOVAŘÍK, Jiří. *Waterloo. 2. díl, Poslední bitva: [bitvy u Waterloo a Wavre]*. 1. vyd. Třebíč: Akcent, 2011. 479 s. ISBN 978-80-7268-870-8.
- KRAWCZYK, Wade, LUKACS, Peter V. *Waffen SS uniforms & insignia*. Marlborough: Crowood, 2001. 128 s., 1861264615 9781861264619.
- KRUBL, Zdeněk. *Československé & české vojenské odznaky (1922-1997) = Czechoslovak & Czech military badges (1922-1997) = Tschechoslowakische & Tschechische Militärabzeichen (1922-1997)*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1999. 119 s. ISBN 80-206-0561-4.
- KŘÍŽEK, Leonid a kol. *Americká občanská válka*. 1. vyd. Praha: X-Egem, 1994. 155 s. Duel. ISBN 80-85395-54-1.
- LIPTÁK, Ján, RYBECKÝ, Vladislav. *Die Tschechoslowakische Volksarmee*. Berlin: Militärverlag der Deutschen Demokratischen Republik, 1979. 297 s.
- LOUCKÝ, František. *Mnozí nedoletěli*. 1. vyd. Praha: Naše vojsko, 1989. 287 s. Živá minulost; Sv. 101. ISBN 80-206-0053-1.
- MACDONALD, Callum a KAPLAN, Jan. *Praha ve stínu hákového kříže: pravda o německé okupaci 1939 - 1945*. 1. vyd. Praha: Melantrich, 1995. 215 s. Historie a fakta. ISBN 80-7023-201-3.

- MACEK, Pavel a UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva. II, Československá republika (1918-1939)*. Vyd. 1. Praha: Police history, 1999. 230 s., [88] s. obr. příl. ISBN 80-902670-0-9.
- MASSON, Philippe. *Historie německé armády 1939-1945*. Praha: Naše vojsko, 2006. 504 s., [23] s. obr. příl. Historie a vojenství. ISBN 80-206-0818-4.
- MAYEROVÁ, Françoise VAŠÍČEK, Zdeněk: *Minulost a současnost, paměť a dějiny*. In: Soudobé dějiny 11, 2004, č. 4, s. 9 – 32.
- MEDEK, Rudolf, ed. a BLÁHA, Silvestr, ed. *Dvacet let československé armády v osvobozeném státě: [1918-1938]*. V Praze: Svaz čs. důstojnictva, 1938. 234, [vii] s.
- MLADÝ, Bohumil, ed. *Četnické humoresky: společná práce aktivních i pensionovaných četnických gážistů a přátel četnictva. I. Po konfiskaci opravené vyd.* [Praha: Volné sdružení Svazu pražského četnictva?], 1929. 444 s. Knihovna Četnického Obzoru; 6.
- MOLLO, Andrew. *Uniforms of the SS. 1, Allgemeine SS, 1923 – 1945*. 2. vyd. London: Historical Research Unit, 1969.
- MORÁVEK, Karel. *Československé chladné zbraně = Tschechoslowakische Blankwaffen = Czechoslovak edged weapons: 1918-1994*. Praha: Ars-Arm, 1995. 239 s. ISBN 80-900833-7-4.
- MÜCKE, P. *Paměť a paměti druhé světové války v českých zemích Vzpomínkové práce vojáků druhého čs. zahraničního odboje*. Praha, 2009. Dizertační práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy na Ústavu českých dějin.
- NÁHLOVSKÝ, Jiří. *Srážka u Dlouhého Mostu 24. června 1866: péče o válečné pomníky z války roku 1866*. Vyd. 1. Dlouhý Most: Obec Dlouhý Most, 2010. 136 s. ISBN 978-80-254-8750-1.
- NÁHLOVSKÝ, Jiří. *Srážka u Kuřívod 26. června 1866, Prusko-rakouská válka a péče o válečné hroby z roku 1866*. Vyd. 1. Hradec Králové: Komitét pro udržování památek z války roku 1866, 2006. 109 s. ISBN 80-239-6939-0.
- NOLČ, Jiří. *Československá armáda za první republiky*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007. 84 s., [16] s. barev. obr. příl. ISBN 978-80-251-1774-3.
- OPATRŇÝ, Josef. *Válka Severu proti Jihu. 2., dopl. vyd., v Libri 1*. Praha: Libri, 1998. 327 s. Historická řada. ISBN 80-85983-37-0.
- OUVRARD, Robert a SAMEK, Jakub, ed. *Bitva u Znojma a válka roku 1809: sborník dokumentů a studií k 200. výročí*. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 2009. 603 s. ISBN 978-80-7268-649-0.

- PAJER, Miloslav. *Křídla míří na Německo: 311. československá bombardovací peruť v období svého působení u Velitelství bombardovacího letectva RAF*. 1. vyd. Cheb: Svět křídel, 1994. 434 s. ISBN 80-85280-22-1.
- PAJER, Miloslav. *Ve stínu slávy: bojový výcvik československých letců, příslušníků bombardovacích a dopravních jednotek RAF, ve Velké Británii v letech 1940 až 1946*. Vyd. 1. [Cheb]: Svět křídel, 1992. 479 s. ISBN 80-85280-10-8.
- PEČENÁ, Dagmar. *Klub vojenství a historie Praha a jeho úloha v bádání o československém předválečném opevnění v době komunistického režimu až do současnosti*. Praha, 2010. Diplomová práce. Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, Katedra orální historie.
- PERNES, Jiří a kol. *Pod císařským praporem: historie habsburské armády 1526-1918*. Vyd. 1. Praha: Elka Press, 2003. 555 s. Militaria; sv. 18. ISBN 80-902745-5-2.
- PODZIMEK, Miloš. *Oheň v oblacích: příběh posádky amerického bombardéru B-17G od 306. BG, 8. USAAF, zříčeného u Lázní Bělohradu 14. února 1945 z náletů na Drážďany*. Lázně Bělohrad: Město Lázně Bělohrad, 2005. 35 s. ISBN 80-254-0712-8.
- PRAŽÁK, Jiří. *ČSSR v práci a obraně*. 2., upravené a rozš. vyd. Praha: Naše vojsko, 1981. [180] s. fot. (některé barev.).
- PRODGER, Mick J. *Luftwaffe vs. RAF. Flying clothing of the air war, 1939-45*. Atglen: Schiffer publication, 1997. 158 s. ISBN 0764302345 9780764302343.
- PRODGER, Mick J. *Vintage flying helmets : aviation headgear before the jet age*. Atglen: Schiffer publication, 1995. 332 s. ISBN 0887407765 9780887407765.
- PROCHÁZKA, F. Představujeme: Česká asociace americké občanské války. *A report*. Č. 16 (2002), s. 28.
- PROCHÁZKA, Zdeněk et al. *Československá lidová armáda: [fot. publ.]*. 3., přeprac. a dopln. vyd. Praha: Naše vojsko, 1987. [192] s.
- RÁBOŇ, Martin a kol. *Československá zeď: stálá opevnění z let 1935-1938: průvodce dělostřeleckou tvrzí Bouda*. 1. vyd. Brno: Fortprint, 1993. 244 s., [4] s. barev. obr. příl. ISBN 80-900299-8-1.
- RAJLICH, Jiří. *310. stíhací peruť*. 1. vyd. Plzeň: Mustang, 1994. 165 s., [52] s. fotogr. (některé barev.). Pilot; Sv. 10. ISBN 80-85831-28-7.
- RAJLICH, Jiří. *313. stíhací peruť*. Vyd. 1. Plzeň: Mustang, 1996. 166, [84] s. Pilot; sv. 36. ISBN 80-7191-053-8.
- RAJLICH, Jiří a SEHNAL, Jiří. *Kočí oči: čs. noční stíhači v RAF 1940-1945*. Praha: Modelpres, 1993. 90 s. ISBN 80-901328-2-0.

- RAJLICH, Jiří. *Na nebi hrdého Albionu: válečný deník československých letců ve službách britského letectva 1940-1945*. V nakl. Ares vyd. 2., V nakl. Naše vojsko vyd. 1. Praha: Ares, 2003- . sv. ISBN 80-86158-36-5.
- RANDALL, J. G.: *The Civil War and Reconstruction*. Boston 1937.
- RECIO CARDONA, Ricardo a GONZÁLEZ SÁNCHEZ, Antonio. *Německé armádní uniformy a výstroj: 1933-1945*. 1. české vyd. Praha: Naše vojsko, 2010. 174 s. ISBN 978-80-206-1122-2.
- RICHTER, Karel. *Třeba i železem a krví: prusko-rakouské války 1740-1866*. 1. vyd. Praha: Epoque, ©2007. 495 s. Polozapomenuté války; sv. 11. ISBN 978-80-87027-29-5.
- ROLFE, Mel. *Looking into Hell: experiences of the Bomber war*. Arms & Armour, 1995. 224 s. ISBN 1854092537.
- ROSADO, Jorge. *Wehrmacht Panzer divisions 1939 – 1945*. 2. vyd. London: Amber, 2010. 192 s.
- ROTTMAN, Gordon L. *Taktika bojového průzkumu za druhé světové války*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 64 s. Elita. ISBN 978-80-247-2875-9.
- ROUČKA, Zdeněk. *Američané a západní Čechy 1945: unikátní fotografie = Americans in West Bohemia 1945: exclusive pictures*. Vyd. 1. Plzeň: ZR&T, 2000. [146] s. ISBN 80-238-5081-4.
- RUSH, Robert S. *Americká pěchota za druhé světové války*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2009. 159 s. ISBN 978-80-251-2121-4.
- SARKAR, Dillip. *Duxford 1940 : a Battle of Britain base at war*. Stroud : Amberley, 2009. 128 s. 9781848682139.
- SHALITO, Anton. *Red Army uniforms 1918-1945 in color photographs*. Moscow: Tekhnika Molodyozi, 1999. 207 s. ISBN 885730091.
- SCHEIBERT, Horst. *6. tanková divize 1937-1945: výzbroj, nasazení, vojsko*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2010. 168 s. ISBN 978-80-256-0377-2.
- SICHA, Richard M. *Četař Arnošt Hrad: příběh z pohraničí*. Vyd. 1. Králíky: Muzeum čs. opevnění z let 1935-38, Pěchotní srub K-S 14 "U cihelny", 2008. 50 s., [18] s. obr. příl. Průvodci výstavami a expozicemi. ISBN 978-80-904267-0-2.
- SITENSKÝ, Ladislav a HURT, Zdeněk. *Stíhači*. Vyd. 1. [Cheb]: Svět křídel, 1993. 184 s. ISBN 80-85280-17-5.
- SOMMR, Josef. *Od Tobrúku do Plzně*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1992. 142 s., [16] s. obr. příl. Memoáry; sv. 4. ISBN 80-206-0261-5.

- SVOBODA, Ludvík. *Z Buzuluku do Prahy*. 8. vyd. (s rozšíř. obr. částí), v NV 5. vyd. VACEK, P. Brněnská „Pětačtyřicítka“ aneb, jak se věci mají. *Motor Journal*. Č. 9 (5. 9. 2008), s.12 – 19.
- Praha: Naše vojsko, 1981. 493 s.
- SVOBODA, Grzegorz. *Gettysburg 1863*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2000. 263 s., [4] s. obr. příl. Historické bitvy. ISBN 80-7237-312-9.
- ŠOLC, Jiří. *A zpívali jsme Tipperary: výcvik československých parašutistů ve Velké Británii*. 1. vyd. Praha: Merkur, 1993. 94 s., [8] s. obr. příl. Muži pro zvláštní úkoly. ISBN 80-7032-853-3.
- ŠPANIEL, Otakar. *Československá armáda druhého odboje*. I. vydání. Praha: Orbis, 1945. 201 - [III] s.
- ŠRÁMEK, Pavel a kol. *Když zemřít, tak čestně: Československá armáda v září 1938*. 1. vyd. Brno: Společnost přátel československého opevnění, 1998. 134 s., [32] s. obr. příl. Fakta; sv. 2. ISBN 80-238-3275-1.
- ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008. 147 s. ISBN 978-80-204-1848-7.
- ŠTĚPÁNEK, Karel a MINAŘÍK, Pavel. *Československá lidová armáda na Rýnu*. 1. české vyd. [Praha]: Naše vojsko, 2007. 348 s. Historie a vojenství. ISBN 978-80-206-0832-1.
- TEICHMAN, Radek a kol. *Komitéť 1866: péče o válečné památky v běhu staletí*. Vyd. 1. Hradec Králové: Komitéť pro udržování památek z války roku 1866, 2003. 118 s. ISBN 80-239-1062-0.
- TESSINO, GEORGE. *Verbände und Truppen der deutschen Wehrmacht und Waffen-SS im zweiten Weltkrieg 1939–1945, Band 16, Teil 3 (Wehrkreise XVII, XVIII, XX, XXI und besetzte Gebiete Ost und Südost)*. Frankfurt am Main: Mittler, 2002.
- THOMAS, Nigel. *Německá armáda za druhé světové války: 1939-1945*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007. 260 s. ISBN 978-80-251-1826-9.
- TOMÁŠEK, Dušan. *Deník druhé republiky*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 1988. 241 s., [24] s. obr. příl. Dokumenty; sv. 217.
- TRACHTENBERG, Alan: Albums of War: On Reading Civil War Photographs. In: MICHAELS, Walter Benn – ROGIN, Michael (edd.): Representations 9. American Culture Between the Civil War and World War I (Special Issue), 1985, s. 1-32.
- TRUP, Václav. Mnichovská zrada jako příčina sebevražd v Československé branné moci v r.1938. Ústí nad Labem, 2011. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM. Filozofická fakulta

- URBAN, Otto. *Vzpomínka na Hradec Králové: (drama roku 1866)*. 1. vyd. Praha: Panorama, 1986. 424 s., [24] s. obr. příl. Stopy, fakta, svědectví. Brožovaná řada.
- VÁLKA, Zbyněk. *Brno pod hákovým křížem*. V Olomouci: Votobia, 2004. 156 s. ISBN 80-7220-167-0.
- VÁLKA, Zbyněk. *Olomouc pod hákovým křížem: temná léta okupace 1939-1945*. V Olomouci: Votobia, 2001. 155 s., viii s. obr. příl. ISBN 80-7198-517-1.
- VÁŇA, Josef, SIGMUND, John a PADIOR, Emil. *Příslušníci československého letectva v RAF*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - AVIS, 1999. 272 s. ISBN 80-86049-58-2.
- VANČATA, Pavel. *Klikař Roger: životní příběh Jaromíra Bajera, radiotelegrafisty a střelce RAF*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2004. 271 s., [48] s. obr. příl. ISBN 80-86289-36-2.
- VANEK, Marcel. *Blbnutí v zeleném*. 1. vyd. Praha: Milahelp, 2008. 283 s. ISBN 978-80-903909-4-2.
- VANĚK, Miroslav. *Orální historie ve výzkumu soudobých dějin*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2004. ISBN 80-7285-045-8.
- VANĚK, Miroslav. *Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Votobia Praha, 2002. ISBN 80-7285-016-4, 80-7220-124-7.
- VANĚK, Miroslav a MÜCKE, Pavel. *Třetí strana trojúhelníku: teorie a praxe orální historie*. 1. vyd. Praha: Fakulta humanitních studií UK v Praze, 2011. 293 s. ISBN 978-80-87398-22-7.
- VANĚK, Miroslav, HOUDA, Přemysl, Mücke, Pavel. *Deset let na cestě. Orální historie na Sovinci (2002 - 2011)*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, 2011. ISBN 978-80-87398-12-8.
- VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana: *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007. ISBN 978-80-7285-089-1.
- VAŇOUREK, Martin. *Vojáci hraničářského pluku 6 Červená voda vzpomínají*. 1 vyd. Mohelnice: Martin Vaňourek, 1998. s. 65. ISBN 80-238-3268-9.
- VLHA, Marek, ed. *Dopisy z války Severu proti Jihu: korespondence českých vojáků v americké občanské válce*. Vyd. 1. Brno: Matice moravská, 2010. 133 s. Knihnice Matice moravské; sv. 29. ISBN 978-80-86488-72-1.
- VOGELTANZ, Jan, POLÁK, Milan a HUS, Miroslav. *Československá armáda v zahraničí 1939-1945; Vládní vojsko protektorátu Čechy a Morava 1939-1945; Slovenská armáda*

- 1939-1945; *Československá armáda 1945-1992: uniformy, symbolika, výstroj, výzbroj*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2001. 41,lxxxv s. ISBN 80-7185-392-5.
- VOLF, Josef. *Vzpomínky na válku 1866: (zároveň průvodce po bojišti královéhradeckém)*. 2., oprav. vyd. V Praze: Novina, 1934. 142, [II] s.
- VONDRÁČEK, Jan. *A smrt byla na dosah*. Vyd. 1. Praha: Netopejr, 2009. 151 s., [12] s. obr. příl. (Ne)obyčejné osudy; 2. ISBN 978-80-87044-32-2.
- WILLIAMSON, Gordon. *Waffen SS*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007. 199 s. ISBN 978-80-251-1804-7.
- WINTRINGHAM, Tom. *Zbraně a taktika*. Vydání I. Praha: Naše vojsko, 1946. 253-[II] s. Válka a vojenství; Sv. 1.
- WONDRÁK, Eduard. *Krev smyly deště: osudy a utrpení roku 1866*. 1. vyd. Hradec Králové: Kruh, 1989. 83 s. Okamžiky.
- WREDE, Alhpons Frhr. von, *Die Geschichte der k. u. k. Wehrmacht. Die Regimenten, Corps, Branchen und Anstalten von 1618 bis Ende des XIX. Jahrhunderts*. Wien 1898-1905.
- ZALOGA, Steve. *Pointe du Hoc - den D, 1944: rangeři razí cestu vpřed*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011. 64 s. Přepadové operace. ISBN 978-80-247-3409-5.
- ZALOGA, Steve. *Rudá armáda za druhé světové války*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007. 47 s. ISBN 978-80-251-1890-0.
- Budeš sloužit lidu*. Praha: Svaz pro spolupráci s armádou, 1954. 31, [1] s.
- Cvičební řád ozbrojených sil Československé socialistické republiky: zákl.-1-4: platné od 1. října 1963*. Praha: Naše vojsko, 1963. 240 s.
- Československá armáda*. Praha: Federální ministerstvo obrany, 1992. 40 s. Může vás zajímat.
- Historie válek: [od roku 3000 před Kristem až po současnost]*. V Praze: Knižní klub, 2004. 152 s. Universum. ISBN 80-242-1229-3.
- Kasární předpis pro čs. četnictvo: věstník četn. č. 13 z r. 1924 Min. vnitra č.j. 36.464/13-1923*. Druhé, opravené a doplněné vydání. V Kroměříži: První vydavatelství četnic. tiskopisů, knih a příruček, 1933. 65 s.
- Oživlá historie: vojáci napoleonských válek z Čech, Moravy a Slovenska na prahu 21. století = Histoire ranimée: les soldats des armées de l'époque napoléonienne de Bohême, Moravie et Slovaquie au seuil du 21-e siècle = Lebendige Geschichte: die Soldaten der napoleonischen Kriege aus Böhmen, Mähren und der Slowakei an der Schwelle des 21. Jahrhunderts*. Vyd. 1. Brno: H. Zachovalová, 2000. 153 s. ISBN 80-902924-0-2.

Sloužíme lidu: O životě, práci a radostech vojáků Československé lidové armády v reportážní fotografii. 1. vyd. Praha: NV, 1956. 201, [5] s.

The King's regulations and air council instructions for the Royal Air Force. With appendices and index. 1938. Annual reprint of 1928 (2nd) edition Embodying amendments promulgated in amendment lists nos 1-80. Air Ministry, 1938.

Elektronické zdroje:

06 *Historie* 8. *Regimentu* [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.8emeregimentdeligne.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=17>

1. *SS Panzer Division Leibstandarte SS Adolf Hitler: Bitvy, války, historie* [online]. c2012, Poslední úpravy 13. 8. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://waffen-ss.cz/1-ss-panzer-division-leibstandarte-ss-adolfhitler/>>.

2*IDAS* [online]. c2012, [cit. 2012-12-05]. <http://www.2idas.com/component/peoplebook/?func=fullview&staffid=65&search=&previous_field=&previous_term=&search_status=&search_category=&sort_field=&sort_order=>>.

2. *tanková divize SS Totenkopf [1935 – 1945] :: Tankové divize SS: Divize SS* [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/81>>.

3rd SS Division Totenkopf. (2012, September 19). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 18:17, November 18, 2012, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=3rd_SS_Division_Totenkopf&oldid=513465655

4*th Armored – Historie divize* [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.4tharmored.cz/historie.phtml>>.

4*th Armored - úvod* [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.4tharmored.cz/uvod.phtml>>.

4th Mountain Division (Wehrmacht). (2012, November 16). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 20:31, November 18, 2012, from [http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=4th_Mountain_Division_\(Wehrmacht\)&oldid=523303382](http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=4th_Mountain_Division_(Wehrmacht)&oldid=523303382)

5*th New York Zouave Regiment* [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://zouave-pilsen.webz.cz>>.

8emeregimentdeligne.cz/ [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.8emeregimentdeligne.cz/>>.

9*th Illinois Cavalry regiment* [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.us9cavalry.com/>>.

9th Illionis Cavalry Regiment [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.us9cavalry.com/historie.php#brackett>>.

10. *Rekonstrukce bitvy z Americké občanské války* [online]. [cit. 2012-11-21]. <www.sny9.estranky.cz/file/23/zelezne-12-nahled.pdf>.

XII. *MEMORIAL GEN. G. A. CUSTERA 16. až 19.8.2012* [online]. c2012, poslední úprava 12. 5. 2012 [cit. 2012-11-21]. <http://www.vaclavydra.cz/XII-MEMORIAL-GEN--G--A--CUSTERA-16--az-19-8-2012/vaclavydra_cz_003.aspx?master_ca8d452c_f7d8_46a2_b024_5eafae0f4886_newsid=5a3d0930_87ee_4ce3_80ac_eb3d7fabeeb4>.

12. *SS tanková divize Hitlerjugend.: Divize SS: Vyšší jednotky* [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/642>>.

12th SS Panzer Division Hitlerjugend. (2012, September 21). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 11:51, November 18, 2012, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=12th_SS_Panzer_Division_Hitlerjugend&oldid=513861407

18. *pluk řadové pěchoty* [online]. c2012, poslední úprava 12. 11. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.18eme.cz/clanky/jednotka---tradice.html>>.

18. *pluk řadové pěchoty – grenadiers* [online]. c2012, poslední úprava 4. prosince 2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.18eme.cz/>>.

26th Infantry Division [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.26thid.com/joomla/>>.

44eme Bataillon de Flottille [online]. c2010 [cit. 2012-11-20]. <<http://44e.webnode.cz/>>.

70 [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh-ostava.cz/70.htm>>.

80 [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh-ostava.cz/80.htm>>.

90thDivisionAssociation [online]. c2009, [cit. 2012-11-21]. <http://www.90thdivisionassoc.org/90thDivisionFolders/framesfiles/mainframes/main_frameunit.htm>.

95th Infantry Division (Wehrmacht). (2012, April 28). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 20:37, November 18, 2012, from [http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=95th_Infantry_Division_\(Wehrmacht\)&oldid=489565647](http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=95th_Infantry_Division_(Wehrmacht)&oldid=489565647)

101st history [online]. c2012, poslední úprava 11. 9. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.campbell.army.mil/units/101st/Pages/History.aspx>>.

194th GIR [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://194thgir.com>>.

Alba od higgins [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://cz.fotoalbum.eu/higgins>>.

256 ID :: KVH Mirotice [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://kvh-mirotice.webnode.cz/a256-infanterie-division/>>

256. pěší divize :: Pěší divize :: Vyšší jednotky divizního typu [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/11210>>

256th Infantry Division (Wehrmacht). (2012, August 27). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 15:04, November 18, 2012, from [http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=256th_Infantry_Division_\(Wehrmacht\)&oldid=509441251](http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=256th_Infantry_Division_(Wehrmacht)&oldid=509441251)

1810: Garda města Hradec Králové [online]. c2009, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.gardahk.cz/historie/l-p-1810/>>.

1866 :: Garda Města Hradec Králové [online]. c2009, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.gardahk.cz/historie/l-p-1866/>>.

AGNEW, Vanessa, LAMB, Jonathan, MCCALMAN Iain. Re-Enactment History [online]. c2012, [cit. 2012-20-11]. Dostupné z: <http://www.palgrave.com/products/SearchResults.aspx?s=REH&fid=8486&sort=or_0>

Akce Barikáda 2010 [online]. c2010, [cit. 2012-12-02]. <<http://www.pragueout.cz/mesto/articles/barikada-2010>>

Aktuality Památník bitvy 1866 na Chlumu [online]. c2011 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.chlum1866.cz/>>.

AssaultCourse [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.assaultcourse.cz/>>.

AUGUSTIN, Milan. Rudá armáda v K. Varech 1945 [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.fofiffo.com/strana4.htm>>.

Austerlitz 2012: pole u Tvarožné [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.5kolona.estranky.cz/>>.

Austerlitz bitva u Slavkova, Austerlitz, slavkovské bojiště, Slavkov, Napoleon, Mohyla míru, re-enactment, rekonstrukce bitvy, vzpomínkové akce, výročí bitvy [online]. c2009 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.austerlitz.org/>>.

Austerlitz Projekt Austerlitz [online]. c2009, poslední úprava 31. ledna 2006 [cit. 2012-12-03]. <<http://www.austerlitz.org/projekt-austerlitz>>.

Austerlitz Radar u Mohyly míru? [online]. c2009 [cit. 2012-12-02]. <http://www.austerlitz.org/index.php?__sect_id=190&main_id=57&csect=1>.

Austerlitz Slavkovské bojiště - Austerlitz [online]. c2009, poslední úprava 26. května 2010 [cit. 1998-06-13]. <http://www.austerlitz.org/slavkovske-bojiste-austerlitz_a1681>.

Axis History Forum View topic – Waffen SS Kdrs pics [online]. c2010, poslední úprava 6. 2. 2010 [cit. 2012-11-21]. <<http://forum.axishistory.com/viewtopic.php?t=44480&postdays=0&postorder=asc&highlight=roestel&start=45>>.

Baterie Austerlitz [online]. c2009 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.baterieausterlitz.wz.cz/>>

Běloveský pevnostní skanzen Klub vojenské historie Náchod [online]. c2011 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.brezinka.cz/cz/kvh-nachod>>.

Běloveský pevnostní skanzen Kronika KVH Náchod – rok 1989 [online]. c2011 [cit. 2012-12-02]. <<http://www.brezinka.cz/cz/kvh-nachod/kronika-1991>>.

BENEŠ, Zdeněk. *Historie na vysokých školách – jak a k čemu?* Přednáška pronesená 7. listopadu 2001 na 4. historickém diskusním fóru konaném na půdě Akademie věd ČR v Praze. Text je k dispozici na <http://www.clavmon.cz/archiv/polemiky/prispevky/Bense4hdf.htm/>.

BITTNEROVÁ, Iveta. „Po stopách napoleonských válek na Moravě“ [online]. 2012 [cit. 2012-11-20]. Bakalářská práce. Vysoká škola logistiky o.p.s., Vysoká škola logistiky o.p.s.. Vedoucí práce Mgr. Bc. Jan Rája. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/8zt5mb/>>.

BLONDI. *Živá historie nebo divadlo pro lidi?*. 24. května 2011 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z: <www.militaryzone.cz>.

BONĚK, Jan. Slova vdechují dějinám život: Metoda orální historie – využití ve výuce dějepisu (1. část) [online]. [cit. 2012-12-02]. <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/2144/SLOVA-VDECHUJI-DEJINAM-ZIVOT-METODA-ORALNI-HISTORIE---VYUZITI-VE-VYUCE-DEJEPISU-1-CAST.html>>.

BONĚK, Jan. Slova vdechují dějinám život: Metoda orální historie – využití ve výuce dějepisu (2. část) [online]. [cit. 2012-12-02]. <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/2146/SLOVA-VDECHUJI-DEJINAM-ZIVOT-METODA-ORALNI-HISTORIE---VYUZITI-VE-VYUCE-DEJEPISU-2CAST.html>>.

BONĚK, Jan. Slova vdechují dějinám život: Metoda orální historie – využití ve výuce dějepisu (3. část) [online]. [cit. 2012-12-02]. <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/2151/SLOVA-VDECHUJI-DEJINAM-ZIVOT-METODA-ORALNI-HISTORIE---VYUZITI-VE-VYUCE-DEJEPISU-3-CAST.html>>.

CACWA :. *Úvod* [online]. c2011 [cit. 2012-12-02]. <<http://www.cacwa.cz/>>.

C.A.Z.V. *Prologue* [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.czech-american-zouave-volunteers.cz/>>.

Cihelna 2012 - Králíky [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.akcecihelna.com/>>.

Císařská Slavkovská garda - La Garde Impériale d' Austerlitz Régiment de Grenadiers à pied de [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.gardeausterlitz.cz/>>

Convoy of Remembrance [online]. c2011 [cit. 2012-11-21]. <<http://convoy.militarycarclub.cz/cs/>>.

COUFALOVÁ, Iveta. *To tenkrát v čtyřicátom pátom* [online]. [cit. 2012-08-13]. <<http://dejiny.nln.cz/archiv/2009/5/-to-tenkrat-v-ctyricatom-patom->>>.

COUFALOVÁ, Iveta. *Vykovat si svůj hřebík* [online]. [cit. 2012-08-13]. <<http://dejiny.nln.cz/archiv/2006/8/vykovat-si-svuj-hrebik>>.

csra [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.csra.wz.cz/>>.

CZ D-Day/V-Day Z Normandie až do Plzně [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.slavnostisvobody.cz/>>.

ČERNÝ, Jiří. *Bitva u Chlumce a Přestanova: Obec Přestanov* [online]. c2006, poslední úpravy 23. 6. 2006 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.prestanov.cz/bitva-u-chlumce-a-prestanova/d-4648/p1=1048>>.

Československá armáda [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://armada.vojenstvi.cz/predvalecna/index.htm>>.

Československá armáda [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://armada.vojenstvi.cz/povalecna/index.htm>>.

Československá lidová armáda [online]. [cit. 2012-11-20]. <http://www.csla.cz/_kvh/>.

Československá napoleonská společnost [online]. c2007 [cit. 2012-12-02]. <<http://napoleonska-spolecnost.cz/proccs.htm>>.

Československé četnictvo – historie, organizace, struktura [online]. c2011, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.1-prapor-sos.wz.cz/sos/cet.html>>.

Četnická pátrací stanice Pardubice [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.cpspardubice.cz/>>.

Četnická pátrací stanice Praha / Historie klubu: události, četnictvo, policie, finanční stráž [online]. c2005 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.patracka.cz/>>.

Četnická stanice [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.cetnickastanicejehnice.estranky.cz/>>.

Četnictvo.cz - úvod [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.cetnictvo.cz/>>.

ČSAPVH [online]. [cit. 2012-12-02]. <<http://www.vojenska-historie.cz/>>.

ČSVH Brno [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.csvhbrno.euweb.cz/>>.

ČSVH Brno [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.csvhbrno.euweb.cz/kaiser.html>>.

ČSVH Brno [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.csvhbrno.euweb.cz/3rdcannon.html>>.

ČSVH Brno [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.csvhbrno.euweb.cz/bmss.html>>.

ČSVH Brno [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.csvhbrno.euweb.cz/musket.html>>.

Debes, Lothar [online]. [cit. 1998-06-13]. <<http://ww2gravestone.com/general/debes-lothar>>.

Dělostřelecká tvrz BOUDA – Muzeum Československého opevnění [online]. c2012, poslední úpravy 13. 11. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.boudamuseum.com/>>.

domobrana.net [online]. [cit. 2012-11-20]. <http://www.domobrana.net/main.php?soubor=kdo_jsme>.

DUŠEK, Vladimír. *Duffy's Cavalry Website* [online]. [cit. 1998-06-13]. <<http://cavalryman.ic.cz/>>.

Erwin Franz Roestel. (2012, May 9). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 14:47, November 18, 2012, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Erwin_Franz_Roestel&oldid=491600380

EŠNER, Jan. *Americká vojska v Čechách* [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.aic.cz/osvobozeni/americka-vojska-v-cechach>>.

FANTAN. *Nošení kompletní uniformy - přestupek? :: Ostatní - zatím nezařazeno :: Uniformy a vybavení.* [cit. 2012-09-10]. Dostupné z: <<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/13614>>.

Fort Bragg [online]. c2012, poslední úprava 31. 5. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.bragg.army.mil/82nd/Pages/History.aspx>>.

František Kopecký [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.frantisekkopecky.estranky.cz/>>.

FUKALA, Jan. *Muzeum LO vz. 36 Ústí n. L. - Hostovice* [online]. c2006, poslední úprava 12. 9. 2006 [cit. 2012-11-21]. <http://lo36.wz.cz/opevneni_obecne.html>.

GALE, František, ed. *Tvarožná, 1805-2005: 25 let rekonstrukcí bitevních scén ve Tvarožné pod návrším Santon, připomínajících Bitvu tří císařů, 2.12.1805*. Tvarožná: Obec Tvarožná, 2005. 59 s., 49 s. obr. příl. ISBN 80-239-7479-3.

Garda Města Hradec Králové [online]. c2009 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.gardahk.cz/>>.

Gebirgsjager division - [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://gebirgsjager.sweb.cz/>>.

GEORG12SS. *Živá historie nebo divadlo pro lidi?*. 4. čer. 2008 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z: <www.militaryzone.cz>.

Georg Keppler. (2012, November 17). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 19:01, November 18, 2012, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Georg_Keppler&oldid=523527757

GLETTOVÁ, Veronika. Vzpomínkové akce na bitvu u Slavkova [online]. 2012 [cit. 2012-12-03]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce František Svoboda. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/246399/ff_m/>.

GONČAROV, Pavel. Komentovaný překlad korespondence Jana Pospíšila z americké občanské války [online]. 2012 [cit. 2012-11-11]. Diplomová práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, Filozofická fakulta. Vedoucí práce David Livingstone. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/2evtxd/>>.

GRUBER GD. *Živá historie nebo divadlo pro lidi*. 4. čer. 2008 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z:<www.militaryzone.cz/>.

Heinz Harmel. (2012, September 22). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 14:41, November 18, 2012, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Heinz_Harmel&oldid=514090932

Hermann Prieß. (2012, July 27). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 19:06, November 18, 2012, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Hermann_Prie%C3%9F&oldid=504476832

histklub [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://kvh-ostrava.cz/histklub.htm>>.

Historical reenacting. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikipedia Foundation, last modified on 2012-03-02 [cit. 2012-03-02]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Historical_reenacting&oldid=479806993

Historická setnina C. k. pěšího pluku č. 1 [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://trutnov.1866.cz/>>.

Historie [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://trutnov.1866.cz/histp.htm>>.

Historie bezpečnostních sborů [online]. [cit. 2012-11-11]. <<http://www.inoboediens.estranky.cz/>>.

Historický magazín: 5. 7. 2006 – vysílání – Česká televize [online]. c2006, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095687448-historicky-magazin/206452801280023/>>.

Historie 17th AB [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.17th-airborne.eu/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=27&Itemid=84&lang=cs>.

Historie divize Das Reich [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.waldsteinia.wz.cz/html/divize.html>>.

Historie KVH Klagenfurt [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.kvhklagenfurt.g6.cz/historie/>>.

Historie KVH - KVH Mirotice [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://kvh-mirotice.webnode.cz/o-nas/historie-kvh/>>.

Historie – KVH West Rokycany [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.kvhwest.com/historie>>.

Historie pluku od vzniku ČSR 1918 Historie 28. Pluku O klubu Klub vojenské historie 28. Ř [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.kvh28rijen.cz/historie-pluku-od-vzniku-csr-1918>>.

Historie spolku [online]. c2012, poslední úpravy 18. 10. 2011 [cit. 2012-11-21]. <http://komitet.1866.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=59&Itemid=67>.

Historie základní vojenské služby v českých zemích Ministerstvo obrany [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <http://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>

History of the Royal Air Force. (2012, September 12). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 13:16, November 22, 2012, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=History_of_the_Royal_Air_Force&oldid=512030855

Hogan's Heroes. (2012, November 16). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 18:04, November 20, 2012, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Hogan%27s_Heroes&oldid=523354574

homepage – KVH West Rokycany [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvhwest.com/>>.

HRABICA, Pavel.

Bitva u Slavkova: Jen idioti oslavují masakr. 5. 12. 2010 [cit. 2011-08-05]. Dostupné z <<http://hrabica.blog.idnes.cz/c/166768/Bitva-u-Slavkova-Jen-idioti-oslavuji-masakr.html>>.

Hraničářský Pluk 6 - Historicko-vojenský klub [online]. c2008 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.hp6.cz>>.

Hraničářský pluk 6 Červená Voda [online]. c2012, poslední úprava 5. 1. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.hp6.cz/view.php?cislocclanku=2012010501>>.

<http://www.afn.org/~afn41941/43stp.html> [online]. c1999, poslední úprava 16. 3. 1999 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.afn.org/~afn41941/43stp.html>>.

<http://www.kaunitz.cz/index.php?page=dejiny> [online]. c2011, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.kaunitz.cz/index.php?page=dejiny>>.

<http://www.kvhmitteztec.estranky.cz/> [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvhmitteztec.estranky.cz/>>.

<http://www.lesmarines.cz> [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.lesmarines.cz>>.

<http://www.lesmarines.cz> [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.lesmarines.cz/historie.htm>>.

<http://www.leteckemuzeum.eu/> [online]. c2010 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.leteckemuzeum.eu/>>.

<http://www.patyprapor.wz.cz/> [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.patyprapor.wz.cz/>>.

Cherokee light artillery [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.stonetown.cz/cherokee.php>>.

index [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://kvh-ostrava.cz/>>.

Informační portál obce Morkůvky [online]. c2007 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.morkuvky.cz/index.php?cid=152>>.

International Axis Re-reenactment community and forum [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.panzergrenadier.net/>>.

Jakoby, Fridrich-Wilhelm :: J :: Německo (DEU) [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/73655>>.

JASAN. *Živá historie nebo divadlo pro lidi*. 4. čer. 2008 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z:<www.militaryzone.cz>.

K. k. Jäger-Bataillon [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://polnimyslivci.webnode.cz/>>.

Karl Fischer von Treuenfeld. (2012, June 30). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 14:34, November 18, 2012, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Karl_Fischer_von_Treuenfeld&oldid=500101452

Kaunitz-Rietberg - Úvod [online]. c2011 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kaunitz.cz/>>.

Kindernay's Flying Circus: Aktuality [online]. c2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.letajicicirkus.cz/aktuality/default.aspx>>.

Klub přátel československého odboje o. s. [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.cechoslovaci.cz>>.

Klub vojenské historie 28. Říjen [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh28rijen.cz/>>.

Klub vojenské historie 43. pěší pluk Brno [online]. c2008 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh43.cz/>>.

Klub vojenské historie 43. pěší pluk Brno [online]. c2012, poslední úprava 20. 4. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.kvh43.cz/historie/>>.

Klub vojenské historie 276th Sqdn (reenacted) RAF, o.s. [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.europeanbattlefield.net/276>>.

Klub vojenské historie Belgie [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvhbelgie.cz/>>.

Klub vojenské historie KVH Elsa [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvhelsa.cz/>>.

Klub vojenské historie Belgie – Historie 28. Divize Wallonien [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <http://www.kvhbelgie.cz/clanky/strucna-historie-28_-dobrovolnicke-granatnicke-divize-ss-wallonien.html>.

Klub vojenské historie ČSLA Sokolov [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.facebook.com/pages/KVH-%C4%8CSLA-Sokolov/243480442407166>>.

Klub vojenské historie Doksy u Kladna [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh-doksy.wgz.cz/>>.

Klub vojenské historie KVH Pionier [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://kvh-pionier.euweb.cz/>>.

Klub vojenské historie Ostwind [online]. c201 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.axishistory.com/index.php?id=1963>>.

Klub vojenské historie Ostwind [online]. c201 [cit. 2012-11-21]. <http://www.ostwind.ic.cz/ss_historie.html>.

Klub vojenské historie – Pancéřové techniky [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://kvh-pt.cz/#>>.

Klub vojenské historie Süd [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.sud.estranky.cz/>>.

Klub vojenské historie Süd – 3. SS Div. „Totenkopf“- Historie 3. SS [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.sud.estranky.cz/clanky/3.-ss-div.--totenkopf-/historie-3.-ss.html>>.

Klub vojenské historie Süd – 16. Pz. Gren. Div. SS „RFSS“- Historie 16. SS – Pzgren. Div. „RFS [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <http://www.sud.estranky.cz/clanky/16.-pz.-gren.-div.-ss--rfss-/historie-16_-divize-ss.html>.

Klub vojenské historie Süd – 16. Pz. Gren. Div. SS „RFSS“- Válečné zločiny - Kriegsverbrechen [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.sud.estranky.cz/clanky/16.-pz.-gren.-div.-ss--rfss-/zlociny.html>>.

- Klub vojenské historie Svitavy o. s.* [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.svitavywaffen.cz/>>.
- Klub vojenského muzea na demarkační linii v Rokycanech* [online]. c2012, poslední úpravy 18. 11. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.klub-vm.eu/>>.
- Kompletní přehled akcí* [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <http://www.1866.cz/index.php?option=com_eventtableedit&view=default&Itemid=87>.
- KOPECKÝ, František. *František Kopecký – Aktuality – Slavkovské bojiště Austerlitz je nové Zájmové sdružení právnických osob* [online]. c2012, poslední úpravy 20. února 2012 [cit. 1998-06-13]. <<http://www.frantisekkopecky.estranky.cz/clanky/aktuality/slavkovske-bojiste-austerlitz-je-nove-zajmove-sdruzeni-pravnickych-osob.html>>.
- KOPECKÝ, František. *František Kopecký - Články - 200 let bitvy u Slavkova – 1) Tradice bitvy* [online]. [cit. 2012-07-02]. <<http://www.frantisekkopecky.estranky.cz/clanky/clanky/200-let-bitvy-u-slavkova/1--tradice-bitvy.html>>.
- KOPECKÝ, František. *František Kopecký - Články - 200 let bitvy u Slavkova - 4) Počátky tradic* [online]. [cit. 2012-07-02]. <<http://www.frantisekkopecky.estranky.cz/clanky/clanky/200-let-bitvy-u-slavkova/4--pocatky-tradic.html>>.
- Králická pevnostní oblast* [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.kpo1938.com/vmk.php>>.
- KRÁTKÝ, Jaroslav. *Historizující slavnosti v Terezíně Fikce, anebo ožívování tradice, Dějiny a současnost* [online]. [cit. 2012-08-13]. <<http://dejiny.nln.cz/archiv/2011/8/historizujici-slavnosti-v-terezine>>.
- KRAUS, Libor. *Válka 1866* [online]. 2003, [cit. 2012-11-21]. <<http://lk22.sweb.cz/1866/1866.html>>.
- KROUPOVÁ, Iva. *Event jako součást potenciálu cestovního ruchu (na příkladu Austerlitz)* [online]. 2012 [cit. 2012-11-20]. Bakalářská práce. UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI, Fakulta tělesné kultury. Vedoucí práce Halina Kotíková. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/qkq7ck/>>.
- K. u. k. 35. Infanterie Regiment - 2. kompagnie - Isonzo 1917* [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.petatricatnici.cz/>>.
- K. u. K. 35. INFANTERIE Regiment – 2. kompagnie – Kdo jsme* [online]. [cit. 2012-11-21].

<http://www.petatricatnici.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=5&Itemid=6>.

KVH 4 strážní četa [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://4scbrno.wz.cz/>>.

KVH 95. Infanterie Division [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh95.ic.cz/>>.

KVH Bohumín – muzeum MO-S5 Na trati [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.bunkr-bohumin.cz/first.php>>.

KVH Brno [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://khvbrno.sweb.cz/>>.

KVH Československo 1945 – 1990 ČSLA PS SNB VMV LM [online]. c2008 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvph.cz/>>.

KVH Československo 1945 – 1990 ČSLA PS SNB VMV LM [online]. c2008, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.kvph.cz/?stranka=akce&telo=podzimprij08>>.

KVH Gardekorps - Praha [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.gardekorps.com/>>.

KVH Gardekorps – Praha [<http://www.gardekorps.com>] [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.gardekorps.com/page-content.php?id=2-valka>>.

KVH Gardekorps – Praha [<http://www.gardekorps.com>] [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.gardekorps.com/page-content.php?id=csr>>.

KVH Gardekorps – Praha [<http://www.gardekorps.com>] [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.gardekorps.com/page-content.php?id=napoleon>>.

KVH Gardekorps – Praha [<http://www.gardekorps.com>] [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.gardekorps.com/page-content.php?id=prusko>>.

KVH Gardekorps - Praha [<http://www.gardekorps.com>] [online]. c2010 [cit. 2012-12-02]. <<http://www.gardekorps.com/clanky/2v-10barikada-gallas.php>>

KVH „GRUPPE Kraft“ [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.gruppekraft.estranky.cz/>>.

KVH HP19 [online]. c2011, naposledy upraveno 8. 4. 2011 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.hp19.cz/index.php?file=hp19>>.

KVH KDF Neuhaus [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh-neuhaus.wz.cz/>>.

KVH Klagenfurt [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvhklagenfurt.g6.cz/>>.

KVH LAH [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://leibstandarte.ic.cz/>>.

KVH Panzergruppe Kleist [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://kvh-panzergruppekleist.wz.cz/italien/italie_historie.html>.

KVH Panzergruppe Kleist [online]. [cit. 2012-11-20]. <http://kvh-panzergruppekleist.wz.cz/kvh_panzergruppe_kleist.html>.

KVH Sturmtruppen [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://sturmtruppen.wz.cz/>>.

KVH Tommy & Yankee o. s. [online]. c2012, poslední úprava 1. 11. 2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://tommy-yankee.cz/>>.

KVH Waldsteinia [online]. Poslední úprava 2. Července 2008 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.waldsteinia.wz.cz/>>.

KVH Wewelsburg [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://kvhwewelsburg.ic.cz/>>.

KVH – Zahořany u Litoměřic [online]. c2010 [cit. 2012-11-20]. <<http://kvh-zahorany.webnode.cz/>>.

KVO Stříbro [online]. c2010 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvostribro.cz/>>.

LAZURKO, Petr. *Válka v obrazech. Prusko-rakouská válka 1866* [online]. 2010 [cit. 2012-11-11]. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, UHK, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Václav Maněna. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/focs0v/>>.

Letecké muzeum, Deštná [online]. c2007 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.leteckemuzeum.destna.cz/pages/>>.

Letecké muzeum Olomouc - Neředín [online]. c2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.letecke-muzeum.cz/>>.

Lexikon der Wehrmacht – 95. Infanterie-Division [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.lexikon-der-wehrmacht.de/Gliederungen/Infanteriedivisionen/95ID.htm>>.

Living history - Larpdie [online]. Stránka byla naposledy editována 10. 4. 2008 [cit. 2012-09-02]. <http://wiki.larpy.cz/Living_history>.

MG - Militia Graupen [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://kvfg.czechian.net/>>.

Michael Lippert. (2012, November 12). In *Wikipedia, The Free Encyclopedia*. Retrieved 14:32, November 18, 2012, from http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Michael_Lippert&oldid=522667685

MILITARY MUZEUM – Generála Sergěje Jana Ingra [online]. c2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.militarymuzeum.cz/>>.

Morava napoleonská [online]. c2010 [cit. 2012-12-03]. <<http://www.rrajm.cz/morava-napoleonska>>.

Moravská národní obec – Za Moravu! Podstarohorci [online]. c2010 [cit. 2012-12-02]. <<http://zamoravu.eu/ms/podstarohorci/>>.

Museum of Air battle Over Krusnohori on 11th September 1944 [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.museum119.cz/>>.

Muzeum bezpečnostních sborů Habartov [online]. c2008, [cit. 2012-11-21]. <<http://muzeum.habartov.cz/>>.

Muzeum Československé armády [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://muzeum.csla.cz/>>.

Muzeum LO vz. 36 Ústí n. L.-Hostovice [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <http://lo36.wz.cz/kvh_kdo_jsme.html>.

Muzeum obrněné techniky Smržovka - Novinky [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.tankysmrzovka.webgarden.cz/>>.

Muži odplaty – 70. výročí operace Anthropoid 26. – 27. 5. 2012 Facebook [online]. c2012 [cit. 2012-12-02]. <<http://cs-cz.facebook.com/Operace.Anthropoid>>.

Muži odplaty – Česká televize [online]. c2012 [cit. 2012-12-02]. <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10101491767-muzi-odplaty/212411034000158/>>.

„Muži odplaty“ Praha - Libeň [online]. [cit. 2012-12-02]. <http://www.rotanazdar.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=247%3Amuziodplaty&catid=105%3Aakce-2012&Itemid=169&lang=cs>.

Muži presidenta E. Beneše [online]. Updated 13 April 2012 [cit. 2012-08-05]. <http://www.rotanazdar.cz/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=107&Itemid=174&lang=cs>.

Nadace LHS Vyškov Muzeum letecké a pozemní techniky [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://lhs-vyskov.cz/>>.

Napoleon v Mikulově Mikulov.cz. [online]. c2008, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.mikulov.cz/kultura-sport-a-volny-cas/festivaly-sympozia-a-vyznamne-kulturni-akce/detail/?contentId=81170>>

NOVOTNÝ, Miroslav. *Císařská slavkovská garda – La Garde Impériale d’Austerlitz – Pěší granátníci Císařské Staré Ga* [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.gardeausterlitz.cz/historie_ochrana-moci.htm>.

Nový dokument [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.ostbt1681.wz.cz/slava1_tmp.htm>.

Obec Dobšice – Bitva u Znojma roku 1809 [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.dobsice.cz/historie-obce/bitva-u-znojmo-1809>>.

Oficiální stránky města Dačice – Letecké muzeum Viléma Götha [online]. c2012, poslední úpravy 23. 11. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.dacice.cz/turistika-1/muzea-galerie/letecke-muzeum-vilema-gotha/>>.

O muzeu Army muzeum Zdice [online]. c2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.armymuzeumzdice.cz/>>.

O seriálu Četnické humoresky [online]. c2008, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.cetnickehumesky.cz/o-serialu/>>.

o. s. Klub 1938 – Četnická stanice Habersbirk – četnictvo, policie, finanční stráž...<http://www.habartov.cz> [online]. c2008 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.habartov.cz/>>.

o. s. Klub 1938 – Četnická stanice Habersbirk – četnictvo, policie, finanční stráž... archiv Habartov 1938 2008 – Den s Integrovaným záchranným systémem [online]. c2008, poslední úpravy 18. 10. 2008 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.habartov.cz/habartov-19382008-den-s-integrovanym-zachrannym-systemem/>>.

Ořechov u Telče [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.rotanazdar.cz/index.php?option=com_phocagallery&view=category&id=62&Itemid=149&lang=cs>.

Ost. Btl. 681 [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.ostbtl681.wz.cz/>>.

PALBA.CZ Zobrazit fórum - NĚMECKO [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.palba.cz/viewforum.php?f=138>>.

Palba.cz Zobrazit téma – Napoleonské války – 1789 - 1821 [online]. c2009, poslední úprava 4. 10. 2009 [cit. 2012-11-21]. <<http://test.palba.cz/viewtopic.php?f=283&t=2551>>.

PECL, Václav. Fenomén oživené historie (na příkladu českých a moravských euroindiánů a jejich shromáždění na akcích pow wow) [online]. 2009 [cit. 2012-11-20]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Martina Pavlicová. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/109759/ff_m/>.

Pěchotní srub T-S 27 „Nad Cestou“ [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.t-s27.cz/>>.

Perkunas-living history [cit. 2012-09-010]. <<http://www.perkunas.cz/index.html>>.

Pěší pluk č. 36 v letech 1763 – 1849:: primaplana.cz [online]. c2010, naposledy upraveno 19. 2. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.primaplana.cz/news/pesi-pluk-c-36-v-letech-1763-1849/>>.

PETR12HJ. *Zacátky WW2 reenactingu v CSSR/CSFR/CR/SR*. 13. led. 2009 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z: <www.militaryzone.cz>.

PÍCHA, Alexandr. *Rekonstrukce bojů o Český rozhlas 1945/2005 – účinkující a pořadatelé – 2. světová válka* [online]. c2012, poslední úprava 5. května 2005 [cit. 2012-12-02]. <http://www.rozhlas.cz/wwii/akce/_zprava/149103>.

Plzeň 1945- Úvod [online]. c2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.plzen1945.cz/>>.

Policista [online]. Praha: Themis, 1995– . [cit.2012-08-12]. URL: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/2003/casopisy/pol/0411/patracka_info.html.

POWELL, Kimberly. Getting Started with Reenacting [online]. c2012, [cit. 2012-20-11]. <<http://genealogy.about.com/od/wars/a/reenacting.htm>>.

POWELL, Kimberly. Getting Started with Reenacting [online]. c2012, [cit. 2012-20-11]. <http://genealogy.about.com/od/wars/a/reenacting_2.htm>.

První vojenskohistorické muzeum: Josefov: Otevírací doba, vstupné [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.josefov-jaromer.cz/vojenskohistoricke-muzeum.php>>.

Prusko-rakouská válka [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.valka.cz/clanek_230.html>.

Prusko-rakouská válka [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.valka.cz/clanek_234.html>.

Prusko-rakouská válka [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.valka.cz/clanek_239.html>.

Prusko-rakouská válka [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.valka.cz/clanek_240.html>.

Prusko-rakouská válka [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.valka.cz/clanek_241.html>.

Prusko-rakouská válka Památník bitvy 1866 na Chlum [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.chlum1866.cz/prusko-rakouska-valka-0>>.

Prusko-rakouská válka r. 1866 – základní informace [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://pomnikjezdeckesrazky.1866.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=50&Itemid=57>.

PŘEVŘÁTIL, Jiří. *KVH E.l.s.a. – Karlovy Vary 3. Kompanie/Pz. Gren. Rgt. 1* [online]. c2008, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.kvhelsa.cz/nemecka-sekce/3-kompanie-pz-grendregiment-1/>>.

Prispěvatelé Wikipedie, *1. československý armádní sbor* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 12. 10. 2012, 12:35 UTC, [citováno 22. 11. 2012] <http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=1._%C4%8Deskoslovensk%C3%BD_arm%C3%A1dn%C3%AD_sbor&oldid=9139972>

Prispěvatelé Wikipedie, *1. tanková divize SS „Leibstandarte SS Adolf Hitler“* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 28. 10. 2012, 16:35 UTC, [citováno 18. 11. 2012] <http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=1._tankov%C3%A1_divize_SS_%E2%80%9ELeibstandarte_SS_Adolf_Hitler%E2%80%9C&oldid=9222261>

Prispěvatelé Wikipedie, *10. tanková divize SS „Fruntsberg“* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 16. 07. 2012, 14:41 UTC, [citováno 22. 11. 2012]

<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=10._tankov%C3%A1_divize_SS_%E2%80%9EFruntsberg%E2%80%9C&oldid=8788262>

Prispěvatelé Wikipedie, *Bitva u Chlumce (1813)* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 12. 11. 2012, 21:27 UTC, [citováno 30. 11. 2012]

<[http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Bitva_u_Chlumce_\(1813\)&oldid=9289253](http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Bitva_u_Chlumce_(1813)&oldid=9289253)>

Prispěvatelé Wikipedie, *Československé pozemní jednotky na Západě 1939-1945* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 27. 06. 2012, 09:18 UTC, [citováno 30. 11. 2012]

<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=%C4%8Ceskoslovensk%C3%A9_pozemn%C3%AD_jednotky_na_Z%C3%A1pad%C4%9B_1939-1945&oldid=8714466>

Prispěvatelé Wikipedie, *Granátník* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 6. 04. 2012, 07:54 UTC, [citováno 16. 11. 2012]

<<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Gran%C3%A1tn%C3%ADk&oldid=8356014>>

Prispěvatelé Wikipedie, *Heinz Harmel* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 24. 10. 2012, 20:42 UTC, [citováno 18. 11. 2012]

<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Heinz_Harmel&oldid=9200847>

Prispěvatelé Wikipedie, *Max Simon* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 3. 10. 2012, 19:35 UTC, [citováno 18. 11. 2012]

<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Max_Simon&oldid=9093402>

Prispěvatelé Wikipedie, *Michael Lippert* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2011, Datum poslední revize 28. 12. 2011, 23:20 UTC, [citováno 18. 11. 2012]

<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Michael_Lippert&oldid=7826624>

Prispěvatelé Wikipedie, *Napoleonské války* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 12. 10. 2012, 10:46 UTC, [citováno 21. 11. 2012]

<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Napoleonsk%C3%A9_v%C3%A1lky&oldid=9139328>

Prispěvatelé Wikipedie, *Německá okupace Čech a Moravy* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 24. 10. 2012, 18:25 UTC, [citováno 7. 11. 2012]

<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=N%C4%9Bmeck%C3%A1_okupace_%C4%8Cech_a_Moravy&oldid=9200391>

Prispěvatelé Wikipedie, *Schutzstaffel* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 9. 10. 2012, 11:54 UTC, [citováno 18. 11. 2012] <<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Schutzstaffel&oldid=9117457>>

Prispěvatelé Wikipedie, *Theodor Eicke* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 4. 09. 2012, 19:31 UTC, [citováno 18. 11. 2012] <http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Theodor_Eicke&oldid=8987354>

Prispěvatelé Wikipedie, *Wehrmacht* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2012, Datum poslední revize 10. 08. 2012, 09:56 UTC, [citováno 18. 11. 2012] <<http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Wehrmacht&oldid=8887240>>

RAF – Short History of the Royal Air Force [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.raf.mod.uk/history/shorthistoryoftheroyalairforce.cfm>>.

RANGERS PLZEŇ [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.2nd-rangers.eu/>>.

Rota Nazdar [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.rotanazdar.cz/>>.

Red Army (Soviet history) – Britannica Online Encyclopedia [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/494046/Red-Army>>.

reenactor.NET, THE Online, Worldwide Home of Living History Forums – WWII Main [online]. c2010, [cit. 2012-20-11]. Dostupné z: <<http://www.reenactor.net/forums/index.php/page,17.html>>

Reenactors in the Parks: A Study of External Revolutionary War Reenacting Activity at National Parks [online]. [cit. 2012-09-10]. <<http://www.nps.gov/revwar/reenactors/section1.pdf>>.

Reenactors in the Parks: A Study of External Revolutionary War Reenacting Activity at National Parks [online]. [cit. 2012-09-10]. <<http://www.nps.gov/revwar/reenactors/section2.pdf>>.

Reenactors in the Parks: A Study of External Revolutionary War Reenacting Activity at National Parks [online]. [cit. 2012-09-10]. <<http://www.nps.gov/revwar/reenactors/section5.pdf>>.

Rekonstrukce bitvy – Americká občanská válka [online]. c2008 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.zelezne.cz/index.php?typ=WX8&showid=473>>.

Rozhovor na ČRo 2 - Praha [cit. 2012-09-010]. <<http://www.youtube.com/watch?v=UXmfmKeajTI&feature=youtu.be>>.

SAMEK, Jakub. Bitva u Slavkova v současném re-enactmentu. In: *Projekt Austerlitz* [online]. Sep 15, 2011, [cit. 2012-07-1]. Dostupné z: http://www.austerlitz.org/bitva-u-slavkova-v-soucasnem-re-enactmentu_a1809

Sdružení přátel vojenské historie Veselí nad Moravou - voltigeurs: Jiné: Veselí nad Moravou [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.veseli-nad-moravou.cz/sdruzeni-pratel-vojenske-historie-veseli-nad-moravou-voltigeurs/os-23913/p1=77793>>.

Skirmish The living history Magazine [online]. c2012 [cit. 1998-06-13]. <<http://www.skirmishmagazine.com/>>.

Sky riders [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.sky-riders.cz/>>.

Slavkovská iniciativa smíření [online]. c2009 [cit. 2012-12-02]. <<http://slavkovskainiciativasmireni.webnode.cz/>>.

Slovácké muzeum – Letecké muzeum [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.slovackemuzeum.cz/doc/6/>>.

Smoke & Fire Newspaper [online]. c2011 [cit. 2012-11-30]. <<http://www.smoke-fire.com/smoke-fire-newspaper.asp>>.

Sokolovo – ww2 reenacting, short clip from eastern front [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.dailymotion.com/video/xck5j9_sokolovo-ww2-reenacting-short-clip_shortfilms>.

Soldateska Červený kostelec [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.soldateska.estranky.cz/>>.

Soldateska Červený Kostelec – Francouzský husarský pluk [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. < <http://www.soldateska.estranky.cz/clanky/francouzsky-husarsky-pluk.html>>.

Soldateska Červený Kostelec – Pruský gardový pluk [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.soldateska.estranky.cz/clanky/prusky-gardovy-pluk.html>>.

Spolek vojenské historie Ústí nad Labem Další web používající WordPress [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://svhusti.cz/>>.

SPVH – 6. prapor polních myslivců [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://nachod.1866.cz/hist.htm>>.

Stručná historie ::K.k. Jäger-Bataillon [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <<http://polnimyslivci.webnode.cz/o-nas/>>.

STÝBLO. *Živá historie nebo divadlo pro lidi*. 3. čer. 2008 [cit. 2012-09-10]. Dostupné z:<www.militaryzone.cz>.

SVH Liberec – Sekce Wehrmacht – Grenadier-Regiment 105 [online]. c2011, [cit. 2012-11-21]. <<http://www.gr105.ic.cz/index.php?id=historie>>.

ŠVAMBERK, Aleš. *Novinky.cz – SPECIÁL: 2. Světová válka* [online]. c2005, [cit. 2012-11-21]. <<http://special.novinky.cz/valka/csr.html>>.

Ta naše povaha česká: Betonové dědictví. [online]. 26. 9. 2009 [cit. 2012-08-05]. <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1100627928-ta-nase-povaha-ceska/407235100011021-betonove-dedictvi/?searchstring=ta+na%9Ae+povaha+%E8esk%E1&backaddr=search>>.

Ta naše povaha česká: K počtě zbraň. [online]. 26. 9. 2009 [cit. 2012-08-05]. <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/1100627928-ta-nase-povaha-ceska/310294340010004-k-pocte-zbran/>>.

TEAM AUSTERLITZ. *Austerlitz Pozvánka na Austerlitz 2012.* [online]. c2009, [cit. 2012-11-21]. <http://www.austerlitz.org/pozvanka-na-austerlitz-2012_a1892>

TEAM AUSTERLITZ. *Austerlitz Slavkovské bojiště – Austerlitz.* [online]. c2009, [cit. 2012-11-21]. <http://www.austerlitz.org/slavkovske-bojiste-austerlitz_a1483>

The 101st Airborne Division During WW II - Overview [online]. [cit. 2012-11-21]. <http://www.ww2-airborne.us/18corps/101abn/101_overview.html>.

The 194th Glider Infantry Regiment (GIR) [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.ww2-airborne.us/units/194/194.html>>.

The American Civil War Home Page [online]. c2008, poslední úprava 9. 2. 2008 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.civilwarhome.com/>>.

The EventPlan Website [online]. [cit. 2012-09-10]. <<http://www.eventplan.co.uk/>>.

The EventPlan Website [online]. Updated 13 April 2012 [cit. 2012-09-10]. <<http://www.eventplan.mysite1952.co.uk/page29.html>>.

Tradiční historická jednotka c.k. 73. pěšího pluku [online]. poslední úprava 28. Ledna 2008 [cit. 2012-11-20]. <<http://jicin.1866.cz/>>.

Trampové a pad'ouři, Rosa na kolejích [online]. 26. 9. 2009 [cit. 2012-08-05]. <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/67970-trampove-a-padouri-rosa-na-kolejich/>>.

USAREUR(cz) – The official page of United States Army Europe (cz) [online]. c2011 [cit. 2012-12-10]. <<http://www.usareur.cz/mil/www/page.aspx?page=co>>.

Úvod [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kvh-teplice.czweb.org/>>.

Úvodní strana [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.17th-airborne.eu/>>.

VANČATA, Pavel. *Czechoslovak krmén in the RAF 1940- 45* [online]. c2011,

[cit. 2012-11-21]. <<http://cz-raf.hyperlink.cz/>>.

VB Bříství [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://vbbristvi.webnode.cz/>>.

VERCAMER, Arvo L. *Axis History Factbook: 12. SS-Panzer-Division Hitlerjugend* [online]. c2010, poslední úprava 6. 2. 2010 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.axishistory.com/index.php?id=1963>>.

VHK Za Rodinu! [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://pechotnik.com/>>.

VHÚ Praha – Armádní muzeum – Základní informace [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.vhu.cz/cs/stranka/armadni-muzeum/>>.

VHÚ Praha – Letecké muzeum Kbely – Základní informace [online]. c2006 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.vhu.cz/cs/stranka/letecke-muzeum/>>.

VHÚ Praha – Vojenské technické muzeum Lešany – Základní informace [online]. c2006 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.vhu.cz/cs/stranka/vojenske-technicke-muzeum/>>.

Video: Česi v Americké občanské válce [online]. [cit. 2011-08-05]. <<http://vikend.nova.cz/clanek/novinky/video-cesi-v-americke-obcanske-valce-17-5.html>>.

VMV Olomouc [online]. c2012, poslední úprava 12. září 2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.vmv-olomouc.com/>>.

VMV Olomouc [online]. c2012, poslední úprava 12. září 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.vmv-olomouc.com/90th.htm>>.

Vojenské a historické muzeum Ledenice – úvodní stránka [online]. c2011 [cit. 2012-11-21]. <<http://vojenskemuzeum-ledenice.cz/>>.

Vojenské muzeum Králíky – Military museum Králíky [online]. c2009 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.armyfort.com/>>.

Vojenské muzeum Lichkov [online]. c2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.lichkov.cz/index.php?nid=2097&lid=CS&oid=874599>>.

Vojensko historický klub - divize Bílé Karpaty [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://vhkdbk.wz.cz/onas.php>>.

Vstupte [online]. [cit. 2012-11-20]. <<http://www.t-s61.wz.cz/>>.

WINDOVÁ, Eliška. Klub vojenské historie Břeclav - "Hrajeme si na vojáky" [online]. 2009 [cit. 2012-12-03]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce David Kořínek. Dostupné z: <http://is.muni.cz/th/215762/fss_m/>.

WOHLMUTH, Petr. Pevnost Josefov a soudobé snahy o její záchranu a rekonstrukci [online]. 2012 [cit. 2012-12-03]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Fakulta

humanitních studií. Vedoucí práce doc. PhDr. Jan Horský, Ph.D. Dostupné z: <http://vaubanvsfoucault.files.wordpress.com/2011/09/bp_petr_wohlmuth.pdf>
www.5Prapor.wz.cz [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.patyprapor.wz.cz/historie/2.htm>>.
www.kampfgruppephleps.estranky.cz [online]. c2012, poslední úprava 10. 10. 2012 [cit. 2012-11-21]. <<http://www.kampfgruppephleps.estranky.cz/clanky/historie-division-hermann-goring.html>>.
www.kampfgruppephleps.estranky.cz/clanky/o-nas.html [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.kampfgruppephleps.estranky.cz/clanky/o-nas.html>>.
www.lausitz.estranky.cz/clanky/o-projektu-kg-lausitz/vznik-projektu-kampfgruppe-lausitz.html [online]. 23. 2. 2009 [cit. 2012-08-05]. <<http://www.lausitz.estranky.cz/clanky/o-projektu-kg-lausitz/vznik-projektu-kampfgruppe-lausitz.html>>.
WWW.WAFFEN-SS.NO „3.SS-Panzer-Division Totenkopf“ [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.waffen-ss.no/SS-Division-Totenkopf.htm>>.
WWW.WAFFEN-SS.NO „16.SS-Panzer-Grenadier-Division Reichsführer-SS“ [online]. [cit. 2012-11-21]. <<http://www.waffen-ss.no/SS-Grenadier-Division-Reichfuhrer-SS.htm>>.
www.wespekvh.estranky.cz/ [online]. c2012 [cit. 2012-11-20]. <<http://www.wespekvh.estranky.cz/>>.
www.wespekvh.estranky.cz – 10. Panzer division Frundsberg [online]. c2012, [cit. 2012-11-21]. <http://www.wespekvh.estranky.cz/clanky/10_panzer-division-_frundsberg_.html>.
ZEMÁNEK, Marek. Odráz bitvy u Slavkova v cestovním ruchu [online]. 2011 [cit. 2012-11-20]. Bakalářská práce. Vysoká škola logistiky o. p. s. Vedoucí práce Mgr. Bc. Jan Rája. Dostupné z: <<http://theses.cz/id/slecd3/>>.

Rozhovory:

Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Rudolfem Bayerem vedl Filip Procházka, 26. března 2012.

Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ing. Petrem Drahorádem vedl Filip Procházka, 28. února 2012.

Viz soukromý archiv autora. Rozhovory s Radimem Dufkem vedl Filip Procházka, 30. března a 9. května 2012.

Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Vilémem Fenclem vedl Filip Procházka, 27. března 2012.

Viz soukromý archiv autora. Rozhovory s Michalem Gajdorusem vedl Filip Procházka, 8. března a 5. září 2012.

Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Mgr. Radkem Galašem vedl Filip Procházka, 9. března 2012.

Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Milanem „Carabachou“ Jíšou vedl Filip Procházka, 22. března 2012.

Rozhovor s Michalem „Mikim“ Kindlem vedl Filip Procházka, 13. dubna 2012.

Rozhovor s Mgr. Pavlem Kmochem vedl Filip Procházka, 24. března 2012.

Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Bohumilem „Chlupem“ Petrovským vedl Filip Procházka, 28. srpna 2012.

Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Miroslavem Seifertem vedl Filip Procházka, 5. listopadu 2012.

Viz soukromý archiv autora. Rozhovory se Stanislavem Smolíkem vedl Filip Procházka, 6. května a 13. srpna 2012.

Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ladislavem „Pražákem“ Šilhavým vedl Filip Procházka, 9. května 2012.

Viz soukromý archiv autora. Rozhovor s Ladislavem Šulákem vedl Filip Procházka, 30. března 2012.

8. Přílohy

a) Fotogalerie

Klub vojenské historie Československo 1945 – 1990

(Fotografie jsou majetkem Klubu vojenské historie Československo 1945 – 1990)

Přijímač 2009

Šatov 2009

Rudá armáda

(Fotografie jsou majetkem Michala Gajdorusa)

Přehlídka Praha, 8. 5. 1995

Rok 1996

Akce Jordán 1997, Ostravská operace

Natáčení filmu Krev zmizelého, 2005

Československé jednotky na Západě
(Fotografie jsou z archivu Filipa Procházka)

Autor této práce, podzim 2000

Nadryby, 2002, tábor KVH Západ

Americký reenacting

(Fotografie jsou z archivu Miroslava Seiferta)

Mise Velichovky

Mise Velichovky

**Výběr z reenactingových akcí
(Fotografie jsou z archivu Filipa Procházka)**

Nadryby 2003, spojenecký tábor

**Praha, 2004, akce Od útlaku ke svobodě
Nástup SS**

**Praha, 2004, akce Od útlaku ke svobodě
Jednotky Československé armády**

Praha, 2005, Oslavy konce války v Evropě

Plzeň, 2005, Slavnosti svobody

Nástup amerických reenactorů v Mlýnské strouze

Plzeň, 2005, Slavnosti svobody

Část kolony tvořené některými z reenactorů našich jednotek na Západě

**Praha 11 - Chodov, 2006, Rekonstrukce bojů z Pražského povstání
Povstalci**

**Praha 11 - Chodov, 2006, Rekonstrukce bojů z Pražského povstání
Útočící Němci**

Rekonstrukce bitvy u Slavkova, 2005
Jednotky shromážděné před bitvou

b. Přepisy rozhovorů

Rozhovor s Rudofem Bayerem

26. 3. 2012

Plzeň

Já jsme se k tomu dostal tak, že jsem byl tramp před 90. rokem, měl jsem k těmto věcem vztah, i staří členové MCC, to byli bývalí trampové, měli vztah k Americe, ke značce svobody. Sháněli jsme opasky, všechny tyhle věci, nádobí, lžíce. Takže takto se to vyvíjelo. Po změně politického systému byl pro mne šok, když jsem se zúčastnil Slavností svobody v 90. let, co přijelo těch autůků z celé republiky. Klub žije tím, že organizuje Conway of Remembrance po západních Čechách.

Rozhovor s Petrem Drahorádem

28. 2. 2012

Praha

Něco, co je podle mne úplný pravěk, ne tak úplně dá se říct zpracovávání historie ČSLA nebo oživení historie ČSLA. Vzpomněl jsem si na činnost Svazarmu. Kdy ty tamní, protože jsem sám Svazarm nezažil, tuším, že tam fungovaly parakluby a podobně, tak obecně ta jejich branná činnost byla činěná, takže si vybavuju fotky, kdy členové Svazarmu stáli čestnou stráž u pomníku, pomník zřejmě druhoválečnéj. Těsně u pomníku stáli paragáni od ČSLA, vedle stáli, když jsem to viděl poprvé, tak jsem si říkal, proboha, co to je. Vedle toho byli dva lidi v jehličkách, žádný opasek, oba měli červený barety, z toho jim trčely máničky chuligánský.

Takže to bylo že vlastně tehdy to bylo jako kdy se ČSLA dostalo mezi lid první, to bylo první, na co jsem si vzpomněl. Pak v roce 1990 definitivně končí ČSLA živá a od té doby je to jen historie. Takže první ta vlna začala s výprodejem techniky v 90. letech, kdy se jí armáda zbavovala a spousta lidí si to koupilo bez ohledu na to, jestli je to zajímavá, nebo ne. Takže první polovina 90. let, ten si koupil gaze, za pár korun, ten dělo, ten V3S, protože stály pár korun, ten si koupil tank, ten dělo. Řekl bych, že hodně to bylo jen kvůli tomu, že ten s tím jezdil na vojně, to mne bavilo, tak si to pořídím, bez zájmu o nějakou konkrétní historii, s tím, že někteří lidé, ale to byla menšina, do historicky věrného stavu a pořídít si k tomu nějakou uniformu, která aspoň přibližně tomu odpovídá. S tím, že víme, co jsou autari za kategorii lidí, že tam je to obecně spíš o té technice, než o té historii. Tak tohle byla asi taková ta první vlna, kdy už bylo řekněme bylo do kategorie oživené historie,

projevovalo se to na nějakých akcích, na Bahnech, kdy to byl takový neorganizovaný sraz autářů, kteří tam jezdili s terénní technikou, pochopitelně někteří chlapi v ČSLA sloužili, tak dávali všelijakým srazům názvy spojeneckých cvičení Varšavské smlouvy a podobně. Oživená historie jako vojenská historie, jak ji známe, nebo jak si ji asi představujeme, my, respektive lidi našeho ražení, tak těžko říct, jestli někdo měl už ty myšlenky před námi, já se přiznám, že první myšlenka na založení takového spolku, který by napodoboval ČSLA, to u mě proběhlo asi v letech 1995 – 1996, V podstatě bylo to ve chvíli, kdy jsem se od nějakého roku 1992 – 1993 zajímal to o prvorepublikovou armádu a pak jsem zjistil najednou, že to dělá spousta lidí a i když já jsem byl sám ještě mladej kluk, tak ta kvalita je taková všelijaká, tak jsem si říkal, proč se nezabývat ničím, co tady u nás moc a svým způsobem ta historie je nezpracovaná, je strašně mladá. Nehledě na to, že to byla taková historie, kterou zažili na vlastní kůži sourozenci, otcové naší generace. To bylo v těch letech 95 – 96, kdy jsme zběhnul od té první republiky a nemohl jsem najít nikoho, koho by to zajímalo. Situace se změnila až v roce 2000, kdy díky většímu rozšíření internetu se nám podařilo zkontaktovat se s tehdy zakládajícími členy klubu našeho klubu, a tam by se dalo říci, že se začala psát ta historie oživené ČSLA, že opravdu jsme tak nějak chtěli začít to dávat dohromady nejen podle toho nějaké přibližné uniformy, ale byla tam snaha být historicky věrný. Neznali jsme ani žádný jiný klub, který by se tomu věnoval, až v roce 2001, jsme se zkontaktovali díky internetu s tehdy již fungujícím KVH Arco Jihlava, kde se tomuto tématu věnovali dva lidi, ale v podstatě do té doby, než jsme spustili první akce, tak zřejmě žádná neproběhla. Takže první akce byly asi tak v roce 2001, na jaře, v létě, na podzim a tehdy jsme ještě spolupracovali a chtěli se k nám ty lidi nějakým způsobem připojit, již zmíněné autáři, přičemž kluby vojenské techniky byly už dost rozšířené a technika ČSLA tak se tam používala poměrně dost, ale nesouviselo to se samotným ztvárnění historie, oživené historie. Ty první, asi tak tři roky, tak pořád kromě nás tady nebyl žádný klub, hlásili se lidi, dost často to skončilo na tom prvotním zájmu, bylo to takové, hlavně u těch mladších kluků, najednou na něco zahořím, zjistím, že to stojí nějaké peníze, že to stojí nějaký čas a protože pochopitelně těch lidí, které by tohle zajímalo, jak jich je dneska málo, tak tehdy to bylo mizivé množství, takže to znamenalo jezdit na akce přes celou republiku, takže většina těch zájemců, jak se objevila, tak zase rychle odpadla. Tehdy ty akce v těch prvních asi dvou letech bohužel se nám nedařilo získávat archivní předpisy nebo věci charakteru předpisů, abychom zjistili co a jak, navíc to byla doma, kdy ještě se lidi a pamětníci, včetně stále sloužících vojáků z povolání, kteří vstoupili už do ČSLA, tak se k tomuhle období nechtěli znát. Bylo to fuj a politicky nevhodné, takže

v období 2001 – 2003 bylo takový ne úplně jednoduchý. 2004, tam si myslím, že bylo to taky o získávání kontaktů, byly to kontakty na sběratele. Hlavně na sběratele, protože byl to sice sběratel, který sice sbíral odznaky, ale podařilo se mu sehnat tento předpis, takže takhle se různě pospojovat a získat podklady. Takže výstroj už v začátcích klubu jsme měli celkem zmáknutou, tak obecně ta taktika se začala vypracovávat v letech 2003 -2004. 2004 tam jsme, říjen 2002 proběhla registrace klubu, 2003 měla být první větší akce, ta bohužel ztroskotala na technických problémech, v roce 2004 jsme udělali velkou ukázkou, poměrně velkou akci v Ořechově u Brna v tamějším Army parku, kdy jsme přemýšleli, jak udělat akci na toto konkrétní téma, aby se přišli podívat lidi a aby to bylo i rozumně zpropagované, a aby v tom termínu nebyly pokud možno jiné další akce, to padlo na říjen, a nazvali jsme to nazvali stylově Den ČSLA, protože bylo kolem 6. října a navíc vzhledem k 2. říjnu byla registrace klubu, tak se to hodilo oslatvit. Tam se už asi poprvé, vlastně někdy 2003 se začal formovat další klub vojenské historie se zaměřením ČSLA a to brněnská KVH 4. strážní četa. Původně šlo o lidi, kteří se nakontaktovali na nás, nicméně vzhledem k tomu, že tehdy většina nás byla z Prahy, tak jsme si říkali, ať si kluci v Brně poskládají vlastní tým. Původně jsme mysleli, že budou součást našeho klubu, že budou fungovat nějak autonomně, šli cestou založení vlastního klubu. To bylo tak v roce 2003 se dali dohromady, možná první kontakty byly v roce 2002 a kromě nějakých akcí s námi, tak si myslím, že se snažili fungovat i samostatně, vlastním cvičebním a tak dále. Společné veřejné vystoupení přišlo v roce 2004. Ještě se vrátím zpátky, protože před Dnem ČSLA 2004, tak jsme s nimi udělali nějaké další akce, jednak jsme v Ořechově, tehdy jsme hodně fungovali tam, protože provozovatel nám vyšel vstříc. Takže tam nějaká spolupráce, jak s KVH Čtvrtá strážní četa, tak s ořechovským Army parkem, se rozjela z jara 2004. Kdy jsme jim tam pomáhali s pořadatelskou službou, pak jsme dělali dvě ukázkou, když Army park pak měl oficiální slavnostní otevření a na podzim tam proběhl první ročník akce Den ČSLA. Proběhl jako první s ukázkami a tam se tehdy sešlo do té doby největší počet nadšenců zaměřených na období 70. a 80. let, tuším, že nás tam bylo kolem nějakých patnácti. Snažili jsme se to dostatečně dopředu zpropagovat, vyšlo to tehdy i v časopise, který vycházel Commando plus a snad v dalších časopisech plus internet, taky pomocí letáků po army shopech, snažili jsme se to uvést ve známost, takže dorazila ještě jedna skupinka, která byla snad odněkud od Náchoda, ale to byla skupinka podle mne narychlo vytvořená, někdo si vymyslel, že chce mít družstvo. Takže jak ta ustrojenost i chování, tak mi to přišlo, že někdo navlíknul kamarády do něčeho. To byli kluci, kteří. Ale ty jsme tam viděli poprvé a naposled. Takže to byl jeden takový mezník, že se to zlomilo a už je to

historie, která nějakým způsobem láká návštěvníky, diváky. Ona by je možná už lákala před tím, ale do té doby si to nikdo netroufnul až takto dělat. Historická ukázka ČSLA, protože to byla socialistická armáda, to bylo špatně. Vlastně už v tu dobu se začala ta historie posouvat dál do historie, to znamená, že jsme nějakým způsobem se snažit pracovat na ztvárnění historie 50. let u ČSLA nebo i ostatních ozbrojených složek. Takže tím jsme skončili rok 2004. Rok 2005 byl takový velký mezník. To bylo po Černých baronech, Tankovém praporu a několika televizních filmech, které vesměs pojednávaly o šikaně, tak další z filmů z prostředí ČSLA to bylo Rajonové blues, kde, nevím, možná film neměl tak velkou propagaci, by nějak pozvedl zájem o toto období a tuto složku, jako to ostatně bývá často, když se vysílá nějaký film. Teď trochu odbočím, vzpomněl jsem si na Copak je to za vojáka, což je povedená komedie, tak pokaždé, když to odvysílají, se strhne zájem o paragánské barety. Bohužel na tom většina zájemců končí. Tak tam se poprvé prakticky i částečně komerčně využilo to, co jsme do té doby dělali jen tak pro sebe, byť to zase nebyl film, který by byl z prostředí bojových útvarů, ale posádkové hudby, ani ne posádkové, respektive nižších stupňů velení, to bych lhal a vymýšlel si nesmysly. Tam to bylo na takových drobnostech, nicméně pak ten rok, že jsme zakládající členové klubu měli poměrně na pilno na vysokých školách, včetně mně, to byl rok stagnace, kdy, takže jestli byly dvě akce za celý rok, tak to bylo všechno. V roce 2006 to probíhalo v podobném duchu, že se ještě nechytil druhý dech. Na druhou stranu první dech v tom roce 2005, 2006 chytil klub vojenské historie Československé lidové armády, opět vzniknuvší tak nějak na našich základech. Kdy si to založil náš bývalý člen a praktickou činnost, protože 2005, vyvíjeli činnost jako air softová jednotka ČSLA nevalné kvality, v 2006 už začali vyvíjet činnost jako klub vojenské historie a taky se to tam postupně zlepšovalo. Pro nás byl dalším mezníkem říjen 2006, kdy už asi dva roky před tím, jsme se rozhodli udělat akci s názvem Přijímač, to bylo tematicky zaměřené cvičební pro úplné nováčky, které to téma zaujalo a chtěli si to vyzkoušet. Do jednoho víkendu jsme dali základy pořadovky, bojové přípravy střelecké, první pomoci, takové ty úplné základy. To se nám podařilo zorganizovat a přineslo to svoje ovoce, že klub začal fungovat poměrně hodně dobře, skoro bych řekl skok o několik tříd vejš. Přišli noví lidi. Někteří zase pomalu odpadávali. Nicméně je tam mladá krev, protože odešli kluci, kteří si zatím založili rodiny, zůstali u toho mladí kluci, kteří na to zase mají víc času, i když zase nemají tolik peněz. Tak se to rozjelo, mělo víc smysl dělat cvičení, respektive dělat jich víc, protože cvičení jsme dělali pořád a vlastně tahleta událost, přijímač, pokud je mi známo, tak doposud nemá obdoby a je jedním z našich klenotů, i když se ho nedaří pořádat každý rok. Na druhou stranu byly i

období, kdy jsme ho pořádali dvakrát. 2006 – 2007 se nám podařilo navázat hlubší spolupráci s Vojenským historickým ústavem Armády České republiky, přičemž naše pokusy při zahájení sezóny a Tankových dnech spočívaly v tom, že to tam organizoval Gardekorps a my jsme tam personálně vypomohli, ale neprobíhaly žádné ukázky. 2007 jsme se už zapojili do těchto veřejných prezentací v Lešanech. Zároveň se prohloubila spolupráce s VHÚ, 2007 byl jediný rok, kdy byly tři akce, zahájení sezóny, Tankový den a takzvaný Spojovací den – den spojovacího vojska, přičemž den Spojovacího vojska byl jako ukončení sezóny a všech tří jsme se zúčastnili. Kromě toho tam, bych řekl, že to byla doba, kdy to získávalo na popularitě a začali si nás zvat organizátoři jiných akcí. Ještě jsem si vzpomněl na rok 2006, na naši ukázkou na Bahnech, respektive na naše vystoupení v ukázce, údajně zaměřené jako Spojenecké cvičení Vltava 66. To byla asi na počet lidí a techniky, která měla ztvárňovat ČSLA, když nebudu koukat na kvalitu, asi největší ukázka, respektive akce, která je doposud nepřekonána. Zpátky do roku 2007. To už jsme byli zvaní po těch „komediantských štacích“. 2008 to pro nás byl asi zatím nejvytíženější rok. I díky výročí událostí srpna 68, kdy zase na toto téma bylo poměrně dost akcí, s tím, že největší akce skutečně s mezinárodní účastí na téma cvičení vojsk Varšavské smlouvy proběhlo při Tankovém dni v Lešanech. Ten rok jsme měli asi dvacet akcí. Pokud se nepletu, tak KVH ČSLA na tom bylo asi podobně, rozdíl byl jen v délce trvání akcí, kdy my jsme měli akce víkendovky, třeba některé akce byly i vícedenní, u nich to bylo od rána do večera. V roce 2008 jsme rozjeli spolupráci s technickým muzeem Brno, kdy jsme začali pomáhat někdy v dubnu nebo září se uskutečnila akce v Šatově, kdy jsme vypomáhali s pořadatelskou činností. Tohleto prvotní vzájemné oťukávání přineslo plody toho, že pak ta spolupráce se rozjela mnohem víc. Tradičně spolupřádáme od roku 2009 začátkem prázdnin zhruba týdenní akci v areálu československého opevnění v Šatově, kde mimo jiné děláme posádku reaktivovaného srubu těžkého opevnění. Přičemž ten Šatov patří k takovému rodinnému stříbru a v rámci klubu k nejoblíbenějším akcím. Možná je to i díky tomu, že tam, samozřejmě se nedá srovnat náš život se životem vojenským na sto procent, ale tam ten funguje zhruba týden v nějakém, co nám možnosti dovolují, ve vojenském režimu dvacet čtyři hodin denně, 6 nebo 7 dní.

Občas se nějaké kluby objeví, ale to je něco jako jsem zmiňoval ty kluky v těch prvních letech našeho fungování. Nejdříve prvotní nadšení a pak pád. A zhruba něco podobného je to i s dalšími kluby, kdy si někdo myslí, že si založí nějaký spolek a když nic jiného, tak to zajde na nedostatku aktivity, protože ta aktivita je potřeba a když nic jiného, tak kvůli

získávání informací a pořádání akcí. Když si někdo myslí, že si založí klub a hned ho všichni budou všude zvat, což řekněme, tak to funguje to jaksi bídne u druhoválečných akcí, kde je těch lidí potřeba spousta, takže když je někde někdo nový, pořadatelé si řeknou, no dobře, zkusíme ho, potřebujeme lidi, oni nám přijedou zadarmo, takže to jo, ale v tomhle to nefunguje. Pokud jde o KVH 4. strážní četa, tak v roce 2006 přešel od nich jeden člen k nám a poslední velká spolupráce byla v roce 2008 od té doby to pomalu skomíralo a jestli se nepletu, tak vím, že jeden člen odešel, taky někdy v roce 2006, 2007, jeden z hlavních tahounů, tak klub ztratil ten motor a v tuhle chvíli bych řekl, že je ve stavu klinické smrti. Pokud jde o KVH ČSLA, tak tam to funguje tak, tím způsobem, že to dělají jinak, než mi, my se snažíme objevovat nová témata, oni se snaží spíše co nejvíce a co nejlépe prezentovat tu svou činnost. Pochopitelně se ta aktivita nedá vrhnout na obojí, takže ale u nás třeba, dovolím si tvrdit, že máme výsledky, které jsou z mého pohledu pochopitelně to nejzajímavější, ale neumíme je prezentovat, oni je perfektně prezentují, z mého pohledu to má logiku, co dělají, ale umí to perfektně prezentovat.

První téma, co pro nás bylo zajímavé, byla ČSLA, konkrétně motostřelci v 80. letech. K těm starším obdobím jsme se začali dostávat přičemž v roce 2003, 2004, přičemž už od roku 2001, kdy byly ty první akce, jsem se tam snažil vpašovat historii bezpečnostních složek. Byť ze začátku jsem se nesetkal s tak kladnou odezvou, ale protože je to můj velký koníček, tak jsem byl jsem odborným garantem a motorem tohoto směru, že jsem dokázal spoustě členům ukázat zajímavou stránku nejen armády, ale i bezpečnostních složek, a to i včetně jejich vojenských součástí, tak se to začalo vyrovnávat. V první chvíli to byla ČSLA 80. léta, pak se k tomu přidala pohraniční stráž 80. léta, pak to začalo sklouzávat do té historie, takže armáda 50. léta, pohraniční stráž, pak jsme se dostali přes tu pohraniční stráž do konce 40. let, do druhé poloviny 40. let, k tomu, obecně to nazývali Pohraniční útvary Sboru národní bezpečnosti. Pak jak to začalo zapouštět kořeny, začalo se to šířit, protože člověk čím víc se do té historie pokládá, tak vidí, že tady to má souvislost s tímhle, tady to s tuhle, a když víme a známe tohle a máme tyhle věci, tak to se dá využít i na tohleto. Takže se to začalo takto rozprostírá, říkám, že umíme cokoliv, jen je otázkou, kolik na to máme času na přípravu. Protože se snažíme jít cestou nejvyšší aktuálně dosažitelné kvality. To znamená, že pokud se nevyrobí repliky uniforem, tak snaha přešít a používat byť třeba materiály neodpovídající, ale co nejvíce je to možný uniformy. Pokud se co nejvíce je to možné uniformy pokud tak se vychází z toho, co platilo těsně před tím nebo těsně potom a zároveň z toho, řekněme dá se použít od jiných ozbrojených sborů,

takže tímto směrem nejenom, co se týká výstroje, ale i té činnosti. Přičemž spousta jedinců a klubů, jako obecně, se zaměřuje s bídou na to, aby poskládali uniformu. V tuhle chvíli (2012) jsme se dostali do situace, kdy ten zájem o historii ČSLA je zájem celkově o celé československé ozbrojené složky, armádu, bezpečnost a další a s tím, že bychom chtěli prezentovat tu historii pokud možno kontinuálně a do budoucna, zatím je to jenom pokus, opravdu s rozsahem 1918 – 1992.

Sběr informací je čistě na nás. Protože tím, že se vlastně ta naše generace tak ještě vyrostla bez internetu, tak řekněme i kolem těch dvaceti let prostě internet byl dobrý tak na komunikaci s někým, ale ne na získávání informací, tak jsme se naučili pracovat s těmi papírovými informacemi a ne, že sednu k počítači, zadám heslo do vyhledávače a něco mi vypadne a to si přečtu a jsem strašně chytřej. Takže u nás tohleto z donucení, protože to jinak to nešlo. Byli jsme napojení na ty sběratele, sám jsem sběratel, a to byla výměna předpisů, respektive kopií předpisů, protože ten sehnal od někoho, kdo sloužil něco, tamten něco, to se zkopírovalo, vyměnilo. Nezbytná součást téhleté práce návštěvy archivů ozbrojených složek popřípadě muzeí respektive muzejních archivů. Pokud jde o předpisy v knižní podobě, tak obíhání antikvariátů, což opravdu kolem roku 2005 byla hodně častá činnost, minimálně moje a ještě několika lidí z klubu, opravu jsme se snažili co a jak, tehdy se ještě něco objevovalo, dnes už je to dost špatné, aby se tyhle předpisy objevovaly v kamenných antikvariátech, na druhou stranu se jich dost objevuje na internetu v různých aukcích. Obecně pokud si chtějí jen na něco hrát přičemž já to nevidím jako něco špatného, jít si na něco hrát, pokud to dělám kvalitně. Protože ne každého zajímá ta historie z toho badatelského hlediska, je potřeba najít dobrou symbiózu, kdy část lidí bádá a část to pomáhá ztvárňovat. Což dneska, dovolím si tvrdit, u nás v klubu celkem slušně funguje. Takže obecně bych řekl, protože to zajímá kluky, kterým je dneska kolem dvaceti, tak ti si myslí, že si všechno možné vygooglí, popřípadě na netu nakoupí předpisy a příručky. Bohužel to pořád nejde bez fyzického navštěvování archivů, pokud se člověk chce dobrat k něčemu. Dá se říct, že jsou lidi, kteří už těží z zase té naší práce, nejenom našeho klubu, ale řekněme, že nějakým způsobem z práce KVH ČSLA, byť si myslím, že zase takovou tu badatelskou činnost nevyvíjí. Ale i tak odtamtud i od nás ty lidi už těží, přičemž vlastně někdy v roce 2003 nebo 2004 jsme rozjeli vlastní diskusní fórum, no a tam do dneška krom toho nadšení a snaha každému pomoci se do dneška snažím nějak těm lidem vyjít vstříc, ale už to nejde dělat tím způsobem, tady chci vědět všechno o tomhle tom a snažit se nějak tomu člověku vyjít vstříc. V tomhle třeba děsně záslužnou činnost dělají lidi kolem serveru

vojenstvi.cz, takže i tam se dají protože věnují obecně historii ČSLA jako celkově, tak tam se dají najít poměrně slušné informace. Já říkám, že jsem schopen pomoci a poradit, když mi dá konkrétní úzce specifikovanou otázku, ale otázky typu co byla pohraniční stráž, jaká je historie pohraniční stráže, to už je předem odsouzené k odpovědi neurčité nebo prostě na to se nedá zodpovědět. Co si budeme povídat, díky tomu, ty informace nás stojí, když nebudu koukat na peníze, co to stojí někam dojet, něco zkopírovat, nějaký předpis koupit, a tak dále, to stojí strašnou spoustu času a práce, takže aby člověk další práci dával k tomu, aby někomu něco zpracovával, když sedne ke klávesnici a napsal, chce vědět tohle a z kouzelné krabičky čertík vysype to.

První rozhovor s Radimem Dufkem

9. 5. 2012

Brno

Jak jste vnímal začátek vojenské historie...

Jsou dva takové fenomény, které spolu samozřejmě souvisí a do dneška prolínají se. To je historický šerm a vojenská historie jako taková. V historickém šermu to jsou v podstatě konec 50. let a 60. léta, v Brně potažmo 60. léta a konec 70. let. léta. V té vojenské historii se to v podstatě to větší hnutí traduje až od těch 70. let 20. století. Já tedy, pokud můžu mluvit za Brno, tak pokud v té době, kdy jsem začínal, což byl rok 1978, brněnský klub vojenské historie, který začínal už v roce 1977 na podzim, tak já jsem se tam dostal až na jaře 1978, čili o této době můžu začít mluvit. Tak ten brněnský klub pracoval v té době pod Svazarmem, což byla jediná taková možnost, jako by se tomu věnovat legálně. Ale to není nic ve špatném, to teď myslím v dobrém. Klub důstojníků a praporčíků v záloze, se to jmenovalo oficiálně ta organizace. Taková legrácka, možná to není asi úplně do práce, ale vzniklo do tak trošku z lidí, kteří se dostali do nějakého soudního kolečka, kvůli zbraním, protože to bylo kolečko, kde putovaly nějaké zbraně, které byly samozřejmě mimo zákon a oni se tímto poznali a prostě si řekli, byly tam nějaké podmínky, nebylo to nic společensky závažného nebo závadného, tak se domluvili, že by se mohli stýkat a založili tedy klub vojenské historie. Víím, že tehdy existoval ještě klub vojenské historie v Ostravě velice aktivní, pod vedením Ing. Bernatíka, jednatele firmy Arms Moravia, to byl jeden z takových těch prvních aktivistů. A tady v Brně ten klub vojenské historie vedl v té době ing. Špatný, který dělal potom v muzeu ve Slavkově ředitele. Já jsem tam přišel v podstatě částečně přes šerm, ale už jsem v té době začal sbírat zbraně. Takže jsem se seznámil

s člověkem, který v tom klubu už byl. Seznámili jsme se samozřejmě ve starožitnostech, já už jsem začal sbírat už šavličky a tenhle ten člověk říká: „a vy o to máte zájem, tak my máme klub a vojenská historie a sběratelé a mimo jiný historický šerm, což se každému klukovi líbí. Mně bylo devatenáct v té době, tak jsem řekl dobře, půjdeme do toho a až do dneška mně to nepustilo. Ten brněnský klub už od toho roku 1978 se začal aktivně zapojovat do takových věcí, kterým se dneska říká reenacting. V té době to byly v podstatě různé vzpomínkové akce k různým výročím bitev a podobně. Začínalo to téměř civilně, až na pár jedinců, až se to pak začalo rozrůstat do většího obrazce historických až jednotek a vlastně do toho objemu, který je tady dneska. V té době to tady až tak nebylo. Já si pamatuju třeba, že jsem byl v tom 1978 na bojišti Hradce Králové, na bitvě 1866. Byli jsme tam tehdy ještě v civilu, byť jako šermířská skupina, nebo částečně, protože jsem působil v obojím. Co si pamatuju, tak v té době tam v uniformě byli asi dva nebo tři lidi. Bernatík a starý pan Kratochvíl, sběratel pražský Robert Kratochvíl, což byl taky člověk relativně fundovaný, který spolupracoval i s filmaři a podobně. No a k tomu reenactingu – ten v podstatě teprve v té době začal vznikat. Začínalo to tím, že si někteří jednotlivci si na různých akcích začínali oblékali uniformy, ale byli to jednotlivci. Byli to uniformy většinou v té době originální a nešlo až tak moc o nějakou dobovost, protože ta dobovost se dala dost těžko dodržet. Viz třeba konkrétně u Slavkova. Originální uniformy žádné nejsou, nebyly. A to je další takové vzpomínka na ten 78. rok, kdy jsme vlastně na začátku prosince, datum si přesně nepamatuju, ale bylo to kolem výročí bitvy, kdy jsme dělali takovou první oficiální vzpomínkovou slavnost u Mohyly míru. Existuje z toho jedna fotografie, hovořil tam právě inženýr Špatný, a pamatuju si, že jsme stáli s pochodněmi na těch schodečkách před Mohylou v uniformách. Bylo nás buď šest nebo osm, dneska na to vzpomínám taky, ale samozřejmě ty uniformy, zase. Byly to různé originály, různé divadelní uniformy, z různých dob, ze starého Rakouska, předválečné. Ale byli jsme tam. Byli jsme tam v uniformách, s pochodněmi v rukách, a ono se to pak začalo nabalovat. Nás tam navedli ti Belgičani, konkrétně pan Braser, který sem v té době jezdil na slavkovské bojiště. Říkalo se tehdy, že chodil pěšky na slavkovské bojiště. Nebyla to samozřejmě pravda, protože přešel pěšky hranice a šel pěšky na mohylu. Takže oni ti Belgičani i nám dali příklad té moderní doby, nemluvím o reenactingu, který tady fungoval, i když já to jméno nemám rád, který tady fungoval třeba jako připomínky slavkovské bitvy, za první republiky, kdy bylo našito spousta uniforem, existují z toho nějaké černobílé filmy, dokonce se dělaly rádoby rekonstrukce s Napoleonem se vším na slavkovském zámku. To pak samozřejmě zaniklo. A vlastně se to objevuje až v 70. letech ta obnovená historie. Ta

spojitost se šermířskými skupinami tam určitě je, protože ti šermíři s tou vojenskou historií, respektive s její realizací, začínají jako první v podstatě, ať už to byli ti Pražáci Mušketýři a bandité tady v Brně Duel, my jako skupina Rex jsme byli druzí. To jsou ty začátky. Ta provázanost tam je. Spousta těch skupin dělá ten reenacting dneska a někteří, kteří začínali u té vojenské historie, končí v těch skupinách šermířských. Je to provázané, jak akcemi, tak pomocí vzájemnou, tak vztahem k té historii. Tak to jsou v podstatě počátky v Brně, nebo tady na tom Slavkovském bojišti. Já si pamatuju dvě lokality, to je Slavkov, protože to je naše regionální záležitost. Ta druhá je ten Hradec Králové, ke kterému já třeba osobně mám vztah, protože to byla první akce, na které jsem jako by takto byl, v tom 78. roce mne oslovila i tím prostředím, téma hrobama a tou pietou. Takže to jsou dvě lokality, které mne oslovily a na kterých se dá v podstatě stavět, protože to jsou první dvě lokality, dvě akce, které v tom 78. roce začínaly a pokračují až do dneška, získaly samozřejmě určitý věhlas. Ty ostatní se nabalovaly potom následně, protože tak, jak vznikaly další kluby vojenské historie postupně v celé republice, tak každý v tom svém regionu si nacházel nějaké to bojiště nebo památnou zónu.

Ty další se potom nabalovaly, podle regionálních zastoupení. Už v těch 70. letech to pomalu začínalo, to se dělalo akce typu Domašov a podobně, i ta sedmiletka se začala připomínat. Začátkem 80. se to začalo rozšiřovat a dělaly to kluby, které nebyly přímo regionální, třeba Ostraváci dělali ten Domašov, ten je u Olomouce a podobně. V podstatě to začínalo to klubovými setkáními, kde někdo byl v kostýmu nebo v uniformě a ten zbytek byl v civilu. Pamatuji si úplně první setkání, to bylo právě v Domašově, tam je nějaký jícen sopky staré pozůstatek a v tom jícnu byl dokonce ten tábor. To setkání klubů vojenské historie, kde teda jedna věc byla otázka vojenské historie, sběratelů zbraní, setkání a podobě a druhá věc, že se do toho začalo i přes ten šerm montovat i toto kostymované oživení. A z toho de facto pak vznikají i jednotky, nebo sestavování těch uniforem, posléze jednotek, se to začíná rozrůstat do toho většího měřítko. To vidím třeba na tom Slavkově. To nabalování bylo postupné, že ten první rok jsme tam byli ve vypůjčených uniformách nebo v těch originálech, další rok už nás tam už bylo o čtyři až pět šest let víc, už se půjčovaly třeba uniformy z divadla, z Vojny a míru jsme půjčovali ruské uniformy. Pak to byl 80. rok. Tam už jsme měli některé věci svoje vlastní, to jsme měli vyrobené repliky. Já jsem měl kyrysnickou uniformu rakouskou, tak už v tom 80. roce jsem měl důstojnický kyrys, v roce 81. už jsem měl k tomu ušitou uniformu vlastní. A takhle se to začalo se nabalovat na sebe. Každý byl původně jiná ves, komu se co líbilo, jízda, pěchota, kdo co měl třeba za zbraně. Protože zbraně se používaly originály, v té době

těch replik tady zrovna moc nebylo. Málo kdo to dělal, trh tady nebyl. Takže se používaly originály, ony se používaly i na historické střelby, to si taky pamatuju protože jsem v té době začínal střílet z předovek. Dneska je to nemyslitelné, protože je to škoda a jsou dostupnější ty repliky. A ten 80. 81. 82. a 83. začátek těch 80. let vlastně začíná vznikat to rozmnožování jednotek, kdy to byli dva, tři, čtyři pět lidí ve stejných uniformách. Začaly se dělat jednotky konkrétní, vlastně od těch 80. let se to rozbíhá, samozřejmě, to byly individua, dva tři lidi, kteří si udělali stejnou uniformu. Ten boom nastává v podstatě až koncem 80. let, ještě koncem minulého režimu, to musím říct, ne, že ne. Jestli někdo bude tvrdit, že až po 90. letech, tak to pravda to není. Začalo to opravdu v těch 80. letech, my jsme nějaké velké problémy s bezpečností jsme neměli. To vím osobně. Protože my jsme organizovali Slavkov a klub vojenské historie od nějakého toho roku 81. už jako by oficiálně. A posléze koncem 80. letech už to bylo ve velké míře, to se tam scházelo osmdesát nebo devadesát lidí, A můžu říct, já jsem na policii nikdy nebyl, a byl jsem jeden z hlavních organizátorů. Takže pokud někdo vykládá, že jsme byli perzekvováni, není to tak úplně pravda. Může se to stát. Ten problém se stal na hradeckém bojišti, tam ta perzekuce jako v uvozovkách, jako by trošku byla, ale bohužel byla zapříčiněná ne námi, ale pak se to zase uklidnilo. To bylo někdy v 81. Nevím přesně ten rok. To bylo na hradeckém bojišti, už jsem měl ušitou pruskou uniformu, byli jsme s Balcárkem, to je z Hradce, kluk, který taky měl uniformu, rakouskou a stáli jsme tam u jednoho pomníku a přijel tam Mercedes s kouřovými skly, vystoupili dva pánové v polovojenských košilích a šli se podívat do lesa Svíb a my jsme stáli u toho pomníku před Svíbem. No a když se vraceli, tak se u nás zastavili a ptali se lámanou češtinou, co tom tam, proč jsme tam v těch uniformách, a tak jsme jim vysvětlili, že se tam schází příznivci vojenské historie. A on to byl nějaký kulturní a vojenský atašé rakouské ambasády, odjeli a příští rok tam přijeli s kamerou a tady ty vzpomínkové akce natočili a pouštěli to v rakouské televizi a byl u toho komentář, jak tady oslavujeme habsburskou monarchii. Zneužili to, musím říct obecně, že to zneužili, což vadilo těm našim orgánům a tím pádem ten další rok se to už hlídalo, nechtěli je pustit na ten Chlum k tomu pomníku, ale během dvou let to opadlo a zase jsme se tam scházeli, zase v těch uniformách, a bylo to víceméně bez problémů. Bylo to zapříčiněno těma Rakušákama, tím zneužitím toho natáčení. Toto je jedna věc, to je taková zajímavá epizoda, málokdo o tom tak mluví. Většinou se říká, a my jsme byli v minulém režimu perzekvováni, ono to není až tak úplně pravda. Je jasné, že po tom 90. roce byly ty možnosti byly větší. Ty možnosti z hlediska materiálového, z hlediska replik, které se sem začaly vozit v těch 90. letech. Jiné bylo jiná možnost se vyzbrojovat

vystrojovat, nejen z vlastních zdrojů, což se samozřejmě dělalo, protože zbraně se vyráběly podomácku, v podstatě a kvalitní musím říct a spouště lidem bylo možné si zaplatit a nechat si dovézt repliku, které se po tom 90.,. Roce vozily až sem. Dneska už je to přehoupanuté v té míře, že se ten reenacting vyzbrojuje v té míře vyráběných hromadně a dovážených. Je už málo lidí, kteří si vyrábějí sami, protože už není na to čas i ty možnosti pracovní a podobně, jak bývaly dřív. To jsou 70. a 80. léta. Tím přelomem toho systému se to uvolnilo, tak jak se uvolnilo všechno, začal se rozrůstat i ten reenacting i tady v Brně hlavně kolem toho Slavkova, protože já jsem dělal první slavkovskou bitvu na tom poličku pod Santonem ve Tvarožné. To byla moje práce. Ta první slavkovská bitva byla v počtu padesáti, ale už jsme měli i vůz a pyrotechniku. Před se jezdilo po bojišti autobusem, po těch různých místech v uniformách, na nějakém poli se třeba udělala nějaká drobná srážka o dvaceti třiceti lidech, ale první organizovaná akce byla právě v tom 90. roce pod tím Santonem. Devadesátá léta v Brně tady dochází k jedné další věci, ale to až v roce 1998, což s tím souvisí taky, protože on ten brněnský klub brněnský reenacting se točil kolem Slavkova, taková prvotní věc. Mimo lidí kolem mne a mimo mne, když jsme zakládali pruskou jednotku, taky v 91. roce na Hrade Králové, tak se to většinou točilo kolem tady toho. Byly pak takové další akce v těch 80. letech, ať už sedmiletkové nebo napolenika. Nemělo to tradici, byly to spíš výkřiky do tmy – Domašov, bitva u Chotusic, začala se dělat bitva na Chlumci 1813. Takže tam vznikl taky klub, jednotka, dnes už jsou taky roztržení. Bohužel dneska je doba, bohužel, kdy lidi přestávají mít pocit soudržnosti sounáležitosti a kluby se začínají trhat, lidi nemají čas a zůstáváme u toho třeba dva, tři, čtyři, sem tam jede někdo s námi, ti skalní, ale jinak to jsou takové přílivy, odlivy. Spousta lidí si budou myslet, že to budou dělat lépe, stejně se nikam nedostanou, zůstanou stát na půl cesty. Je to bohužel tak. Dneska tomu reenacting doba taky moc nepřeje. No a v tom Brně, já se vrátím ještě k 90. letům, protože na to navazuje ještě jedna věc. V Brně jsme měli granátnický regiment, já jsem založil kyrysnický. První s červeným vyložením, bylo nás asi sedm.

Jak se lišily akce před rokem 1989 a po něm?

Počet lidí na akcích se zvedal, to je logické. Samozřejmě do určité míry. Ono nás tolik nebylo v těch 80. letech – před rokem 89 na potom, ale možná kvalitativně je ten rozdíl v tom, že v těch 80. letech to bylo. Že v té době to byli lidi, kteří měli daleko větší vztah k té historii, niterně. Protože to vznikalo z těch klubů vojenské historie, z lidí, kteří sbírali zbraně. Bohužel v těch devadesátých letech, ale to je v uvozovkách to bohužel, je to i o

lidech, kteří se realizují na veřejnosti. Já tomu říkám šermířský syndrom, ta realizace vůči veřejnosti a vůči vlastním nedostatkům. Spousta těch lidí si tu uniformu koupí, protože dobře vydělávají a podobně, takže do toho narvou peníze a ty znalosti už třeba tak hluboké nejsou, jak byli u těch původních, kteří do toho byli zapálení lidé a dělali to fakt ze zájmu. Dneska je ten zájem kapáneček jinde. Já to vidím i u těch svých lidí. Tak tam mám spoustu lidí, oni do té historie, kdyby se jich člověk zeptal kde co, ohledně té bitvy, výstroje. Oni vědí, co mají na sobě, ale ta hlubší znalost tam trošku chybí. To je bohužel pár lidí, kteří to berou jako opravdu koníčka a životní poslání. Bohužel tihle lidi u toho až tak dlouho nevydrží, to jsou lidi je to tak na čtyři, pět let, a pak jdou od toho, mají jiné zájmy, jako rodina, a tak. Takže tady v tom ten rozdíl je. Co se týče akcí, tak pokud jde o akce, tak před těma 90. lety nebyla taková velká finanční možnost, byla ekonomika trošku jiná, takže to bylo spíš o tom, co ti lidi do toho byli schopni sami vrazit nebo ty skromné prostředky těch různých organizací, ať už těch svazarmovských a podobně z příspěvků. Po tom 90. roce do toho trošku vstoupila komerce. Komerce tomu svým způsobem pomohla, ale do určité míry v uvozovkách tomu trochu uškodila, což je logické. To je hlavní rozdíl mezi tím. Ta 90. léta mohou hovořit ještě o určité masovosti, to znamená, že vznikají jednotky, které mají více členů ve stejných uniformách. Tedy jednotky se zvětšují, dostává tu i kvalitu, dostávají i lepší výcvik, větší, protože o té mase to je. Jednotka o pěti lidech neudělá to, co udělá peloton o třiceti nebo šedesáti lidech. Ale celé to má své mantinely. To, co se děje dneska, třeba s Francouzi nebo reenactingem napoleoniky, když celá slavkovská bitva je o tom, jak čtyři pelotony utvářejí karé a jak si libují, jak krásné to karé bylo, i když se na to diváci nemohou dívat, to je hodinu o ničem, a některé další jednotky, které by tam rády nějakým způsobem něco předváděly, tak ty jednotky se taky nerealizují tak už jim to vadí taky.

Druhý rozhovor s Radimem Dufkem

30. 3. 2012

Brno

Po roce 1989 to nebylo jednodušší, spíš to některým lidem umožnilo realizovat se v té oblasti. Ono se to začátkem 90. let začalo komercionalizovat, protože se změnil ekonomický systém a spousta věcí se nedala dělat jen tak jako by zadarmo. Nemyslím vydělávat, ale že spousta těch vstupů se zkomercionalizovala, bylo potřeba za některé vstupy platit a byl problém, jak to dělat dál. Táhly z vlastní kapsy nebo různých příspěvků a podobně. Samozřejmě se zvedly náklady, ale vozily se sem nějaké věci z venku v těch

90. letech. Některé ty zbraně byly relativně přístupné, jako perkusní revolvery a podobně. To uvádím zase jako příklad, to se týkalo i jiných věcí, co se vozily z venku. Bohužel se podepsala (9é. léta) i tou komercí. Protože dělat třeba Slavkovm, to znamenalo složit stovku, dvě stovky, za to se pronajal sál, udělala se nějaká večere, nebyly vysoké částky. Začíná to vybíráním vstupného na akcích a nebo se začaly dělat sponzoři, je to příklad třeba konkrétně Slavkova, když se v tom 90. roce objevil Jandora a firma Davay, který měl charakter jako by komerční akce, na kterou se vybíraly na tu akci vstupné, která to zase sponzorovala a vydělávala na tom, že třeba prodávala televizní práva na tu akci. Dneska je běžnou součástí. V těch 90. letech zájem začíná zvedat, odhadem trošičku nyní nastala doma, toho sestupu, takže mám pocit, že se začíná se vybírat, spousta jednotek dělá různé období, tak si vybírá akce, na které můžou jet, na které chtějí jet. Takže masovost a spolupráce se začíná drobit. S ekonomikou souvisí příliv nové krve. Lidi se věnují zajištění toho osobního života. Je to znát, že nejsou noví mladí, kteří by v tom pokračovali. Kluby stárnou, mladí se dost střídají nebo nejsou teď. Ten současný stav. Všichni občané republiky nemůžou dělat vojenskou historii, začalo, ten boom byl 2006 – 2008, teď to stagnuje.

Co se týče kvality v 80. letech to bylo založeno na zájemcích, kteří to chtěli dělat a měli o tom zájem. Nebyly tam v žádném případě ty komerční zájmy. Dělalí to relativně dlouho a ta 90. léta, tam ta kvalita jak vstrojení toho přístupu se začíná zvedat. Možná právě kvůli tomu, že se to stává masové a soupeření skupin o kvalitnější. Výstroj a výzbroj to musí mít svůj vývoj, ono to nejde nadiktovat od tkaniček. Někdo je na tom lépe, tak se bude snažit dělat to lépe, vylepšovat. Furt jsou skupiny, kterým ti stačí jako by se nezlepšovat, vždycky a všude v každém období, odvětvím, kvalitativně ano, ale je otázka, kde je hranice mezi tím living history, zájmem a reenactíngem. Spousta to lidí dělala ve vztahu, ale jsou tady dvě skupiny, jedna je living history, která to dělá bez nároku na ocenění okolí pro svůj vlastní vnitřní pocit, většinou to jsou americké aktivity, indiáni, jsou spíše introvertní. U té napoleoniky, ať chce nebo nechce, je toho maximum, závisí na divácích nebo na veřejnosti. K tomu vám těžko někdo dá dotace, abyste v lese běhal sám s kvérem. Musíme se obracet k tomu divákovi, nelze to brát je trošičku tendence u toho Slavkova to dělat jen z hlediska zkvalitňování, těch vojenských sestav, toho pelotonu. Přestává se hledět na to, co ten divák. Nastoupili ve třech nebo čtyřech pelotonech karé proti jízdě, zkoušeli a byli diváci zklamaní, protože to pro ně nebylo.

Akce se množí. To samozřejmě na začátku 90. let jich tolik nebylo. Ta 90. léta jsou hlavně o období napoleonských válek, což je otázka toho území našeho. Od těch 90. let se k tomu začíná přidávat bitva u Hradce Králové v roce 1866. Teď nemluvím o gotice, ta má jaksí starší dobu vzniku, ale tam to mívá jiný vývoj, a to přes skupiny historického šermu. Ty původní větve šly souběžně a začaly se spojovat až v těch 80. letech. Předvádění se šermířů se to propojilo. Čili souběžně byly akce o třicetileté válce, gotika a na to druhé straně napoleonika a 1866, období sedmiletých válek, které byly okrajové, spíš vzpomínkové akce a začínají se tomu věnovat více. Sever proti Jihu nebo americká vojenská historie, ať už to jsou ty sedmiletky, to je takové svébytná část. Žije svým vnitřním životem, až ve druhé polovině těch 20, let nebo 10. let po roce 2000, tak dochází roku 2005 začíná teprve docházet ke spojování tady těch amerických nadšenců s těmi ostatními a k propojování vzájemné spolupráce. To je období po tom roce 2000 nahoru. 90. léta ještě v tom roce žilo vedle sebe a ono s tím logicky přibývá i akcí. To má dva důvody proč. Jedno je, že se zvětšuje počet období, které se v tom reenactingu dělají. A je tam jeden aspekt, a to je to, že spousta lidí během těch 90. let se jako by osamostatnila, utrhla s tím, že bude realizovat nějakou svou představu nějakého pořádání historické akce. To je takový směr, kdy se původně třeba spolupracovalo na jedné akci, ale najednou se ty vůdčí osobnosti důvody jsou různé, seberealizaci nebo jaksí spíš vlastností vůči světu nebo vůči tomu okolí šla k té vlastní cestě.

Lokality se rozšiřují samozřejmě taky. To je logické v tom, jak se to hnutí zvětšuje, povědomost o té historii se začíná a už se začínají hledat i věci, o kterých se třeba nevědělo.

Jak to bylo se spoluprací se zahraničním:

Tam to hnutí není tak početné a oni tam jdou jinou cestou, spíš tradice. To znamená, že hlavně Francouzi, Němci dělají německé jednotky ze sedmiletky, to je tradiční německá, pruská záležitost. Ve Francii napoleonika není vůbec co řešit. Oni na to jdou spíš takovým tím nacionálně folklórním způsobem. U nás to až tak není ovlivněno naším národním cítěním, protože to, co je u nás není nikde ve světě, protože u nás jsou nejen historicky, ale i národnostně zastoupeny všechny možné konflikty po světě.

Rozhovor s Vilémem Fenclem

27. 3. 2012

Bakov nad Jizerou

V podstatě, když jsme začínali, tak to byl asi rok 1988 a to hnutí moc nefungovalo, byli to spíš jednotlivci, kteří se různě pohybovali, hodně se to točilo kolem opevnění, to byl takový spojovací článek těch lidí, hodně se to týkalo československé předválečné armády. Ty začátky byly opravdu knížky o našich letcích v Anglii, což bylo tenkrát nejdostupnější, ty vycházely i v osmdesátých letech, já jsem se dostal díky tátovi k literatuře z poválečné doby a literatuře, která byla ještě předválečná, ale byl jsem spíš výjimka. Většina těch lidí čerpala z Holuba a i když mu dneska lidi vyčítají kde co, tak většina těch lidí, co dělají Československo, začínalo na Holubovi. Myslím si, že má velkou zásluhu na tomto hnutí, tak k tomu ty lidi přivedl, jako Fajtl. Co se týče jako pěchoty, pěší jednotky, na západě, tak informace byly kusé, kromě Tobruckých krys a Československá armádě západního odboje, která byla dost strašná, ale základy přineslo. Lidi kolem mne začínali kolem toho opevnění, takže první věci, co se týče uniformem, zbraní, to bylo ježdění po tom opevnění bylo na základě několika fotografií, na základě Holuba, takže takhle to nějak začínalo, takže nějak podle mne začínala většina lidí, kteří u toho ještě dneska jsou, kteří to vydrželi. Takže my jsme se propracovali od procházení po pevnostech, protože nás to bavilo, chodit po místech o kterých člověk četl, Atentát, Uloupená hranice, jako základní vzdělání, jak se říká. Mne ta historie zajímala i o něco hlouběji, takže když už pak byla možnost sehnat něco v archivu nebo po té revoluci ty informace byly dostupnější, takže nejenom to, když si člověk hrál na vojáky, snažili jsme se jako by to dělat tak, jak jsme nejlíp dokázali. Co se týká těch uniformem i veškerého toho vybavení, snažili jsme se poskládat to, co bylo nejdostupnější. Myslím, že jsme se snažili docela dost, takže když se člověk podívá na ty fotky z 90. let, tak si myslím, že jsme vypadali jako vojáci. To se ale nezměnilo, takže cíl můj, respektive cíl té naší skupiny, je, aby ty lidi vypadali tak, jak měli vypadat, aby nechodili jako hastraši, aby to nebyli jen civilisti navlečení do uniformem, aby k tomu něco cítili, aby ta náplň nebyla jen jezdit na akce, kde se střílí, kde je tisíc lidí, kteří jsou všichni sólisti, kteří netáhnou za jeden provaz, ani se nesnaží sdělit těm ostatním lidem proč to dělají. My jsme vždycky proti tomu, abychom byli nazýváni jako nějaká military skupina, spíše jsem to bral tak, aby to těm lidem něco řeklo, aby se na nás podívali, tak ano, takhle vypadají vojáci, nejsou to nějakí vlasáči, nějakí hastraši, nějakí militaristi, kteří mají rádi střílení, mají rádi zabíjení a nic o tom nevědí. Zkušenosti jsou takové, že lidí, kteří to dnes dělají, nezajímá ani tak naše historie ale hlavně to že si pěkně zařadí. Hlavně si myslím že je většina těch lidí je bez hlubšího zájmu o dané téma. Myslím, si, že to dělají jen proto, že to je módní vlna, bez jakýchkoliv hlubších znalostí, nebo bez vize o tom, co by to mělo

představovat, což mne docela rozčiluje. Teď jsme byli třeba o víkendu na natáčení dokumentu o Mnichovu, který točila Česká televize, bylo tam 60 uniformovaných Čechoslováků, což je podle mne nejvíc takhle pohromadě vojáků, co vypadají jako vojáci, ne jako drbani, myslím si, že to je takové historické maximum. Je to smutné, nemyslím si, že by všichni byli nějací srdcaři, je tam jen spousta lidí, kteří jezdí jen proto, že tam jezdí jejich kamarádi, nebo je to příležitost si zastřílet.

Vývoj směrem k našim vojákům na západě byl v návaznosti na informace, které byly dostupné, protože Československá armáda a ta opevnění k sobě patřilo a když pak byl přístup ke knížkám, které se týkaly západního odboje, já jsem dřív hodně inklinoval k té Anglii, respektive k těm Čechoslovákům v Anglii, bylo to hodně o těch pilotech ze začátku, ale když člověk dozvěděl nebo vyčerpал pro sebe to téma, a kousek k těm Tobruckým krysám, konkrétně, tak člověk měl tendenci shánět informaci i o těchto lidech, kteří byli v podstatě neznámí, v podstatě i v těch devadesátých letech nebyly žádné knížky. Takže my jsme se postupně, a já to vnímal vždycky jako pokračování československé armády po zániku republiky, kdy československá armáda pokračovala v Anglii a postupně vlastně, ono ne hned, že by člověk měl zpočátku nějakou vizi, to ukazovat, ale já jsem vždy měl tendence dělat výstavy, ukázat těm lidem takové méně známé věci. Když jsme začínali s tou republikou, tak s tím souvisely i československé legie. Začali jsme republikou, pak jsme začali dělat výstavy, takové různé regionální a jelikož ta prvorepubliková armáda z těch legionářů byla takové vzešla, tak ta literatura dostupná v 90. letech se mohly z knihoven půjčovat knihy týkající se legionářů, tak jsme se oklikou vrhli do těch legií a myslím si, že jsme to legionářské hnutí tady u nás načali. Pak jsme od toho ustoupili, protože za prvé člověk nemůže všechno a dělat tři období nemůže. Znáám spoustu lidí, kteří to dělají, ale my to chceme dělat dobře, tak jsme zvolili dvě a půl období. Dá se říct, že ty legie jsou spojené s těmi výstavami. Na základě toho jsme si pořídili věci k legiím. Když už jsme propagovali to Československo, tak ty legie, ta republika a následně armáda na západě tomu patří. My máme dvě roviny, dvě věci, které propagujeme formou těch našich táborů a podobných věcí a pak ty výstavy, v podstatě rozpětí výstavnictví, které děláme je od legií až po odboj západní. Jako legionáři už nejezdíme, jezdili jsme v začátcích, když nás štválo, že tady bylo pět tisíc Rakušanů a legionáři jsme byli jenom my, kteří nás honili jako, dělalo nám to dobře, my jsme chtěli těm lidem dělat protipól. A dneska je to v podstatě to samé, jak v té prvorepublikové armádě, tak v té západní, protože těch Němců nebo pseudoněmců, kteří tady jsou a je to samé. Pro mne je

to v podstatě zvrácená záležitost, protože nemůžu pochopit, proč si někdo vezme na sebe německou uniformu a potažmo na tom postaví na tom svou činnost a myslím si, že na tom staví ty lidi nesrozumitelné, pro mne je to schvalování, stejně jako Rudá armáda, i když nás třeba osvobodila, já jsem Čech, pro mne je těžko pochopitelné, že lidi mají za svůj cíl a světonázor armádu, která s námi až tak nesouvisí, protože to byl nepřítel, nebo to byl ze začátku přítel, ale ve finále taky nepřítel a to mne vždycky rozčilovalo, že

V podstatě jsme ty výstavy dělaly už od roku 1989 dejme tomu a hlavně ta 90. léta, ta byla přelomová. Pokud jde o legie, tak první akce, kde jsme měli legionářské stejnokroje, to bylo 93. nebo 94. rok. ...Jezdili jsme třeba na akce Jičín, město pohádky, ukazovali jsme, že nejen rakouská armáda, ale taky i nějací legionáři. Jezdili jsme i po tom opevnění, jednou jsme byli v uniformách s vyráběnými pseudozbraněma a doplňky, které tehdy byly dostupné, co jsme byli schopni vyrobit – stále legie. Jako legionáři jsme přestali jezdit, když se začaly tvořit menší spolky.

Už jsme začali dělat tu obrněnou brigádu, nebo se vůbec zajímat o československou armádu na západě, začali jsme se hrabat v autech a to tomu dalo asi ten největší impuls, protože když je člověk jen pěšák, tak tábor nikam vozit nemůže, takže bylo nutnost pořídit auto, pořídil se stan a když se nám to do auta nevešlo, pořídilo se druhé auto. To mělo souvislost s natáčením filmu Tmavomodrý svět, kdy jsme tím bedfordem jezdili, tím malým prvním a v návaznosti jsme na to se na nás kontaktovali lidé, co prodávali toho velkého bedforda, to všechno mělo návaznosti, ale pořizování aut nebylo kvůli tomu, že bychom chtěli být nějací veteránisti. Já byl vždycky alergický na jeepaře, to jsou lidi, kteří si pořídí auto, ale nikdy si k tomu nepořídí uniformu. Oni si pořídili auto proto, aby si pořídili auto. My to děláme kvůli něčemu jinému. My to máme jako doplněk toho celého obrazu, co se snažíme vytvářet pro ty lidi. Člověk sám ze svých zkušeností ví, že jako dítěti se mu nejvíce líbí technika, zbraně, uniformy a ty věci okolo a když si na to mohl sáhnout, tak to bylo to pravé ořechové. Chodit do muzea zase každý nebude, tak to prostě je, že to ty mladý a děti zas to tolik neláká, oni si na to raději sáhnout. A to je důvod, proč my jsme třeba převertglovali na pojízdnou výstavu, ta auta byla pořízena jen z toho důvodu, ty věci se tam musí nějak dovézt a ono se to doplňuje celý ten obraz. Proto to máme třeba jako by rozdělené. Já dělám ženisty a celý ten obraz, aby se poskládal z co nejvíce věcí, které ty lidi neznají. Ted' třeba s tím Červeným křížem. To jsou takové věci, které lidi moc

neznají a myslím, že by měli, protože tam, byla spousta lidí, kteří dneska už ani nežijí a v podstatě si na ně nikdo nikdy nevzpomene a to je, proč to vlastně všechno děláme.

...

Nejezdíme aktivně na bojové ukázky. Nejezdíme na ně asi deset let. To není z důvodu, že bychom ty lidi neměli rádi, je to z důvodu, že nás to nenaplňuje. Nevidím cíl hrát si na vojáčky a střílet, abych byl v další bandě jednotlivců, kteří spolu nedokáží koexistovat. Jsem rád, že to skoro stejně vnímají stejně i kluci od nás. Abych ztrácel čas něčím, co by mne nebavilo, tak to dělat nebudu. Omezili jsme i ježdění na Cihelnu, kde jsme dva nebo tři ročníky byli. A protože jsme tam měli konflikty, ne ani tak s lidma, jako s tím systémem, který tam byl nastavený. Já nemám rád propagaci..nevím, jak bych to řekl, nemám rád Němce. Ne Němce jako takové. Nemám rád to, co udělali za té války. To já jim prostě nemohu zapomenout. Mám spoustu známých Němců jako by současných, ale jsou věci, které se nepromíjí a nezapomínají. Jedna z nich je holocaust, nemám iluze o tom, co se dělo na druhé straně, jakýkoliv spojenci mají na svědomí taky spoustu věcí, ale holocaust třeba holocaust je něco, tak hrůzného a něco šíleného, že to se nemůže najednou říct, jo, jste strašně hodní,. A proto mi strašně lezou na nervy lidi, kteří chodí v těch německých uniformách. Potažmo takoví ti SS, elitní jednotky. Devadesát procent lidí neví, co to obnáší. Jen za tím vidí hrozné hrdiny, bojovníky, vojáky, nebo já nevím, co si pod tím představují. Ale mně to přijde zvrácené a jsou schopni tvrdit, že žádné koncentrační tábory nebyly, že žádný holocaust nebyl. To je věc, která byla špatná, byla špatná tehdy a byla by špatná i teď, ale jen proto, že jsme najednou všichni strašní kamarádi a nejsme při tom, protože svět nevypadá na to, že by se lidi všichni kamarádili, spíš naopak, to tak prostě bylo. To se nedá smazat, ani dobou se to nedá smazat, prostě ta paměť tam musí být, pokud tam nebude, ti lidé se nemění nijak drasticky, jako my se taky nijak drasticky neměníme. Když ti lidi byli zlí i tenkrát, ti jsou zlí i teď.

Ne, že bychom se považovali za mistry světa, ale tenkrát to spoustu lidí oslovilo a náš příklad množství lidí ovlivnil, že jezdili na ty akce s náma, z počátku třeba neměli ani uniformu, tak si jí pak udělali a ve finále ty kluby z toho nějak vznikly. Netvrdím, že ty kluby vznikly, že viděli nás, ale myslím si, že dost lidí tím ovlivněno bylo. Ale smutné je na tom to, že většina těch různých klubů, co vznikly, i ty velké, se zase rozpadlo a nyní je to rozpadlé na malé skupiny. To my jsme jako aktivní členové nezažili. Je to vždy o tom, že ti lidé, pokud nemají společný cíl a nemají tu vizi, tak to nemůže fungovat. To je vidět

na těch velkých klubech, které tady byly. Ono když se člověk ohlédne, tak těch původních klubů tady moc není.

Když jsme začali uvažovat o tom, že bychom se hlouběji začínali zabývat obrněnou brigádou, to se odvíjí od toho, jak byly dostupné věci. Tak třeba v 90. roce jsme byli tři z toho spolku, kteří tu uniformu měli, ale na první Plzni jsme byli už měli v tak nějak v obrněné brigádě, jsme nastudované, aspoň co šlo a v podstatě od té doby. To byly malé krůčky, fungovali jsme stále jako klub zaměřený na opevnění, na první republiku.

Ze začátku to bylo přístupem do zahraniční, kdy se sem začaly vozit zahraniční literatura, kanadské battledressy, přístup do Rakouska, kde se daly koupit i nějaké výstrojní britské věci, které jsem měl třeba i před revolucí, ale to byly už vytrempané věci, dalo se chodit do archivů, začínaly fungovat muzea lépe, než fungovaly před tím, byl přístup k informacím lepší, než před tím. Hodně tomu pomohl internet. Většina lidí začínala opravdu na těch knížkách, věci kolem trempingu, hodně věcí se točilo kolem trempingu, spousta těch spolků funguje na základě té trempske bandě, jako ta brněnská skupina, to jsou trempíci do dneška, to sebou nese i to, že ti, co spolu vydrželi, spolu jezdili léta, jsou kamarádi. Pokud to nefunguje na nějakém principu, jen, že je tam nějaká vize, že je tam nějaký kolektivní duch, tak tam musí být nějaké kamarádství, jinak to nevydrží. Lidí musí k sobě být féroví, protože čím více vidí, tím je to horší a čím více jsou v tom peníze nebo výhody. Je to v podstatě o složení té skupiny, moc silných jedinců, kteří se tam vysloveně chtějí prosadit, to taky nefunguje, když nemají žádného, to taky nefunguje. My jsme měli výhodu nevýhodu v tom, že nejsme z jednoho města, že si nelezeme na nervy, když se nevidíme každý den.

Vím, na čem ty kluby skončily, z valné části na penězích a z velkou měrou i proto, že je to přestalo bavit, že spolu byli moc často, to vyhoření, velkou roli v tom hrála i závist.

Prehistorie byla krásná, ta republika, ten porevoluční začátek, to bylo panenské, začalo se z ničeho. Ty lidi z toho Holuba byli nadšení, i když mu dneska každý vyčítá, že to byl komunista, tak i ty knížky, když si je člověk čte, tak z toho dýchá národní hrdost, což dneska nevím, kde to ty lidi mají čerpat, protože to nikde není, naopak ještě vytahujeme tu největší špínu, že ty lidi ani nemají být na co hrdí. Tehdy to fungovalo to na kamarádství, ty lidi byli na sebe normální a pomáhali si. My jsme začínali, tenkrát se to odvíjelo od opevnění, takže tenkrát tehdy začínala Březinka, kam jsme deset let jezdili, kdy jsme

s těmi lidmi měli dobré vztahy a máme do dneška. Tenkrát jsme tam jezdili pravidelně a komunita lidí z těch opevnění držela při sobě. To bylo třeba kolem té Březinky se držela skupinka lidí, kteří nebyli přímo březinkáři, jezdili tam lidé z celé republiky, to bylo úžasný. Ty akce byly perfektní, když se na to dneska podívá na fotkách, ta výstroj nebyla úplně perfektní, ale to nadšení, ten cíl, ukázat těm lidem, že máme být na co hrdí a když tam vystoupalo z toho Náchoda asi 2000 lidí, tak to bylo pěkný. První Březinka byla v roce 1991. Jako spolek jsme byli až v roce 1993.

Další kluby se z republikové armády moc nerekrutovaly, Březinka, respektive Mobilizace, byla hodně dlouho středobod toho dění, moc se toho tehdy nedělalo, my jsme začínali dělat ten Kamenický Šenov a dělali jsme třeba mobilizaci, to byly spíš nepravidelné záležitosti, Březinka byla pravidelně dvakrát do roka, byla to akce čistě na republiku a tím to také zůstalo. Nikdo z těch lidí až na jednotlivce nedělal západní odboj. My jsme lidi, kteří se zajímali o západní odboj, potkali, tak to se zrodilo asi na té první Plzni, kde jsme potkali pár jedinců, kteří na sobě měli třeba vršek battledressu, a měli aspoň nějaké podvědomí, to byl spolek pražský, velký, kde byla sekce americká, německá, československá, takový mix, který nemohl vydržet, takže ve finále se to rozpadlo, my jsme podstatě jezdili s Tomášem Hájkem, až do roku 1995, kdy jsme se nepohodli a v té době, to byl rok asi 1995 nebo 1996 kdy se rozštěpil ten velký spolek, ale ta skupina, co dělala brigádu, tam bylo pět lidí, tam nebylo nikdy moc věcí, to fungoval jediný spolek, a to byli Brňáci a těch bylo taky pět a půl. A to se strašně dlouho drželo a ten boom brigádní přišel strašně pozdě. Není to podle mne ani deset let, kdy lidi začali zjišťovat, že existuje nějaká obrněná brigáda. Strašně dlouho to bylo Brno, pražských asi šest lidí, v Českých Budějovicích byli asi čtyři, to nebyly spolky, to byly spíš jednotlivci. To nebyly spolky, spolek, který by dělal vyloženě brigádu, to byly dva. Ono ani dneska to není jinak. Brigádu děláme my, Brňáci, Hájek, dalo by se říct, že Marcín v Českých Budějovicích se to snaží dělat a teď ti mladý kluci z Plzně, Tommy and Yankees, ale ti to dělají spíš okrajově, a Chomutováci, ale to hnutí není až tak velké. My jsme se, co mne tak štve, proto jsme iniciovali, proto tři roky připravujeme, nějaké ty akce v nějaké větší grupě a dneska se dá říct, na tu Libeň, tam bude sedm spolků, kteří nedělali vysloveně brigádu, dělají třeba Skoty, ale jsou ochotní v rámci propagace dělat Čechoslováky, ale je to takový kompromis, protože se nejedná o lidi, kteří mají za životní cíl propagovat Československo, ale na druhou stranu jako protiváha proti těm Němcům, kterých je tady mraky, nic jiného nezbývá.

Akce k Čechoslovákům – tady tím se zabývá Brno, které mají výhodu v tom, že tam mají Čambu, který to dělá třicet let, pan Maleček, to je takových motor akcí, to se točí kolem veteránů, které znali, to je Brno. Samostatné akce dělá Tomáš Hájek, ale u něj je to zvláštní, já ho znám, tak můžu být trochu zaujatý, ale vím, že on není srdcař, vždycky tvrdil, že on to nedělá kvůli tomu, že to byla Československá armáda v Anglii, ale má rád Angličany, ale že tam byli Češi, to už je podružná záležitost. Ten je jako by asi nejaměřenější, že má tu techniku. Pak i Rota Nazdar. A teď už i ty Brňáci, kteří jsou dneska zaměřeni jen na tu brigádu, ale to je posledních tak pět let.

My děláme výstavy, neděláme rekonstrukci, děláme tábory a spíš výstavní věci, ty ostatní dělají pietní akty v rámci nějakých oslav, třeba v tom Brně, nebo Čamba dělá fotografickou výstavu Out distance, to je převážná část, které dělají všechny ostatní. Tábor je výmyslem asi posledních pěti let těch spolků. Asi zjišťují, že to je jediná, nejlepší cesta. My to děláme dlouho, ale vyloženě, že by dělal někdo bojový ukázky, to jednou za čas nebo jednou třeba za tři roky někdo vyleze s tím, že by udělal nějakou větší akci, jako Dunkerque, jako kluci z Chomutova, pak jsou akce spojené s Plzní, je to dost spojené s téma Američanama, to mne vždycky rozčilovala, dělala se vždy akce spojená s něčím, ale není to, že by se dělala akce čistě na brigádu, to tady nikdo nedělal.

Badatelská činnost – jsou jednotlivci, že je bádání baví na tolik, že si do toho archivu zajdou, ale devadesát pět procent je od nás. Pokud vím, tak do archivu kromě lidí od nás chodí dva kluci z toho plzeňského spolku, to jen kvůli tomu, že studují v Praze, z Brna tam nikdo nechodí. Ti mají Čambu a nás, využívají naše informace, což je samozřejmě jednodušší než do toho archivu jet. Ono to není tak jednoduché vzít si do týdne třikrát dovolenou a jezdit do archivu. Já taky teď využívám Pražáky, aby mi tam našli, ale nevím o tom, že by vysloveně něco studoval. To je stejné jako na tu československou armádu. Je minimum lidí, kteří jdou do archivu a ty informace si ověřují. To je vidět na těch akcích, kdy ty lidé neznají základní povely, neznají...protože je to buď nezajímá nebo nemají někoho, kdo by je dokopal k tomu, aby si to sehnali. Dneska je neomezený přístup k informacím, takže kdo chce, má možnost, na internetu si dost informací na to, aby mohl fungovat v nějakém tom spolku si ty informace najde.

Rozhovor s Michalem Gajdorusem

8. 3. 2012

Praha

Jak já jsem se k tomu dostal, já jsem si koupil v roce 94 sovětskou motorku M72 se sajdkárou, tu jsem rekonstruoval a v létě roku 94 jsem narazil na problém, že ta motorka byla z náhradních, respektive, některý díly byly čs. výroby a já jsem tu motorku chtěl dát do původního stavu a začal jsem shánět náhradní díly. Začal jsem jezdit po burzách a zjistil jsem, že ty díly tady nejsou. Tak jsem logicky usoudil, že když ty díly nebudou tady, tak budou v sovětském Rusku Sednul jsem na vlak a jel jsem do Ruska. Nebudu se věnovat tomu, jako to tam dopadlo, dopadlo to tak, kromě toho, že mě oloupili a úplně okradli, tak jsem nepřivezl nic, jen špatný dojmy. A zjistil jsem, že tam nejsou žádné obchody s náhradními díly, jako třeba tady mototechny, protože se všechno obchoduje načerno. V obchodech v té době ještě nic nebylo a díly na auta a na motorky. Trvalo mi to asi měsíc, jsem si říkal, stále je ta motorka napůl, stále nemám díly a teď takový vnitřní boj. Pojedu, nepojedu... tak jsem sednul na vlak a jel jsem tam. Hrozná cesta, protože jsem jel z Prahy do Gdaňska, z Gdaňska do Třeva, z Třeva do jednoho polského pohraničního města a odtamtud vlakem do Kalinigradu. To je totiž nejbližší Rusko, opravdové kontinentální Rusko začíná asi 1600 km odtud. Já jsem zvolil tohle, protože to bylo nejbliž, dalo se tam dojet vlakem.

Když jsem tam přijel podruhé, tak jsem tam bloumal po městě a chtěl jsem se ujistit, že nejsou nikde žádné díly na motorky, jako v obchodě, protože oni ještě v té době vyráběli motorky Ural v Rusku a na Ukrajině motorky Dněpr, který byly odvozeniny té M72, která je kopie bavoráku 71, řada dílů tam pasuje, oni dělají takovou modifikaci, že vždycky nechají 20% dílů z té staré motorky nebo starého auta, aby nemuseli znova konstruovat, vyrábět atd. Já jsem sháněl věci, který aspoň vypadaly, že by mohly být stejné. Tam jsem se dozvěděl od lidí, že na tržišti ty díly seženu. Tak jsem teda dorazil na to tržiště, a tam jsem sehnal jen pár drobností. Ale potkal jsem tam chlapíka, který prodával vojenské uniformy. A to bylo v době, kdy tady ty sovětské věci nikdo nesbíral, ani já jsem je nesbíral. A tak jsem si říkal, že když už mám tu motorku, tak si koupím aspoň něco. „Z jakýho roku máš tu motorku?“ „Z roku 1952“ „Tak to potřebuješ tuhle blůzu.“ A to byla blůza vzor 43 se stojatým límcem, kterou sověti nosili od roku 43 až do roku 69. A on mi tu blůzu prodal za skutečně směšné peníze, protože tehdy v té době sovětské věci neměly skutečně žádnou cenu, nikdo je nechtěl, nikdo je nekupoval. On to měl jen jako doplněk, protože on hlavně prodával díly na vojenská auta, protože on byl bývalý náčelník automobilního skladu. A protože v té době armáda v Rusku nebrala třeba půl roku výplatu, tak on, aby se vůbec uživil, tak si vzal půlku skladu, a začal ten sklad

prodávat na tržišti. A on mi prodal ty díly, co já jsem potřeboval, nebo takové, co se mi hodily, a ještě mi prodal tuhle uniformu, taky ale byly ze skladu, ale ne z jeho, ale z výstrojního skladu. A to byly úplně nové věci, byť z 50., 60., 70., 80. let, ale úplně nové, nikdo si nedovolil je vyhodit, až on je takhle zpeněžil. A on mi prodal tuhle blůzu a říká: „Chceš k tomu kalhoty?“ „Tak asi jo, dejte mi k tomu kalhoty“ A to bylo v roce 94. Tak jsem přivez nějaký díly, zase jsem postavil kousek motorky, ale měl jsem uniformu.

Když jsem dodělal motorku, to bylo v roce 95, díly jsem nakonec sehnal tady, protože jsem zjistil, že ... mezitím jsem tam zase jezdil vozil jsem uniformy, ale díly jsem už žádné nepřivezl, protože oni všechno spotřebovali. Všechno, co vyrobili, zničili do úplného... z těch modelů z 50. Let se tam nedalo nic sehnat, jen to, co pasovalo do těch nových, respektive, co se vyrábělo pro ty nové. Takže jsem přivezl matky, převodovku jsem přivezl, ta je sice jiná, ale pasuje, je to prostě zaměnitelný. No a teď jsem vozil ty uniformy. A to bylo směšný, protože třeba byla generálská uniforma, měla pozlacený opasek pozlacené knoflíky a ta třeba stála 100 dolarů. A úplně celá nová, kompletní, v igelitu, se vším všudy. Boty, kalhoty, pozlacený opasek, sako s pozlacenými knoflíky, čepice, košile, kravata... 100 dolarů. Tenkrát byl dolar za 40, takže to bylo za 4000. A úplně nová uniforma. A teď tam byla letní, zimní... za ty peníze, letní, zimní, vycházková a služební. Takže vlastně 4 uniformy za 100 dolarů. Když jsem si to koupil, tak na mě koukali jako na blázna, co s tím budeš dělat. Já říkal, mně se to líbí, já nevím, co s tím budu dělat. Nosit to určitě nebudu, ale mně se to líbí, já si to prostě pořídím a já si to dám do skříně. Oni se na mě koukali jak na blázna, protože v Rusku v té době všichni sbírali Německo, všichni sbírali carské Rusko, a nikdo tohle vůbec nechápal. A teď se stalo to, že já jsem smontoval tu motorku, a na burze jsem se koncem roku 94 seznámil s jedním kamarádem, který mi prodával díly. Říkám: „Kde jsi ty díly vzal?“ „My máme takový klub, jezdíme na tady těch motorkách, kterou tu máš a jestli chceš jezdit s námi, tak s nám můžeš jezdit. A my Ti tu motorku pomůžeme dát dohromady.“ Za celkem slušné peníze mi prodali díly, já jsem motorku dodělal, jenže vtip byl v tom, že já jsem ji dodělal na jaře 95 a za týden byla přehlídka kulatého výročí, což vypadalo tak, že já jsem tu motorku týden předtím dodělal, neměl jsem žádné manuály, žádné zkušenosti, to jsem se naučil ze strojařiny, a jel jsem s nimi na tu přehlídku. Jenže to dopadlo tak, že já jsem nedal kuličku na tyčku, která vymačkává spojkový obložení, a ta tyčka se mi tam rozžhavila a úplně mi oddělala spojku, takže v podstatě celou přehlídku jsem jel na špagátě za jedním kolegou. Ale na mě to mělo obrovský vliv, protože já jsem s nimi pak začal jezdit na bitvy, protože bitvy v té době se nepořádaly úplně otevřeně jako dneska, že někdo si vzpomene, že udělá

bitvu. Ale my jsme jezdili na bitvu, která byla na bahnech, které pořádal Franta Koch ve Strašicích ve vojenském prostoru. Takže to byla moje první bitva a byla v roce 95, někdy na jaře na bahnech. A to na mě mělo obrovský vliv, protože to vypadalo tak, že ... v podstatě, co se týkalo zbraní, já už jsem měl v té době svoji mosinku, takže jsem byl vyzbrojený a měl jsem znehodnoceného špagina. Ale co se týkalo výstroje, tak já jediný jsem měl hadry vzoru, který měl být. Všichni ostatní lítalí... měli třeba čs. kalhoty, čs. holínky z 50. Let, měli třeba sovětskou lodičku, to se tady dalo sehnat, a nahoře měli nějaký montérky, většinou takové ty okrové armádní, které zdálky mohly barvou připomínat sovětské hadry. Nebo přes to měli vložku do maskáčů, která je prošívána a na první pohled by to mohlo evokovat to sovětské. Takhle to vypadalo, takhle tady začínal re-enacting.

Co se týkalo zbraní, Němci měli velký problém, protože Mausery německé tady nebyly, spíš tady byly naše pušky čtyřřadvacítky, kulometry vůbec žádné, ze sovětských zbraní v podstatě... já jsem třeba toho zavařeného špagina měl jediný, pár lidí mělo mosinku a jinak to vypadalo tak, že vždycky na ty bahna navalili armádu, ty si vzali celty, vzaly si československé helmy, pod tím měli normálně maskáče a stříleli z osmapadesátek, to byly ... že z dálky to vypadalo, jako že to jsou Sověti a Němci, to dělala taky armáda, z dálky to nebylo vidět, to se dělalo dost daleko od toho, to byly první bitvy a ty bitvy se dělaly na ... byl tam zkušební srub betonový, v Brdech, kousek od Bahen. Natáčel se tam...Igor Hnízdo... tam je prostě zkušební betonová pevnůstka uprostřed vnitrozemí a tam se bojovalo, skoro bych ještě našel fotku. Což vypadalo tak, všichni byli takhle zoufale oblečení, Němci, ti většinou měli černé přilby, dělaný v 50. letech pro civilní obranu, byly repasované a natřené načerno a přes hlavu měli celtu lámanou skálu. A zase ty holínky z 50. let, zelené kalhoty... zdálky to asi vypadalo, jako že jo, ale zblízka to nebylo to, co mělo být. A většina lidí neměla v té době zbrojáky, nebo docela málo, takže většinou ti lidi neměli zbraně. To byl problém. Pak se někde z Barrandova prosákly odlitky, to byly cínové odlitky a byly to jak špaginy tak Mausery, pušky teda nebyly a potom až v nějakém 96. roce vzniknul nějaký KVH Praha a ti byli napojení, to byli sběratelé, kteří se znali ze sociku a těm se povedlo koupit z vinohradského divadla znehodnocené zbraně. Počkej, to muselo být v 95., protože já jsem měl už v 95. špagina. Takže v 95., když jsem se začal pít po špaginu, tak v 95. jsem měl tohoto špagina z divadla. Originál válečný znehodnocený špagin. Ale znehodnocený po divadelnicku, takže žádný papíry jsem k tomu neměl. Ale znehodnocený byl, střílet se z něj prostě nedalo. A hned jsem si taky v tom 95. pořídil zbroják a pořídil jsem si Mosinku. Ale tu jsem měl až někdy v roce... takže ty

Bahna jsem odválčil s tím znehodnoceným špaginem a vím, že mi to všichni záviděli, protože jen pár lidí mělo tyhle odlitky a většina lidí neměla vůbec nic. A hodně se na obou stranách fronty používaly vojenské vzduchovky. Z dálky to vypadá jako normální puška. Ty se používaly, to měla většina lidí. Kulometry neměl nikdo, kulometry dávala armáda. Tam prostě dali (...) a stříleli z (...) nebo z osmapadesátky, takže jsme běhali se zavařenkami nebo odlitky a střílela armáda z osmapadesátek. Takhle byla první bitva v tom 95., které jsem se zúčastnil. Pak bylo, že...

Když se podíváš do Brdského prostoru, tak je tam kopec a na něm postavený betonový srub z první republiky a o ten se válčilo. A to vypadalo dobře, protože boje, které se odehrávaly na těch bahnech, kterých jsem se zúčastnil, to byla Dukla. Takže tam měli být ti svobodovci a svobodovci v té době vypadali relativně lépe, než my, protože svobodovci měli kopřiváky z 50. let, měli lodičky kopřivákové, holínky z 50. let, opasky taky z 50. let, takže ty relativně... ale taky jich moc nebylo. A všechno se to motalo kolem techniky. Vůbec to nebyli lidi. Já jsem tam třeba přijel na své motorce, vůbec to nebyli pěšáci jako takoví, to neexistovalo... když Američan, tak na jeepu, když Němec, tak na nějaké motorce, nebo na (..), na (..), když Rus, tak ... my jsme v podstatě v té době měli jen motorky, tady čapájevy, 67, nebyly, takže v podstatě jen tyhle motorky. Takže to byla moje první bitva.

Pak se to začalo vyvíjet, zjistili jsme, že je třeba si koupit zbraně, takže jsme si začali dělat zbrojáky, začali jsme si kupovat mosinky, což byl problém, nikdo to sem nevozil, nikdo netušil... takže já jsem třeba pro svoji mosinku v tom 95. roce jel až do České Třebové. Společnost Řehák. Mosinka mě stála 2500, což v té době bylo docela dost peněz, dneska při tom platu 20-25 000 je to směšná suma, tenkrát to bylo hodně peněz, a ten zavařený špagin mě v tom 95. stál 3000. A já jsem pro ilustraci bral v té době do pěti tisíc. Takže pro mě to bylo docela hodně peněz. Když to člověka tak nějak vezme za srdce, tak ty peníze nehrají roli. A dobré bylo, když se ještě vrátím zpátky k té přehlídce, která byla 8. Května, tak nás bylo 5 nebo 6 motocyklů a všichni měli uniformy půjčené z Barrandova z Fundusu, což tenkrát taky vyjednal Fanda Koch, bylo to zadarmo a ty uniformy byly stříhově docela dobrý, ale byly ze špatné látky. Takže ty lidi tam přijel v civilu na motorkách, převlíkli se a já jediný jsem měl svoji. A když se potom převlíkali, resp. Když odevzdávali zbraně, protože my jsme ještě neměli, já jsem ještě neměl toho zavařeného špagina, my jsme měli i zbraně půjčené z toho fundusu. Dneska je to Flash Barrandov. A oni chtěli vrátit tu blůzu. Já říkám: „Nenene, to není Vaše.“ A oni pak zjistili podle materiálu, že je originál, i když ze 60. let, ale to jejich je prostě šité. Takže první

akce, kdy jsem jel s motorkou a první akce, kdy jsem válčil, to bylo v roce 95. A vím,, že tahle bitva, ta byla... to bychom se museli zeptat Fandy Kocha, jestli to dělal od toho... ale vždycky se toho mohli účastnit lidi, kteří měli techniku. Protože kluby, které by byly pěšáci, tak já jsem to v té době vůbec nezaregistroval. Vždycky se to vázalo na to, že měl techniku a na to si koupil uniformu. A to je konkrétně můj případ. A vím, že já jsem tenkrát jako Rus byl na té motorce jediný, třeba na těch Bahnech, ale třeba vím, že tam bylo poměrně hodně Američanů. Tam bylo doslova mraky Američanů a hodně Němců. A ono to tak zůstalo, že ta averze z té minulé doby byla tak silná, že řada lidí raději řekla, že raději budou dělat Habešany, než Rusy. Říkám, tu motorku, tak chci mít uniformu, dost lidí mě nechápalo. Ale překvapilo nás příjemně, že když byla ta přehlídka 8. Května 95, že lidi byli příjemně překvapení. Protože do Prahy přijela kolona a to mohlo být tak 150 ks americké techniky, což mohlo být tak 100 jeepů a 50 já nevím čeho jiného, nějaké Dodge, (...) tam snad byla jedna, to jsme koukali, jak na zázrak, protože to jsme do té doby, věděli jsme, že to někdo má, já jsem do té doby neviděl nikdy tolik techniky pohromadě do toho 95. Je překvapilo, že jsme v té Praze, protože to nikdo nečekal. V tom 95 byly ty nálady silně protisovětské, takže lidi byli příjemně překvapení a hodně lidí, kteří to zažili, to osvobození Prahy, tak se s námi fotili a vyprávěli nám, jak to bylo, jak byli nadšení. Bylo to příjemné a oni byli příjemně překvapení, říkali „My jsme to nečekali. V těch uniformách, to už je prostě uzavřená kapitola...“ Takže skutečně... to se jelo po národní třídě a končilo se na Staromáku. Nebo resp. jelo se ze Smíchova přes most, přes Národní třídu, a na Staromáku nás postavili do čela té kolony. Protože říkali, že Rusové do té Prahy přijeli jako první, ať je to, jak je to, a vy pojedete první. A vím, že Američané dost brblali. Nebo Američani, Češi... nebylo jim to vůbec po vůli. Nicméně, to tenkrát organizoval myslím Fanda Koch, on prostě řekl, že takhle to bude a tak to taky bylo a ti lidi, ti Pražané to přijali, z toho taky zkusím najít fotky.

Potom už jsme začali jezdit každý rok na ty Bahna, ta bitva byla větší a větší, akorát se přenesla z toho vršku s tou pevností, který byl mimochodem zajímavý tím, že tam byly zákopy, mimochodem se tam taky natáčel film z 50. let Tanková brigáda. Ten boj o ten kopec na Dukle, tak ta Dukla se tam natáčela. A možná proto Franta organizoval tu bitvu na tom kopci, sice to není Dukla, ale nejvyšší kopec. A docela to byl masakr to vyběhnout. Zákopy tam byly, všechno... kanóny německé, já jsem z toho byl docela vykulený(?). Ostnáč všude, ne natahaný čerstvě, ale ještě po armádě. Pro mě to byla rozhodně zajímavá zkušenost. Potom se to vyvíjelo dál, že jsme... já jsem říkal, kluci, nemůžete jezdit takhle jako ... ve vařákových vložkách do maskáčů, v nějakých montérkách, kde to jsme,

podívejte se ti Amíci... „No jo, Amíci si to koupí v Army shopu, kde my si to máme koupit?“ „Tak já vám to přivezu z Ruska, jaký problém...“ Já už jsem pak jezdil do Ruska ani ne kvůli motorkám, ale kvůli uniformám. Postupně jsem ty lidi vystrojoval. Vtip byl v tom, že v Rusku... těch věcí bylo dost, byly relativně levné, ale byli to malé věci, protože to byli věci na základáky, kterým bylo 18 a vážili 50 kilo i s postelí. V té době většina z nás byla mladších, ale někteří byli starší chlapi, na které jsme vůbec nemohli sehnat uniformy. Velikostně to nešlo. Takže nás to furt nutilo šít různé uniformy podle toho střihu, který jsem měl, ale z jiné látky. Ta látka nebyla nikdy ona, já jsem později přišel na to, proč to nikdy nebylo ono. My jsme to zkoušeli různě barvit, naopak zase odbarvovat, a nikdy to nebylo ono. Tajemství bylo v tom, že ... což jsem nevěděl, to jsem se dozvěděl teprve před třemi lety, když jsem se spojil s jednou ženskou, která má textilní průmyslovku, která rozumí tomu, jak vzniká látka. A tehdejší válečné sovětské uniformy byly dělané z látky, z tkaniny, která má barvu melange. To znamená, že ta látka je složená z nitě, která je sama složená z nití dvou barev. A to prostě neuděláš. To prostě musíš umotat už od začátku, můžeš to barvit, odbarvovat jak chceš, ale nikdy to nebude ono. A ta melange má výhodu, že různě odráží světlo. Takže ona se ... to, na co jsem taky nemohl přijít. Někdo Ti řekne, veteráni, že měl hnědou uniformu, někdo To řekne, že měl zelenou a někdo Ti řekne, že měl šedohnědou. Je to jednak tím, že za vályk šili z různých látek, šli z anglických, z amerických, ale hlavně ta melange je taková, že podle osvětlení mění barvu a tak podle toho, jak je ohnutá. To právě umí ten melange. Skládá divně světlo, že to ničím jiným neuděláš. Primitivní metoda, takový maskáč. Ne maskáč, že by to mělo nějaký fleky, ale už to láme světlo, mění odraz světla, takže už to taky trochu maskuje. Stoupeň si tady, a vypadá to jako modrý, tamhle jako zelený... a je to jedna uniforma na jednom člověku. Je to taková divná hmota. Takže jsme řešili to, že jsme šili na ty větší lidi, co se nevešli do těch hubených uniforem, jsme furt šili z nějaké látky a ono to furt nebylo ono. Furt jsme na to nemohli přijít. Až se to odstranilo tím, že před pěti lety se na můj popud, já jsem vzal štoček látky, původní, tu jsme dali do textilního výzkumáku, oni tu látku rozmotali, rozebrali a zjistili, v čem to vězí. Zjistili barvičky... a podle toho jsme nechali vyrobit identickou, co se týče gramáže, co se týče barvy, co se týče způsobu utkáni, tak jsme vytvořili úplně identickou látku. Skoro po dvaceti letech, což je masakr ☺ Přinutilo nás k tomu to, že ty uniformy zmizely. Za dvacet let se ty uniformy částečně zničily, tím, že to tam lidí nosili na práci, takže se nedochovaly. Oni Rusové jsou takoví úsporní, jako tady chodí někdo v socialistických maskáčích, tak oni to tak brali taky. Nosíme to, až se to rozpadne, pak utřeme motor od auta a pak to hodíme do kontejneru. Takže ty uniformy

zmizely, něco jsme vykoupili... prostě došly. Tak jsme byli nuceni ... a zjistili jsme, že ty látky, který se tady nabízejí, byt' jsou bavlněné, byt' je to kepr, co se týče vazby, tak nikdy to nemůže být stejné, protože ta melange se musí dělat od základu. A to se povedlo až před pěti lety, ale ne díky mým znalostem, ale díky znalostem kamarádky, která má textilní průmyslovku. Ta věděla, kam dát tu látku. Vtip je zase v tom, že oni vyrobili 100m látky, ale netrefili se, sekli se. Takže my jsme museli 100m látky vyhodit, což stálo dost peněz a pak až se to povedlo. Přesto, že zachovali složení, tak výsledek nebyl stejný, což je zvláštní, až se to prostě změnilo, že jsme se jakoby ... je možný, že dnešní bavlna je jiná, museli jsme změnit to složení tak, a bychom dostali ten výsledek, což je zvláštní, ale dosáhli jsme toho až napodruhé. A ty uniformy se dneska prodávají.

Musím říct, že Němci to měli jednodušší, co se týká německého re-enactingu. A ti si kupovali švýcarské uniformy a ty si přešivali na německé. Což ona ta barva samozřejmě není úplně stejná, ale je to vlna, v 90. letech se tu koupit nedala, to tady nikdo nedělal. Nebo na nějaké drahé obleky, ale ne tady v té hrubší zelenině.(?) Takže ti to měli jednodušší, že hned v těch 90. letech se sem dovážely švýcarské uniformy a z těch se to přešivalo. Plus Němci nosili lámané skály celty, to byly originály samozřejmě, takže když neměli něco, sako nebo něco, tak si přes to hodil celtu a pod tím bylo jedno, že neměl nějaký sako. A když se potom začali přešívati ti Švýcaři, tak se přestaly nosit ty celty, protože chtěli ukázat, že mají to sako. Nejlepší v tom byli Amíci, protože ti to měli nejjednodušší, koupený, a Anglani. Ale já jsem se s těmi Anglány a Amíky moc neseťkával, protože jak jsme pořád válčili proti sobě, tak víceméně jsme... na nějakých akcích, třeba na těch Bahnech, jsme se setkali, nebo tam byli takové akce, různé bitvy po republice, nevím, jak se to... támhle v jižních Čechách, tak tam jsme třeba my s Anglány a Amíky válčili proti Němcům. A pak se teprve začaly dělat akce, takové ty... po těchto Bahnech jsem měl pocit, že se namlsali a začali si dělat samostatné akce. Jako že se dělaly jen bitvy, že to nebylo jen o technice. Jo a mezitím se vyrojily ti pěšáci, kteří díky tomu, že se přešivaly t švýcarské uniformy, si už dokonce přestříkávali ty černé německé helmy na šedivou, žlutou(?)... už se začalo doladovat. Ještě furt nebyly repliky. Začali více pečovat o to, aby vypadali lépe, což musím říct, že u těch Rusů to trvalo podstatně déle, přece jen ... já jsem zásoboval určitý okruh lidí a na nás se nabalovali a říkali: „Hele, co to máte? Co to je?“ Já říkám: „To je to, co my ...“ „To je dobrý...“ „... Já Ti to museím přivést z Ruska.“ Prostě to tady nebylo, nikdo to nedokázal vyřešit. Já jsem to vyřešil takhle. A nebo se to šilo z něčeho zeleného, ale Rusové neměli zelené uniformy. Takové okrově... hnědé... A nám se to nedařilo... ta látka takhle... nejpodobnější tomu byly československé

vojenské montérky. Říkám nejpodobnější, protože ty měly taky keprovou vazbu, ale neměly melange, takže to bylo jen vzdáleně takové. Takže se tyhle montérky různě upravovaly, než jsem začal vozit tyhle věci.

Co se týče zbraní, tak lidi od té poloviny 90. let začali dělat zbrojáky. Ovšem sovětské zbraně tady moc nebyly. A až když po nich byla poptávka, tak se začaly vozit Mosinky, začaly se vozit pistole Tokarevy, a tím jsme se začali trošku vyzbrojovat. Objevila se tady v Praze firma, která v roce 96 dovezla špaginy z Maďarska. Takže jsme na to hned skočili, ten, kdo ho neměl, tzn. všichni, tak si začali kupovat špaginy. To byla firma Kaliber, myslím, že se to jmenovalo. Takže lidi, co si nechtěli dělat zbrojáky nebo nemohli, tak s začali kupovat znehodnocené špaginy, masově, někteří si koupili špagina a ještě k tomu Mosinku, protože z té se dalo střílet. Náboje byly za hubičku. Takže takhle se to vyvíjelo. Já to asi říkám na přeskáčku, ale pro mě určitě začátek byl rok 95 – přehlídka, potom Bahna, přehlídka byla v květnu, Bahna v červnu, a to mě nastartovalo – jasně, tímhle způsobem se budu bavit. Takže jsem objížděl bitvy na motorce. Pak jsem si v roce 96 koupil kulomet na sajdkáru, jenže to nebyl kulomet, co by to měl být, to byl ... já bych tam měl mít GP27 a ten tady nebyl absolutně k sehnání, tak jsem si koupil SG43 a ten jsem tam namontoval. Jenže vtip je v tom, že SG43 je těžký kulomet na pásy a tam měl být lehký kulomet takový s tím talířem nahoře, ale ten tady nebyl. Takže já jsem to vyřešil, dal jsem tam tohle, což vyvolalo obrovskou vlnu pozitivních reakcí, protože se to líbilo, protože to má být – na sajdkáru patří kulomet. Lidi byli v té době zpracovaní z těch filmů, takže věděli, že to takhle měli Němci, ale proč by to tak nemohl mít i Rusové, což taky měli, protože kopírovali... ze začátku teda kopírovali Sověti od Němců. Aspoň tohle nasazení těch motorek, nebo celou vlastně tu motorku. A další věci... Takže my jsme celá 90. Léta bojovali za to, abychom vypadali jako vojáci, co se týká ústroje. Abychom měli zbraně. Na to jsme vydali strašně moc energie, protože byli třeba lidi, kteří měli perfektně... to vidím u technikářů, já jsem se pak od technikářů trhnul, protože jsem zjistil, že jsou to do určité míry nenapravitelní lidé. Když hlavní směr je prostě technika, kdežto já jsem se pak uchýlil ... technika dobrý a co ten zbytek. A řada lidí na to nechtěla přistoupit. Mají špičkově vybavenou motorku a odmítají z jakéhosi důvodu investovat do uniformy, že to není třeba, že je to zbytečné nebo že je to drahé. Protože uniforma, špičková replika, dneska stojí skoro jak motorka. Takže dneska jsme se dopracovali k tomu... já jsem ty blůzy z Ruska kupoval po 10 dolarech kus. Což bylo za 400 kus, vlastně komplet. Dneska stojí 4000 komplet, replika. Takže to je trošku rozdíl. Takže když to vezmeš, že koupíš blůzu s kalhotami za 4000, k tomu za 400 lodičku, za 600 opasek, boty stojí od 1000 do

2000. Tenkrát jsme všichni běhali v československých, protože tady nic jiného nebylo. Já jsem si tam koupil boty a potom jsem všechny kluky přestrojil. Protože byl problém, že ty čs. boty z 50. Let měly kožené podrážky s podkovami a na tom se nedá fungovat ve městě, to sebou člověk flákne. Takže jsme si koupili sovětské, které byly stejné jako válečné, akorát už místo kůže měly gumu. To bylo jediné, v čem se lišily. A Sověti nikdy nenosili podkovy. Nevím, jak to řešili, ale nikdy neměli podkovy. Prostě guma se utrhne a nalepí se nová.

Takže my jsme se vyvinuli od montérek a čs. přileb vzor 52 k tomu, že dneska máme přesné nerozeznatelné repliky a všechny repliky jsou tuzemské výroby. Což je důležité, protože Němci dneska běhají v replikách ze Šturmu z Německa, který je Pákistán-Indie... všechno. Ale zase na druhou stranu je to levnější. A my jsme se dneska uchýlili tak daleko, že některé druhy uniforem, které jsme tady nebyli schopni vyrobit, nebo by to stálo strašně moc peněz, my už dneska nakupujeme v Rusku. Protože Rusové... Třeba kabáty se tady řešily tak, že ten kabát je stříhově shodný. Ten kabát, který už dneska nemají. Měli je do půlky 90. let. Vtip je v tom, že on je jiné barvy. On ten válečný kabát je takový kafe. A ty poválečné kabáty už jsou tmavě šedivé. A my jsme to nevěděli, tak jsme v nich jezdili, protože třeba na černobílé fotce je to celkem jedno. Ale pak jsme zjistili, asi před 5-6 lety, když jsem dovezl originál kabátu, že ty kabáty mají úplně jinou barvu. Pak jsme to zjistili z fotek, které si fotili Amíci na Labi a Amíci v Berlíně, že je to pravda. Obyčejná keprová látka, kolik stojí za metr, tak jsme se teda zeptali v té továrně, kde nám dělali tu melange, kolik by stála vlněná látka a oni nám řekli nějakou ukrutnou sumu, že by ten kabát stál asi 20 000 jeden. A tak jsme si říkali, že to zatím nebudeme řešit. Mezitím stejný problém řešili Rusové. A vyřešili to nakonec tak, že jak je u nich všechno levnější, tak si to kupujeme od nich. Tam ten kabát vyjde do pěti tisíc. A až před dvěma lety se začaly šít tady. Dneska už jsme na tom tak, že už neděláme jen rok 45 tady, ale děláme i... protože těch bitev z 45. Na stejných místech... pak se začalo... kam jsme začali jezdit po těch Bahnech... Ořechov. Ořechov u Brna. To byla moje první bitva, kterou jsem absolvoval po těch Bahnech, mám dojem. A to byla bitva, která mě fascinovala, protože byla na místě.. na Bahnech se vždycky dělala Dukla. Bitva u Ořechova byla největší tanková bitva v Čechách, kromě bitva tam někde u Olomouce, a ta se dělala na místě, kde ta bitva opravdu byla a pak až jsme začali jezdit na Duklu. Což byl masakr, protože Dukla byla opravdu na místech, kde se tohle dělo. Krutě. Takže když to vezmu, tak byla určitě nejdřív Bahna, pak Ořechov, to bl nějaký 96.-97. a 98. -97. Jsme začali jezdit na Slovensko. To začal na Slovensku dělat bitvy Roman Moravec. Přimo na Dukle, kde jsme vždycky

bojovali s Čechoslováky, se Svobodovci. Kdežto na Dukle to byli Rusové versus Němci. Těch bitev bylo hodně, ale byly to takové malé bitvičky různě po republice. A to byly takové vesnice bezvýznamné, kde se ani nebojovalo, to bylo jen, že je to tam pěkné, tak jsme tam udělali bitvu. Ale bylo to takové... Začalo to opravdu na té bázi, že jsem měl výstroj, motorku, Mosinku, měl jsem 50 nábojů, nikdo nám nic nedal, dneska jsou bitvy, že tam přijedeš, oni ti dají najíst, náboje nebo obojí a nebo jak dneska nejsou peníze, tak Ti nedají nic a js rád, že se tam dostaneš. U nás u Rusů je to naopak, nás všude tahají, protože je nás málo, ale Němci mají potíž. Jich je moc. To by vypadalo tak, že by bylo 100 Rusů a 500 Němců. Já třeba jako Rus Ti řeknu, od jara do podzimu mám 5 akcí měsíčně, kdybych měl čas, a ti němci jsou rádi, když se dostanou na jednu, na dvě, tím, že jich je tolik, že jich je přetlak, tak to jejich využití je omezené. Tím se to omezuje, že nemůžou jet všichni najednou. Nás je tak 100-150 a Němců je 1500. Desetinásobně víc, než nás, takže je jasný, že... Dneska když se jede na nějakou akci, tak podle toho, kdo to organizuje, tak prioritně zve svůj klub. A pak si zve kamarády, kteří ho pozvali předtím. Protože jinak se nemají šanci prosadit. A hlavně ví, že jsou to lidi spolehliví, kteří Ti neudělají ostudu, že se tam nepostřílejí, což ovšem k tomu patří taky. Já jsem zažil jednu akci, kde došlo... Ještě abych se vrátil k těm zbraním, jak to bylo, a bychom se dostali k těm úrazům.

Začaly se tady prodávat Mosinky, Mausery, převážně lidi, co dělali nebo dělají Republiku, tak mají čtyřřadvacítky, pak se teprve začaly dovážet devadesát osmičky, ze začátku se střílelo tzv. dřevákama. Což jsou cvičné náboje, které mají dřevěnou střelu. Ona je to dutá dřevěná střela, to dřevo je pražené, takže extrémně vysušené, a ono jak do toho vletí ty horké povýstřelové plyny, tak ony tu střelu rozpráší na takové třísky. Ona má jediný problém, že tak 2 metry od hlavně je to poměrně soustředěný shluk tříšek, takže dělá poměrně velkou neplechu. Já jsem s tím zažil, to bylo na tom Ořechově, to byla noční bitva. Zažil jsem s tím docela krutý úraz, kdy jsme dobývali německé zákopy, tak, jak to bylo v tom 45., a lezli jsme na ten kopec, to byl hrozný chaos, nikdo nevěděl, kde kdo je. Já si to upřímně řečeno nedokážu dost dobře představit. To musel být hrozný masakr, protože opravdu když vystřelíš v noci, tak jsi totálně oslepený, a hlavně nevidíš, kdo to střílí. Takže se stalo, že jsme lezli k Němcům a zjistili jsme, že jsou to naši a naopak. Takže pokud svítí světlice, leží všichni přibití k zemi a pokud nesvítí, je guláš. A te'd se stalo to, že jeden našinec, Rus, dolezl do německého zákopu, ten Němec se lekl, vystřelil a trefl ho asi z 20cm zezadu do lopatky a tou hrstí těch tříšek mu prostřelil celou lopatku. A musím říct, že doktoři z toho byli hotoví, protože to jsou třísky a bordel z toho spáleného prachu a asi rok mu to hnisalo. To je opravdu těžká devastace tkání. Měl to úplně roztrhaný

na maděru. Lopatku, tkáň okolo, ještě kousek za lopatkou. Takže to byl první úraz, který jsem viděl a pak jsem viděl ještě na Březnici. Na Březnici se dělaly bitvy, u Příbrami, tam ho trefil, on si dával ... dělal si sám... to byly ty dřeváky mauserovké. A pak když došly dřeváky, ono jich bylo málo, bylo jich dost, pak byly dražší a dražší a zmizely a ještě se mezitím zakázalo je používat, protože s tím byl fakt problém, byly zapíchané třísky do oka, do obličeje, tak on si vyráběl sám mausery z ostrých, dával tam míň prachu a dával si tam před to papír a vatu, ucpávku, aby to nemusel zavírat. No a takový papír s vatou, to umí věci. Asi z 50 cm to prostřelí uniformu i s nohou. To je úplně neuvěřitelné, co to umí. Dneska už je to jinak, dneska už se ty zbraně vyrábějí, to byly všechno zbraně na zbroják. Dneska se náboje vyrábí, to dělá 8mm Zbrojovka Praha, Mosiny se používají, co byly pro kulomet vzor 59, ty se používají i do pušek, dneska se vyrábějí... Němci měli jediný problém, neměli vůbec samopaly. Protože ty MP38, MP40 – originálů se dochovalo málo a byly... jsou strašně drahé. Jsou sběratelsky poměrně ceněné takže to dopadlo tak, že tady firma Novohradský z Holic začala vyrábět repliky MP38, takže Němci dneska ... je to teda ukrutná raketa, protože oni ... on za ně chce asi 38 000 za jeden. Což je teda raketa. Ale zase to může zautomatizovat palbu. Ovšem tam je zase problém, střelivo stojí nějakých 6 korun rána a z toho samopalu – to je velký utrácení. Když máš nábojový pásy, tak vystřílíš třeba 50... prostě z toho samopalu je to taky utrácečka.

... se něco vyvíjí. Samozřejmě to jeden do úplného nekonečna, takže co se týká zbraní. Dneska je situace taková, že máme Mosiny, Němci mají Mausery, MP38 v replikách, expanzní zbraně, které dokonce nejsou ani na zbroják. Jsou od 18, což je výborné. Vy máte ty Stany, co dělá Veselý, to je nejlevější expanzní zbraň, stojí 18 000, my máme špaginy, už teď za 25, předtím jsem měl PD 40, což je předchůdce špagina, ten stál 40 litrů. Šílený rakety. Amíkům dnes Novohradský vyrábí Thomsony, špičkové repliky, k nerozeznání od originálu. Začal vyrábět expanzní Mausery, M...y začal vyrábět, Mosinyk začal vyrábět... dneska to je paráda. Nemusíš mít zbroják a vytváříš hluk, co se do Tebe vejde. A ještě jsem chtěl říct, kam my jsme se posunuli s těmi ruskými uniformami, nebo se sovětskými, abych byl přesný. My jsme se trhli od toho roku 45 a zjistili jsme, že taky existovala jiná uniforma na tu první polovinu války, kdy ... uniforma 35/40 a ta je právě na ten začátek války od roku 41 do roku 43 a v tom roku 43, v lednu, vyšel rozkaz, že blůzy nebudou mít ležatý límec, ale stojatý a hodnosti nebudou na límcích – výložky, ale nárameníky. A byl rok na to, aby se přestrojila celá armáda, což ta armáda měla v té době 3 miliony lidí a taktak to stihli. Finanční kapacity, výrobní... Proto po tom roce 43 se objevilo množství uniforem šitých z americké látky, z novozélandské... prostě

ze všeho, co jim spojenci dali. My jsme se přehoupli přes ten rok 43 a začali jsme dělat rok 41. Obdoví 42 – 43. Ale to nemá souvislost s naším územím, tzn. my jsme jezdili do Polska a tam jsme se etablovali tak, že jsme přijali účast na rekonstrukci, což nás strašně bavilo, na městě Przemysl, které bylo řekou rozdělené na dvě půlky po roce 39, kdy došlo k okupaci Polska, jedna půlka byla německá a jedna sovětská a hned na začátku války, ve 3 hodiny ráno, se tam do sebe pustili. Takže my jsme byli na své půlce řeky v uniformách vzor 35/40, Němci byli na své a jeli na nás na lodích. Zůstal tam unikátně jeden most, který se Sovětům nepovedlo vyhodit do povětří, který přežil i ústup Poláků, dodnes po něm jezdí vlaky a ta bitva začíná po průjezdu toho vlaku. Tam se traduje to, že projel vlak ještě s rudami, se sádlem do Německa a pak to ruplo. Němci využili toho, že jede ten vlak a po dolním konci mostu přesunuli nějaké ženisty k těm náložím, které tam nastavili Rusové a ty jim odstřelili. Takže Rusové když měli rozkaz zatočit klikou, tak ono se nic nedělo. Takže měli o starost navíc. Měli most, byť železniční, ale už je to ... ještě nás v tom Polsku ukecali, abychom si udělali uniformy čisté vzor 35 na okupaci Polska, takže teď jednou za dva roky jezdíme do Polska a dělíme se tam s Němci o Polsko. Už teda, jeto takový, ti Poláci to neradi vidí, i když si nás tam sami zvou, ta veřejnost tomu nefandí, nejde jim to pod fousy, ale my se u toho strašně bavíme. Aby nás tam jednou zmydlili. Což jsme se bavili ještě víc. Takže to vypadá tak, že nás tam zvou vždycky tak autobus, takže nás je tam tak 30, s námi je 150 Němců a proti nám 300 Poláků. To je hrozná sranda, my se tam vždycky podělíme, pobratříme, na hranici, důstojníci si tam potřesou, ti Poláci jsou úplně nepřítel – no výborná zábava. Takže my jsme se dopracovali až k tomu roku 39. Ale z našeho úhlu pohledu je to využitelné jen v Polsku, samozřejmě by se to dalo využít na území SSSR, někde třeba na Ukrajině, kde k tomu došlo, ale tohle město ... tohle území, kde se dělá ta bitva, ta se jmenuje Bzura, největší bitva, resp. Je to nejvýznamnější bitva, kde Poláci porazili Němce. Ty bitvy byly asi dvě, ale tahle byla největší a nejvýznamnější. Takže my tam jezdíme dělat tady ty mouřeniny. Což tedy, když jsme tam byli poprvé, tak oni to vůbec nepochopili, pustili se do nás na férovku, tak my jsme se donich museli pustit taky na férovku. Protože Poláci jsou takoví uvědomělí vlastenci a někdy jim to rozum nebere, že to je všechno jen jako.

Takže my dnes máme 2 druhy uniforem, máme tu vzor 35... tři máme. 35 s označením z roku 38, potom máme tu čtyřicítku, ta je na 41., potom máme tu 43 do roku 45. Ale my jsme v tom posledních pět let točili samý 68. Rok. My jsme ještě nehráli osvoboditele. A furt jsme točili 68., protože to je paradox, ta uniforma 43 se nosial až do roku 69, takže tam stačí vyměnit opasek a zbraň a jsi 68. Rok. Na tom jsme vydělali hodně

peněz a tak jsme se dostrojili těmi kabáty. Říkám, aby si to někdo nevyložil, hodně, že jsme se mohli vystrojít špičkovými ruskými replikami kabátů. A těch složitějších, třeba vycházkových uniforem, co se tady nedělá. Tady se dělá jen polní uniforma. Ale v Rusku se dělají služební, vycházkové a dokonce i přehlídkové uniformy. Tohle jsme se vybavili za to, že jsme pět let dělali zlé Rusáky. Jezdili jsme hodně na tancích, okupovali jsme Prahu a tak různě. Do různých filmů, hráli jsme třeba ve Vyprávěj, skoro ve všech filmech kromě anglických, všude jsme my. V anglických vzali komparz, aby to lépe vypadalo, oblíkli ho do dobových uniforem a tak. My si všechno ohlídáme, vezmeš si Kalacha a nevezmeš si h...ý opasek, ale vezmeš si opasek s mosaznou hvězdou. Takže oni tu uniformu měnili až v roce 69. Takže na to kulaté výročí roku 68, dva roky předem a dva roky potom... jsme si docela pěkně doplnili výstroj. Dělali jsme věci, které nás tak úplně nebavili, ale zase to bylo finančně prospěšné. Dneska je to hlavně o financích, dřív to bylo hlavně o tom sehnat křeččího, podobnou látku... ale dneska je to jen o penězích. A přijdou Ti z Ruska uniformy maršálské, můžeš být třeba Stalin. Platinové knoflíky a diamanty na nárameníky. Takže je to všechno jen o penězích... Takže dnes mám jednu dvoumetrovou skříň, která je našlehaná sovětskými uniformami od 38. Do 45. To máš rozdělené na letní a zimní a ty letní a zimní se ještě dělí na služební, polní, vycházkové a přehlídkové. Na každé období – to je uniforma. A je to jedna armáda. Takže dneska už mám špičkové repliky zbraní, které střílejí, slepé náboje, máme špičkové repliky uniforem. Akorát máme v poslední době problém se sejít. Protože jsme si pořídili děti a to je konečná. Na to že nás bylo 40 a jezdilo nás 20 na různé natáčení, točili jsme hromady filmů, točili jsme v Polsku, na Slovensku, v Maďarsku, tady v Čechách, tak dneska s tím je už velký problém. Je to potíž se sejít, práce, děti... v podstatě jsme se rozpadli, když bych to tak měl říct...

Nějaký nábor jste řešili?

Řešili jsme, řešili jsme strašně málo. Tyhle staré sovětské uniformy mají strašný problém. Chodíš v holínkách i v létě, když se Ti to nehodí. Do toho nenosíš ponožky, nosíš do toho onuce, nikdo to nechce nosit, nikdo to neumí. My jsme se to už naučili. My jsme šli tak daleko, že nenosíme ani ponožky, ale opravdu onuce. A to, co nám Rusové tvrdili celá léta, že onuce jsou lepší než ponožky, to se skutečně ukázalo, když jsme je začali nosit. Je to takový zběsilý hadr, ale skutečně to tu nohu ochrání na rozdíl od ponožky. Nechápu to, vůbec tomu nerozumím, ale prostě to funguje. Hrozně jsem se tomu bránil a paradoxně nás to naučili mladí, co přišli do klubu. A vůbec ne Rusové, ale Češi to někde vyhrabali v předpisech, já jsem sehnal onuce a oni mě to naučili motat. Pak přijeli Rusové, trochu nás to přeúčili. My jsme to dělali podle předpisů, ale to je moc složitý. Rychlejší a

lepší je to dělat jinak. Takže dneska nosíme i onuce, máme repliky i různých pytlíčků na koření, kartáčků na zuby... dneska se dělají v Rusku repliky úplně celého vybavení. Tak, jak jsou na to zvyklí Němci ze Šturmu, Amíci, Angláni ... Amíci taky v podstatě ze Šturmu, tak my to všechno bereme z Ruska. Já jsem ještě, protože mi přijde, že ta druhá válka trochu stagnuje, že těch akcí je méně a ta kvalita je taková... ještě jsem si od ruské armády... támhle visí úplně nejnovější goráče, které ani sami Rusové nemají, mají to u nich jen tři horské divize. To jsem sehnal přes známé z Ruska, tak teď jsem se dal do toho a hned to přeneslo ovoce, hned jsme točili, hned potom, co jsem se vystrojil, a točili jsme pro Rusy film, tady u nás, v ruských uniformách, hrozná groteska Říkám: „Proč si to nenatočíte u vás, tam máte ty vojáky za guláš.“ „My jsme to ukázali ministerstvu obrany a oni: Tak to neodpovídá duchu armády.“ Protože je to komedie. To nechtěli ti blbci točit. Tak to natáčeli tady. Zaplatili, jsme se za to ohákli, echt. Jsem měl do té doby repliky a teď mám všechno. Vestu, titanovou helmu... všechno, na co jsem do té doby neměl. Za ty prachy z toho natáčení. To se fakt vyplatilo, to byla ukrutná komedie, scénář úplně slabý, ale dobrý, pobavili jsme se všichni. Hlavně dobře zasolili, takže jsme se dovybavili. Jako že úplně na knop. Protože ta výstroj je drahá. Helma deset, vesta dvacet, to jsou šlehy. To je ještě dražší, než ta válka. Protože je to nové, high-tech věci, helma váží kilo, vesta předtím vážila patnáct, najednou váží pět kilo, taková kouzla, ale stojí to raketu. Takže já už dneska tu druhou válku jedu sporadicky, ale spíš jsme se do toho softu, protože u té války mi schází ... u toho re-enactingu takové to kdo padne a tak. Když je scénář a je to někde, tak je to jasné. Půlka padne, nebo každý druhý padne, ale takové ty divočiny, co jsem jezdil, které jak já říkám nemají scénář a nejsou pro diváky, tam prostě střílíš, nikdo nepadá... to mně tam bohužel scházelo. U softu mi zase schází ten hluk, ale zase vidíš, že na někoho střílíš, že to taky dostane a on to taky ví, že to dostal. Teď se snažím kombinovat oboje, což mi nejde, protože jsem si pořídil dvě děti, ženu a moc tomu nefandím. Ale zase říkám, že když už jsme to dotáhl na takovou úroveň, že máme všichni všechno, tak už se to nějak úplně rozpadlo. Že už se akce dělají minimálně a ven už se prakticky nejezdí. Protože jak je krize, tak přece jen, do Przemysle je to 850km, takže oni už třeba, co dělali tu Barbarossu, Barbarossa v Przemysli, což bylo fantastické, i když jsme tam byli pětkrát. Opravdu an těch místech, kde to bylo a teď ti pamětníci – Jo, tady jsme měli kanón a stříleli na ten německý tank, co stál támhle v té ulici. Už se to prostě dělalo pětkrát, tak jakoby se už všichni nasýtli, nejsou prachy a už se tam asi nikdy nepodívám. Jestli ta krize bude takhle pokračovat, tak asi ne. Protože oni nám vždycky zaplatili autobus, oni nás vždycky ubytovali, dali nám jídlo, patrony a te'd když tam spočítáš

autobus 850 tam a 850 zpátky, teď tam nějaké tři dny, aby ses trochu vyspal po těch 24 hodinách, tak se obávám, že už jsme asi dohráli, I když na..., to se nám ozvali. My jsme tam před dvěma lety udělali strašnou věc, vůbec se mi do toho nechtělo, vůbec mě to nebavilo, ale zase si říkám, kluci, už jste nás tolikrát pozvali, teď jestli z toho chceš něco, co se dá dělat v rámci re-enactingu, dám Ti to taky, ale je to hnus fialovej. Dělalí jsme tam Sověty NKVD, deportace Poláků v roce 40 do gulagu. Hnusný, hnusný, nic horšího jsem v životě nedělal. Řeknu Ti, že mě z toho běhá husí kůže doteď. Hnus fialovej. Já těm NKVD moc nefandím. Hlavně jsme si museli nakoupit... to by nevadilo, čepice jsme si museli koupit modré, nárameníky, ale ta práce ošklivá, nezábavná, namačkat lidi do vagónů, posílat je do mínus 60 – nic hezkého. Neměl jsem z toho dobrý pocit, můžu Ti říct, nevzpomínám na to rád. Poláci právě říkali... to vypadalo tak, že oni nám zaplatili autobus, jeli jsme tam autobusem, a ještě nám dali asi 20 lidí. Ale ti byli... říkám, Poláci ty Rusy nemají rádi, že jsou darebně oblečení, a flinkají to a tohle... buďonovky jsme si museli našít, my jsme dělali jenom léto a buděnovky byla do roku 40, takže tohle byl rok 40, ale ona byla ... ušanka je prostě konec 40, tak tohle bylo začátek 40. Takže jsme jsme si museli našít buděnovky, takové ty špičaté čepice, takže jsme do toho vystříkali docela dost peněz, ale zase to máme, kdyby se to někomu hodilo... a to byl hnus fialový. A teď se nám ozvali Poláci, že chtějí dělat 40 – 42 vyvraždění nějakých vesnic na Volyni. Volyň. Říkám, kluci, máte Ukrajince za drátama, tam končí město, za městem je drát a tam už začíná Ukrajina. Tak si vezměte Ukrajince. „To bychom museli pozvat je, to raději přijďte kluci vy. Vás už známe“ Ti Ukrajinci dělali šílená zvěrstva, jednak tloukli židy a zabíjeli a Poláky, hrozným způsobem. A oni nás právě na to chtějí, protože zjistili, že jsme schopní dělat takové ošklivé věci. Že to tedy pro ně uděláme. Tak my se teď budeme přeškolovat, letos to nebude, asi až příští rok, se budeme přeškolovat na UPU. Banderovce... v té době ještě ne Banderovci, tehdy to byla UPA. Nebo Bandera snad v té době dělal pro Němce... Ale ještě by chtěli dělat... tak my se ještě přeškolíme na Banderovce. To jsem netušil. TO je takové veselé, to nemá žádná pravidla, takový divoký východ Vyvraždíš vesnici, vypálíš a jdeš dál. Z toho jsem moc radost neměl. Říkám, to NKVD to byl hnus fialový. Oni je tam nahnali, já Ti to pak ukážu, oni je tam nahnali na nádraží v mínus dvaceti a nechali je tam skoro dva dny. A ony jim tam děti pomrzly, ženský, a nebylo to vůbec hezké. A oni pak Rusáci s těmi dětmi házeli jak s bramborami, takže Poláci z toho... říkám, byl to hnus fialový, bylo tam 300 statistů, 300 komparsistů. Z toho tedy bylo nás 50 Rusů a 250 bylo těch do toho vlaku. Přijel parní vlak se starými vagóny, normálně jsme je tam ... jak sardinky a odjeli někam na východ po těch kolejích.

Přímo z toho nádraží, kde se to stalo. Říkám, nemám z toho moc dobrý pocit, ale někdo to dělat musí. Oni by to nedali dohromady. Nás bylo asi 30 v autobuse, a oni nám dali asi 10 lidí. Takže takhle re-enacting se vším všudy. Od začátku až do konce, jak jsem ho prožil já. Já musím zvednout kotvy.

Další kluby zabývající se Rudou armádou, jestli to bylo kvůli tomu, že jich byl nedostatek, nebo co je k tomu vedlo?

Tady byla hromada Američanů, hromada Němců. Zjistilo se, že jako Plzeň fantastický, úžasný, ale ty Němci chtěli válčit víc a víc chtěli tu východní frontu. Takže se stávalo, že lidi, kteří třeba dělali Němce, tak přešli, začali dělat Rusy, protože to Rusko bylo takové neprobádané, takové tajemné, protože nikdo nevěděl pořádně, kromě fotek nebyly žádné materiály. U Němců jsou jasné řady, které ti Němci měli, podle kterých se jelo. A oni měli takovou představu, že to byla divoká armáda. Víc je to bavilo, bylo to víc hravý, to Německo byly samý nástupy a samá prostě pořadovka a u těch Rusů to bylo takové volnější. Ovšem dneska se ukazuje, že třeba to Německo je dneska daleko jednodušší, než to Rusko, protože u Rusů jsou takové šikanózní prvky v té výstroji, pokud to chceš fakt dělat pořádně, které jsou pro řadu lidí nepřekonatelné a tak odporný, že to nedokážou prostě dělat, jako jsou třeba bílé límečky na uniformách. To zavedli v roce 1935 a mají to, zrušili to před dvěma lety teprve, ale některé útvary v tom pokračují dál. Jo a to je taková věc, že řada lidí ti řekne, že jen kvůli tomu tu uniformu nechtějí mít, protože prostě není schopno přišít ten límec. To je taková pakárna, to se skládá z kusu prostěradla. To utrhneš kus prostěradla, který je stejně široký jako tvůj obvod krku, každý trhá jiný kus, samozřejmě. A přišíváš to bílou nití na límeček zevnitř a ten límeček musíš mít každý den nový, čistý. Takže to vypadá tak, že ty ho večer urveš, ten špinavý, vezmeš, utrhneš zase kus prostěradla, ten na čtyřikrát přeložíš, přesně, jak je to v těch předpisech, a přesně, jak je to v těch předpisech to přešíváš, mně to trvá hodinu a to si myslím, že to umím. Ale ono to dokázali za ty dva roky na vojně přišít za pět minut. No ale já na to nemám ani čas, po mně doma skáčou děti a kolikrát si u toho div nevypíchnu oko. Je to takový blbý styl, že pícháš tu nit do, to je přesně dané tím předpisem, že pícháš tu nit tou dírkou, kterou vyleze, takže zase do té dírkou zpátky, takže na tom límci to vůbec není vidět, že tam je něco přišitého, já jsem se to učil asi půl roku. A další věc blbá je, že Rusové neměli ponožky. Že nosili onuce a ty nosili jak do nízkých bot s ovinkami, tak do holínek. A to řada lidí dodnes

nechápe, jak to funguje. Ono to prostě funguje a funguje to daleko lépe než ponožky. Ale řada lidí si to nedokáže umotat, umotají si to tak, že jim to uřízne půl nohy. A já to třeba umím a učil jsem se to strašnou dobu, tam, samozřejmě. A to jsou věci, kteří lidé, ale do bot ti nikdo nevidí. Ale ten límec je vidět. To je vidět na všech fotkách, co jsou. Tak na všech fotkách má uniformu zahnojenou jak vrata od chliva, a má tenký, bílý dvou milimetrový proužek kolem krku. Ono je to na celé šířce toho límce našité to bílé prostěradlo, ale koukají ti dva milimetry ven a má to dva důvody. Nejen, že to je v řádech, ale za prvé chrání ti to ten krk. Protože ten límec ti těsně svírá krk. Oni ho nikdy nerozepínali. Jedině na teritoriích s tropickým klimatem. To znamená, když válčili proti Japoncům v Mongolsku, když někde v Kazachstánu, Tadžikistánu, Afghánistánu, prostě takhle. A to znamená, že když máš zapnutý, ten límec je těsně u krku, to je kritérium. Můžeš mít krátké rukávy, dlouhé rukávy, důležitý je, že máš zavřený ten krk. Ono to tvoří ochranu proti prodření krku o hranu toho límce. A další věc je, že to je identifikátor hygieny. Protože nejenom ty, že si vyměníš ten límec večer, přešiješ se, abys ho měl ráno čistý, ale ty si musíš umýt taky krk, protože když si neumyješ krk a vlezeš do čistého límce, tak za pět minut ho máš špinavý jako kráva, takže to plnilo tyhle ty dva, jednak ochrana krku a jednak hygienický indikátor. A představ si, že oni to mají od roku 1935 do roku 2010. V roce 2010 to s velkou slávou zrušili a 99 procent útvarů jede dál, že si i na maskáče moderní maskáče digitální maskáče přišívají bílé límce zevnitř, což je vražda, s přesahem dvou milimetrů, takže to svítí na deset kilometrů. Fantastický. A takže to jsou dvě věci, že ti lidé řeknou, že raději budou dělat Němce nebo Rumuny, prostě protože tohle nejsou schopní udělat. A nebo jsou mazáci, kteří mají límce na suchý zip nebo různě jinak, ale musí to vypadat, že to je přišitý. Což je pohoda, protože z toho límce ven nic nekouká, protože jestli to tam má je to na sucháč a má to těsně zapnuté u krku, tak já to nepoznám. A samozřejmě do těch holínek nemusíš nosit ty onuce, ale upozorňuju tě, že do tak do holínek ruskejch, tak na dva dny tak jedny vlněné ponožky, protože se ti rozedřou úplně na maděru. A to je to, co ta onuce, která stojí asi pět korun, tak ta ti dokáže, jednak ti, ty vlněné ponožky zničí nohy, když to prodře ponožky, ale tohleto je to primitivní opravdu brutální asijský patent, ale je levný a je neskutečně funkční tady. Já jsem to pochopil, až když jsem to viděl tam. Tady to nikdo neznal ani. Tady děda vzpomínal, že tady v 50. letech měli onuce do holínek, to je všechno. A potom ticho. A onuce se ještě rozdělují na letní a zimní. Jedny jsou z plátna, ty letní a zimní jsou z takového hodně kvalitního flanelu, takového hodně tlustého, to jsou ty nohy v tom jako v peřince, to je fantastický materiál. To ti řeknu, že tohle odpuzuje. Ale vzniklo to tak, to jsme ještě neřešili v začátku. Ale

vzniklo to tak, že řada lidí na sebe nechtěla věšet hromadu věcí a nosit tlusté vlněné uniformy. Řekli si, budeme nosit, budeme dělat Rusáky, budeme nosit tenký větrací vzdušný levný uniformy, protože tenkrát, co si budeme vykládat, protože tenkrát, když jsi chtěl dělat Němce, musel sis koupit švýcary, musel jsi je přešít a navěšet na něj hromadu věcí. U nás jsi mi zaplatil tisíc korun, ale já jsem ti přivezl originál. Sice z padesátých nebo šedesátých let, nemusel jsi nic vymýšlet. než jsem to začal vozit z Ruska...Jediné, co se dalo použít byly jejich vaťáky a lodičky, ty jsou stále stejné.

Druhý rozhovor s Michalem Gajdorusem

5. 9. 2012

Praha

Máš představu, jak se k tomu, co dělají, dostali Němci?

To bylo to strašně populární. Hlavně nebejt Rusák, v tom 90. roce. To byli lidi, kteří, tyhlety, kterým jsem volal teď, to sbírali už za komunistů, jen v tom nikdy nikam nemohli, protože by je odsoudili a zavřeli. Takže prostě začali a co si budeme povídat, ta německá uniforma je hezká, řekněme, že oni ty úspěchy skutečně válečný do toho roku 1943 byly dost pronikavý. No ono upřímně řečeno, i ten ústup odtamtud je velký úspěch, že to dokázali natáhnout od roku 1943 do, to je fantastický výkon. Já se domnívám, že každá jiná armáda by dopadla jako Napoleon. Že by prostě odtáhli a pomrzli by nebo pomřeli hlady. Že ti Němci dokázali tohle zmanažovat, to je obrovský výkon. A ta uniforma je pěkná...My jsme třeba měli velký problém s tím, že ty Rusy nikdo nechtěl dělat, protože nás, protože si všichni mysleli, že jsme nějakí komunisti šílení, že to prostě nosíme, že jsme komunisti, což není pravda. Mne třeba nikdy nenapadlo si koupit nebo nosit německou uniformu. A ne, že by mi to vadilo nebo že bych to někomu zazlival. Mne to prostě nezajímalo, mne zajímalo tohleto. Prostě hotovo. Ale zase tyhlety lidí z té generace, které mučili ve školách, že museli chodit na sovětský filmy, jako třeba tady Honzu, že museli chodit na sovětské filmy a podobné šikanózní záležitosti, tak ti by zase třeba, ten, jak jsem jim teď volal, ti by nikdy na sebe nevzali žádnou sovětskou uniformu, kdyby čert na koze jezdil, nikdy, prostě, kdyby se rozkrájeli, pro ně je to tabu prostě, pro ně je to tabu. Kdežto mně to nepřišlo tak divný, pro mne je tabu německá uniforma. To jsem ochotný dělat Američana, ale Němce, i když okrajově, Němce v žádném případě, ale nemám proti nim nic. Je dobře, že tady ti Němci jsou, aspoň máme proti komu válčit. Oni si nás vymodlili, protože nás bylo málo. V podstatě, ta bitva v roce 1996 se musela dělat se

Svobodovcema, protože Rusů by tam bylo deset. Ještě v roce 1996. Museli tam být Svobodovci.

Rozhovor s Radkem Galašem

9. 3. 2012

Praha

Já se přiznám, když to vezmu zpětně, já jsem se poprvé setkal s klubem vojenské historie, to bylo s Gardekorpsem, asi v 99. roce. Pak tam bylo spousta kluků, kteří byli u policie, že jo, a chystala se tenkrát velká akce v Nuslích, Barikáda 2000. A vím, že v rámci Gardekorpsu existovala sekce, která dělala četnictvo, přímo. Takže tam jsem vlastně v podstatě skončil. Ono to korespondovalo taky s tím, že já jsem dělal od 98. do 99. bakalářskou práci na téma „Použití zbraně u četnictva, komparace s moderní právní úpravou a organizace policie za první republiky“. Takže jsem v podstatě „skončil“ u Gardekorpsu coby hostující člen a vlastně u četnictva. To byla ta první uniforma, musím říct, že ji mám do dneška. Co mně ale opravdu lahodí, tak že do dneška ji obléknu. To není důležité, no nicméně tenkrát jsem asi poprvé tak nějak trošičku přičichnul k četnictvu jako k historickému klubu. Oni dělali spoustu věcí, byla tam sekce Rudé armády, Německa, bylo tam právě tadyhle četnictvo, byli tam asi dva kluci, co dělali policii. Myslím, že Radek Zíka, ještě... to ti nepovím už s kým. No to bylo poprvé a já se přiznám, že už si ani nepamatuju... ta ukázka bojová, co byla v Nuslích, ta byla úžasná. To je to, co říkám já pořád, že pokud se dělají bojové ukázky o pražském povstání, tak patří do ulice a ne někam na trávník. To je prostě blbost, že jo. Takže to bylo pěkné a tenkrát tam se mnou byl, vlastně ten mě tam přitáhl, Martin Michal. To byl policajt, dneska už je taky v civilu. On byl zároveň ale v klubu československých úderníků. A ono vlastně od toho četnictva je krůček k československým legiím. Protože ono historicky, oni sice vojáci furt povídají o legiích, ale to, že v podstatě několik tisíc bývalých legionářů skončilo u policie a v četnictvu v podstatě moc nemluví. Takže jsem se dostal k československým legiím. To už bylo v rámci... to už jsem byl regulérním členem. Klubu Českoslovenští úderníci. Tam jsem dělal Kornilovce, což byl opravdu hodně zajímavý a hodně unikátní útvar v rámci legií nebo v rámci ruské armády. Ale zároveň, protože to člověka furt i profesně táhne k tomu četnictvu, tak se tam vytvořila taková malá četnická sekce. Ta na sebe nabalila docela dost lidí a v podstatě to došlo až do stádia, kdy ta sekce legionářská, to není pomluva, byla podstatně míň aktivní, ačkoliv to byli českoslovenští úderníci, než ta sekce policejní, četnická. Což bylo hodně zajímavý, že jo.

Problém byl v tom, že kdykoliv kamkoliv jsme přijeli v četnické uniformě: „Odkad jste?“ „No, my jsme českoslovenští úderníci.“ To asi vypadala brigáda socialistický práce. Tak to vlastně skončilo, nevím, jestli se to tak dá říct, rozštěpením klubu. V podstatě v roce 2004 vznikl nový klub „o.s. Četnická pátrací stanice Praha“ a ta už je ryze zaměřená na policii a četnictvo. Děláme ho od Rakouska prakticky po současnost. Výhoda je mimo jiné v tom, že zhruba devadesát procent členů je regulérními policisty, takže k tomu ten vztah je. I v tomhle klubu potom byly takové snahy o vytvoření sekce Rudé armády, já se přiznám, že mně to nepřišlo dobré a nejenom mě coby předsedovi, vlastně od samého začátku až dodnes, ale ani ostatním klukům, kteří dělali četnictvo. Ono se to totiž vymyká té ideologii četnictva. To byli zpravidla tvrdý demokrati, kteří byli promasarykovští a teď já potom v další bojové ukázce převlíknu tričko a půjdu dělat sovětského komisaře. To je prostě asi tak stejný, jako kdybych šel dělat Sudeťáka. Takže jsme prostě nepřipustili to rozštěpení, protože mimo jiné jsme měli podobnou zkušenost už z československých úderníků a ta pátračka zůstala ryze četnická.

Dneska v podstatě po těch letech existence má za sebou řadu výborných akcí – Rozhlas, Chodov, spousty jiných, tak se zaměřujeme už nejenom na tu ukázkovou část – ono taky upřímně, jak stárneme ta populace – tak já už vidím vždycky některé ty četníky, tak některým je už pětáctyřicet a výš, a ono když se to zvedá při tom boji z toho pole, to je jak svaz invalidů. Tak jsme si říkali – my jsme si tuhle dělali legraci, že tak pět let a založíme generální velitelství četnictva. A všichni budeme generálové, plukovníci a ukázky budou spočívat v tom, že budeme mít psací stoly a budeme předvádět, co dělali. Protože to pro nás bude zdravotně nejméně rizikové. Ale ty ukázky děláme v podstatě pořád a je to významnou měrou v zastoupení činnosti té pátračky, protože faktem zůstává jedna věc, že pokud člověku, obyčejnému občanovi, chci něco zprostředkovat, tak na základě nějakého vjemu. Zejména těm mladším. Takže se to dělá. A protože všichni dobře víme, že mládež dneska – akční filmy, počítačové hry a já nevím co interaktivního, tak tady mají de facto hraný film přímo před sebou. A navíc do toho přichází, a to jsme zjistili takovými těmi vlastními průzkumy, zajímavý fenomén toho prožitku zvukového a pachového. Protože, když jsme třeba loni dělali barikádu v Dolních Počernicích, tak ti diváci byli v podstatě na dosah. Opravdu si mohli sáhnout – on to nedělali, protože se naštěstí báli, na ty bojující četníky, bojující vojáky, kteří tam byli. Tam byla postavená barikáda, všechno, a teď vlastně tu střelbu měli bezprostředně u sebe, měli bezprostředně u sebe smrad z těch bojů střelových, z těch obrněných a podobné a pro ně to byl obrovský zážitek ještě navíc, takže si to skutečně pamatovali a mnozí potom říkali, že to je právě ta

výuka dějepisu, která je zajímavá. Tam přišly celé školy, protože těmito vjemy se to ještě víc umocňuje tu historii vnímat, že to není jen střílečka na počítači, od které se za chvíli zvednu a hlavně nic jiného necítím. Ale další takovou stěžejní částí, kterou ta pátračka vyvíjí, tak je taková ta – jak bych to nazval – badatelská. My jsme v roce 2007 založili Konferenci policejní historie. To není žádné sdružení, to je setkávání policejních historiků tady na půdě muzea a v podstatě jsou tam tři subjekty, které to organizují. To je Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy, Muzeum policie a pátračka. Když jsme dělali první ročník, který byl dvoudenní, tak se nás tady sešlo deset. Loni jsme dělali šestý ročník a bylo 35 přednášejících a v podstatě byli z ČR, z Nizozemí, Německa, Rakouska a Slovenska. A nejsou to jen policisté, ale jsou to i profesori z univerzit, v Trenčíně, Grazu, Apeldoornu, což je holandská policejní akademie, takže ta konference dneska je skutečně mezinárodní a zprostředkovává celou řadu témat, přednášek, které jsou 20minutové, s promítáním, se vším. Promítají se tady filmy. Dokonce za ty roky existence té konference, díky té konferenci vzniklo několik spisovatelů. Tomáš Herák, Jirka Rulc, který dělal Dějiny služební kynologie, Tomáš Herajt, dějiny policejního ředitelství v Plzni, a podobný. Připravují se další, Renda Černý, který udělal Bratry ve zbrani, což je vynikající knížka o výsadbářích a četnících, takže jsme se pustili i do takovéhle věci včetně toho, že se zpravidla vydává almanach příspěvků a ten loňský – ono je to samozřejmě problém s penězi, protože vydání toho almanachu je přes 300 000. Ale ten loňský, který nám pomohlo vydat ministerstvo vnitra, tak už má i svoje ISBN. Což v podstatě znamená, že ta pátračka, pokud ji vezmu jako klub, dneska už je i producentem knihy. A takhle to má pokračovat, doufejme, dál. Takže už děláme i takovéhle věci, dělá se celá řada věcí typu přednáškového, Honza Holub dělá přednášky k dějinám bezpečnostních sborů v rámci prevence, já jsem dělal, pokud jsem byl u policie, vyučoval jsem v podstatě policejní elévy, což jsem dělal taky nějakou dobu, tak jsem tam prosadil přímo předmět Výuka dějin bezpečnostních sborů. A všechno ale do toho integroval ten klub. Protože všichni ti lidi jsou policisty. A potom tady vzniklo i to, že jsme navázali velmi úzkou spolupráci s Krajským ředitelstvím policie hlavního města Prahy. A v době, kdy se policisté přijímali do služebního poměru, tak jsme zavedli slavnostní služební přísahy. Ale veřejně, tady na nádvoří muzea. Ale byla i jiná místa, významná, tak se začaly pořádat veřejné slavnostní sliby tak, jako to bývalo kdysi. A ani na jednom tom slibu nechyběla čestná jednotka historických stejnokrojů. Policie, četnictvo. Spolupracujeme, poměrně úzce s nadací policistů a hasičů, která obhospodařuje vdovy a sirotky po mladých policistech a hasičích. Každoročně tady s nimi děláme pietní akt u pomníku. I u toho odhalování jsme byli, kdy

jsme měli takovou tu zásadní roli, protože jsme dělali celý ten ceremoniál ve spolupráci s policií, muzeem a nadací.

A tady už se u toho pomníku objevuje průřez stejnokrojů od roku 1918 do současnosti. Včetně těch „kontroverzních“ SNB. Protože ono se to všeobecně moc neví, ale třeba když tady mám švestkovou uniformu, a někdo nás napadá, že propagujeme socialismus, tak se ho zeptám, jestli ví, kolik bylo příslušníků SNB popraveno v procesech v 50. letech. Ono jich bylo 22. Kolik bylo agentů chodců, kteří byli bývalými SNBáky, četníky, policisty, viz Hasil, král Šumavy, skutečný král Šumavy, a taky to byl SNBák. Takže jdeme i do takové té propagace těch kontroverzních dějin, 50. léta, 60. léta. Já si myslím, že nic není černobílé a ty víš velmi dobře, že historie není černobílá. A že nikdo nemůže říct, že všichni četníci za republiky stříleli do dělníků, za protektorátu kolaborovali a pak byli od 48. všichni zarytí komunisté. To není pravda. Takže to je taková veliká snaha pátračky jít do takových věcí.

Já si myslím, že to je... že ty kluby můžou mít dvě role. Všechny kluby. Buď budu mít roli typu „kdo si hraje, nezlobí“ a v podstatě slouží tomu, aby se ti lidi nějak zabavili společným zájmem, vyjeli si támhle na pole, zastříleli si, paráda, jako jsme to kdysi dělali my, když jsme jezdili na trempy, a tím to skončí, anebo bude mít ještě tu druhou roli a to je ta role šíření povědomí o tom daném tématu, kterým se zabývají. A to si myslím, že v případě těch československých klubů, které se zaměřují na dějiny československé, tzn. od roku 1918 výš, si myslím, že je zásadní role. Ty ostatní dějiny, to už tady zaznívalo milionkrát – sovětská armáda, Německo, i ta napoleonika, to všechno je pořád omílané téma a já nevím, jestli ještě dneska se dá v oblasti napoleoniky najít něco nového. Fakt nevím. Myslím, že už toho moc nebude. To samé k německé armádě, že jo, to samé k sovětské armádě. Ale k dějinám první republiky se toho nachází pořád víc a víc nového a zajímavého z toho důvodu, že po roce 48 to, co bylo za první republiky, z části to bylo tabu, a z části to bylo zkreslený propagandou, protože bylo potřeba vyvrátit mýtus o demokratické republice. Protože jediná demokratická mohla být od roku 48 výš. A stejně tak po roce 89 vyvrátit mýty o tom, jaká policie byla od roku 48 výš. Taky to vždycky nebyla pravda, že to vždycky byli jenom fanatici. I když, jak říkám, není to černobílé a je nutné taky ukazovat na to, že i mezi těmi policajty a četníky byla řada odpadlíků, kteří opravdu... někteří skončili na popravišti. Viz Otto Bláha, generál četnictva. Vít, toho dav v květnu 45 zlynčoval a bylo vymalováno. A celá řada takových. Tady je potřeba ukazovat. Takže ono to bádání, hledání a popularizování – myslím si, že tady je ještě pole neorané. Ony Četnické humoresky to krásně rozběhly, to je pravda, na druhý straně, když

se člověk potom ponoří do archivních fondů, a nebo mluví s bývalými četníky, třeba v rámci té konference jsme vytvořili telemost mezi Kanadou a Českou republikou, a pomocí telefonu jsme komunikovali s panem Staňou, což je protektorátní četník. On emigroval a do dneška žije v Kanadě. A to byly úžasné vzpomínky, který on tam povídal. Máme řadu takovýchto pamětníků a najednou člověk začne zjišťovat, že ona ta četnická služba nebyla zdaleka tak idylická, jako člověk vidí v Četnických humoreskách. Ale Pánbůh zaplať za ně, protože lidi konečně začali vnímat, že tu existovalo nějaké četnictvo. Takže ono i takové to narovnávání malinko takových těch pohledů asi je taky úkolem tady těch klubů. Ale asi všech, to není jen o četnictvu a o pátrače.

Minimálně těch schopnějších, kteří chtějí něco ukázat, jak jsi říkal. Na jednu stranu jsou to ty turistické spolky a na druhou stranu ty aktivnější.

Ale jo, to je přesně ono. Ono to není vždycky jen o tom mít vycajchnované uniformy a super internetové stránky. Taky je dobrý, když si člověk ty internetové stránky otevře, jestli se tam něco dozví. Jestli tam není jen o tom, kde všude ten klub byl, ale jestli se taky dozví něco o těch... o tom, co klub vlastně chce říct. O tom, co bádá, co zjistil, co našel nebo co propaguje. Já myslím, že takových dobrých klubů tady je celá řada. A je fakt, že od doby vzniku Četnických humoresek je tady obrovský boom, co se týče dějin četnictva. Ne dějin, klubů, které dělají četnictvo. To je další věc, se kterou se setkávám. Já vždycky říkám, ono je to asi dané tím, že jsem přes 20 let dělal policajta. Teď nevím, kde jsem skončil.

... u těch Četnických humoresek a nárůstu klubů.

Ony jsou populární, četníci jsou populární. Ty ukázky se tady dají dělat pořád. Můžeš první republiku, osmatřicátý, protektorát, až do roku 47 se v podstatě objevují ty uniformy. Ale podstatné je ještě, a to je další problém, že ono nestačí na sebe tu uniformu obléct. A díky tomu, že člověk je asi praštěný tím ... informovaný tím policejním povoláním a díky tomu, že v té pátrače jsou v drtivé většině policisté, já vždycky říkám, že je důležité tu uniformu umět nosit. A ono to není jenom o tom navléct na sebe tu uniformu, ale ono je to taky o tom se ostříhat, oholit, pořádně chodit, pořádně mluvit, pořádně se v tom chovat, protože jinak je to ramínko na uniformu a je to normální strašidlo. Bohužel takovýhle strašidel je strašná spousta. A když ti potom do ukázky se snaží dostat člověk, který má koňský ohon a myslí si, že ho strčí pod čepici a nebude to vidět, a hrozně se diví, když mu řekneš „ale já tě tady nechci, my to děláme vážně a ne

jako nějaké přiblblé nevímco“. Stejně je to s fousama. Já jsem v životě neviděl četníka, který by měl plnovous. To prostě neexistovalo. I knír byl problém. Ale knír dobré, to byl znak mužnosti. Ale plnovous? Ani za Rakouska ne. Mnozí se domnívají, že ano. Vím, že za Rakouska bylo nutné mít knír u četnictva. Dokonce jsem četl v jedněch vzpomínkách, že pokud mu nerostly vousy, tak si je dokonce malovali nebo lepili, což mi zůstává rozum stát☺. Ale v každém případě se musí člověk přizpůsobit uniformě a ne uniformu sobě.

Je bohužel hodně těch, kteří si tohle neuvědomují, počínaje oslovením mezi sebou, pokud jsou na veřejnosti v nějaké ukázce, a konče chováním. Ti četníci... ono jich taky bylo dost. Co já jsem viděl třeba trestní spisy na četníky, zpravidla to bylo opilství, zneužití dopravních prostředků, nevázaný způsob života a takové, za což dostávali domácí vězení a podobné, tak jich taky bylo dost. Byli to jenom lidi. Ale faktem je, že když přišlo do služby, tak zpravidla vystupovali tak, jak měli. A na to se přísně dbalo. Pokud chceme ukazovat dějiny četnictva se vším všudy, tak je tohle nutné. A to si myslím, že není jen věc klubů, které dělají československé četnictvo, viděl jsem kluby, které dělají sovětskou armádu, Rudou armádu a kteří se domnívají, že když vytáhne z boty slanečka zabaleného v novinách, tak že je to ten správný ruský voják, ale ruský neuměl ani slovo. Taky jsem viděl mraky německých vojáků, na které když člověk promluvil německy, tak nevěděli, o čem mluvím. A o Američanech nemlich to samé. To jsou zase takové základy... neříkám učit se kvůli tomu jazyky. Ale aspoň základní povelovou techniku a podobné by asi měli mít takovou, jaká odpovídá realitě a době. To samé různé doplňky a podobně. Je fakt, že s tím si pak člověk vyhraje. Když třeba děláme 45., 46., banderovce... tak si vyrábět čokoládu od UNRY je docela srandovní. Ale patří to k tomu, takže já si myslím, že to pole záběru je velikánské. Ale je to o přístupech. Všechno je to o přístupech a o lidech, o ničem jiném.

Já jsem právě trošku do té historie a když jsi zmiňoval, že větší zájem u těch klubistů začal po Četnických humoreskách, jak to bylo s rozvojem četnické pátračky Praha a potažmo dalších klubů, jako co se týká vzniku nových klubů a tak...

My jsme se začali ... a my jsme taky vlastně byli odezva. Z části. Protože my jsme se koukali na četnické humoresky na první díl a všichni jsme měli myslím dost dobré znalosti o četnictvu. Nás všechny omylo... „Jéžíšikriste, co je to za nesmysly...“ Je fakt, že tam jsou třeba uniformní zoufalství. Některé věci jsou tam úplně příšerné, některé věci by tam ani nemohly být. Špatné hodnostní označení, špatné rukávové označení, špatné čepice... to tam prostě všechno je. Já už dneska chápu s odstupem doby, že tomu obyčejnému divákovi je to úplně jedno. Ale na druhé straně pokud Moskalyk tenkrát

hovořil o tom, že v podstatě vytváří seriál, který dokumentuje to četnictvo a tu dobu, tak když dokumentovat, tak se vším všudy. Takže to je velmi složité. My jsme si v podstatě řekli: „Hele, víš co?“..., ale to je zase takové. Když chci něco kritizovat, tak musím ukázat, že o tom něco vím a že něco umím. Jsme říkali: tak jim ukážeme, jak se to dělá jinak. Jak to má správně být. No a to byl v podstatě další popud toho, proč se odštěpit od těch Československých úderníků a udělat Pátračku. Samozřejmě hledání správného názvu, to taky bylo... četnické stanice v Praze nebyly. Byly, ale jen na okrajích a jen do roku 1920 a potom už to bylo všechno venkov. Takže jsme říkali „ne, jdeme normálně do Pátračky“. Jinak mimochodem Četnická pátrací stanice Praha, k ní něco sehnat, to byl naprostý ... ale pak se začaly rozvíjet další a další kluby a já se přiznám, že už ani nevím, kdo následoval jako další. Ale ono to rostlo jako houby po dešti. My jsme spolupracovali s několika různými... s Brňáky, s Habartovem, to jsou lidi, kteří dějiny četnictva a první republiky dělají vážně a dobře a opravdu se snaží. Narazili jsme na pár takových různých... já bych to asi nazval hochštaplery, nevím, jestli je to správný název, který si na to hrají a nemají na to. Sice mají třeba hezké uniformy, někteří měli dokonce originál na sobě, přišli do bojové ukázky, a když jsem jim potom vysvětlil „tady padneš, tady budeš dělat tohle...“ tak to ne. Já říkám „no jo, tak sem pak nechod““, protože když se má ukázat realita, tak to má být se vším všudy. Jak říkám, my jsme spolupracovali a měli jsme to štěstí, že v drtivě většině s kluby, které to dělají vážně. Ale to si člověk vybírá. To samé s Němci. Protože jsme policisté, tak nikdo z nás neměl nejmenší zájem na tom, abychom potom byli nařčení ze spolupráce s extremisty. Takže ty kluby, se kterými spolupracujeme, co dělají Německo, tak o těch lidech člověk ví, že jsou fakt normální. Že to nedělají proto, aby skryli nějakou propagaci, nebo něco takového. Takže ono to bylo složité, ale jak říkám těch klubů je strašná spousta, stačí otevřít Military. Ale jen málo, které za něco stojí. Ale zase mají některé veliké nadšení.

Takže u nich nějaký impuls mohl být taky Humoresky nebo tvůj zájem tady o to...

Určitě, já si myslím, že Humoresky odstartovaly obrovský zájem o četnictvo. Protože, ono upřímně, ty četnické stejnokroje lidi „pořádně“ viděli až v Humoreskách. Do té doby viděli uniformu tady v muzeu nebo na půdě po dědečkovi a nikdo pořádně nevěděl, jak má ta uniforma správně vypadat. Dneska je pravda, že ani to není jednoduché, protože uniforma od roku 18, do roku 47, respektive do roku 45 prošla celou řadou změn, které jsou různě markantní. A důležitý, dělám Protektorát, tak ta uniforma musí něco mít. Nelze prostě říct „to je dobrý, to nikdo nepozná“. To samé hodnoti. V podstatě na uniformě, když mám černobílou fotku, tak jak mám poznat, z jakého je období? Jen podle hodnotí a

podle odznaků, pokud jsou vidět. Takže to jsou důležité věci, které pokud chci dělat vážně, tak to nemůžu pomíjet. Ale ty Humoresky díky tomu, že poprvé tu uniformu ukázaly barevně, ukázaly ji na obrazovku pro miliony lidí, tak vlastně řekly „hele, tohle by se dalo dělat“. „To je dobré, to se mi líbí, nechci dělat Německo“. To je druhá věc, těch Němců, těch je tady možná víc, než za druhé světové války.

To je skoro možné

Myslím si, že tak silné jednotky SS, které jsou v ČR, ti Němci ani neměli ☺ No ale – nechci dělat Německo, nechci dělat Rusko, ale něco chci dělat. A co? A teď najednou viděli Humoresky. „To je ta správná cesta, do toho jdeme.“ Nemluví o policii, protože prvorepubliková policie do dneška pro celou řadu lidí je absolutně záhada. To je prostě... a on to je fenomén, protože četnictvo bylo vojensky organizovaný bezpečnostní sbor a bylo poměrně jednoduché, a je, ho zmapovat. Ale policie je něco úplně jiného. Tam se dá tápat úplně vesele, jen to hvízdá. Myslím si, že Četnické humoresky byly velikým startem v každém případě, do té doby vlastně nic nebylo.

A co se týká současné situace, kolik je tady dejme tomu, jestli máš přehled, celkem klubů, a kolik je těch, které to berou vážně, jak jsi říkal. Poněvadž třeba Habartováci a jestli by se tady našel ještě někdo.

Určitě by se našly i jiné kluby. Já se přiznám, že fakt tenhle přehled nemám. To nemám a ani to nejde sledovat nějakým způsobem. Ono to zpravidla funguje tak, že pokud děláš nějakou ukázkou, tak se stejně obracíš pořád dokola na lidi, o kterých víš, co jsou pro Tebe spolehliví, protože udělat ukázkou, to je používání zbraní, to je střelnice. Tam opravdu musíš vědět, že ti lidi neudělají průser. Není to tak, jako na některých mega akcích, že kdo přijede, má flintu, má něco trošku na sobě, tak „jasný, Tebe bereme do ukázkou.“ To vůbec ne. Takže ono je spíš o tom, že člověk opravdu spolupracuje jen s pár lidmi, navíc my ve velké míře, co děláme třeba ukázkou menší, tak si v podstatě vystačíme sami. Včetně civilistů, protože my dneska děti, dětem, rodinám, který máme, tak všechno ... v podstatě jsme schopní vytvořit ansámbl o 30 lidech, 40, včetně dětí. Nejmenší dítě má 3 roky a má kočárek. Takže jsme hodně soběstační. Ale je to o tom, že spolupracuješ opravdu s lidmi, kteří jsou pro Tebe spolehliví. A to jsou tyhle dva kluby, o kterých já vím. Ale určitě jich je víc. Ale třeba jsme neměli to štěstí s nimi dělat, jsou daleko.

A co se týká třeba akcí, co vy děláte třeba za akce. Myslím všeobecně. Nějaké ty bezpečnostně branné, jak se tomu říká, preventivní, nebo třeba takovéhle bojové ukázkou.

Bojové ukázkou samozřejmě také, teď se chystá, v Zavlekově u Klatov chceme dělat velkou bojovou ukázkou z pětačtyřicátého. Ono je to samozřejmě o penězích, co si budeme povídat.

Protože ono takovouhle akci zajistit a přizpůsobit, to stojí strašné úsilí a spoustu papírování a je to čím dál horší. Protože tady v tom státě asi úřední šiml vítězí na všech frontách a je to strašné. Ale děláme i jiné akce. Teď jsme dělali, nebo budeme v květnu dělat pietní akt tady u desky padlých policistů z květnového povstání, máme pamětníka, který jako policista bojoval o rozhlas, máme syna policisty, který k tomu rozhlasu vezl ten první autokar, a shodou okolností vezl tady toho našeho stařečka, takže budeme dělat i ve spolupráci s policejním muzeem a s Krajským ředitelstvím policie po stopách toho prvního policejního autokaru, který vyjížděl z Bartolomějské, dojel k rozhlasu, pak se vracel zpátky až na velitelství Bartoš, protože je všeobecně známé, že velitelství Bartoš bylo v Bartolomějské a do dneška jsou ty prostory zachované. Takže vlastně máme posledního žijícího pamětníka, pana Šafra, a s ním půjdeme i s kamerami dolů do těch místností, které on je schopný, vlastně jediný, poslední, schopný nám říct, kdo kde seděl, kdo kde byl, kdo co kde dělal. Takže to je taky takováhle akcička, kterou budeme dělat. Dělán třeba pravidelně akce v Bezručicích, tam máme svoji četnickou stanici přímo na nádraží Dvůr. Dvakrát do roka děláme s parním vlakem jindřichohradecký dráhy, děláme taky s nimi – to jsou takové akce, které ukazují tu činnost četnictva, ale zároveň člověk nechce, aby to byla zábava, když kope rakev, protože jde o to, aby ti lidi se taky trošku pobavili. A nejenom my, ale taky to obecnstvo. Takže mnohdy je to zaměřené právě tady na těch parách. Trošičku do humoru. Ono i na konferenci jsme tady předvedli první paralyzér na světě a byla z toho dost velká legrace. Myslím si, že to malinko zavánělo Cimrmanem. A chystáme další takovéhle věci. Takže ten záběr je poměrně veliký.

Rozhovor s Milanem „Carabachou“ Jíšou

22. 3. 2012

Plzeň

Hned v 90. roce založili MCC Plzeň. Hodně velký impuls byl po roce 1994 v Normandii, kam už vyjely naše kluby. Tím to podle mne začalo, tím to byla nastartováno. Kluby byly zakládány podle regionů, kde ty jednotky byly.

Rozhovor s Michalem „Mikim“ Kindlem

13. 4. 2012

Horní Počernice

My jsme s reenactingem začínali v roce 1988, kdy mi bylo nějakých šestnáct, sedmnáct. A asi začnu že jsem tři roky před tím začal jezdit na vandry a na těch vandrech, což bylo

samozřejmě ještě za minulého režimu, se scházeli lidi, které zajímal čistý tramping, to znamená si oblékali džíny, zelená bunda, opasek s čutorou a nožem, ale mezi nimi se objevovali lidé, kteří tam chtěli mít více vojenství. To se mi zalíbilo a začali jsme si skládat různé uniformy, byla to spíš taková dětská hra, začali jsme se rozhodovat, jakou armádu. Tenkrát bylo vyloučeno, mít něco německého, protože ty německé věci tady byly dost stíhané, ty americké byly stíhané mnohem méně, takže spíš jsme tíhli k tomu amerikanismu. Objevily se první věci, americká bunda z války, opasek z války, občas čtورا, někdo boty, na trhu byly jen sto procentní originály z druhé světové války, ty jsme si oblékali, ale nebyl k tomu vztah a nebyly informace. Jediná nášivka, která tehdy byla známá, byla nášivka Druhé pěší divize, která byla všeobecně známá a spousta originálních nášivek se dochovalo u pamětníků. Takže jsme si oblékali uniformy, našila se nášivka, občas náš kvůli tomu honili policajti, ale jezdili jsme v tom na ty vandry. Už se začaly objevovat i přezdívky typu desátník, seržant a kapitán. Podle té přezdívky se určovaly i hodnosti toho dotyčného. A začaly se trochu podobat těm vojenským jednotkám, i když velmi vzdáleně. Tehdy jsme poznali svého učitele, to byl člověk, který se jmenuje Milan Jíša, přezdívka Carabacha, který je v reenactingu asi nejdíl z Plzeňska. A toho jsme všeobecně brali jako svého velitele. V tom roce 1988 jsem poznal svou první jednotku, to byla 7. americká armáda, kterou vedl nějaký Olín, ta se scházela v pivovarech. Měli jsme tam bunkr a tam už jsme začali fungovat jako vojenská jednotka. Tenkrát jsme napodobovali americkou armádu blíže nespecifikovaný rok a začali jsme dělat takzvaně modernu, to znamená uniformu typu Evropa les, to znamená woodland a snažili jsme se vypadat jako ta jednotka, mít nášivky. Snažili jsme se být opravdu nějaké té jednotce podobní. Tenkrát se už začaly objevovat první výzbroj, většinou to byly načerno držené střelné zbraně nebo doma dělaný repliky střelných zbraní. Pro zajímavost měli jsme třeba pušky M-16, které měly typické hledí, které je podobné rukojeti a dělali jsme ho tak, že jsme kradli z autobusů držáky opěradel, které mu bylo podobné. To byla první výzbroj. Přešli jsme do roku 1989 – 1990, kdy se začaly objevovat první burzy, sběratelské trhy, armyshopy, začali jsme se vybavovat a začali jsme trochu podobní vojákům. Mohli jsme cestovat na západ, zejména do Německa, kde jsme nacházeli americké vojenské základny, a podle možnosti jsme se s vojákama i družili a začali jsme jim být víc a víc podobní. V této době se začal objevovat reenacting druhoválečný, to znamená americké, německé a britské skupiny, samozřejmě Američani běhali v originálech nebo doma dělaných replikách, Němci běhali v originálech nebo špatně šitých replikách. U německé armády je problém s materiálem, nejdřív se objevovaly švýcarské uniformy, které se přešivaly na

německé, pak se objevily kvalitnější švédské uniformy, které se přešívaly a pak se objevily různé firmy, které se specializovaly na výrobu replik uniforem a tak to funguje prakticky do dneška, kdy není problém zajít do krámu a kompletně se od spodního prádla s výzbrojí a výstrojí se obléct za toho vojáka té své vybrané armády.

Nulová šance prezentovat se na veřejnosti. O nějakých represích jsem slyšel jen vyprávět. Já, když jsem potkal v tomhleto policajty na nádraží, buď nám fandili, skrytě, ale fandili, nebo nás zastavili, zkontrolovali občanky, jen ti starší komunisti nás třeba někdy lehce buzerovali, ale nikdy nebyl žádný velký problém. Jedinou perzekucím kterou jsem zažil, tak to bylo na střední škole v prváku, kdy jsem šel do školy hrdě v parkeru americkém, s nášivkou US Army, tak mne chytla naše profesorka, což byla zarytá komunistka, co znamená to US, tak jsem jí vysvětlil, že to byly útočné sovětské armády, my to sice nevěřila, ale já jsem si to tvrdil, pravou perzekuci jsem nezažil jindy.

Při výběru armády hrála spíš náhoda, v té době jsem ještě ani nebyl z Plzně. respektive u mne. Někaké vazby tam jsou na to, odkud ty lidi pocházejí, ale to se objevuje až s pozdějším věkem. Ze začátku člověk nejdříve reaguje spíš na filmy, na to, co četl, nebo to, co viděl a takový ten patriotismus a vztah k městu, ve kterém žije se objevoval až později.

Když jsme začínali, bylo to naprosto apolitické. Jezdil jsem taky za Německo, kdy jsem na tom Německu obdivoval výzbroj, výstroj, jednoznačně, německá armáda byla nejlépe oblečená, vybavená, její ruční zbraně byly fantastické oproti okolí, byly nadčasové, stejně tak technika, německá armáda byla špička ve svém oboru. Člověk to bral apoliticky, nevšímal si toho, co Němci dělali, co dělal fašismus, ale užíval jsem si tu armádu, ty zbraně a ty uniformy. Jak plynula léta, asi v roce 1995 mi tam začínal vadit ty názory těch mladých, co tam nastupovali a ti tam táhli politiku. Začaly se objevovat SS jednotky a pokud voják na tom bojišti, pokud hraje na toho SS a střílí ze samopalu na Rusy nebo Američany, je to v pořádku, ale pokud v klidu v táboře si užívá protižidovské vtipy, to mi bylo proti srsti, byly tam nějaké hádky, začali jsme se dělit oni SS my Wehrmacht, ta politika se objevovala čím dál víc a víc, a objevili se tam lidi, kteří ten svůj vztah pozitivní k modernímu fašismu kryli svým koníčkem. To bylo zrovna v té době, kdy jsem přestal a hledal jsem další svou armádu, kdy Britové mi vždy byli proto srsti a nemám rád britské

věci, jídlo, cokoliv bylo britského, bylo pro mne špatné, takže jsem začal dělat Ameriku. Americký způsob života mi byl blízký, tak jsem začal dělat Ameriku.

Co jsem se spálil u toho Německa, byly samozřejmě ruská nebo americká. Jak Západočech mám k ruské daleko a neexistovaly tady kluby ruský, takže jsem zvolil ty Američany, přišel jsem k nim a tam jsem do dneška, což znamená, je to patnáct let, co jezdím za druhou pěší divizi z Plzně.

Americký reenacting se stále zlepšuje, stále jde nahoru, doháníme západ, dneska už můžu říct, že jsme ho dneska ho dohnali a předechnali, bohužel už v tom dneska hrajou velkou roli peníze, protože už to o partě nadšenců v lese, je o tom vlastnit nejen uniformu a zbraň, ale vlastnit i techniku. Naprostý základ je GMC, dodge, jeep, dneska už samozřejmě tohle má mnoho lidí, tohle jde nahoru, kupuje se obrněná technika, je to dneska bohužel o penězích. Další problém, reenactingu, který ho dle mého názoru zabíjí, je naprosto jednoduchá dostupnost těch věcí. Když to člověk dělal, tak teprve po pěti letech byl schopný vypadat jako voják a vyznat se v tom. Dneska šestnáctileté ucho jde do krámu, dostane od táty šest tisíc a koupí si uniformu a vypadá jako zkušený reenactor. To se pak těžko rozpozná rozdíl mezi starým zkušeným a nováčkem. Takže tím pádem člověk není srdcař a nedělá to těch pět šest let, tak ještě nezapadnul a na těch akcích se nechová, jak by se chovat měl. Čili momentální snadná dostupnost a nízká pořizovací cena to podle mne ničí, protože ti staří mají těch mladých plné zuby a ti mladé v tom dělají bordel. Takže podle mne jsme vyrazili na špičku a díky Tai-wanu a výrobcům levných věcí se to horší.

Pomohl nám s informacemi hodně internet, člověk získal možnosti o tom něco nastudovat, jsou mraky knih, jak českých, tak anglických, co člověk neví, najde na internetu, To znamená najít informace hodně detailní, hodně neznámé, dnes není problém. Zároveň ten internet ale přes nevýhodu, ti počítačová bojovníci, ti mladí kluci dneska o to nemají tolik zájem, protože váhají mezi nejpohodlnějším bojem, to znamená, že sedí u monitoru, střílí myší na nepřitele, těch lidí je poměrně hodně a proč by se honili v lese, pak je kategorie dvě air soft, to je jednodušší, než to, co děláme my, ti air soft'áci většinou přijedou odpoledne do lesa, zastřílí si dvě hodinky a jedou domů, ten náš reenacting je jako by nejtěžší. Člověk musí věnovat den dva stavbě tábora, věnují se tomu nejdéle. Je to z jejich pohledu mladých nejméně zábavné, nejvíc fyzicky a finančně náročný. Docházejí nám lidi.

Filmy se projevují, tohle to jsou rychlí bojovníci, pokud se objeví filmy Zachraňte vojína Ryana, všichni si našívají Rangers, pokud se objeví Bratrstvo, našijou si 101. výsadkovou, ale většinou člověk, kterého nadchne ten film, nemá velkou výdrž u nás, tak z deseti jeden.

Uniformy se shánějí po armyshopech. Dříve jsme jezdili jen v originálech, dnes jezdíme jen v kopiích. Bohužel, jak jsem říkal, dneska je to moc jednoduché. Pokud chcete košili, boty a podobně, tak kliknete, objednáte, aby voják na akci mohl být, tak se oblékne nějakých pět, šest tisíc, aby nějak vypadal. Člověk, který to dělá patnáct let vypadá stejně, není tam vidět rozdíl.

Jedna z prvních bitev, na kterou jsem jel, byla Bahna v roce 1992 nebo 1993 obrovská bitva německo – ruská, ale první americko-německou bitvu si nepamatuju, Mám za sebou tak sto bitev, takže tu první si už nepamatuju. Klubů celkem existuje asi kolem 300.

Vzniknul český fenomén, tem my nenávidíme a říkáme mu jeepaři. Tenhle fenomén je o tom, že v 80. letech bylo spousta chlapů, kteří chtěli amerického jeepa, což nebylo jednoduché, ale měli ho, stál tehdy pár korun a tihle chlapi se začali sdružovat. Po revoluci vznikly oficiální kluby, těm chlapům bylo přes čtyřicet roků, začali si jezdit po svém, jak byli staří fotrové, byli líní si ty informace zjišťovat, vytvořili si imaginární vlastní Ameriku, která nebyla podobná té skutečné, měli americká auta, na nic napsané nějaké imatrikulační kódy, měli na tom spoustu amerických vlajek a měli na sobě něco, co mělo podle jejich názoru připomínat americkou uniformu. Tento fenomén se začal vyvíjet vlastní cestou, která znamenala stárnutí, absolutní ignoraci historických, dobových nebo technických faktů, oni si dále kupují v armyshopech cokoliiv na sebe, našívají si cokoliiv na jakékoliiv místo na uniformě, přidávají na jeep další vlajky a cedulek a samolepek a jdou vlastní cestou vývoje, který se naprosto odtrhává od reality. Dneska, jak jim docházejí originální auta, tak už mají jakékoliiv vozy, připomínající americké a někdy ani to ne, na sobě cokoliiv, jejich ideálem je projet se, někdy zakempit, ožrat se, udělat si tam párek na grilu, vozí spolu ženy, děti a psy. Díky tomuto fenoménu jsme známí po celém světě, protože oni bohužel cestují jako my ve zbytku světa, kde se tyhle akce dějou, takže když objednávám kemp nebo se účastníme akce, tak jim říkám, že nejsme jeepaři, že jsme reenactorský klub. Tohle je fenomém asi jen v Čechách, který nám dělá ostudu.

Ty tři stovky jsou kluby větší, aspoň rok, aspoň rok fungující. Tohleto číslo jsem našel náhodou na internetu, když jsem vyhledával kluby pro jednání s městem Plzeň kvůli oslavám.

Spolupráce se zahraničím je individuální. Některé kluby zkušenosti mají, některé ne. Probíhají tady pokusy kluby sdružovat do různých unií, svazů. Já osobně jsem tady na to už moc starý, my máme partu lidí, se kterými spolupracujeme, asi kolem 30 – 40, jedeme si vlastní pohodovou cestou, máme nějaké kontakty v Německu, v Belgii, Francii, Lucembursku, spolupracujeme s nimi, ale neženeme se do nějakých velkých akcí. Jsou tu pokusy o super velké manévry o sto osmdesáti lidech, což se mi nelíbí. Je to, smrdí z toho prachy, to znamená, že se někdo objeví dopředu, toho člověka neznám z akcí, má na sobě věci, má v truce zbraň, sedí na vozidle, dohromady tam běhá milion a milion a půl, ten člověk je nově vzniklý, toho člověka nikdo neviděl, tyhle super klubové akce mne tolik nezajímají, já tam jezdím proto, tak už po těch letech, dělám to už asi dvacet let, dělám to jako odpočinek, pohodu, takže se nějak nehoním do velkých věcí.

Důraz na věrohodnost.

Zrovna na toto obrovský důkaz,. My jsme pedanti, já můžu říct, že mám na sobě, včetně spodního prádla všechno, co by mělo být. Kladu důraz na to základní povelovou techniku v angličtině, velký důraz na zbraně, všichni moji vojáci umí zacházet s americkými zbraněmi a částečně německými. Můžu říct, že srovnání tehdejšího amerického vojáka a našeho reenactora, jsou identičtí. Na to mi většinou někdo odpovídá, že po nás nikdo nestřílí. Po těch amerických vojáků taky ne. Z té skupiny, co byla nasazená v Evropě, tak se z deseti s Němcem setkali dva, těch osm Evropou prošlo, aniž by tam byl ten kontakt. To znamená, že naši kluci jsou tím, co umí, asi identičtí. Pokud bychom se mezi těmi vojáky v té době objevili a začali mluvit anglicky, byli bychom identičtí.

Rozhovor s Pavlem Kmochem

24. 3. 2012

Praha

Co se týče Ostravy, tak v podstatě v prostředí vojenských klubů, jak fungují dneska, tak de facto o té Ostravě nikdo nevěděl. To byla věc, která vznikla velice brzy, někdy v 70. letech. Vznikla na nějakém základě s nějakým programem, ale pro nás to nebyl jakoby klub vojenské historie, o kterém bychom věděli, který by byl známý. Protože si myslím, že

ti lidé to dělali třeba spíše na bázi vědecké, nebo bázi nějakých přednášek a těchto věcí, kdežto kluby, které začaly vznikat v porevoluční době, tak vznikaly prioritně za tím účelem, aby si lidi de facto hrály na vojáčky, a teprve postupně se to začalo dostávat i do další fáze, kdy se o to lidi víc zajímali a začalo to dostávat i toho profesionálního nebo vědeckého ducha.

(začalo to) I před 89. Myslím si, že ten základ byla Amerika. Zpočátku řekl bych bez nějakého výběru období, protože byl problém vůbec něco sehnat. V době, kdy se sem už nějaké věci začaly dostávat, což byl třeba rok 1985 nebo 1986, tak už se to vydělilo na lidi, co dělali striktně Vietnam, lidi, kteří dělali striktně modernu, ale pořád to nebyly de facto kluby. Byli to jednotlivci nebo partičky větší či menší, které si hrály na válku, jezdily na manévry. Ale pořád se o tom asi nedá mluvit jako o klubech vojenské historie, pořád to ještě byla jen hra. A plus k tomu byly různé party, které jako by dělaly Německo, což byly spíš party trempske, které chodily převážně v německých věcech, ale nedalo by se tomu říct ještě uniforma, a v podstatě tam šlo o hraní na ducha doby spíš než na armádu.

Ilegální v tom smyslu, samozřejmě to bylo, že to byla věc, která by režimu vadilo, ale lidi, kteří do toho dělali, tak si toho byly samozřejmě vědomí. Takže my, pokud jsme jezdili v americkém, tak jsme jezdili opatrně, vyhýbali jsme se policii, nezpůsobovali jsme rozruch, aby nás samozřejmě nikdo nikde nechytíl, což se ne vždycky povedlo. Ale pamatuji si z nějakého roku 1986 nebo 1987, že byly třeba už partičky starších hochů, jim bylo přes třicet, kteří se bavili tím způsobem, že se oblékli kompletně do moderní Ameriky, namalovali si obličej, a plížili se přes raketovou základnu na Brdech, přičemž cestou odhazovaly papírky od amerických stravových dávek, což jim přišlo jako velmi legrační. Nevím o tom, že by z toho byl velký průšvih, že by někoho chytli udělali proces, a tak dále, samozřejmě se stávalo, to jsem ještě zapomněl říct, že ty partičky vznikalo v trepském prostředí, takže to bylo takové promíšené, nebyla to striktně military záležitost zpočátku, stávaly se případy, že různé policie takové adepty chytala, škubala jim nášivky, zabavovala jim bajonety, ale nebylo to asi striktně proto, že jsme si hráli na Američany, ale byly to jedny z mnoha podivných odnoží trempů, které bylo potřeba postihovat. Kolik těch lidí bylo, to asi nebude jednoduché spočítat, těžko říct, kolik jich bylo v republice, ale jak říkám, bylo to spojené s trampingem, a pokud jsme se tak potkávali na různých festivalech nebo po lesích, tak řádově stovky v té republice.

Tam byl obrovský problém s tím, že jednak nebyly věci, naprosto nebyly nějaké zbraně, kopie zbraní. Co si tak pamatuju, tak se před revolucí vyráběly různé de facto opravdu hračky, které nedělaly vůbec nic, akorát tak nějak vypadaly, i s tím byl obrovský problém, protože, jediné kde se takové věci daly vyrobit, byly továrny, fabriky státní, soustruhy doma nikdo neměl, nebyly soukromé firmy. Byl obrovský problém něco dostat, dovézt něco z venku nepřipadlo v úvahu, stačilo, že se sem dostaly aspoň ty hadry. Ty lidi v té době neměli představu, co by chtěly dělat. My jsme v té době dělali manévry, už nevím, jaký to byl rok, ale bylo to ještě před revolucí, kdy jsme měli dohromady nějakých osmdesát lidí v noci, rozdělených na partičky s nějakými úkoly, byla to v podstatě skautská hra, kde jsme se vybíjeli papírovými koulemi a takovéhle věci. Jak říkám, tápalo se. Nikdo nevěděl, co všechno chce přesně dělat, ale všichni se chtěli tímto způsobem nějak bavit.

Konkrétnější formy to určitě začalo až po revoluci, kdy se jako by všechno smělo, těsně po revoluci se smělo opravdu všechno, a třeba lidi z té Ameriky se začali přiklánět k té druhé válce. Začali shánět věci, začalo se jezdit do Plzně na oslavy a už to nabíralo jakýsi směr, že ty lidi se začínali sdružovat do jednotek. Někteří z nich, ti lepší, se snažili budovat ty jednotky, aby ty lidi vypadali stejně, aby prostě nebyli všichni kapitáni, majoři a plukovníci a tak podobně. Někde se to podařilo, někde se to nepodařilo, protože pro některé lidi nebylo prioritní, jak vypadá jednotka, ale jak vypadají oni, takže bohužel tyhle lidi ustrnuli tam, kde byli. Pak se začali jednak noví lidi, jednak část z těch, kteří se věnovali té Americe, směřovat i jinam, protože jim to nestačilo. Začalo se dělat třeba to Německo, začala se dělat Rudá armáda, kluby, které se začaly věnovat Československu, posléze, řekněme hodně posléze, až po deseti letech, se začala rozjíždět první válka, hodně to Rakousko, začala se samozřejmě se změnou režimu a změnou podmínek se začala rozjíždět válka z roku 1866, napoleonika, což všechno před tím byl před tím poměrně velký problém. Slavkov probíhal už za komunistů, ale probíhal způsobem, to samé Hradec, v podstatě za nelibého přihlížení režimu, ty lidi byli perlustrovaní, kontrolovaný, režim dělal problémy, protože nebyl potíží v tom, mají na sobě pruskou uniformu, ale že se shlukují bez státního povolení.

Určitě, tak Slavkov, abych nikomu neukřivdil, tak tam se angažovali kluci, kteří potom byli ještě dlouhá léta v Gardě slavkovské, Láďa Zarboch, doktor Novotný, v Hradci Králové Radek Balcárek, který vede dneska Gardu Hradec Králové dneska, Radim Dufek

z brněnského Rexu, tem tam taky jezdí tisíce let, to jsou vlastně lidi, kteří tam tu akci jako by začínali.

No začátky porevoluční tětletěch jako by velkejch akci...k té předrevoluci vám toho moc neřeknu, protože jsem se k tomu dostal až v roce 1995, k těm barevným válkám, protože mne to nikdy nezajímalo. Já jsem se od té moderny Ameriky dostal k druhé válce, pak k tomu Německu, Rusku. Tyhle ty jako by prehistorické mne jakoby příliš nezajímaly, ale měl jsem štěstí, ale nejenom já, ale i spousta lidí z našeho klubu, který se jako by formoval, že náš bejvalý předseda nás do toho v podstatě donutil. Nám se nechtělo, ale tak nějak jsme na to kejvli a okamžitě nás to chytlo. Začínali jsme v roce 1996 s Hradcem a téhož roku i Slavkovem a zjistili jsme pro spousta nás, že to je lepší, ta řadová armáda. Je to gró té armády, co by mělo být i v moderně. Jako o tom, že funguje jednotka, ne, že funguje parta jednotlivců. Protože v řadovce, pokud nefungují všichni jako jednotka, tak se to může zabalit. Tohle je bohužel věc, která chybí spoustě kluků, kteří dělají 20. století, nemají tento základ jak výcvikový, tak vlastně toho ducha.

Když vezmu Prusko, ke kterému jsem se dostal v době, kdy už to bylo jako by rozjeté, tak jak jsem říkal, po té revoluci se už jako by smělo tam přijet, takže tam přijeli tam různí lidé. Začínalo to tím, že nebyli Prušáci. Spousta lidí dělalo Rakousko, protože to bylo takové jako by nekonfliktní. Přeci jen ty Prusy sem tam v té době ještě bral někdo, jako že to jsou fašisti, protože mají stejné písničky, jako měl ten Hitler a tak dále a podobné kydy. Prušáci nebyli, z toho důvodu ten náš bývalý předseda nás do toho navez. Prušáky jsme začali dělat, taky jsme na ten první Hradec náš v roce 1996 přivezli pětáctřicet lidí. Ozbrojených, oblečených nějak, sice špatně, ale sflákalo se to za tři čtyři měsíce a nějak to vypadalo. A od té doby jsme v tom zůstali, a spíš to mělo ten vývoj, že to Prusko začalo dělat relativně mladejch kluků, kdežto to Rakousko moc ne, takže v dnešní době je to tak, že ty rakouské kluby jsou relativně zestárlé, jsou to chlapi k padesátce a třeba i vejš, kdežto ty pruský kluby, s postupem času, už nám není dvacet, samozřejmě, už je nám třeba třicet, čtyřicet, ale pořád jsme jako by mladší. Je to tím, že ta vlna těch lidí do toho Pruska přišla později, nežli do Rakouska. Co se týká kontaktů a věcí, výstroje, tak co jsme si neudělali, to jsme neměli. A hlavně jsme si to mohli udělat až ve chvíli, kdy jsme zjistili, jak to vypadá. Což byl obrovský problém. Tohle se týká třeba hlavně napoleoniky, kde jsme začínali de facto taky s nějakou minimální výstrojí, čakama slepenýma z papíru, podle nějakého špatného obrázku a teprve postupem času jsme obráželi Invalidovnu a

muzea různá, a prostě jsme lovili informace, kde se dalo, zjišťovali jsme, z čeho je to udělané, jak to přesně vypadá, ty věci se předělávaly, lily se do toho peníze, pořizovaly se pušky, které jsme si za poměrně dlouhé peníze udělali sami a postupem se ta kvalita zlepšovala. Ale pořád to bylo do toho roku 2000 třeba ta stránka jako by polní bojová byla tragická. Protože se tam sjelo xy klubů, ty největší měly třeba třicet lidí, ty nejmenší třeba pět, teď se to postavilo vedle sebe a zkoušel se nějaký liniový boj. Nikdo nevěděl, jaké jsou rozkazy, jak to má vypadat, nikdo neměl tušení o taktice. Teprve někdy kolem roku 2000 do toho přišli lidi, který se tam zprvu jako by vnutili, mám na mysli kolegu Jakuba Samka, který nám začal vykládat, že to, co děláme, jsou nesmysly a vytáhl reglementy z roku 1805, 1789 a začal do nás cpát opravdové francouzské povely, ne jejich napodobeniny. Začal nám vysvětlovat, jak vypadá taktika, jak vypadá škola vojáka, škola pelotonu, škola batalionu. Začali jsme se učit a vzniknul CENS, čili Středoevropská napoleonská společnost, která má dneska řádově 200 - 250 lidí, kde jsou kluby z Čech, Moravy, Polska, Slovenska a která v podstatě dneska úrovní je na evropské špičce. Myslím si, že je úplně nejlepší v rámci ovládnutí batalionu, protože po Evropě je několik dobrých klubů, které zvládají školu pelotonu, kteří zvládají dvacet lidí pelotonu, fungují jako dvacet lidí perfektně, ale pokud se zařadí k dalším sto lidem, tak už to nezvládají. Myslím si, že Češi, Poláci a Slováci jsou na špičce. Takový posun úplně nenastal v té šestašedesátce, tam jsme pořád někde na půl cesty, protože ty jednotky jsou řekněme, cítí se natolik nezávisle, že sice se na tu velkou akci dají dohromady, že z rakouských šesti klubů, se postaví jedna kolona, ale ta taktika tam ještě poněkud pokulhává, protože spousta klubů a dejme tomu jejich šéfů, není schopná potlačit tu svou individualitu a jako by nezávislost. Nicméně si myslím, že i tak to může být na dobré cestě a že se to jednou dostane tam, kde je ta napoleonika. I když samozřejmě šestašedesátka je zvláštní období, je to specialita česká, protože ta válka probíhala tady a v podstatě to nikoho jiného nezajímá. Zajímá to Němce a zajímá to Francouze, protože válka 1875 je de facto totéž.

My, vlastně jako Gardekorps jsme s Německem začínali. My jsme začínali jako volné sdružení nebo klub ještě neregistrovaný, ještě bezejmenný, jako dejme tomu padesát lidí. Že jsme se tam sešli po jednotlivcích, po menších skupinkách, kteří jsme to Německo třeba dva tři čtyři roky a sdružili jsme se za účelem toho, že bylo ve větším množství tyhle akce jednodušší pořádat. A fungovali jsme na té bázi, že jsme se věnovali Německu a těmhletěm věcem, zlom přišel v tom roce 1996 po nějakém roce živelné činnosti, kdy jsme ten klub oficiálně zaregistrovali a začali se věnovat i jiným obdobím než tomu Německu.

Co se týče znalostí, tak si myslím, že to nebylo špatné, protože tohleto většinou začínali dělat lidi, kteří to sbírali, které to zajímalo a něco o tom věděli. Přirozeně, že ta úroveň znalostí se s léty také zlepšovala. Co se týká uniforem, začínalo různě, začínalo se samozřejmě s přešitými švycarama a s podobnými věcmi, spousta výstroje v té době se dala koupit v originále a nebyl to velký problém. Už se sem začaly dovážet kopie ze zahraničí různých věcí, velký problém s výstrojí to nebyl. Časem se to samozřejmě se to unifikovalo, zlepšovalo, co se týká kvality, i co se týče jednotnosti. Vývoj podobně jako v té napoleonice, ale ne tak bolestivě a ne tak finančně náročně, protože na tu druhou válku je podstatně více pramenů, informací a všeho i materiálů.

Jak se dostávaly kluby k tomu zaměření?

Tohle je poměrně dost složitá otázka. Upřímně řečeno, my jsme z té druhé války relativně hodně vypadli ve chvíli, kdy začal boom, kdy to začala dělat spousta lidí, kteří o tom příliš nevěděli, jenom se jim to líbilo, že to bylo prostě hezký, že s tím mohli jezdit na akce, ale už jim chyběla ta fyzická průprava. Chybělo jim to, že neznali rozkazy, já nevím, když to budu přehánět, začali si oblékat cokoli v jakékoliv kvalitě, hlavně, aby to bylo levné, a tak dále. Spoustě těchto lidí chybí průprava z řadových armád, tudíž, abych je neurazil, spousta těch lidí nejsou vojáci, nejsou členové jednotek, jsou to manekýni. V době kdy de facto nastal ten boom, ten zlom v tomto vnímání, což mohlo být kolem roku 2002, 2003, tak nás to de facto trochu přestalo bavit i v souvislosti s tím, že nás začaly bavit ty starší armády.

Proč se Gardekorps dostal k těm obdobím, co dělá?

U nás ten impuls byl jednoznačný. De facto od vzniku klubu od roku 1996 do roku 1998 dělal předsedu pan Bezděkovský, ten impuls byl jednoduchý, pan Bezděkovský prohlásil, že budeme dělat tohle a tohle a tím diskuse skončila, takže jsme to dělali. De facto to období, které jako by on nám vnutilo, tak nám jako by zůstaly. Bohužel to nabralo špatný konec, v roce 1998 jsme pana Bezděkovského jsme byli nuceni vyloučit, ale každopádně impuls byl o tom, že on si to vymyslel a musí se nechat, že on nás navedl do spousty věcí, které od té doby děláme rádi a myslím si, že to děláme dobře, ale sami bychom na to asi nepřišli, možná nějakým vývojem, je to možný.

Jak začínaly jiné kluby, respektive období?

K té CACWA vám toho moc neřeknu, ale myslím si, že CACWA má kořeny asi v trampingu, protože někteří z nich inklinovali k tomu, že nosili konfедераční přezky, někdo si hrál na kovboje, někdo na Indiány, někdo si hrál na občanskou válku. Co se týče napoleonistiky, tak tam je jasné, máme tady Slavkov, a tam to vždycky nějak žilo to podvědomí, ten impuls k té napoleonicke vzešel z Brna a z těchto lidí. Šestašedesátka je něco podobného, vzešlo to od lidí, kteří jsou Hradečáci a pro které je to lokální historie, kterou začali objevovat. My jsme se k tomu přilepili tímhle způsobem, že nám to bylo jakoby vnuceno. Ještě bych řekl všeobecně, že dříve se stávalo, dřív nebývalo normální, že klub nebo lidi že dělali víc věcí najednou, každý se věnoval jednomu období, že ale časem se potřebuje přejít a pak se časem začne poohlížet po tom, co by jako dělal, buďto se přidá k někomu, kdo dělá něco jiného, nebo se v té dotyčné partě, která se věnuje třeba té druhé válce, se ty lidi rozhodnou, že té druhé války je moc, už nás to tolik nebaví a mohli bychom dělat tohle a tohle, pak se zkontaktují s někým, kdo jim poradí, jak na to má jít, jestli se mají k někomu přidat, jestli se mají vystrojit a tak dále. Jinak je to otázka volby strany, když někdo chce dělat šestašedesátku, jestli dělat Rakousko nebo Prusko, je to spíš o tom, jak to ty lidi osloví. Já si myslím dodneška, že každá armáda má svého ducha a ty lidi jsou tam, kam je přirozenost táhne. Někdo, kdo je přes žvýkačky, jde dělat Američana, kdo je přes pořádek, dělá Průšáka, někdo, kdo je srdcem monarchista, jde dělat k und k a prostě je to takto, si myslím.

Určitě v tom hrajou roli oba tyto fakty (tramping a odpor proti režimu – u Američanů). Z toho trampingu to začalo přirozeně.

A jak je to s tím Německem?

Já si myslím, že v podstatě stejně, protože, jak jsem říkal, za trampingem byly různé odnože trempů, někdo byl ortodoxní hipisák, v batikovaných hadrech, někdo byl ortodoxní lovec, někdo byl takový namixovaný. Někdo do military, pak se mu podařilo sehnat něco, tak byl víc do military. Někdo si šáněl ty věci americké, někdo si šáněl ty věci německé, protože byly dostupné, ale jak už jsem říkal, nebylo to o tom, že by ty lidi vypadali jako vojáci, ale měly ty součástky zaměřené tak, nebo zaměřené onak. Až těsně před tou revolucí, v letech 1986 nebo 1987, se to začínalo lámat, že ty lidi to zdokonalovali a už začínali vypadat jako vojáci, i když ještě tak nefungovali.

I ten druhý kořen této hnutí, ono to není hnutí, je to životní filozofie, životní filozofie má svou platnost.

Rozhovor s Bohumilem „Chlupem“ Petrovským

28. 8. 2012

Plzeň

... ajznboňáků, modré kalhoty, na to jsme si našivali lampasy, jako jsme viděli ve Vinnetouovi, šátky, každý (žlutý, rudý) šátek v té době a samozřejmě hřebeny, to jsme si sami udělali. Všechno, co jsme měli na sobě, jsme si sami udělali.

A který rok to asi tak byl?

To bylo ještě před převratem.

Nějaká 80. léta?

Já sám jsem v 72. roce měl první problém. Zatkli mě a sebrali mi to, první soud, já jsem dostal úhrnně, byl jsem útěkář, tak jsem to dostal k těm útěkům. Za to, že jsem nosil getimu, kterou jsem si sám udělal, a za to, že jsem měl zkřížené šavličky, vedle karabinek, jako červený hadr na býka. A potom skautské lilie se nesměly nosit. A samozřejmě, když jsi měl u sebe bajonet, tak ti to sebrali a udělali z toho hroznou aféru. Ale tohle, jak jsme se setkávali mezi sebou, to bylo v 88. – 89. Přišel převrat a zatímco Šuláková ještě v srpnu křičela do televize, že jsme vředi lidské společnosti, že bychom měli jít do vězení, tak hned po převratu „já su hodná tetička, zrobme tlustú čáru“, byl převrat, už jsme se nebáli, tak jsme si všichni koupili revolvery. Jezdilo se pro to do Německa. Koupili jsme si pušky a začali jsme shánět literaturu, časopisy, to jsme kupovali v Německu. A teď befely, to jsme právě... nejvíc sehnal ten Majkl Martinák, dokonce namluvil kazety, kde jsou ty povely a rozdával to, já jsem to rozdával, a on nás to učil. My jsme se to učili celá parta, učili jsme se obraty, protože jsme nevěděli, jak se to dělá.

Jak se ten Majkl k těm znalostem dostal? Zajímal se o to nějak déle?

Majkl se o to nezajímal ani tak déle, jako pořádně. V první řadě byl pilot vrtulníku, takže měl styky. A dokázal kontaktovat lidi, kteří věděli, kam se obrátit a kde co poshánět. Jeden z takových „moudrých“ lidí, byl Řezníček. Čerňas byl v té době prezident a velitel, ale v poli zároveň bojoval jako voják. A ten to držel pevnou rukou. Samozřejmě jsme všichni toho Majkla podporovali, protože to všechno stálo hodně peněz. A já, protože jsem byl jako jeho vlastní brácha, tak jsem se snažil hodně pomoci. A on to dokázal přes ty svoje známé sehnat, nejdřív jen časopisy, pak literaturu v angličtině a nakonec sehnal i překlady, takže si to mohl osvojit každý, kdo neuměl anglicky. Začali jsme si tu výstroj, výzbroj jsme si už nějakou koupili, ale tu výstroj – oblečení, řemení, atd. – jsme si nechali dělat podle originálu. Stala se mi taková příhoda, dal jsem krejčově látku, nákresy a nějaký

humorista mi tam místo cm napsal palce, celá (...) se tomu smála, mně se do kapsy nevešlo ani... ty kapsy byly velké, ale vstup byl jen na dva prsty.

Když jsme se poprvé dostali do Německa, tak nás vítali. Přijeli jsme tam ale jako hradní stráž, měli jsme na kalhotách puky. Všechno úplně nové. Postupem času se to samozřejmě změnilo, ti Němci si nás poměrně rychle oblíbili. Já sám jsem dostal čestného člena v CACWě, protože jsem s tím Majklem naplánoval (...vské) tažení, koupil jsem vůz, plachtu, udělal jsem na to obruče, zaplatil jsem, CACWA mi na to přispěla, tenkrát docela slušný peníz, 5000. Na celý týden jsem si pronajal tady pivovarské koně, včetně vozky a krmení, dělali jsme to tažení celý týden. Potom mi kamarádi z osady pomohli, že jsme v Žandově, to je vojenská střelnice, která je v dnešní době zničená, tam jsme X let jezdili a za námi tam jezdili Američani, Němci, Angláci, Ukrajinci, Slováci a tam jsme dělali bitvy. Vždycky jsme tam byli celý týden. Setkal jsem se s ministrem Kubátem a Baudyšem, generálové tam poskakovali kolem dvou ministrů a byli šokovaní, že já jim tykám. Oni mi taky tykali a ten Kubát mi dokonce dal prase pro CACWU. Byla tam i televize. Tam jsme prožívali ty začátky, lidi se tam hodně stmelili a dostali jsme se tam mezi ty Evropany.

Ob rok jsme jezdili do Anglie a dovedeš si představit, když se tam setká několik tisíc vojáků. Dělali jsme tam velké bitvy a to nás jakoby včlenilo mezi ty Evropany. A dostali jsme se do podvědomí ostatních.

Ve kterém to asi bylo roce?

To bylo v 94. Já tady mám dokonce článek z novin, někde jsem zahlédl. Tady to je... z té Anglie.

Takže v 93. Jste už byli na akci v zahraničí.

Jojo, v Anglii. Tam se mi stala příhoda. Já jsem chtěl, aby mi v přístavu v Doveru dali razítko do trupu, a já jsem neměl ten trupas vyplněný, to byla vlastně povolenka na dovolenou. A ten suchý úředník mě zatknul, že prý nemám vyplněnou tu dovolenku a podpis velitele. Nakonec tam musel přijít, tak šel a podepsal mi to. Jinak by mě nepustili. To je ten Žandov, tank, na který se házely granáty. Byl tam s námi i plukovní pyrotechnik a tam se večer vždycky dělaly takové ty opiliády, všechno dobové a naši kluci tam měli kantýnu, obrovské flašky, a ten jejich plukovní pyrotechnik nacpal do tanku plastiku, vyhodil to do vzduchu a věž tanku letěla 300 metrů do lesa. Žandov, to je tam, kde jsme každý rok jezdili a kde jsme to dělali.

To bylo taky na začátku těch 90. let?

No ano, já ti mluvím jen o těch. To jsou všechno fotky 93, 94, 95. Dokonce jsme měli zuávskou svatbu. ... tady v Plzni v Lobzí na střelnici. Tam nás pozvali, byli jsme tam

absolutní rarita. A vidíš, že tady v Plzni jsme neměli moc peněz na tu výstroj. A to jsem vydělával dost peněz, dělám motorizaci. Všechny knoflíky, přezky, jsme si nechávali posílat z Ameriky. Ostatní věci jsme si všechny dělali. Kepauče, katrichboxy, holstry. To jsme všechno dělali. Ten Majkl byl neuvěřitelně šikovný kluk. Všechna ta kopyta, kůže, deky, to všechno ještě mám. Nedávno se mi ozvali kluci, že by potřebovali sukno a nějaké věci. Dneska je to hodně drahé, ale přes to všechno se to dá ještě sehnat.

A to jste dělali na základě dokumentů, co sehnal Majkl.

Ano, Majkl to sehnal, ale i někteří kluci to sehnali a nebo věděli, na koho se obrátit a podle toho jsme to potom dělali úplně přesně. Samozřejmě nám už na nic nezbyval čas, protože jsme se věnovali jen tady tomu. Já mám dodnes spoustu všelijakých knoflíků a přezek, já jsem to hodně sbíral. Když potom přišel nový zákon o zbraních, které jsme museli dát do pr... nebo je schovat, protože kdo neměl zbrojní pas, ten nemohl mít revolver. Ale zase na druhé straně, já jsem se skamarádil s tím Vydrou, to je koňák a ten dal dohromady asi 150 lidí s koňmi. Tady v Plzni je kluk se spoustou věcí a udělal mi domovské stránky. A jak třeba víš, tak louisianští tygři jsou zuávové, ale na jihu. A ti se hodně rekrutovali z vězňů, protože měli možnost si vybojovat svobodu. Byli to v té době urputní bojovníci. Zuávové jako takoví byli velice tvrdí válečníci, ale protože byli hodně barevní, tak byli rychle vystřílení. A ti, co nebyli vystřílení, přešli potom k jiným jednotkám. Vlajky, oblečení, veškerou výstroj a výzbroj, to všechno mám. Kromě zbraní jsme si všechno dělali sami. Ted' už ne. Ano, jsou krejčovské, které to dokážou udělat, které šijí v divadle. Kloboučnice apod. My si dokážeme sehnat krejčovskou, která nám udělá kalhoty, kabáty, ale neumíme si udělat klobouky. Všechno ostatní se kupuje, protože ty prameny jsou. Nemusí se jezdit do Německa, i u nás jsou obchodníci, kteří Ti to prodají šíleně drazo, ale prodají. Je to kšeft. Na druhou stranu, vždycky do těch spolků, asociací, přijdou lidi, kteří se nadchnou, nabalí se na ty veterány, pár let to dělají, pak jim začne překážet práce, protože těch akcí není málo, nemají na to volno; pak peníze; pak se ti mladí kluci ožení, mají rodiny a manželky jim to zatrhnou. Až na výjimky, kdy to manželky dělají taky, to je úplně nejlepší, když to manželka dělá se svým manželem. Tenkrát v těch 90. jsme to dělali spontánně a neptali jsme se nikoho. Já byl ženatý, ale měl jsem o obrovské štěstí, že manželka je neuvěřitelně hodný člověk a všechno mi to dovolovala. Ted' už jsem 18. rok v důchodu, mám na to čas, ale dostal jsem 3 infarkty. Takže to Ti v tom překáží a navíc dělám šerifa jedné staré osadě, takže se taky musím věnovat jim. Pořád jsem ale srdcem CACWÁK a nikdy nenechám na kluky z CACWY dopustit. A zase se připravuju...

Je teda pravda, že naše uniformy jsou ze sukna. To nesmírně milují moli. Všichni ti staří, jako třeba Somrák, když někam přijedeme, tak jsme sežraní, jak opravdoví veteráni. Dokonce i vlajka, kterou jsem si nechal udělat, mi i hořela, ale je to pořád ta stará plátěná vlajka. Takže se pořád připravuju, že nějaké ty bitvy s rukama... ale bohužel už blbě chodím, takže nebudu moci s klukama někde utíkat, to už nejde. Přes to všechno... my jsme to tenkrát dělali, protože se to nesmělo, protože to nikdo nechtěl.

Máš na mysli ty bitvy?

Takové ty začátky. Ty první bitvičky jsme dělali tajně. A potom po převratu tomu nikdo pořádně nerozuměl. Hodně nás naučili ti Němci a já jsem přesvědčený, že nebýt těch Němců, tak by to bylo asi špatně. A Angličané, ten Neel, ti nám taky pomáhali a radili, co a jak, vozili nám knížky. Knížky, kde je jak se máme oblékat, je to tam pospané a vyobrazené, co máme na sebe oblékat, co máme dělat a taky popsané ty vlastní bitvy popsané, kde bylo, jak se tam máme chovat. Jednou se nám stalo, bylo to v Německu, sešlo se nás tam několik set. Najednou přišla šílená bouřka, my tam nastoupení s bajonety a nikdo nechtěl být posera, aby utekl, ale kdyby to zase dostal někdo z nás, tak by to dostali všichni. My jsme s nimi zažili všelijaké neuvěřitelné věci, oni měli všechno ošetřené od policajtů, velice přísně a nesměli si dovolovat věci, co jsme si dovolovali my Češi. My jsme si ze začátku dovolovali takové věci, že ti Němci a Angličané na nás kouleli očima. Třeba jsme poprvé přijeli do Ingolstadtu, oni tam měli dělo, ale nesměli z něj střílet. A my jsme z něj stříleli. Nasbírali jsme prach a stříleli z něj jak u Verdunu. Nikdo z nich nesměl používat revolvery a každý z nás měl nějaký ten revolver a bouchali jsme to po sobě. Když na sebe narazily jednotky, tak na určitou vzdálenost, a pak se střílelo nad hlavy... a my jsme do sebe práskali. Já mám dokonce prostřelený žaket. V rukávu a dostal jsem ucpávkou do břicha, že jsem tam měl 5cm fialový flek. My do sebe práskali a mydlili se naostro. Kolikrát jsme se tam mezi sebou i váleli, dělali jsme na tom Žandově i noční útoky. To bylo pro cizince neuvěřitelně zajímavé. A chlastali jsme. Jednou mi tam vedli... já jsem dobyl Moravákům... tam měli děla, my jsme dobyli palpost a já jsem jim tam sebral 20litrový kanystr s vínem, my jsme to vyžahli a pak mě kamarádi, včetně Majkla, táhli, jak jsem byl zlítej, a to byl průser, byla tam televize, ale řekli jim, že jsem zraněný, tak mě táhli do stanu. Ty stany jsme si nechali šít, doktor nám šil stany, vojenské, tak jak opravu mají být. Ale ty rozměry jsme měli – každý pes jiná ves, všelijak rozdílné. Nejen rebelové, ale i yankeeové, až potom se to sjednocovalo. Potom se tam zavedla prohibice, pak že se nesmí používat to a tamto... a to jen kvůli těm Němcům, protože jinak by s námi

nebojovali. Oni původně nechtěli bojovat proti nám zuávům, protože se nás docela báli. Oni nás...s jednou vlajkou, my jsme tam na ně vlítli a lítali tam jak hadrníci.

Dnes už je to tak, jak to má být podle zákona, flinty se musí nahlásit, za začátku jsme nic nehlásili, nebo jen někdo. Byli jsme opravdu takový ten divoký západ. Tím, že jsme spoustu věcí neznali a že u nás ještě nebyl ten zákon, tak jsme byli pro ostatní takoví divocí. Ale zase to bylo takové zpestření, věděli, že my tady z toho východu, nejen my, i Slováci a Ukrajinci jsme takoví divočejší. Za občanské války byli vojáci taky divocí. I když je fakt, že to skoro nikdo neví, že tehdy, když na sebe narazili Yankeeové s Rebely, tak se dokázali jakoby domluvit. Zamávali na sebe praporem, roztáhli deku, udělali kšefty, pak se rozešli a druhý den proti sobě normálně bojovali. Je pravda, že lidi, kteří na nás potom koukali, se tomu divili. A nebo si mysleli, že my Zuávové, že to byli Turci. Nosili jsme fezy, a nikoho, když to vidí, by nenapadlo, že je to americká uniforma. Totiž, úplně ze začátku, v Praze je takový ten sjezdčák a tam se promítal film z občanské války, už nevím jméno. V té době to ve kinech a televizi nebylo. A najednou tady ten velkofilm. Přišla tam spousta lidí a oni nás tam pozvali a my jsme přišli na pódium s prapory a v uniformách jako dekorace. A jak víš, na uniformách máme ty trumpety. A v té době, to bylo po převratu, někdo poprvé přepadl banku nebo poštu. Stáli jsme tam venku nastoupení, lidi nevěděli, co jsme a přišli tam manželé a paní říkala: „To je asi nová ochranka těch pošt.“ A ten manžel děda povídá: „Asi jo, ale asi musí být pěkně na ..., když nafasovali předovky.“

Taky nás zvala Prima do televize, tam jsme měli takové povídání a i tam jsme dělali srandy. A taky vůbec nevěděli, kdo jsme. My jsme třeba s tygrama přijeli z bitvy do Prahy, neměli jsme auta a tak jsme přijeli vlakem a já s plzeňskými kluky jsme jeli tramvají na druhé nádraží – Smíchov, a loučili jsme se s tygrama tím způsobem, že oni stříleli na nás na tu tramvaj a my z oken tramvaje na ně. Lidi v šoku, nevěděli, co se děje a VB vůbec nefungovala. Dnes by to nešlo, byl by z toho soud, ale tenkrát jsme to dělali běžně bez problémů. Neznali jsme nějaké ty zákony a pravidla, pravidla jsme si dělali sami a všechno bylo v plenkách. Už jsme tedy měli uniformy. Ty první uniformy, to byly košile a kalhoty od ajznbouňáků, žluté pruhy, žluté šátky, klobouky, každý měl úplně jiný, ale přes to všechno jsme byli nějaká armáda, ale především jsme se tak cítili. A podle toho jsme se i chovali.

Úplně první vzor uniforem byl z těch knížek, nebo z filmů?

První vzor pro nás byl Vinnetou. Jak tam kavaleristé honí Indiány, to bylo první, co jsme viděli. Spousta kluků neměla ze začátku vojenské pušky, měli lovecké, ale nám to bylo vcelku jedno. Hlavně, že nějaká a že to bouchalo.

Myslíš současné?

Ne, taky repliky. Samozřejmě ty lovecké pušky byly levnější, než vojenské a lépe se sháněly. V té době byl velký rozdíl, jestli jsi měl za pušku 11 tisíc nebo šest. Moje první puška byla taky perkusní, byla taky jednuška, ale byla to originál lovecká puška asi z roku 1860. Až později jsem si koupil tu moji oblíbenou, tu mám dodnes a postupně všechno. Kleště, a sháněli jsme olovo od hazjlů, co byly trubky a podobně. To jsme si všechno lili sami. Vyráběli jsme si sami úplně všechno a dneska už zase všechno koupíš. Tady v Plzni je asi 8 nebo 9 obchodů se zbraněmi a tam ti všechno prodají a když chceš něco speciálního, tak ti to objednájí.

Záznam 1

Celníci často sebrali, ale přes to všechno sem dostali. Časopisy a podobně. Jezdili sem často cizinci, do Mariánek, do Františkových, do Prahy. A pro ně nebyl problém časopisy se zaměřením na zbraně, reklamní časopisy se zaměřením na nějaké uniformy... nebyl to takový problém.

Takže na základě toho vás začali zvat na akce do Německa, na základě těch kontaktů.

Vůbec ne, to sem vozili turisté. Tatínek dělal vrchního a pro něho nebyl problém, když tam viděl nějaké hosty...“až to přečtete, necháte mi ten časopis?“ A oni tam jezdili pravidelně. Tak už potom i vozili. Ale jezdili i do Prahy. Takže to nebyl problém. Nehledě na to, že se dalo sehnat i v knihovnách s anglickou literaturou, protože v české literatuře nic nebylo, ale v zahraničí se už ledacos dalo sehnat. Učili jsme se jeden od druhého a co jsme nevěděli, to jsme si ze začátku domysleli. Po převratu to bylo lehčí. První, co se stalo hned v 90. roce – sebrali jsme se a jeli jsme do Německa.

Na konkrétní akci nebo naslepo?

My jsme si jeli pro pušky. Němci se o nás dozvěděli a hned nás pozvali do toho Ingolstadtu. Našili jsme si uniformy, měli jsme puky na kalhotách a nablýskané knoflíky.

O vás se dozvěděli na základě toho, že jste si jeli pro zbraně?

Nejen to. Psalo se, sháněly se kontakty a oni se o nás dozvěděli a pozvali nás. Strašně rychle jsme se s nimi spřátelili, přijeli jsme tam v únoru, to byl myslím 93. Rok, napadl sníh, byli jsme ve sněhu, tráva, všechno. Probudili jsme se a všechno zasypané sněhem. V korytech voda zamrzlá, oni tam měli kantýnu... já osobně jsem tam dělal obrovské (nesrozumitelné), zalíbili jsme se jim, oni se s námi tak skamarádili a pak už je to

všechno jednodušší. Přes to, že jsme pro ně byli divocí, nás brali a tenkrát se moc lidí na akci nescházelo a když na takovou akci přijel autobus Čechoslováků, tak z toho měli radost a vítali to. Zamilovali si naše pivo, chleba, strašně si zamilovali naše holky, jeden se dokonce přestěhoval na domažlicko.

Záznam 2

Řekni hodnotu k té jednotce...

Starší seržant, 5. Newyorský zuávský pěší pluk, nebo taky střelecký.

Záznam 3

... to jsou věci, které Ti napíšu, ..., cokoli.

Tys to začal dělat tady z toho důvodu, jak na to byli ti ... (?), Tys zmiňoval, že se to začalo oddělovat od indiánů.

V té době o nás v kinech nebylo nic, než samé blbosti. Až na pár francouzských filmů. Kina byla narvaná kvůli Vinnetouovi. To by nikdo nevěřil, od Maye, který nikdy indiány neviděl. Prodávala se zrcátka, všechno možné a každý si bral vzor Vinnetoua, Old Shatterhanda a nebo prostě ten Divoký západ. I když jsem byl kluk, tak jsem měl rozum, že to asi takhle nebude, byť se mi to hrozně líbilo. Jako kluk jsem viděl V pravé poledne a to byl takový opravdu Divoký západ. Přivedla mě k tomu moje povaha šprajcovat se a dělat něco zakázaného. Klobouk, který jsem si nechal udělat od kloboučnice, tady nikdo moc nenosil. To byla 80. léta. Opasek, holstr. Moje první zbraň, kterou jsem si sehnal, to bylo nagant, načerno. Starý, prý trochu funkční – já jsem si z toho nikdy nevystřelil, protože do toho se ty ... nesehnaly, ale ten nagant jsem měl a byl jsem cowboy. A postupem doby jak to bude, kde jsou indiáni, tam jsou kavaleristé. Nebyl jsem sám, jezdil jsem na čundry. Byli jsme kovbojíčkové, co si budeme vykládat. S osadou, tak cowboyové. Od 68. roku jsem začal šermovat. Tady ty lidi k tomu měli hodně blízko. Byť jsme dělali gotiku, měli jsme blízko i k tomu. Samozřejmě jsme jezdili ven a tak jsme se i domlouvali, uděláme bitvičku. Hráli jsme si. Někdo si hrál na vojáky, my jsme si hráli na cowboye a na indiány. A samozřejmě, k tomu se potom postupem doby jakoby vystředilo, nás zajímalo to vojenství, protože ideálů bylo dost, cowboy byl každý, voják taky, ale tu válku sever proti jihu – o tom skoro nikdo nic nevěděl. Akorát věděli, že ten sever proti jihu byl. Rodokapsy, tzn, že já mám hodně rodokapsů. Sever proti Jihu – my jsme věděli, že byl yankeeové a na druhé straně rebelové a takhle jsme se jakoby vystředili od ostatních a začali jsme se o to zajímat. Bavilo nás to a pro ostatní jsme byli zvláštní, zajímaví. I holky s námi jezdily, sháněly si samozřejmě dlouhé sukně, kloboučky, a tak. Brali jsme to docela

dost vážně. A tak jsme se k tomu postupně dostali, že jsme sháněli víc a víc všelijakých časopisů za začátku.

To bylo už po tom 90. Nebo ještě předtím?

Ne, my jsme některé ty německé časopisy... to byly reklamní časopisy na zbraně a tam bylo vždycky pár listů – perkusní zbraně a pár obrázků. A oni taky ty časopisy byly lovci kožešin, to bylo hodně, takže jsme se postupně začali takhle oblíkat. Teď nebylo nic. ... sehnat si modré věci, řemeny, našít si lampasy, šátky, klobouky, rebelové zase šedivé věci. A já jsem dostal do ruky obrázky kepiny, tak jsem si tu kepinu ušil. Já jsem vyrůstal v rodině, kde se šilo. S bráchou jsme měli každý svůj úkol. Měli jsme přesně stanovené, co máme ušít, a po večerech jsem si podle obrázku ušil hadrovou kepinu. Byl jsem na to velice hrdý, protože v partě kluků jsem byl těžký machr. A na to jsem si dal zkřížené šavličky, což pro mě byl průser. Když mě tehdy chytla veřejná bezpečnost, tak mi ji rozsekali na hovna, vzali mi to, zřackovali, zbili, ostříhali, ale pro mě to bylo takové přesvědčení, tím že jsem byl takový tvrdák a nepromluvil jsem, kde jsem to sehnal... prostě nic. Tak jsem se sám pro sebe cítil být tvrdý chlap. I když jsem byl kluk. A postupně docházelo... ze začátku jsme třeba neměli boty, někteří kluci třeba nosili kanady a někteří kluci... já sám jsem měl půlitráky. Postupem jsme si všechno pořizovali, sháněli bagančata a podobně, potom přišel převrat a už to trochu šlo.

Vy jste zmiňoval kontakty se zahraničím, jak jste to poprvé navazoval?

Moje maminky byla sudetáčka a tatínek byl na indexu. On za války lítal, to byl napůl Rakušák a napůl Rus. On lítal na západě a potom na východě. Maminka se dostala do koncentračního tábora Birkenau. Sudetáčka – jen proto, že se svojí kamarádkou házela do vagónu chleba zajatcům. Protože to byla Němka, tak to Němci brali jako vlastizradu. Udal je chlap, který, jak jsem se později dozvěděl, dělal tajemníka národního výboru v Tachově. Pochytali půlku rodiny a hodně jich tam zůstalo a půlka utekla. Dvě tety se dostaly do Francie, strejda na Nový Zéland, potom do Spojených států. Žil a pracoval v LA, pak se podruhé oženil a byl v Oregonu, ale pořád pracoval v LA. Protože to byl americký občan, tak sem i jezdil a vozil zapalovače, opasky, blbosti nám klukům...

Rozhovor s Miroslavem Seifertem

5. listopadu 2012

Stará Boleslav

Já se o to začal aktivně zajímat a působit v těch klubech asi v 95. Do té doby, před 89, tady toho moc nebylo. Bylo tu pár jeepařů, kteří nesměli mít na autech bílé hvězdičky. Jako

divák jsem se účastnil první Plzně, tzn. květen 90., kam byl vypravený školní autobus, protože jsme se tam byli podívat jako škola. V té době jsem byl studentem 2. ročníku vojenského gymnázia Jana Žižky s Trocnova Praha. V roce 95. to pro mne začalo. Nejdřív jsem jezdil jako tramp, pak jsem zakotvil na Boudě na bunkru jako průvodce, tam jsem se potkal s lidma typu Gardner a podobně..... To mě překvapilo, že jsou Čechoslováci. Tehdy ještě nebyl žádný oficiální klub, to je tak 93., 94. Do té doby to byly jen spolky nadšenců. Vznikalo to kolem lidí typu Motáš, Zdenda Kohout a tady ti lidi se všichni znali z burz. V té době to byly, speciálně v Praze a okolí, a v okolí jména Kohout, Motáš, částečně Skála, který je z Neratovic, pak už tady známá figurka Karabacha, Cipís z Budějic a celý tady ten spolek, v Plzni Baňáč a ti si hráli na vojáčky.

Máš představu, co obnášelo to hraní?

Navlíknout na sebe všechno, co mají doma. Protože v té době nebyla literatura, nebylo nic a rozumy se předávaly opravdu pouze ústně. Nejdál byl snad Zdenda Kohout, který už za Komančů měl knížky anglicky psané, jak to má vypadat, anglicky napsané, jazyk neuměl, ale byly tam obrázky a to mu stačilo. Pak v tom byl ještě aktivní Andy Arnautov. Syn ruských emigrantů. Ten jako cizinec mohl na západ. Byl v Americe a podobně. A v té době byl zdrojem ke kvalitním věcem. Počátek re-enactmentu bych řekl, že byli sběratelé, kteří si v tom chtěli v tom vyjít na veřejnost. První klub, který jsem viděl a který se zajímal o západní frontu... byl KVH West. KVH Praha to byli bunkrologové, to byl jako Kupka a spol. Pod nimi byli sdružení jako civili Československo, tady to bylo KVH West a myslím že tomu šéfoval Motáš. Pak se to štěpilo na sekce, na americkou a anglickou, vím, že byly průkazky, jako občanka. V americké byli lidi jako Andy Arnautov, Zdenda Kohout, Skála, Dvořáčkové oba, Jarda Čermák, Karel Hybner. Ještě lidi jako Standa Bálek, to už si nepamatuju, ten se pak nějak zastřelil.

Tehdy začali si hrát na 94. pěší.

Máš představu proč?

Kdysi v Sinai na burze koupili bratři Dvořáčkové koupili knížku Historie 94., originál, a zjistili, že je tam spousta Čechů. Aby ne, když v Americe je silná česká komunita. Takže oni se svoji angličtinou prohlásili, že to je divize, kde sloužila většina Čechů. Není pravda, ale je to jedno. Proto se rozhodli pro 94. A taky proto, že byla v Čechách. Ona se zvala jako okupační, poněvadž byla druhosledová. To byl oficiální verze, kterou oba bratři razili.

Neoficiální od Kohouta, který se vždycky rozčiloval, že to není pravda, že byl u toho, je, že někde koupili helmu s 94., protože to nechtěli přemalovat, tak řekli, že budou 94. Takhle to celé vzniklo. To byl tak rok 94, 95, do té doby měl každý co chtěl. Skála tam měl vždycky indiána, v té době to byla taková skupinka dobře oháklých individuí.

Tehdy byl problém zbraně a boty. Hadry se daly sehnat, tedy daly, když se člověk snažil, tak dokázal po burzách, když člověk uměl, sehnal nějakou základní výstroj, ale boty byly problém a americké zbraně velký problém. Ty se tady nevyskytovaly. Oficiálně tu totiž žádné nebyly v žádné obranné složce. Frankonie byl tehdy možná jediný zdroj, dalo se tam koupit Garanda, karabinu a občas P 17 a to bylo všechno. A nebo to pašovat z Belgie z Burzy. Pak vím, že došlo k rozštěpení tedy toho klubu, zvláště angličani a zvláště američani, vždycky se to slézalo kolem nějaké hospody. A už tehdy rozdíl mezi těmi, co si chtěli hrát na vojáky, na tu dobovou představitost a těmi autíčkáři. V 96. si pamatuju moji první akci pro veřejnost, mise Velichovky a organizoval to Kulhánek. Už v té době byla americká sekce rozštěpená, na ty, co si chtěli hrát na vojáčky, to byli tenkrát mladší ročníky, Dvořáčci, Čermák, Pavel Krob, Hýbner, Dvořáček mladší, starší ne, a pak ti starší, Kohout, jeho synovec, Andy, Skála, já, já jsem z nich byl úplně nejmladší, ale po tom, co jsem se seznámil s Kohoutem jsem zůstal s ním, Mandřas a my to chtěli razit cestou ne hraní si na vojáky na drsoně ze zákopů, ale spíš mít všechno pinktlich. Dneska už koupíš všechno v kopiích, takže se ten význam už ztrácí, ale tenkrát to byl názorový rozkol. Pak byla mise Velichovky. Barandov nám dokonce půjčoval zbraně, to byla taková divočina, byla to střilečka mezi zaparkovanými auty a podobné nesmyslené akce, ale tenkrát to byl vrchol. A já už nevím kdy a jak v podstatě tady ten klub se rozštěpil na anglickou a americkou sekci a ta americká se rozdělila na dnešního pohledu re-enactory a sběratelé v mundurech a Ti se pak spojili zpět s těmi dnešními reenactory. Mimo zůstali lidi jako ten Arnautov a Skála ... v těch věcech si nelehne, to je originál. Nepamatuju si při jaké příležitosti, to byla nějaká první akce, asi Ardeny. A tady v té době začaly vznikat další kluby. Těmi, kteří by se daly nazvat re-enactory, kteří chtěli dělat historii jinak, než jen jezdit v autech. Byli to v Čechách řekl bych čtyři. To byla 94., pak to byli indiáni z Plzně, jako dvojka, tam byli lidi jako Stanley, nevím, kde je mu dneska konec, Ivan Rolinger, Radek Syka, ještě Black. Pak byli Pelhřimováci. Ti to měli postavené jinak. Ti Plzeňáci to měli postavené tak, že oni jsou z Plzně a jsou jediní praví. Takže vždycky měli z jejich pohledu pravdu. Pražáci jeli spíš na detail. Pelhřimov, tehdy to byla 16. obrněná, vznikl kolem starých Dušků, jeepaři, ale věděli, že jako jeepaři to není ono, tak vznikla tady ta skupinka. Tenkrát neřešili, jestli je dobrý stan, nebo dobré vybavení, výzbroj už vůbec ne,

důležité bylo, že byl kus. My jsme kdysi chtěli, že uděláme spojovací iniciativu, ale nebyli jsme schopní se domluvit. Dokonce se dělal večírek, kde jsme se měli všichni potkat, to znamená Pražáci, Plzeňáci a Pelhřimováci, kde jsme se měli domluvit na spolupráci, jak to spojíme a budeme táhnout za jeden provaz, to jsem myslím inicioval zrovna já. Plzeňáci přijeli a půl hodiny po začátku volali Pelhřimováci, že měli práci a jestli ještě mají jet. Tak jsme se dohodli, že to už asi nemá smysl. S nima byla vždycky horší spolupráce. Dneska jsou ti kluci někde jinde, mají to výborně našlápnuté. Ještě jsem zapomněl na další skupinku, to byli paragáni. V té době paragáni, jsem si udělal takový obrázek, myslím si, že můj názor platí skoro dodnes čím větší pako, tím větší paragán. Protože tím, že byli taková extra nebo elita, tak si tím léčili ego, tím, že si hraje na ještě většího drsoně, než je. Tam byli lidi, to byl Klápa, tomu se vždycky říkalo Bobr, protože vždycky seděl a mlčel, držel bobříka mlčení, ... pak tam byl Trand'ák. Japonec nebo Vietnamec, taková mixka. Ten byl těžko použitelný, ten vždycky běhal s beretou a dělal ze sebe paragána, na hlavě černého kulicha, pak tam byl Kid, to byla taková figurka, protože, když jsme měli nějakou společnou akci, tak prohlásil, tohle dělat nebudu, když jsme po něm něco chtěli, protože tohle paragáni nedělají... No a pak s nimi jezdil Joshua a Mike. A ještě tam tou skupinkou proběhl Bergman, který z nich byl takový nejrozumnější, ale tahle skupinka neměla dlouhého trvání a taky neměla.

Kde měli inspiraci? Jestli to byl ten rok devadesátý třetí?

To už bylo 96 a dál.

To bylo ještě před Band of Brothers?

To rozhodně.

Máš tušení, kde brali inspiraci?

To byla 82., proč – to těžko říct. Tehdy byl film, Nejdelsí den. Pak byla jediná dostupná knížka D-day, kde jsou unafocené ty mundúry, pak nějaké Ospreye, co se sem vozilo, to bylo všechno. Moc zdrojů neměli, protože by to museli dělat úplně jinak. Jeden běhal se sudajevem, jiný s beretou. Nikdo neměl americký kvér. Neměli ani mundúry, to byly jen takové hadry s paragánskou nášivkou. To bylo tady. Pak to bylo kolem roku 2000. My jsme se nějak potkali jsme se na akce s Čěšpivákama z Děčína, ty si hráli na, to byli taková lepší jeepaři, docela na dobré úrovni, na které zůstali do dneška. Pak byli lidi kolem Fíka, to byla jako by 16. obrněná, To byl Fík, Čert, Žíla, Šmídek. ... Pak to byla 90.

z Olomouce, to byli taky taková jeepraři. Pak Radek Sika z té Plzně. Jako by pět jednotek se spojilo v jednu. Dvojka, devadesát čtyřka, devadesátka. dvojka, jednička

Ty jsi byl tehdy v jaké jednotce?

V té době jsem byl v 94ce. Abychom se nehádali, co budeme mít na rameni, tam se dohodlo, že budeme dělat 26. A všichni se zbaví původní příslušnosti. Olomoučák se vytratil. Z té dvojky je jediný Radek Sika, severští fungují, Fík to už je kapitola. Jádro těch tří, severská, původní jednička, kteří dělali akce jako Vlák, Fíkova šestnáctka, ti zase neměli techniku, ti severští měli jinou techniku, ale zase neměli lidi, my jsme v té době měli dvě dočky, ...džípa. Tím spojením jsme dostali pár jeepů, pak... a už to jelo a tím vzniknul náš pojízdný cirkus na kolečkách. Paragáni mezitím zanikli.

To byl taky rok 2000?

Okolo 2000. Byli nepoužitelní. V roce 2002, kdy jsem já organizoval Nadryby ... to byla myslím první akce, kde se řeklo, že to bude dobová přesvědčivost. Takže se řeklo, že to budou Čechy rok 1945. A řeklo se, že všichni budou mít tři a čtyřicítka. Udělal se zjednodušený výstrojný předpis. A paragáni chtěli jet. A já říkám, Kid, tajková hádka v hospodě...Ale paragáni na území Československa nikdy nebyli. Hádka. Myslím si, že to byl moment, kdy se s paragány přestalo počítat. Úplně. Byli nepřizpůsobiví. Žádná výstroj a výstroj, prostě nic. Domluvili jsme s Pelhřimovem a z mého pohledu to byla první akce podle mě, kde ten tábor měl nějaký řád. Kdo byl těžko přizpůsobivý, to byl Půlpivák. Ten se nechtěl přizpůsobit. Taky..nosil bundu a pod tím měl černou mikinu s rolákem. A tu odmítal sundavat, pořád to nosil a kazil všechno. Image, fotku. A pak prohlásil, že to bude akce, že to bude stát za houby, když z toho dělám koncentrák. A že tam nepojede. Pak si pořídil HBT kombinézu místo mikiny s rolákem a byl klid. Myslím si, že ..to byla opravdu první akce, kde se dala laťka, podle které se jelo. Tam v té době se už asi definitivně rozpadla plzeňská dvojka, co bylo až do roku, vím, že v roce 2000 jsme byli v Plzni jako klub a co jsme tam dělali. Už nevím, co jsme tam dělali. Ty Nadryby byly v 2002, pak byli Letňany, ty byly v roce 2003, pak si pamatuju rok 2005, protože jsem ho za nás celý odděl. To jsme ...to jsem organizoval Aš, Hranice, Františkovy Lázně, to bylo v dubnu, to byla Plzeň, Letná, to byla v podstatě taková první akce, kde my jsme si dali záležitost s táborem. Nejdřív ta Aš, musím říct, že to byl takový myslím první historický tábor, kde byli použité jen původní věci. V Plzni jsme se dali dohromady s druhou obrněnou, jednotkou nebo divizí, to jsou ti Belgičani, co dnes jezdí s Duškama. Tehdy byly zase už

jen tři kluby, které za něco stály. My, čtyřka nebo šestnáctka, pak ta dvojka plzeňská, kde zbyl akorát Ivánek Rollingerů, i když ten už tam taky nebyl. Pak už to byla skupina, které tam šéfoval...A to bylo všechno. Pak je ta Pětačtyřicítka Brno, to je opravdu jeeping tramping, ale jsou to fajn kluci, když je potřeba, dokáží udělat divy. Pak to začalo růst jak houby po dešti. Rázem tady bylo několik paragánů. Pak bylo tady Band of Brothers tak najednou každý byl paragán. Pak Pacifik, takže všichni byli mariňáci.

Tak myslíš, že Cori a spol byli kvůli Pacifiku?

Já si myslím, že jo. Víím že už byli, nebo možná to byla nějaká odnož, protože oni dělali vietnamové mariňáky. Pak se začaly objevovat kopie hadrů, tak šli možná do toho staršího období. Já když vidím pochodující mariňáky v duck hunterových hadrech v Plzni, tak mi to přijde takové úsměvné. Ve finále tady žádný jiný klub není. Čtyřka, my, v Plzni dneska není nic. ...Dneska v dnešní době.

Druhá pěší?

Prosím tě ...

Pak začali vznikat paragáni, to byla ta původní osmdesátka, ta, jak bylo predikováno, se to rozpadlo, pak kolem Bergmana vznikla sedmnáctka, což si myslím, že pak to pro ty kluky začalo být zajímavé. Začaly tam být mladší ročníky, ještě takoví, co si chtějí ještě hrát, začaly být dostupné věci. Pak bylo Band of Brothers, pak byli všichni nadrženi, že si budou hrát na drsoně. Pak okolo Vojty, to je filmová hvězda, on tam vězňům pašoval nějaký mobily. Zatýkala ho jednotka rychlého nasazení. Pak byl ve zprávách, jak ho sebrali, a tak. Vzhledem k tomu, že si hrají na 506 výsadkový regiment, prapor, drsoňové, nejpropagovanější. Jsou mladí, všechno co potřebují mají na internetu. Kvér, za pár kaček si koupíš paragánské hadry, nezapomenu, kdy to stálo deseti tisíce, dneska to máš pomalu stovkovou záležitost. Do deseti tisíc se vystrojíš a vyzbrojíš. Dneska už to nejsou strašné peníze, tehdy to byl trojnásobek. Takže ti kluci jsou mladí. Já nezapomenu, když jsem koukal...Když velitel dá rozkaz a jim se to nelíbí, tak za trest klikují. To jsem koukal, jestli je to možné. To jsou jedni paragáni. Pak je ta sedmnáctka, dneska už jsou dvě sedmnáctky a pak Kostečkovci, Kladenští. To je pan kapitán. Hraje si na konec války, nosí koženou dohodu, za tím má zastrčené kožené rukavice. Hraje si na velitele jednotky a problém je o tom nic neví, protože neumí anglicky a v češtině o tom nic nevyšlo. Na první pohled nevypadají špatně. Na druhý pohled je to horší. To jsou tři, čtyři výsadkové jednotky, co existují. Co se týče těch pozemních, tak to jsme nějakým způsobem přežívající my, co se nějaké kvality týká, tak už jsme za horizontem, je to částečně proto, že jsme asi zestárlí,

ti lidi z pohodlněli a někteří odmítají připustit, že to někdo může dělat líp než my. A rázem se čtyřicetiletýma chlapama ti dvacetiletí vypadají lépe. Ono je vůbec složité si připustit. Pak jsou ti Duškovci, ty čtyřka. Ti to mají myslím velice dobře našláplé, Ti se angažují i v západní Evropě, kam jezdí tam na manévry s těmi tanky a podobně. Účastnil jsem se s nimi Velichovek. To bylo skvěle zorganizované, to si myslím, že to je top organizace v Čechách. Zdaleka nebývaly, ale udělali velký kus práce. Pak je šestnáctka., tzn. to byl Pavel Rogl, to byl Jirka Sklenář, myslím, že to není jednotka, ale skupinka nadšenců, oni nejsou nikde registrovaní. Mají ale velkou techniku, a tak je každý všude zve, protože ta technika udělá parádu.. Na druhou stranu, nemají takový zájem o historii, ale baví je ukazovat se a střílet na veřejnosti, prostě dělat tohle pro diváky.

To mě přivádí k myšlence, proč to vlastně ti lidi dělají. To je občas zajímavé se jich zeptat, drtivá většina to neví a nejsou to schopni zformulovat. Myslím si, že jsou to tři základní směry. 1) ti co ten mundúr potřebují k tomu, aby jim v hospodě líp chutnalo pivo, což je teď v drtivé většině případ šestadvacítky, pak jsou tací, které baví běhat po lese a střílet, to jsou paragáni, nevybouřené mládí, chtějí být akční, pak je ta poslední skupinka, to jsou exhibicionisté, to jsem i já. To jsou, že mne baví mě dělat tábor a ukazovat táborový život. Pak je tam podskupinka, ti co mají techniku, a baví je exhibovat se na jeepu a podobně, to je třeba ten Rogl a Sklenář. Na nich se mi líbí, že to přiznají, oni vědí, proč to dělají a jsou v tom dobří. Spousta lidí je dobrá v tom pití piva v zeleném, ale nevědí, proč to dělají. Ta čtyřka, pelhřimovská, jsou dobří v akčnosti, v hraní na vojáčky, jsou v tom špička. Takže si myslím, že ty kluby teď hledají na co se vrhnout, jakým směrem jít. On to kdysi řekl dobře i Boczeli, na tom re-enactmentu mě nejvíc baví ten modeling. To je velká pravda.

Jako nošení mundúrů?

Konkrétně Boczelli, každý má loďák, ale Boczelli má tři. V jedno věci co potřebuje, v jednom šmelinu a v dalším „komické převleky“. Takže to je to hnutí v kostce to hnutí re-enactmentové z pohledu Američanů. Nepočítám tam jeepaře, ti si myslím, že jsou taky registrovaní a to jsou myslím čtyři skupiny. Kolem Olomouce, ty znám jen od vidění a asi vypadají nejlíp. Pražáci, pak je ta Karabačova III. armáda, to už je takové pivní bratrstvo, pak jsou bývalí Dlouhání. To jsou z pohledu hraní si na historii naprosto nepoužitelné skupiny.

Všechny čtyři?

Kromě Olomoučáků. Jednotlivci jsou schopní se přizpůsobit. Karabacha, to už je takový maskot, z počátku reenactmentu, ale jako celek jsou nepoužitelní pro dobovou přesvědčivost.

Existuje tady nějaká skupina, která to dělá kvůli těm veteránům?

Nevěřím tomu, že to někdo dělá kvůli veteránům. Myslím si, že to každý dělá kvůli sobě a jen to schovává pod nějakou výmluvu. Samozřejmě že i u nás v jednotce jsme měli jednoho, který tvrdil, že to dělá kvůli těm dědečkům a babičkám. Blbost. Ten to dělá kvůli sobě a jen pro to, aby se před nimi mohl ukázat. Ale že by někdo pro veterány udělal něco zajímavého. Pokud by to dělal někdo pro veterány, že by se o ně staral, dělal jim pomníčky, psal o nich publikace, staral se, aby se měli dobře, pak ano, pak věřím, že má poslání se o ně starat, mapovat, co udělali a podobně. Ale jezdit v jeepu, běhat po lese v mundúru s odznáčkem americké armády. Nevěřím, že někdo, kdo to dělá, to dělá pro veterány. Pokud někdo tvrdí, že to dělá pro veterány, tak si myslím, že kecá. Protože veterána nikdy třeba ani neviděl. Aby to dělal pro veterány, to by musel v první řadě umět anglicky. Tady ty lidi, co si hrajou na vojáčky a umí anglicky, bys spočítal na prstech. U nás jsme dva, v Plzni není žádný, u Dušků je možná ten Dušek, ale možná je těch kluků teď víc. To je tak jako všechno. Jak může někdo dělat něco pro veterány, když se s nimi nedomluví. My jsme se bavili s veteránem dokonce s velitelem jednotky, na kterou si hrajeme, měli jsme ho tady. Vozili jsme ho, dokonce jsme ho dali dohromady s jeho bývalou přítelkyní, kterou tu měl v pětačtyřicátém. To mu málem vyskočila hercna, když se viděli. Tam měl i rodinu, a ta jeho dcera byla nějaká sestra z kardiologie, říkal jsem jí ať si připraví kardiostimulátor. Protože on ani nevěděl, koho mu ukážeme. On netušil, co se děje. Čekal ve Vodňanech ve stínu, půl hodiny, nevěděl proč, najednou tam přijel jeep, z něj vylezla stará babička, on vyskočil, bylo mu devadesát, a „Vlasticka“. To bylo úžasné. Ano, takovou věc jsme udělali pro veterána, ale co bylo účelem. Já nevěřím tomu, že účelem bylo... to dělal Radek Syka, ten to zařídil. Výborně to zařídil, o tom žádná. Ale když jsem se s ním bavil, nejsem přesvědčený, že to bylo pro veterána, spíš ten veterán, celá ta událost, byla použita pro nás, abychom my, co si hrajeme na vojáčky, měli hlubší prožitek. To byl primární cíl a veterán byl nástroj, nikoliv obráceně. Co se dá říct, že bylo udělané pro veterány. Znáš Dědka, jak jezdil na harleyi? Ten mě překvapil, když na vlastní náklady udělal pomník 26. pěší divizi. Domluvil se s komunistickým starostou v obci Dub v jižních Čechách, kde bylo velitelství divize, a v parku ho postavil. Udělal to z betonu a je to hezké. Na svoje náklady. To si myslím, ano, ten udělal věc vyššího zájmu, aby tam byla nějaká památka. To je asi tak jediný, co jsem zaregistroval. My dva jsme se bavili s Joy.

Pořád ji mám v mobilu, přijde mi takové blbé udělat píp a vymazat ji. Pak je zase otázka, jestli jsme to dělali pro ni nebo pro sebe.

To povídání bylo...

To povídání obohatilo tebe, nikoli ji. Ale ona zase měla radost, že se může bavit s mladými. Tam je to tak na hraně. Ale že by to bylo prvoplánovitě, jako by nějaká sociální služba vůči veteránům, to asi ne.

To ne, to byla spíš návštěva, když jsem se snažil zjistit něco k těm Nebeským jezdcům nebo tak.

Je pravda, že když se bavím s veterány, třeba ve Státech, a když se dozvedí, co tu děláme, tak jsou u vytržení a nechápou proč. To je třeba taková zajímavost, tím že my si na ty vojáčky hrajeme, tak máme smysl pro takový detail. Třeba jen to, že se na fotkách neusmíváš. Američani si neumí hrát na druhou válku, protože by si museli hrát sami na sebe a to jim nejde. Prostě to neumějí, oni neumějí udělat re-enactment. Oni dělají, říkají tomu living history nebo nějaký display. A je to o tom, že vezmou deku nebo celtu, na to vyskládají vojenské krámy a u toho stojí a ty krámy prezentují veřejnosti. A to je vrchol jejich re-enactmentu pro veřejnost.

Takže žádné ukázky nebo něco takového.

Ne. Jedinkrát... co se dělá, jsou nějaké parademarše. Vypadají líp, než čeští jeepaři, ale s tou historií to nemá nic společného. Díky tomu Clarkovi jsem se dal do skupinky s ROTC, takový program pro děcka, který v období kolem maturity se rozhodují o své budoucnosti. A mají možnost vstoupit do toho programu, kde je armáda cvičí nebo je vychovává na důstojnickou kariéru, je jedno jestli aktivní nebo záložáky. Ale primárně jako záložáky. Ale tím, že podepíšou, že absolvují nějaký výcvik y v případě potřeba narukují, tak jim armáda zaplatí třeba vysokou školu, což je dobrý program. Ten Clark vedl ten program v Coloradu, zaměřený na reenatment letectva druhá válka. Měl skupinu asi 10 teenagerů, on jim tam velel jim a v podstatě se ukazovali na leteckých dnech, lítali tam v letadlech. Bylo to dobrý. Toho jsem se účastnil i já. Pro mě to byl vrcholný zážitek. Takové dva momenty, kromě toho že jsem se mohl poprvé posadit oblečený jako letec, to

byl rok 2006, léto 2006, měl jsem možnost sedět v bombardéru, konala se tam letecká přehlídka měl tam Mitchella, Thunderbolty, Zera... apod. To právě ... ve vzduchu, takže jsme už rolovali po ranveji. Bylo to ve městě Pueblo v Coloradu, akorát bylo to srpen 2006 nějaký debil v Londýně měl v zubní pastě bombu. Od té doby nesmíš do letadla s tekutinami. Najednou ve sluchátkách lslyšíš we are taxing to runaway.... Hold down, hold down. ... back. Stíhačky byly ve vzduchu, my jsme byli poslední Takový reenactmenový orgasmus. Takže to byla škoda, ale pak... viděl jsem tam ty nadšence, co tam vystavují ty věci. Když se koukneš na internet, na fotky akcí ze států, tak tam nikdo nedělá nic jiného, než tyhle ty věci. Tady ty děcka tam stáli... a přišel ke mně jeden z těch, co to organizovali a začal mě přesvědčovat, že vypadám špatně, že se neusmívám. Já říkám, že oni se taky tehdy neusmívali. „Ne, my jsme Američani, my se vždycky usmíváme.“ Tak já jim říkám, ne. Ty jseš rok, dva někde za mořem, nevíš, jestli budeš žít nebo ne a moc ti do smíchu není, jedině když jsi v hospodě. A těšíš se, až budeš doma se svojí milou. To byla taková výměna názorů, samozřejmě mne nepřesvědčili. Postávali jsme v těch mundúrech, přišel k nám takový stařík, představil se jako veterán z osmé armády, začali jsme si povídat, já jsem moc nemluvil, jen jsem koukal okolo.. Pak tam přišel ke mně a přede všema řekl: You are only GI. Ted' jsem viděl ty pohledy, jak se na mne otáčeli se. Ono to bylo o postoji, o grimasách a vcítění se do role. Je to herectví. Je to zadostiučinění, kdy jsem byl přesvědčen, že ten smě, jakým to razíme tady, ne dobře nebo špatně, ale historicky přesvědčivě. Tam bylo opravdu to herectví, vžití se do té role. Když jsem na tom bylo rok, byl jsem tam v únoru, tahleta akce se chystala na květen, Clark mě přivedl do té skupiny, co to organizovala, představil mě a řekl: Tenhle člověk vám řekne, jak to máte dělat. Já jsem netušil, proč mě chce představit. Poznali, že nejsem Američan. Najednou a proč nám bude někdo od mimo nám bude říkat, jak to dělat. Já spustil, ... na to oni hrozně dají ti Američani. Takže se s nima dal do řeči, a že tam bude skupina, první válka, druhá válka, Korea... A co tam budete dělat? Budeme...jak oni to řekli, po česku „budeme vzdávat hold veteránům.“ Prima, jak se to dělá? Přesně, celta, krámy...Povídám: to nikoho nezajímá. Američany to zajímá. To si nemyslím. Musíte tam ukázat ten život. Takže, vy tam musíte ty věc předvádět naživo... pochodovat, režim, jak to kde bylo. Život. Ukázal jsem ji tam, co tam má být, kde co má stát, protože jsem si představil, jak tam budou chodit lidi. Pak jsem dostal mail, výstřížek z novin, jak to byla super akce. Bylo to takové zadostiučinění. Je to o tom, jak si hrajeme na ty vojáčky, tak víme, jak si na to hrát. Není to jen o tom hadru na sobě...Prostě to občas... občas to hraničí se sexuální úchytkou.

Pak je ještě ta vlna ze západní Evropy. U nás se třeba může střílet po lesích, když si uděláš střelnici. To v západní Evropě neexistuje. Tam je to všechno založeno na těch parádách, projížďkách nebo pochodování nebo vzpomínkovém tažení lesem. Nikdy jsem tam nebyl, slyšel jsem, .. akce vypadají velice dobře, velice dobově přesvědčivě, tam má to tam hluboké kořeny, západní státy k tomu mají blízko, spojenci tam byli, zbylo tam spousta materiálu a vždycky byl pro ty lidi dostupnější. Pro nás jsou zase dostupnější ruské a německé věci. Myslím, si, že Američanů je nejméně. Jsou Němci, pak Rusové, Angličané, Američané. Nepočítám do toho jeepaře. Na Moravě, tam každý druhý si hraje na Rusi. Tak k tomu mají blíž. Nejlepší je, že Brno bylo osvobozené Rusy na Shermanech. To kdyby v Kroměříži.... Tak by museli mít Rumuny na velbloudech.

Na Moravě Rumuny mají.

Padák dělal Rumuny,

Lad'a Šulák za ně jezdí pořád.

Tady je ten re-enactment takový srdcový, že si ti lidi hrají na určitou jednotku, armádu, a pak takový, že mají k tomu vojenství vztah jako k celku, což je třeba Gardekorps v Praze, Balcárek v Hradci, Lad'a Šulák... a v podstatě dělají všechno od středověku skoro až po budoucnost. Smyslem je mít jednotku pro každé historické období. Takže to jsou zase další takové dva směry.

Tomu jsem se snažil vyhnout, lidem, co toho dělají víc a samozřejmě jsem se nevyhnul, protože Grdekorps jsou tady strašně dlouho, Lad'a taky, ... třeba gardekorps to dělá hodně dobře, zase na druhou stranu ne u všech... třeba jednotky jako jsou chomutováci, ti dělají jen spojence. Tam to chápu, že naše historie, ale třeba jednotky, které dělají různé období...ty podezřívám, že to dělají proto, aby se vyblbli. Nechci to dělat jako koníček, jako re-enacting, ale spíš jako to hnutí, kteří to dělají jako že ta památka...

Ale zase, myslím si, že kvůli té památce...to asi... jo, o tom jsme se bavili, ale spíš mi to přijde, než Ti kteří toho dělají víc. Boczeli taky, ten dělá bubeníka u napoleonů, Amíka, air soft, Jasmin, ten dělá Australany air soft, pak 26. Amerika druhá válka, Římany. Tady

už nám chybí jen budoucnost, takže čekám, kdy se v Plzni objeví někdo jako Hvězdné války.

Na Slavkovském výročí jsem potkal chlápka v jehličí. Já jsem většinou na akce zvaný... ale že bych si vzal na Slavkov rafíkou uniformu, to bych si připadal...

(?) měl kamaráda, to byl ten vojenský přidělenec, je v Americe a léčí si rakovinu, tady měl problémy odlišit pravé americké vojaáky od reenactorů. Teď je pplk, pak ty lidi začal poznávat podle bot. Za války důstojník nic nefasoval, všechno si kupoval, kromě zbraní a základní výstroje. Když si kupuješ mundúr, tak chceš mít to nejlepší. Proto byly mundúry ve vysoké kvalitě. Proto... buď to koupili v Armě, nebo ...shop, to poznáš, že to má výrobní štítek jako od armády, takže základní kvalita pro nějakou standartu, vypadalo to dobře, stačilo to. A když byl někdo bohatý, nechal si to ušít na zakázku. A to opravdu poznáš, rozdíl té kvality, provedení. Nejen té uniformy, ale i nášivek... dracouny... dneska je to..., takže všichni musí mít všechno stejné. Včetně nekvalitních bot. Když jsem byl v armádě, brali nám kožené polobotky a dostávali jsme takové koženkové, materiál se jmenoval Barex. Takové pogumované plátno.. vypadalo to jako kůže, v kůži se Ti ale vyšlapou takové vrásky, tady u toho ne. To máš i u současných bot. A u toho on právě poznával kdo je pravý, a kdo levý, Protože ti leví nikdy nedostali do armádních bot. A měli černé polobotky, nebo nějaké lepší boty. Ti co byli praví, měli tady ty krámy. Takže když byla akce typu bahna, kde se sjeli tady Ti rádoby drsoňové, se všemi odznaky za všechny války, kde Amerika byla, tak je takhle rozlišoval. Pak už se to naučil a první bylo, že se podíval an boty. Dejv. (Povídání o atašé)... sbíral Německo. Jednou nám dělal velitele, v roce 2005 jsme s ním kladli věnce a měl úžasný proslov.

Jak se vyvíjely akce, co se týká bitev, ukázek a tady těch...

První veřejná, co jsem zažil, to byly ty Velichovky, to nemělo žádný scénář. Tam se vtrhlo, za jízdy se střílel z Tomsona, házely se petardy, pak Němci utekli a zase jsme jeli dál. Další akce, co si pamatuju, tak taky neměly scénáře, z počátku. Bylo řečeno, že porazíme Němce, takže tam každý střílel. Pak se začaly dělat scénáře. To bylo až po roce 2000, nějaký přesný scénář. Nejdřív to začalo v těch Nadrybech, to byly první akce pro veřejnost, kde byl pokus, aby to vypadalo. Že tam byli pyrotechnici z Barrandova, tak tam scénář musel být. Nepočítám Bahna, Koch to tam měl dobře udělané. Takže ty Nadryby, tam se začaly dělat scénáře podle mého názoru. Soukromé akce donedávna neměly ani zápletku.

Tenkrát to bylo jen o taktice, nerozlišovalo se, jestli to někomu střílí nebo ne. Samozřejmě legislativa byla taky mírnější. To stačilo, že se jen cvaklo závěrem a druhý sundal helmu, že je jako by po něm... Bitvy se dělali v prostoru v Lešanech. Dneska za tím muzeem, tam je takové cvičiště. Nevím kdy byl ten Ryan, jako film, ale tohle to začalo tam potom. Pak se přestalo bojovat v noci kvůli úrazům. Ale scénáře to nikdy nemělo. Na soukromých akcích začala fungovat taktika. Byl velitel, nepřítel je tamhle, takhle se obejdou, takhle se zaútočí... Taktika byla. Veřejné akce scénář, až tak kolem 2005 – to už to definitivně bylo, ale začalo to mezi tím 2000 – 5. Ještě, to byl rok 2001 - 2000, Čtyřkoly, tak tam si taky pamatuju náznak scénáře. Protože se řeklo, že tyhle ty budou zajatý a tamhle budou popravený. To bylo díky Motášovi. To byl jeden z buditelů. Tohle slovo použil Zdenda Kohout a myslím si, že je přesný... On je jeden z těch, kteří tomu reenactmentu dali základy. Dal tomu směr v Praze. V Plzni Karabača. Motáš, mladý Dvořáček, ti tomu dali kořeny a základ.

Co se týká zájmu lidí, jak se to vyvíjelo – zájem o to hnutí, o americké období nebo o jiné... Noví členové, zájem...

Tím že je dnešní společnost, živená marketingem, tak tady kluby bobtnají po úspěšných filmech. Takže to bylo Ryan, pak Band of Brothers, ... Rudé ocase, takže se dá čekat zvýšený zájem o lelectvo. Takže ano, tady po těch obdobích přicházeli lidi. Takové ty rychlokvašky. ... Byl jeden člověk, co k nám přišel, že to sbírá, chce jezdit a byl párkrát a pak už se neukázal, pak tam bylo pár akčních, co v tom viděli náhražku jejich neuspokojivého života, že může běhat s flintou po lese, kdo je víc, takový tam byl jeden. Jestli pamatuješ Piráta, to byl typický příklad. Plzeň je typický případ rychlokvašek, kolem Tam je dobré podívat se i na fotky na jeho webu, tam zjistíš, že je to on a nějakí mladí hošíčci. Každý rok jiní. U čtyřky pelhřimovské nevím, jaká je tam fluktuace. Paragáni dneska rostou jak houby po dešti a málokdy se s nimi dá bavit. Já jsem ten, který se v tom vyzná a který to dělá nejlépe. S některými se dá bavit, s některými to nejde.. Motiv, proč to dělají a proč to dělají... Teď vidím příliv akorát nových lidí k paragánům, ti rostou. Tradiční kluby, které mají nějaké zázemí, mají nějakou vybudovanou základnu. K nám nechodí nikdo, jak do čtyřky – to nevím a jiný klub, který by měl materiální základnu, prostě není. Paragáni si koupí jeden sten velký a to jim stačí, pár židliček, Kostečkovce táhne Kostečka, jsou vybavení, vypadají dobře, ale není tam takové to pozadí. U nás, když přišli mladí, ... k nám přišlo pár mladých... jedny přivedl Radek Syka, kterej

dělal ještě air soft modernu, tak zlančil pár mladíků z té, myslím, že už tam z ní není nikdo. Občas jede Tatanka. Pak nám přišel jeden, který se rozmýšlel, jestli... začal se zajímat o hraní na vojáčky, sám od sebe, bylo mu nějakých 16 – 17, možná osmnáct... mladý a šikovný kluk a ten se rozmýšlel, vygooglil si na internetu, že jsme buď my nebo nějaký paragáni. ...Rozhodl se pro nás a pak řekl, že je to dobře, protože my to máme postavené do... U nás je obrovské pouto mezi lidmi, opravdu to kamarádké pouto je neskutečné. Hodně to připomíná Remarkovo Na západní frontě klid. Kde ty kamarádi nemůžou být bez sebe. To je jediný, kdo k nám v nedávné době přišel z ulice. Dal si tu práci, že si nás vygooglil, zkontaktoval a přišel. Jinak to jsou většinou lidi, že je někdo přivede. Jeden z prvních, co přišli naprosto nepodmíněně tím hnutím je Pichaču. Toho jsem přivedl já. Pichaču a já jsme byli vždycky jakoby v opozici, protože byli jsme málo lidí schopní si udělat vlastní názor. A taky si ho vyargumentovat. A Honza Dvořáček z nás byl nešťastný. Protože jo.. proč to člověk dělá, ne proto aby poslouchal rozkazy. Chci se bavit. Celé je to o tom, že je to náhrada skauta, proč chodí děti do skauta, protože doufají, že je to bude bavit. Proč chodí lidi sem, protože doufají, že tady bude atraktivnější program než někde jinde. A když nejdou na akci, tak to znamená, že mají atraktivnější program taky někde jinde. Někdo jde do práce, ano, je to atraktivnější program... je to každého volba. Lidi tam většinou čekají, že se budou bavit. A že je ten velitel bude bavit. A pokud velitel nefunguje jako bavič, který těm lidem vymýšlí činnost, tak ten klub nemůže fungovat. To je teď náš případ. U čtyřky tam funguje, protože Martin Dušek řekl, budete si hrát na vojáčky... mají nižší věkový průměr, my jsme staří pardi. V době, kdy jsme si takhle hráli, to je 15 - 17 let zpátky. To je obrovská doba. Motivace těch lidí přijít. Je to spíš může to být, že se o to opravdu zajímají...přírůstky tam moc nejsou. Nebo se spíš od někoho domáknou, že existuje, ten je je zblbne, a přijdou se podívat. A zase odejdou. Jeden přišel, říkal jako moc je dobrý a už jsme ho neviděli. Když jsem viděl poprvé tady ty americký re-enactory, český, poprvé to bylo 95. Oslavy v Praze. a v Plzni. V Plzni jsem viděl tu skupinku, to bylo... tam jsem viděl, to byla premiéra filmu Ďábelská brigáda, oni dělali stafáž v kině, pořídil jsem si pár věcí a netušil jsem, že tu jsou takoví nadšenci. Když mi řekli, že jezdí na burzy do Belgie... Viděl jsem je z v Plzni, pochodovali tady ve Zborovské až na Staromák, na Žofině, poprvé s ... pak jsem na ně narazil v armyshopu. Tam jsem na ně úplně zíral, jak vypadají úžasně. Tenkrát to bylo jak zjevení. Ještě větší dojem, to byl Motáš, to bylo poprvé, co jsem ho viděl. Byl jsem na Staromáku s Frantou Kochem, dělali jsme něco jako brigádu, měli jsme hadry z Barrandova, A před nás napochodoval Motáš, s nějakým svým družstvem a bylo jasně vidět, že to má zmáknuté. Vystupoval jak

důstojník, říkal jsem, že s ním bude těžké pořízení A je to pravda. Ale vycházím s ním dobře. V roce 2004 jsem pro ně a Ivetu Irvingovou jsem pomáhal organizovat cestu do Normandie. ...

Tam si pamatuju, že přišlo pár nových lidí, do hospody, třeba Pirát. Pak přišly dvě holky. Lucina s Hankou Kupečkovou. Proč přišla Lucka, to si nepamatuju. Hanka protože si přečetla článek v časopise Esquire, kde byl rozhovor s Motášem a ona na základě toho do hospody. Proč sem jde? Já se chci naučit házet nožem. To byla její motivace. Jediné dvě holky, co přišly z ulice. Tam byla ta Oldřiška, to vůbec nevím, jak se tam ocitla a přes koho. Dáda Netrefová... ta asi taky hrála roli tady u toho, ale nevím jakou. Byl jsem s ní na jedné akci, u Pelhřimova, kluk si tam zlomil žebra a skončil na ARU. Spalo se tam v tělocvičně. Tam jsem viděl poprvé Mopica. Tam pobíhal, měl knírek, který se k němu vůbec nehodil, rádobybritskou uniformu, čepičku... foťák. Vůbec se tam nehodil. To bylo poprvé, co jsem ho viděl. Taky přes ty jejich skautíky tam mohli přijít lidi. Lidi vždycky chodili přes armyshopy. Paragáni byli přes Kida v Řipský, kolem Dakoty se motalo pár lidí. Dědek je taky od Dakoty. Karel, Petr Jůza, Dakota byla tenkrát jeden z mála zdrojů materiálu.

Co lidi jako Bonobák?

Kolem něj se motali lidi jako George, to jsou ti, co si hrají na Vietnam. Jirka Šelep, ten.. se rekrutoval od vietnamistů. Začátkem 90. let koketoval s Karabačou. Já ty vietnamisty neznám. Jsou většinou kolem Vrchlabí. Jirka Šelep začal pak s Motášem jako Brit, jezdil, pak přešel k nám jako Amík a teď je u paragánů u sedmnáctky.

U nás Jarda Čermák, Ivoš, Petr Jůza, Petr Tretiak, ti se poznali skrz Rakousko. Když ho dělali, zbyl Jaroušek s Tretiakem.

U Radka Syky na webu sedmnáctky, zajímají mě jak tyhle jednotky mají kontakty s těmi jednotky, s veterány...

V drtivé většině to byly myslím náhody. Ti z Plně mají možnost se s nimi potkávat. Radek Syka jako explzeňák byl zvyklý s nimi komunikovat. To samé Vlk to samé, Karabača je tam takový maskot, takže ten s nimi přišel taky do styku, potom ti jeepaři, kteří je v rámci přehlídek vozili. My s nimi přišli do styku proaktivně jenom jednou. Díky Radkovi, který našel velitele té jednotky, resp, velitele jiné roty, než té, co jsme si hráli my. My jsme si

hráli na rotu E. on byl velitele roty I. Když byl tady, tak jsme si na jeho počest přestříkali nárazníky na autech tu jeho rotu. Tekli mu slzy jak hrachy. A jinak jsme s veteránem do kontaktu nepřišli. Ještě nám podepsal nám i průkazky. Každý voják měl průkaz podepsaný svým velitelem, takže máme průkaz podepsaný skutečným velitelem své jednotky. Pak sedmnáctky, jediný, kdo z nich přišel do kontaktu s veterány je je Pavel Stehno. Jak k tomu přišel nevím, asi je spíš zkontaktovali přes facebook nebo asociace apod. To bylo myslím.. Jezdí na jejich reuniony... Dobrý, to chválím. Je dobrý takové spontánní vyprávění. Meinard Tinner, ten velitel té jednotky, on byl dislokovaný v Bavorově. Velitelství bylo v Bavorově, ve škole. Prolézali jsme s ním tu školu, tam bylo vyučování a já jsem to překládal. Nezapomenu na jednu třídu, „tady bylo Small arms inspection“. Tady byla kontrola malých zbraní. Maniard začal vyprávět. Že tam byli vojáci a medik a s velitelem obházeli ty vojáky, vždycky řekli „small arms inspection“ v noci, on jim posvětil baterkou na pind'oura, jestli nemají kapavku a preventivně jim to něčím namazal. Jinak jsme aktivně s veterány nic. Tak, Plzeňáci jsou s nimi ve styku, tam se schází veteráni. Plzeň je jedno z měst v Evropě, kde ty veterány opravdu spontánně vítají. Takže sem jezdí nebo jezdili veteráni, kteří tady nikdy nebyli. V roce 1995 tady byl námořník z ponorky v tichomoří, v 2002 tady byl veterán od 101., potkal jsem se s ním na letišti. Opravdu veteráni, kteří nebyli ani na území Československa ale ani v Evropě. Ve Čtyřkolech jsme se potkali s veteránem z Vietnamu, který je reemigrant. Spíš lidi, co se o tu historii zajímají, třeba ten Radek Syka. Jinak ne.

Ta pelhřimovská čtyřka nevím, myslím že spíš nedělají nic aktivně pro veterány. Co se týká učení povelů, občas nám veterán v Plzni řekl, jak se co dělá. To byl ov době, kdy jsme neměli šanci získat dobové příručky. Na základě orálního přenosu. Od Andy Arnautova. To bylo kolem roku 1995. Ten nás učil kvérgrify americké, on to uměl, nevím, jak k tomu přišel. Pak jsme měli první příručku, podle ní jsme se třeba učili obraty na místě, jenže jsme ještě neuměli anglicky. My se točili na opačnou stranu. Pak jsme přišli s veterány do styku na kladení věnců. To byly Rokycany, nevím rok, měli jsme dělat čestnou stráž v vlajkami, byl tam veterán fousatý černoch. On říkal, že žije v Německu. A proč? Že v Americe jsou rasisti.

Teď jsme měli pár veteránu, ale jen proto, že nás navštívili. Ale proaktivní vyhledávání, to ne. Takový kontakt s americkou ambasádou, to je přes toho Dejva. Protože jsme nikdy neměli potřebu se s nima bavit. Podařilo se vymyslet, jak celý klub i s technikou zadarmo dostat do Ameriky a zpátky. Bylo to vymyšlený a zorganizovaný a to bylo, 2007 nebo 8. Bylo to vymyšlené, věděl o tom velvyslanec americký, ministr obrany, generální štáb, obec

legionářská, všichni to podporovali. A muselo to být udělané tak, že ten Meinard náš velitel byl zároveň i prezident asociace té 26., on měl poslat dopis americkému ministerstvu veteránů, že budou dělat reunion a že nás tam chtějí. Toto ministerstvo mělo kontaktovat české ministerstvo obrany, protože ještě v rámci toho reunionu oni dostali nějaké české medaile. To jsem si na VHU vyřídil, že ano, dostanou nějaké medaile, věděl jsem, jaké medaile dostanou, já měl i seznam lidí, kterých bylo asi 278 žijících z té jednotky. Součástí toho bylo ukázat tam tradice, jak tady pokračují náš klub. A teď ministerstvo obrany muselo kontaktovat parlament a vládu, že potřebují nějakou podporu materiální a organizační. Ti měli jít na ambasádu a ta to měla zkomunikovat z americkým ministerstvem obrany, které ze základny v Rammsteinu měli vyslat letadlo Galaxy do Kbel, tam my jsme měli najet, oni nás měli převést přes Atlantik do Harrisburgu v Pennsylvánii, kde se to mělo konat. A pak nás měli dovézt zpátky. Bylo to celé připravené. Byla v tom namočená obec legionářská, televize, všechno... obrovský mediální humbuk, což tihle politici dělají, musí být vidět. Přes toho Milana Mojžíše, který se v tom taky angažoval, to taky bylo takhle zařízené. A teď to bylo na tom Mainardovi, aby napsal ten dopis, že to chce. On se toho lek, a tak poslal e-mail, že už je to nějaké moc složité, myslel, že přijedou dva lidi na vlastní náklady. A my jsme mu napsali, že jsme zařídili, že nás přijede třicet i s technikou a suitou a bude to zadarmo, on se toho lek, a protože měl napsat ten oficiální dopis, byl v kontaktu i s kongersmany, na které jsem měl kontakty, když tu byli v roce 2005 a než ten dopis napsal, tak umřel. A na tom to celé zkrachovalo. Na tom, že nám umřel tady ten klíčový člověk. Bylo to asi tak, že postavíš kostky domina a máš jednoho, který má šňouchnout. A ten není. ... Když jsme u té motivace, když jsem to takto vyběhával, to nebylo proto, že bych to chtěl dělat pro té veterány, ale proto, že jsem chtěl ty naše kluky dostat do Ameriky, protože tam v životě nebyli a v životě tam nebudou. To byla ta motivace. Takže ti veteráni byli spíš nástroj než cíl.

Máš nějakou zkušenost, jak to tu fungovalo s asociacemi nebo pokusy o ně?

Máš na mysli konkrétně Tu asociaci?

No, to je jediné co vím, že by teď mělo existovat. Jak to fungovalo dřív, to už si nepamatuju.

Myslím, že tam myšlenka je stará, jak je reenactment sám. Jak vznikly kluby - byla skupinka nadšenců, kteří měli společný zájem a tak se dohodli jakým způsobem to dělat. Pak těch skupin vzniklo víc. Takže jak jsem Ti říkal, snažil jsme se, první pokus byl 94ka, pak ty Pelhřimováci dát dohromady. A teď je jedno jestli v monstrklubu, nebo asociace nebo tak. První reálné sdružení se povedlo nám, že se x klubů spojilo v jeden. Tady ta asociace já se přiznám, že nevím úplně co je za tím. Víím, že to iniciuje Blondy. Trošku mi uniká ta myšlenka. Oni tvrdí kluby sjednocené pod asociací, že budou jakoby značka, budou vystupovat společně. Takže když bude akce, bude se komunikovat tady ta značka, tak zadavatel té akce půjde první sem. Pak mi uniká, k čemu je ale pak taková asociace dobrá, protože, když někdo organizuje akci, půjde za těmi lidmi, které zná a kteří mu to udělají dobře. Takže asociace... já si myslím, že je to zajímavá, leč neproveditelná myšlenka. Pokud tam má být někdo kdo řekne, ty jsi dobrý, ty špatný, je to strašně nevděčná práce. Já víím, o čem to je, když jsem kdysi řekl paragánům vy jste ti špatní, odchod...od té doby jsem u Kida za největšího kreténa. U té asociace, pokud tam chtějí Kostečku, ten se tam tedy dostal trochu jinak, ten se tam opravdu vetřel, ale to je myslím typ člověka a ta skupinka kolem, proti kterým by ta asociace měla být zamířená. Osobně si spíš myslím, pokud ta asociace má být za účelem držení nebo nastavení kvality a iniciativa jde od Blondyho, tak na německou stranu to chápu. Každý, kdo má možnost, si hraje na Němce. Já ani nevím, kolik něm klubů tady je. Takže ta chápu, že ta nějaká rozdílnost bude. Nezapomenu, když první manévry, první reenactment německý, respektive německo český, když jsem viděl na Boudě rok 93-94 tak tam Němci neměli uniformy, přešli si budeswehrové košile, z nějakých pracovních pláštů té barvy, odbarvované jehličí, používali ten materiál na ruby, protože to vypadalo jako převlečníky. Pak se objevily východoněmecké věci, to už byl někdo v té době, pak se objevili švédí a pak švýcaři a pak se začali objevovat věci dělané přímo po reenactory. Nebo rovnou šili na zakázku. Garner, ten si na tom postavil živnost. Už tenkrát sehnal sukno. Nechal z toho šít pro voje lidi a ti jako první vypadali opravdu dobře. U těch Němců asi opravdu bude rozdíl v kvalitě, protože je to dostupný, každý chce vypadat za drsoně, takže buď Němci nebo paragáni, když chce být za drsoně. Buď SSák nebo americký paragán. Na Rusy si hrají ti, kdo mají blíž k historii, nebo se k tomu dostali přes techniku. Jako Rus můžeš mít tank. Třicet čtyřek tady bylo hafo. Takže tak si myslím, že jsou ty asociace. Pak chápu Blondyho pohnutky, pokud je otcem myšlenky, proč se tím začal zabývat, aby nastavil nějakou kvalitu. Pak proběhly i semináře pro německé kluby, jak má vypadat uniforma. Což nevím, jak u Němců, ale u Američanů spousta lidí vůbec neví. Volají mi, jaké mají být nášivky, co to

znamená. Takže hrají si na vojáky a nemají vztah k uniformě. Ta uniforma je pro ně jen nástroj toho sebeuspokojení se, že jsem drsoň. Aspoň je hezký, že mají zájem tu kvalitu zvednout. Když už se zajímá proč to tak je a jak to mít dobře, to znamená že ten člověk má opravdu o to zájem. Což je problém Kostečkovců. Když se podíváš na vyznamenání, tak mají vyznamenání za akce ve vzduchu pro letce. Nevysvětlíš jim, že výsadkář nebyl letec, že je to pouze voják, který se na místo akce dopravuje padákem, že nebyl součástí letectva. Jak jim můžeš vysvětlit, že to tam mají na obrázku, ale už si k tomu nepřečtou popisek. Takže asociace má možná nějaký význam, ale těžko proveditelná.

Myslíš kvůli rozdělení na dobré špatné?

Například kvůli rozdělení na špatné a dobré. Možná má opravdu význam... ta myšlenka kolem které se to točí, má význam. Ale sdružovat kluby, dělat jim nějakou vyšší značku... to nikam nepovede. Ještě to nezačalo a už se začali hádat na téma peníze. A to je další problém. Jakmile se v tom začnou motat peníze, ať už to jsou příspěvky, nebo ... kdyby to měly být příspěvky, tak každý chce vědět, za co se to utrácí jeho peníze. Jakmile jsou v tom nějaké dotace od obcí, tak máš další problém, protože... kde skončily, na základě čeho. Když vystavíš fakturu, už musíš mít účetnictví. Když koupíš do klubu stan, tak na něj ti nikdo účtenku nedá. Takže jakmile se v tom peníze točí hodně velké peníze, dělá to zlou krev. V roce 2005 jsme utržili statisíce. Udělal jsem poctivou kalkulaci, kdyby náš celý klub měl vyjet na víkend do průměrné vzdálenosti asi 150km, tak tehdy naše přímé náklady budou asi 94 000. To si nikdo neuvědomí. Takže zase takoví ti z udavatelé, kteří si myslí, že Ti dají kanystr benzínu a ty jim tam něco uděláš, prostě pak ukážeš kalkulaci a samozřejmě to nadsadíš, protože i ten klub musí generovat nějaký profit, musí kupovat nějaký materiál... pak ti zadavatelé jsou u vytržení, jak je to drahý. Rána tehdy stála 20. Dneska máš cenu benzínu 40 korun. Dodge spotřebuje 25. Takže máš 100km za 1000, a to je jen benzín. Nepočítám do toho olej, údržbu auta. Halftrack má spotřebu 70/100, takže to jsi ... 3000 na 100 km, k tomu opotřebení pásů, ty mají životnost 3000 km a stojí 3000 euro a na km máš Euro. Tzn 100 euro, 2500 na 100 km, k tomu 3000 na benzín... a v tom nemáš olej a takovéhle věci. Válka je drahý koníček. Pak vím, že se v té asociaci se začalo řešit, že by... přezdívkou na nějaké účtování. Jakmile se tohle vytáhne, je to špatně. Už v tom každý hledá nějaké... že se chce obohatit a podobně. Což je drtivá většina lidí, kteří mají průměrný nebo nižší příjem. Je to závist, ... takže zase lidi, kteří v práci dělají s penězi, nebo nějaký management, těm je to jedno. Dokáží se představit, jaké jsou s tím

náklady a podobně, ale to je věčný spor.. Asociace nemá smysl. Spíš si myslím, že ne budovat značku klubům, ale ten kdo to organizuje, ať si buduje značku, že je schopný to zorganizovat pořádně. Myslím jako osobu, Což je ... Blondi dovede zorganizovat Němce... spíš pozvat ty správné. Myslím si, že u Němců, to je zajímavé, když jsou privátní manévry, tak Němci vždycky prohrají. V drtivé většině, protože nejsou schopni se domluvit. Pokud mají řešit, jak mají vypadat, chápu že mají mít organizaci, která je bude cepovat a někam hnát.. Spojenci jsou na tom líp. Nevím, proč to tak je. Tady u těch Němců je to takové zvláštní.

Potkal ses s nějakou ideologií?

To víš, že jo. Jestli máš na mysli politickou ideologii...

Jo, jak se hajluje...

To byli ti tenkrát ti Evženi, jestli si pamatuješ. To byla SS divize Princ Eugen, tam bylo pár lidí, kteří se v reenactmentu motají doteď, dokonce i Blondy tam začínal. Pak taková figurka, jako Ben Červinka, jestli ho znáš, ten pak za nějaké průšvihy i seděl. Je to strašně hodný kluk, ale magnet na průšvihy, jinak zlatý člověk. Ti byli takoví kovanější, část z nich se motala kolem Landových skinheadů. Byli takhle řízlí. Pak si pamatuju, že na začátku 90. let, to byla ještě akce na Březince, tak tam bylo pár lidí v esesáckých uniformách, ti měli třeba svastiky obráceně, zrcadlově, a kolem nich se motali nějakí skini. To bylo jedinkrát, co jsem se s tím setkal. Myslím si, že ti, co mají ideologii, tak nemají dlouhé trvání, protože dneska, ne, že by se někdo bál té ideologie, spíš ti lidi jsou dál a nejsou tak zažraný. Takže když na sobě někdo má SS uniformu, tak ho respektují jako člověka reprezentujícího složku německé branné moci a už se nekoukají tak ideologicky jako dřív.

Myslíš lidi okolo reenactmentu nebo veřejnost?

Veřejnost nerozliší esesáka od wehrmachtu. Nevědí to. Stejně jako veřejnost nerozliší jeepaře a reenactora. Má hvězdičku, má vlajku, tak je to Američan. Veřejnost můžeme vypustit. Spíš si myslím, že to rozliší lidi, co se o to zajímají. Myslím, že nějaká ideologie je vždycky na nějaké straně. Protože pak musíš zabrousit do toho, proč ten dělá Němce, ten

Brity a ten Ameriku. Většinou je to o tom, že je mu sympatická země, technika nebo způsob, jakým tam žili. To znamená, že tam nějaký kořen ideologie musí být. Protože každá ta strana má nějakou ideologii. Pokud si ti, co si hrají na Rusy, hrají na NKVD, tak ti tam mají 100% nějakou ideologii. Viděl jsem jeden ruský klub, ti měli opravdu komisaře NKVD, politika, kázání... Ti Rusáci tam ideologii mají sto pro. Ti Němci si myslím, že jí tam mají méně. S rasismem jsem se nepotkal, jen z doslechu, ale spíš kolem těch dříve extremistických skupin. Nemyslím, že by se kolem reenactmentu motali nějakí extremisté, že by připravovali nějaký ozbrojený puč... nebo něco takového, nebo nějaký vojenský výcvik, aby byli ještě drsnější. K tomu má spíš daleko blíž hnutí těch kuličkářů. U těch Američanů je ideologie postavená na otevřenosti. Demokratičnost a otevřenost. U Britů nevím. No a u Němců pokud si na to chtějí hrát, jako se vším všudy, tak tam musí uznávat nějaké ty politické... znát tu historii.

Spíš jestli by to oni, že se schovávají za reenactment a říkají židi fuj, židi do plynu, zvedají ruku apod.

S hajlovaním jsem se setkal, ale nemyslím si, že z důvodů, že by byl extremist a přesvědčením. Ale spíš byl pod vlivem a chtěl být zajímavý. Takže to bylo tak jedinkrát. Moc dlouho mu to nevydrželo, protože pak ho raději uklidili. Jinak pokud někdo pronese z německých reenactorů nějakou takovou hlášku tak spíš ji pronese jako blbý vtip a ne že by o tom byl přesvědčený. Ti, co to dělají dlouho,... tak tam spíš bude nějaký extremist navátý jako čerstvé maso. A myslím, že tam dlouho nevydrží. Ti staří psi, co to dělají, mají vztah k německé technice nebo k historii. Protože ať si kdo chce co chce říká, tak ta německá armáda toho dokázala hodně, na to, jaké měla možnosti, a zpravidla ti lidi k tomu hrají na němce vede to samé, co mě vede k tomu hraní si na ty americké, to znamená uniforma technika. Američani mají swing, Němci pochodové písničky z Oktoberfestu. Takže to bude spíš než ideologie, bych to nazval kulturou. Ztotožnění se s ní. Kultura ano, ne ideologie. Ti co by se zajímali o tu ideologii, to většinou byli esesáci. Dneska jsou esesáci, Elza, ti mi přijdou celkem rozumní, ti kluci. Pak se objevili SS paragaáni, to si spíš myslím, že spíš chtějí být nejdrsnější z nejdrsnějších. Jinak nevím.. o nikom, kdo by to dělal z nějakých přesvědčení.

Něco o sobě...

Mirek Seifert, 38 let, o historii WW2 zajímám asi od 10 let, dostal jsem se k tomu přes plastické modelářství a přes knížky od Miloše Hubáčka. To jsem se dostal k té vojenské historii. Pak k tomu reenactmentu, resp. ke hraní na vojáčky jsem se dostal přes trampy, kde jsem byl šmrncnutý do westernu. Pak jsem měl možnost poznat osoby, kteří si na to hrají z vojenského ohledu. Vždycky se mi líbily jeepy. Proč Američani... když tady padla otázka o ideologii, já má vnitřní odpor ke všem absolutistickým ideologiím, je jedno, jestli nacisté nebo komunisté, je mi blízká Amerika, Už jako kluk za komančů jsem snil o Americe jako symbolu svobody. To mi zůstalo. Vzdělání - nedokončená VŠ, mezinárodní marketing management. Pracovní zařazení ... Chanel sales manager regionu střední a východní Evropa, má na starosti byznys s high-tech technologiemi pro tady ten kout Evropy.

Ty jsi co se týká vymezení v 26. Zakládající člen, předseda...

Kdysi jsem byl velitelem družstva, dneska jsem člen.

Jakou máš hodnotu?

PFC... private first class... takže svobodník. Já jsem většinou v opozici a je nás tam pár, kteří jsme schopní něco vymyslet. Kdysi jsem měl ambice to hnát dál, ale tím, že není zájem a je to spíš jen o pití piva, tak ani není motivace z mojí sta, u piva se kecák, jak jsme dobrý, nebo jak jsme byli dobří a to těm lidem stačí.

Torzo prvního rozhovoru se Stanislavem Smolíkem

6. 5. 2012

Plzeň

Já jsem začal jezdit nebo účastnit se vojensko historických akcí, s členem v 94. roce byl jsem vlastně 95 jsem začal jezdit s plzeňskými klukama. Začátky jak jsem prakticky vyzoroval já, tak se to rekrutovalo většinou z původně šermířských klubů, kteří byli možné i funkčení za socialismu, na tomto základě vznikly například 2. kumpanie 35. pěšího pluku nebo i ta první kumpanie. 35. pěší pluk fungoval, respektive ta historická jednotka od roku 1918

V roce 1996 jsem vstoupil do Gardekorps Praha, tehdy ještě pod vedením Gusty Bezděkovského.

Ty začátky byly pomalejší, byl tam základ hlavně těch šermířů. Zřízení občanských sdružení bylo zpočátku dost obtížné, nikdo nevěděl, jak to zlegalizovat

Zakládání občanských sdružení bylo ze začátku dost problematické, protože nikdo nevěděl, jak ty základy fungují, na jakém základě, kde se to vlastně sdružuje, takže první skupiny byly spíš takové party kamarádů. Byly tři způsoby, jak vznikaly kluby vojenské historie. Byla to již zmíněné šermířské skupiny, pak to byly skupiny, které vznikaly z bývalých trempů, kteří jezdili do přírody, měli uniformy a pak se zdokonalovali. a to byl třetí způsob, což bylo dělení. Někteří ze stávajících skupin si mysleli, že můžou velet, většinou se ta skupina rozdělila a na ty skupiny se nabalovali další lidé

Protože registrace klubů, ale i pořádání vojensko-historických akcí, ukázek bojů, protože nikdo nevěděl, jak jak používat střelné zbraně...

Byly problematické v tom, že ty zbrojní zákony nebyly tak dokonalé, byla tam spousta děr

Na občanku, co se později zpříšňovalo, tak zvaný slepou municí, policisti nevěděli, co s tím budou dělat, protože ten zákon na to nebyl udělaný

Dneska je to naprosto legální

To byly ty začátky

Tak já jsem tedy tady v republice první, kdo začal dělat Obrněnou brigádu

Druhý rozhovor se Stanislavem Smolíkem

13. 8. 2012

Plzeň

Co si pamatuju, tak v 80. letech tady fungovala především jedna šermířská skupina. V té době šly jen šermířské skupiny, které dělaly období renesance a gotiky. Pozdější období byla složitá, zbrojní zákony neumožňovaly modernější systémy zbraní, daly se používat maximálně doutňákové nebo kolečkové zámky a trošku křesadlové. Ale v minimálním množství, ale převážně doutňákové a kolečkové. Takže byla možnost dělat renesanci, což je období třicetileté války a gotiku – husitské války apod. Většina skupin se

sdužovala pod Svazarmem a nebo pod jinými organizacemi a ty které nechtěly být sdružené takhle, musely být sdružené pod podniky. Ty které zaštiťovala Škodovka Plzeň, tak měla třeba svoje vlastní kulturní oddělení a pod tím oddělením se sdružovaly skupiny. Tady v Plzni na tom základě fungovala skupina Dominik, poměrně početná a v určitých obměnách funguje dodnes.

Ty skupiny tu vlastně působily jen na našem území a až vlastně začátkem 90. let se dostaly do ciziny, pro kterou to byla obrovská změna, protože tam sice měli historické jednotky, ale tam dělaly takové ty přehlídky a jen se prezentovaly v kostýmech. Ale to, co se dělalo na našem území, v Polsku a v zemích bývalé Varšavské smlouvy, to nedělali. Šerm pro ně byl dost nebezpečný a oni z toho měli docela velký strach. Když se tyto české skupiny, třeba i Dominik, dostaly do zahraničí a oni viděli, jakým způsobem šermují a dějali se tam tyhle bitevní scény, byli z toho překvapení a ty skupiny tam měly otevřené dveře.

Tehdy do toho vstoupily peníze, do té doby podnik nebo organizace skupiny dotovaly, ale výdělek z akcí šel zpět do toho podniku. Najednou zjistili, že to funguje jiným způsobem. Řada skupin zanikla, protože se tomu novému trendu nedokázala přizpůsobit – hospodaření se svými penězi – a řadu skupin to naopak posílilo, rozdělili si výdělek kvůli individuálnímu pořizování věcí, dřív se to pořizovalo ze společných peněz.

Výdělky rostly a objevili se jednotlivci, kteří chtěli výdělky přetáhnout na svoji stranu – vznikaly nové skupiny, menší a zároveň daleko funkčnější. Do té doby, každá skupina, ať už to byl Dominik tady v Plzni, dělala tak 1-2 vystoupení, ale tím, že v Plzni vzniklo 6 skupin, tak každá dělala svoje vystoupení. To pro ty diváky bylo atraktivnější.

...za jaké období?

Je to asi 92. – 93. rok. Tady začaly vznikat skupiny, začala vznikat skupina Gotika, začaly vznikat další skupiny...

1 – 2 vystoupení měsíčně, ročně...?

Vystoupení bylo nejvíc v Německu. Tam jezdili hodně často a v Čechách toho bylo méně. Některé skupiny v té době se tím i čistě živily. Dodnes některé skupiny vyjíždějí do zahraničí. Potom se tomu v zahraničí dost uzpůsobili, tak už ten výdělek není takový. Někteří členové skupin dodnes dělají výjezdy, třeba na 2 – 3 měsíce jedou do Francie, mají každý víkend vystoupení a v podstatě žijí v té Francii. Což je tu případ jednoho plzeňského

šermíře Žáby, který se proslavil díky tomu, že vystupoval v soutěžní hře O poklad pevnosti Boyard. Tam vystupoval dlouhá léta a v podstatě ho živilo jen tohle.

Takže to byly ty začátky, že všichni byli organizovaní a bylo to hlídané. Ale byla tam relativní volnost, všichni členové byli sice zapsaní, ale že by je někdo kontroloval, to ne.

Jak se domlouvaly akce? Že se „něco uspořádá“?

Bylo to složitější, než dnes, bez internetu, posílaly se pozvánky poštou. Ale bylo to jednodušší v tom, že ty skupiny byly velké, takže ti členové si to řekli. Většinou v tom městě nebo pod nějakou organizací byla jedna skupina. Většinou se dělaly městské slavnosti, které byly dotované městem. Takže skupina tam vyjela na základě pozvánky města.

V té době se nedělaly velké bitvy, protože soudruzi v té době nechtěli shromážďovat velké množství lidí na jednom místě, nebo nevím, proč to dělali. To většinou byla taková menší vystoupení, dělal se scénický šerm. Dnes už se dělají velké bitvy, což už se začalo dělat začátkem 90. let, nejvýznačnější u nás je Bílá hora. Předvádí se vystoupení, kterého se účastní 800 – 1000 lidí. To by dřív nebylo možné. Ale jsou to začátky, na začátku 90., nebo později v tom 93., 94., tak už začala vznikat další období, tím, že se to povolilo, začaly vznikat kluby ať už druhé světové, první světové, prusko rakouské, sedmileté války ...

Organizování z legislativního hlediska, to asi bylo na těch mateřských podnicích...

Na těch podnicích. Každý ten podnik měl, ať už tam měl odbor, pod kterým byly zaštitěné sportovní kluby, nebo kulturní odbor. Takový kulturní odbor měl, v Plzni to bylo díky té Škodovce, byl to takový firemní moloch, který měl obrovskou spoustu zaměstnanců, takže tam pro to byly naprosto ideální podmínky.

A co se týká přelomu těch let a vzniku toho, čemu se říká re-enacting, Američani, Němci... jak Ty na to vzpomínáš?

Zvláštní období. Bylo to něco nového, co bylo povoleno, některé kluby vznikaly na základě šermířských skupin, ale spíš z lidí, kteří jezdili jako trampové. Kteří měli spíš vztah k vojenským věcem a potažmo k technice. Lidi, kteří si díky tomu mohli pořídít, nebo si už dokonce za socialismu pořídili americké jeepy. A když už měli techniku a bylo

jim povoleno nošení uniforem, tak se zakládaly kluby. Plzeňský Military car club nebo takovýchle organizace.

Trampové – to byli jedni a druzí právě vznikli buď tady v Plzni, co já si pamatuju, tak se to soustředilo ať už to byla hospoda v Kdenici(?) a později v Račicích. Minihotel Račice, co měl Milan Jíša, tam se shromažďovali ... buď tam někdo přijel náhodně a přidal se, nebo už věděl dopředu, že se tam scházejí lidi, co dělají vojenskou historii.

Tehdy se to dělilo na ty, kteří měli techniku, ale neměli moc dobrou výstroj a potom kluby, které měli vynikající výstroj, ale neměli techniku. Lidi s výstrojí si tu techniku postupně pořizovali a lidi s technikou si tu výstroj nepořídili a byli odsunuti z akcí, protože nepůsobili dobře a většinou k tomu přistupovali dost volně. Nebrali ten vojenský život tak, jak by měli brát, že to je v podstatě představení pro ty lidi a že by se tam mělo ukázat to nejlepší. Bylo to takové hledání s tím, jak se měnily zbrojní zákony a povolení na akce, legislativa, co se týká registrace KVH...

Jak to fungovalo s organizováním akcí po roce 1989? Jestli se to nahlašovalo, nebo jestli byly tolerované černé akce...

Dost často se stávalo, že se akce nahlašovaly... Dost často se to dělalo na malé obci a domluvilo se to s panem starostou, takže to vesměs byla domluva a ústní dohoda. Písemně se v podstatě nedělalo nic, nikdo nevěděl, jakou formou by to mělo být udělané, komu to předkládat. Dokonce ani policisté na místním oddělení nevěděli, kterému nadřízenému to předat dál. Dnes se to změnilo, z prostoru ukázky se dělá improvizovaná střelnice po dobu ukázky, dnes už se kontrolují čísla zbraní, jsou na to formuláře, což v té době nebylo.

Byl problém se sháněním zbraní. Často to byly zbraně nalezené po půdách, černé zbraně, které neměly žádnou registraci. Kdyby si na nás tehdy někdo vyšlápl, mohli nás podle tehdejších zákonů zavřít. Lidi, kteří na začátku 90. let chtěli vyjet na ukázkou druhé světové, riskovali, protože neměli možnost si koupit zbraň a pokud s tou zbraní chtěli někam jet, tak byla jediná možnost – mít tu zbraň neregistrovanou.

Dělaly se nějaké soukromější akce, jako jsou dnes třeba manévry, nebo byly jen takové oficiálnější, nějaké oslavy a tak...?

Dělaly se soukromé akce, ale byl to velký problém. V podstatě ta akce proběhla velice rychle, bylo to maximálně na 2 hodiny, odstřílet, sbalit věci a rychle zmizet. Kdyby

tam přijela policie, aby tam nic nebylo. Fotoalba z těchto akcí byly přísně tajná a šířila se jen mezi těmi lidmi.

Na jaké vzpomínáš první velké akce z téhle doby?

Velice rád vzpomínám na Hájenu, to byly malé soukromé akce, co se pořádaly tady v Plzni za Božkovem, to byly začátky. A první velká akce, které jsem se zúčastnil, to bylo 97., když jsem našel kontakt na klub v Praze, to byly Velichovky. To byla první druhoválečná akce, které jsem se zúčastnil s pražským klubem Gardekorps. To byly Velichovky 97, teď si nejsem jistý. Spolupracoval jsem s nimi už v 96., to jsem byl na bitvě u Hradce Králové 1866, to pro mě bylo velké překvapení, byla to nádherná akce, kde jsem viděl, že se bitvy zúčastnilo nějakých 500 lidí, to pro mě byl šok, že se v bitvě může pohybovat tolik lidí.

Akce jako Bahna, Oslavy v Plzni, zažil jsi to tehdy, měl jsi o tom nějaké povědomí?

Věděl jsem o tom, byl jsem v 94. na oslavách v Plzni a bylo to moc pěkné. Ale bylo pořád vidět, že se v té době objevovaly kluby, které měly vynikající oblečení, ale pohybovaly se tu samostatně a pěšky. Taky tu byli lidé, kteří měli „nějaké“ zelené oblečení a jezdili na špičkové technice. Taky si pamatuju Tomáše Hájka, se kterým jsem se tady seznámil; v té době nebyla šance sehnat cokoli britského. A tehdy už začínal se svým klubem, s obrněnou brigádou. To byl vlastně první tady v Plzni, koho jsem poznal, kdo to začal dělat.

A co se týká vývoje jednotlivých období, nebo řekněme armád, máš nějakou představu, jak se ty kluby vyvíjely? Období, myslím Američany, Němce, Brity apod.?

Tak u těch Američanů byly ty dva způsoby, jak to vznikalo, tady v Plzni si pamatuju, že to bylo okolo restaurace a minihotelu Račice, kde se v té době začal objevovat Radek Sika, který přišel s nápadem na druhou pěší divizi. Na začátku bylo asi 5 lidí, kteří začínali s tou divizí, a velice to podporoval Milan Jíša, ať už co se týká informací a nebo i materiálově se jim snažil pomáhat, jak to jen šlo. Bylo v tom obrovské nadšení. Po asi třech letech se k nim přidává, už v hodnosti kapitána, Ivánek Rollingerů. V té době ale ještě neměli žádnou techniku, byli závislí na tom, jestli je někdo svezl.

Co se týká německých klubů, tak jak už jsem před tím říkal, že v tom Stříbře jsme byli prostě několik kamarádů, takže se to rozdělilo na ... dva jsme jezdili v německých uniformách, dva jezdili v britských, potom už i tři, a jeden v americké. Ten jezdil s druhou

pěší divizí. Těch bylo dost a tady v Plzni bylo opravdu málo lidí, kteří by jezdili v německých uniformách. Takže já jsem se připojil k těm, kterých bylo méně a takhle jsem přišel k německé uniformě. Líbily se mi německé převlečníky, bylo to takové zvláštní, takhle to vznikalo... Parta kamarádů, znali jsme se z trampingu. Ať už to byli naši rodiče, kteří spolu jezdili na vandry... dávalo se to dohromady.

U těch Američanů to zrovna chápu, že zrovna tady to vzniklo, ale co třeba to Německo? Důvod jsi mi říkal, ale co třeba vedlo kolegy... Německo je takové kontroverzní kvůli té válečné zkušenosti. Jestli tam byl obdiv k technice, nebo...

Řada lidí to dělala, protože chtěli dělat ta vystoupení, zkusit si ty bitvy. Uvědomovali si, že bez té německé strany to prostě nejde. Takže někteří to dělali dobrovolně, ale objevovali se i lidi, kteří inklinovali k nacismu a německému nacionalismu. Většinou takoví lidi už dnes nejezdí, jsou vyselektovaní. Objevují se ale pravidelně, většinou jsou to mladí kluci, kteří k tomu inklinují, ale z těch starších už nikdo. Teď to bylo velice vidět na Bahnech, kdy se do německého tábora sjížděli lidi v německých uniformách, říkali si ahoj a zalamovali si palce jako trampové. Sraz kamarádů, jen v německých uniformách. Přijedou s německou technikou a ta je velice zajímavá, ať už jsou to osobní automobily KDF, nebo i různé civilní automobily, které se za války upravovaly do německé kamufláže. Spoustu lidí dnes táhne německá obrněná technika, ať už jsou to menší typy tanků, nebo hakl, tomuto typu auta se dá přizpůsobit pozdější OT 810 z 50. let.

Ty máš zkušenosti také s Rudou armádou, máš nějaké informace, jak to tady vznikalo?

Řada lidí, kteří dělali Rudou armádu, byli lidi z Moravy a je to v tom kontextu, že tam Rudá armáda osvobozovala. I přesto, že v 68. byla naše vlast okupovaná nejen Rudou armádou, ale převážně Rudou armádou, takže to dokázali dát stranou, že na konci druhé světové války k nám přišli opravdu osvobozovat. Je potřeba tam mít obě strany, těžko připomínat osvobození např. Ořechova nebo Brna v americké uniformě, to by byl nesmysl. Začátky u té Rudé armády, to bylo také docela zajímavé, jejich výstroj byla velice špatná. V podstatě jen pár věcí, které si na sebe vzali. Většinou puška, patronašky, nějaký opasek, rubaška, popř. lodička. Později se začaly objevovat kluby z Prahy a měly kompletní výstroj, polní lopatku, polní lahev... zjistili, že Rudá armáda taky disponovala řadou věcí. Že ten ruský voják v té době nebyl takový trhan, jak si představovali. Ale byli to lidé, kteří měli kostýmy, ale neinklinovali k nějaké velkoruské a velkosovětské doktríně.

A co se týká akcí, jak se vyvíjely, co do počtu, do kvality...

Začátky byly samozřejmě, to byla hrstka lidí, začali se sdružovat. Dost často jsme slyšeli od lidí názory jako že „hrajete si na vojáčky, to je nesmysl, vy chcete válku“. Těžko se to vysvětlovalo, že to neděláme proto, že chceme válku, ale abychom ukázali hrůzy války, aby nebyla. Bylo těžké to zkousnout, lidi byli zvyklí na starší období z různých slavností, ale tady ta moderní období nevnímali jako pozitivní věc. Všechny nás považovali za válečné šilence a fanatiky. Postupně lidi začali chodit na ukázky bitev a začalo se jim to líbit a začali nás považovat za lidi, kteří to jen předvádějí. Docela pozitivně vnímám, že lidi přestali ty kolegy v německých uniformách považovat za nacisty a že už dochází k tomu smířování, můžou se prezentovat na oslavách, i když to řada lidí považuje za divné, ale jsou to kolegové v uniformách a rádi se pochlubí s technikou a třeba odstrčit je mimo mi vůči jejich práci přijde blbé. Letos tu byli, ukázali tábor, techniku, nebyli samozřejmě v oficiální části, ve vítězném průvodu. To oni chápou, že tam není jejich místo, ale byli rádi, že se mohli prezentovat s technikou.

Možná budeš mít přehled, na jakých filmech se kluci podíleli...

Částečně. Poslední, nebo vlastně nejvýznamnější film, na kterém se kluci podíleli, byla Hartova válka. Točila se v Čechách, v prostoru bývalých kasáren v Milovicích. Tam byl ledaskdo, i já. Poslední, co jsme točili, byl studentský film, který ani oficiálně nepřišel do kin.

Lidi, co začínali, dnes třeba vystupují také v divadlech, kolegové dělali šermířské scény tady ve Velkém divadle Tylově. Někteří spolupracují pravidelně s filmem, ať už jsou to pohádky, ty jsou nejčastěji. Ted' naposledy to byla Nejkrásnější hádanka, tam jsem viděl spoustu kamarádů, na Vánoce se často dívám na Příběh rytíře, kde vidím spoustu kamarádů. Film je využívá, někdy se ve filmech objevují záběry z našich bitev. Prusko-rakouská válka, kde se objevují záběry z bitvy u Hradce Králové, to byl film Post Bellum.

Jak moc se věnuješ tomu šestašedesátému aktivně?

Jednou za rok jezdím na bitvu k tomu Hradci Králové a tak dvakrát na pomníček pokládat věnce, ať už je to Náchod nebo Trutnov. A spíš se tím zabývám tak studijně. Ať už dělám jakékoli historické období, tak dělám českého vojáka. Ať už je to renesance nebo třicetiletá válka, kde děláme český pluk v císařských barvách, ale majitelem pluku byl český šlechtic a měl tam naverbované české vojáky. Nebo později ta prusko rakouská

válka, rád bych se zapojil do sedmileté války, Marie Terezie, bitva u Kolína, v bílé rakousko uherské uniformě. To samé první světová, snažím se dělat tady plzeňský pluk, 35. pěší pluk, na všechna ta období, kde to je možné.

Řekneš mi Tvoji pracovní pozici?

Pracuju v západočeském muzeu v Plzni jako konzervátor. Úplné středoškolské vzdělání.

Jedno – dvě období, kterým se věnuješ nejvíc a co tam máš za hodnost?

Období třicetileté války. Tam jsem příslušník osobní gardy jako mušketýr. Pak se věnuju prusko-rakouské válce, kde jsem jako poddůstojník, 35. pěší pluk Plzeň, jsem v hodnosti zugsfýra. Ve třicetileté válce je to Krvavý pluk, tam jsem střelec-mušketýr. První světová válka, opět 35. pěší pluk Plzeň, stejná hodnost, jako v prusko-rakouské, první republika – strážmistr četnictva a popř. vojín čs. armády, druhá světová válka – kde jsem jako duchovní naší samostatné obrněné brigády, tam jsem v hodnosti podporučíka, což je hodnost odpovídající duchovnímu.

Rozhovor s Pavlem „Flegmou“ Svobodou

5. 9. 2012 Praha

Začalo to trampingem, když jsem začal jezdit na vandry, tak... jsi Seveřan nebo Jižan... Jižané černé šátky, Seveřané žluté. Mě to táhlo k Severu, že si o tom něco přečtu a jediná dostupná literatura byla od Opatrného Sever proti Jihu. Přečetl jsem to, začal jsem jezdit se žlutým šátkem, a tehdy se dělaly akorát ty manévry, kluci se sešli v lese, uniformy pošíité z nádražáckých apod...

Jaká to asi byla doba?

Za komunistů.

Nějaká 80. léta?

Tam jsem nikdy na takové akci nebyl. TO jsem třeba slyšel, jak tam po sobě házejí šiškami... Po 89. To lidi začali chtít dělat víc, tak, jak se to má a někdy v květnu 90. se uspořádaly manévry zájemců. Tam se domluvilo, že se založí nějaká organizace a v srpnu 90. Nás ministerstvo ustanovilo. Začaly se dávat do kupy informace a tak.

Kolik vás ze začátku bylo?

Ze začátku, ty první dva roky asi 120. Asi třetina odpadla, zjistili, že to není žádná trampská akce, že tam musejí být uniformy, pořídit si výstroj, to stojí nějaké peníze, že

musejí poslouchat, že je tam dril a jdu tam jako jednotka a ne žádné pobíhání po lese. Pak nás bylo dlouho asi 80 lidí.

To bylo všechno v rámci CACWY nebo řekněme zájemci o to období?

V té době byla de facto jen CACWA. Pak vzniklo ... Brno, pak se dal do kupy 9. New York, tipuju po roce 99 (95)?, nějaké ty uniformy, dělostřelecké jednotky, co dělaly nějaké ty jiné bitvy, tak si pořídily jižanské uniformy a začaly jezdit k nám na akce.

CACWU mám brát jako asociaci jen názvem nebo jako nějaké sdružení?

Teď už je to de facto jen klub. Předtím to byl jediný, to sdružovalo všechno. Spolupracovali s námi i lidé, kteří to dělali jen občas a jezdili k nám. Teď je klubů, jednotek už více a je pravda, že někteří členové jednotek a šéfové prošli CACWOU. Tenkrát jsme dělali Seveřany a Jižany, bylo nás hodně, a začali jsme dělat jednotky, kde v Americe sloužili Češi. Na jihu to byla ta texaská legie, na severu 26. Visconsin, tam jich bylo nejvíc, děláme pořad. Ale když jsme jeli někam do Německa, tak tam bylo vždycky Jižanů hodně, Seveřanů málo, tak jsme se střídali. Jednou jsme jeli jako Seveřané, jednou jako Jižané, vždycky jako jedna jednotka a pak nás rozstrkali jinam. Pak jsme se začali věnovat hlavně tomu Severu, když jsme jeli třeba do východního Německa, bylo tam Seveřanů, co by na prstech spočítal, v Rakousku taky, když je tam 40 pušek na Severu a 5 na Jihu, tak... jsme se k tomu Severu, tady ten pěší regiment a dělostřelce. Když děláš dvě jednotky v klubu, tak tam stejně máš nečleny. Teď je nás 25.

Máš nějaké bližší informace o akcích před rokem 89?

To nemám. Já jsem začal v 88. Jezdit na vandry a že existuje něco takového jako manévry, to jsem se dozvěděl až potom.

Jak to v 90. letech fungovalo se sháněním informací, výstrojní předpisy, taktika apod?

Ty uniformy jsme si začali šít podle obrázků z Ospreyů, nebo spíš z obrázků, co kluci někde měli a pak jsme měli kamaráda Zbyňka Máchu, který se věnoval americké hudbě, byl sběratel, vydal u nás nějaké desky, trampské, písně otce vod, a měl tady přes to známého ve Francii, který taky dělal občanskou válku a někdy na jaře 91 jeli na nějakou akci, tam dostal nějaké tendry a nějaké další materiály a v červnu jsme dělali první výcvikový tábor, začali jsme podle toho cvičit a v září jsme měli první bitvu. Tam přes toho Francouze přijeli dva angličtí seveřanští oficíři. Obdivovali, že jsme se za tak krátkou dobu vystrojili a vycvičili z ničeho. Všechno se dělalo v Čechách, nic koupené ze zahraničí, akorát pušky. Pár pušek nám přivezl před akcí.

Kolik vás tam bylo na tom Ostrově?

Tak kolem té stovky. Bylo to tak pro veřejnost, ale dívali se na to ze břehu. Dokonce nám to tehdy sponzoroval nějaký vojenský časopis, měl ho tehdy herec Vydra.

Kolik těch akcí děláte teď? A jak se vyvíjely, třeba tematika, jestli děláte podobné akce...

Tematika ... to se vybere nějaká bitva k výročí a nebo k terénu, který tam zrovna je. První bitvu jsme dělali v 91. na tom... a měsíc na to jsme jeli do Německa. Já jsem byl Seveřan, Jižanů měli kluci, těch tam bylo asi 8, měli česky, rusky, anglicky, německy, a měli tam... byli lidi, co se domluvili anglicky, rusky, německy, a dva kluci byli Češi, takže se domluvili všemi čtyřmi jazyky. Ale já jsem byl u Angličanů, on mluvili anglicky a já česky. Sehnal jsem tam nějaké knoflíky a další materiály. Ještě jsme pak jeli do Francie. To byl svátek, dny francouzské armády. Pořádá to místní jednotka.

V té době se dělaly výcviky několikrát ročně, v Šárce, na Brdech. Jeden rok byl Ostrov, pak jsme byli u Plzně. A pak jsme týden táhli, měli jsme půjčený povoz z pivovaru, cestou jsme dělali nějaké ty bitvičky. Tenkrát tam bylo i pár Němců, bojovali jsme o hospodu. Následující rok 93 jsme začali dělat bitvy na tankové střelnici v Dolním Žandově. Tam se to dělalo až do roku 99. Zhruba tak 1-2x za rok jsme jezdili do Německa, v 93., 95., 97., 99. Jsme byli v Anglii. Tam se bojovalo ve velkých celcích, to je pěkný. Dvě skupinky si vyrazily zabojovat do Ameriky.

Jaké to tam bylo – srovnání toho způsobu?

Tam člověk přijede na akci a dostane všechno koupit a někteří to dělají opravdu jako living history. Že tím žijí. Většina má ale třeba spacák, bednu s chladěákem, spíš tak s rodinkou... nechtějí to dělat úplně natvrdo. V Anglii se věnují living history ve větším měřítku.

Kolik těch lidí asi tak je? Za CACWu

V CACWě je asi 25. A v republice celkově tak 100 lidí, co to dělá.

A co se týká přístupu, blíží se to spíš living history – se vším všudy?

Jak u koho, my se to snažíme dělat do puntíku, ale jsou lidi, kteří na to nemají zdravotně nebo finančně. Nebo přístupem. To je všude jinak.

Jak jsi zmiňoval, že děláte akce čistě pro sebe, jiné kluby, co jsem zaznamenal, ty budou asi dělat veřejné akce, proč tenhle přístup, dělat jen soukromé, resp. neveřejné akce?

Protože si je víc užijeme. My si to děláme bez těch lidí, nikdo nás tam neotravuje, žádné davy. Přijedeš, jsi tam celý víkend, jsi v 19. století.

Takže pro vás je důležitější užít si to než nějaká prezentace.

Asi tak. Dělávali jsme taky akce tady v parku, 2001, 2003, největší akce, kterou jsme dělali, s kolesovým parníkem. Pod pivovarem je takový ostrov.

Říkal jsi, že jste dělali české jednotky v občanské válce, máš představu, co bylo impulsem u dalších klubů, proč třeba vznikly.

Brňáci, co dělají ten 9. New York, tak dělají i napoleonské dělostřelce a tohle začali dělat, protože je to baví. Pořádali akci v Tišnově, jezdí na akce pro veřejnost, Když děláme my nějakou akci, tak tam přijedou dva - tři, než jako parta.

Kolik je asi klubů u nás, co se týká americké občanské války?

Asi tak 8. Čtyři dělostřelecké, ... ostrostřelci, Cherokee..., těch je nejvíc, v Brně a v Olomouci. Pak jsme my se dvěma jednotkami, 9. New York, 9. ... kavalerie, pěší, Zuávové.

Která z akcí je pro vás stěžejní, ten Jindřichův Hradec nebo něco jiného?

Pro nás je stěžejní tady ta podzimní, kterou děláme. Na jaře týdenní výcvik, tam zveme i ostatní, pak děláme tady tu bitvu a v říjnu děláme střelby, to jsou normální střelby jako v závodech. Ta bitva je Missouri v 61. roce.

Účastníte se někdy filmů nebo takových aktivit?

Koncem 90. let se tady natáčel film Ponorka Hunley, tak tam kluci hráli. Dvakrát jsme půjčovali kanón, jednou dělali nějaký pomník a další byly miniatury, ten seriál. To bylo obléhání Paříže.

Výstroj, to si pořád vyrábíte sami? Nebo se spoléháte na zahraničí?

Jak co. Máme tu výborné kluky, co šijí z kůže, třeba brácha je brašnář, takže nám šije veškerou koženou výstroj. Jeho žena je krejčová, ta nám zase šije uniformy. Jak kdo chce, látku si teď stejně musíme koupit z Německa, tady se to sukno, co potřebujeme, nedá sehnat. Tady jsou dva internetové obchody, Poláci mají obchod, jezdí k nám na akci. Přístup k tomu je větší, než před dvaceti lety.

Předpisy a takové věci, k tomu jsi se dostal přes člověka v té Francii?

Spíš od těch Angličanů, Ti nám toho dali ještě víc. Po pár letech jsme to zvládali tak, že jsme se mohli na zahraničních akcích samostatně zapojit jako jednotka. Tady jde o to učení, každý měsíc jsme se scházeli a cvičili.

Jak je to se zájmem o tohle období, přibývají lidé?

Je to teď takové ustalé, občas někdo odpadne, občas přibude. Lidi mají jiné zájmy, ono těch koníčků, víc období... já třeba dělám čtyři období.

Vy jste na tom možná hůř, že z Vašeho období nejsou takové slavné filmy, jako třeba Band of Brothers. U vás to asi takhle nefunguje..

Takové filmy se dávaly, třeba Gettysburg. Moc pěkně udělaný. Nějaký kvalitní ale moc často není. Tenkrát byl ten seriál Sever a Jih, pak vycházely ty knížky, Tak jsme v Praze

dělali taky takovou prezentaci. Pak byla obnovená premiéra starého filmu Sever proti Jihu, tak jsme byli při premiéře. Když měli Taxmeni nějakou premiéru v Lucerně, tak jsme taky dělali vystoupení.

Řekni mi hodnotu ve Tvých jednotkách, čím se živiš, jaký je největší úspěch...

Momentálně je mi 42, pracuju v lese – městská zeleň, momentálně jsem seržant u 24. Visconsinského, jediný seržant v jednotce, takže mám funkci prvního seržanta. Věnuju se francouzsko-indiánské válce (sedmiletá válka, ale bojiště v USA), tam mám jednotku, Regiment, jednou za několik let dělám 1. Světovou, tam jsem u 28. Pražského, 2. Světová, tam dělám Brity, Royal Scots Fusiliers,

Francouzsko-indiánská válka, to tady začalo, když se v 91. Založil Traperscoral, my jsme tam vstoupili v 94. Začali jsme dělat 18. století, rangery, francouzskou marínu, americkou milici, brácha začal komunikovat s rangery v USA. Poslali mi základní drill, tak jsme začali cvičit v roce 2000. Vystupovali jsme u premiéry Patriota. To bylo v červnu a v říjnu jsme dělali bojůvku Od Terezína. Rok nato už jsme tam dělali regulérní re-enactment. To jsem sám koukal, kolik lidí to dělá.

Rozhovor s Ladislavem „Pražákem“ Šilhavým

9. 5. 2012

Brno

Ono to vlastně vzniklo hned po revoluci v 90. roce. My jsme tehdy jezdili na trempy, protože jsme trampové, začali jsme jezdit v uniformách, z toho se začaly sbírat uniformy, začalo to americkými uniformami. Člověk se zajímal o druhou válku, inklinovali jsme k tomu, že vojenské věci patří do lesa. Někdo zůstal čistě u ježdění do lesa a my jsme k tomu přidali ještě ty uniformy. Je to obdobné, jako v případě modelářů. Začali sbírat modýlky a tím pádem se zajímali o tu historii a dostali se k celé té válce, takže to bylo obdobné. Po revoluci, jak tady začaly vznikat army shopy, jsme s k tomu shodou okolností taky dostali a otevřeli jsme si obchod s těmi vojenskými věcmi, no a už to šlo ráz na ráz. Za prvé jsme měli to torzo, ta parta, co spolu jezdila a kolem toho obchodu, kolem toho kamenného obchodu začali docházet lidi, které by nikdy nepotkal, se stejným zaměřením, se stejnými zájmy. Tam se stíral věkový rozdíl. My jsme byli starší a chodili tam kluci, kterým bylo patnáct a zajímali se o vojáčky a o armádu a postupem času se ta parta vykrystalizovala. Někteří odpadli, někteří přibyli, to jádro začalo spolu jezdit. V začátku to byla ta Amerika, Vietnam. Důvodem bylo to, protože za těch komunistů to bylo potírané a nás to docela lákalo a věděli jsme, že ty dějiny jsou jinak, než se vykládají. Třeba Plzeň,

měli jsme známé v Plzni, já sám pocházím z Prahy, měl jsem k tomu měl docela blízko. Věděli jsme, že Američani byli v Plzni. Respektive v západních Čechách. Nás to lákalo, co bylo ze západu, z té Ameriky, hodně populární a hodně to štválo ten režim, co tu byl, tu nomenklaturu. To nás nabilo. Taky nás drží od nějakých těch patnácti, čtrnácti let, když jsme tohle zakládali, nám bylo dvacet, to byl řádově rok 1992, takže Amerika, Amerika. No a potom jsme se dozvídali nebo jsme něco četli, tady těch knížek nevycházelo moc, nějaký Fajtl a to, že jsme měli armádu na západě, v Anglii, o letcích se vědělo, ale nevědělo se o té pozemní armádě, tak to zase přibylí další lidi, jako Tomáš Jambor, Julek Maleček, kteří znali veterány žijící, takže jsme je navštěvovali a vrhli jsme se na to, na obrněnou brigádu v Anglii a tady ten západní fronta nás zajímala, protože tady se pořád prosazovala východní. První velký výjezd byl do Normandie v roce 1994 a tam už jsme jeli, kdo měl, uniformu československých pozemních vojáků v Anglii, část jela ještě v amerických uniformách, samozřejmě někteří dělají tu Ameriku do dneška. Byli jsme tím nadšení, byly to nevídané oslavy, pocta veteránů, muzea, byli jsme toho plní a hned na podzim jsme se vydali do Arnhemu, britská výsadková vojska měla tu svou operaci o ten most příliš vzdálený, takže taky plno zážitků, ale už jsme věděli, chtěli jsme se začlenit do těch západních spojenců, protože Československá samostatná obrněná brigáda tam patřila. Ten rok 1994 se koupil první klubový vůz, byl to dodge VC52 válečná z roku 1944 a při nějakém rozhodování, do jakého markingu, což znamená, jaké označení na sebe ponese, tak jsme se rozhodli, že to bude dodge obrněné brigády ve Velké Británii. Teď jen rozhodnout, co tam bude za znak. Na výběr byly tankové prapory 1 – 3, motorota, v materiálech od generála Svobody, velitele dílen od Dunkerque, tak jsme měli nějaké podklady, ten nám řekl, že dodge tam byla, že ji tam v dílnách měli, dal nám rozpis a znaky těch jednotek a v těch prvopočátcích jsme se rozhodli pro předzvědný motorizovaný oddíl, jehož znak je vlastně modrozelený čtverec, vodorovně půlený a přes to je pětačtyřicítka. To jsme si dali na ta vozidla, potom přišla další dodge, tam jsme si dali stejný znak a tak děláme ten motorizovaný předzvědný rozdíl.

No základní ze zahraniční nějaké podklady byly, jak voják vypadá, ale problém byl dostat se do archivů. Dnešní doba tomu nahrává, člověk si může dojít do vojenského archivu a tam si najít, co potřebuje. Tam to dřív nebylo, získávalo se to od těch veteránů, ty vzpomínky byly kusé, každý si pamatoval něco, nebylo to ucelené. Předpisy bylo pro nás tabu, dneska dáváme dohromady, co se jak nosilo, co se mělo nosit, jak to mělo vypadat,

z dobových fotek se to dávalo dohromady, tady díky Tomáši Jamborovi, který má fotografický archiv jsme získávali podklady.

Zájem o naše v Anglii

To je dodneška tak na půl. Půlka členů, možná větší půlka členů dělá Ameriku a nedá na ni dopustit, ale ucelili si jednotku, z vietnamské éry, přešli na druhou světovou válku. Stanovili si jednotku 1. pěší divizi a jejich auta, protože přibyly jeepy, udělali si jeepy v markingu téhle divize a to prostě ta půlka. My, co jsme se už ponořili do československé obrněné brigády, tak jsme ty mundůry a tohleto sháněli různě. Nešili se repliky, měli jsme poválečné kanadřany, které se přešívaly na anglii, byla de facto shodná pro laickou veřejnost, úplně k nerozpoznání, dále jsme měli zbraně, třeba Frankonia začala se v 90. letech vozit enfieldy, ty jsme pořádně v ruce nedrželi, nikdo. Rozjeli jsme se pro to, kdo mohl, potom se dal udělat zbrojní pas, na zbrojáky se ty zbraně daly koupit, jak šla doba, nabídka se začala rozšiřovat.

My jsme ten klub uzavřený. De facto to bylo kolem kamenného obchodu, to byl ještě obchod Na hlinkách, nás bylo pět, co dělali tu Anglii, vyjížděli jsme do Čech na akce, v Praze byl klub, to byl Tomáš Hájek a Rota Nazdar a ještě Budějovice. V těch 90. letech nikdo o tom nevěděl, ani to nedělal, takže jsme byli jedni z prvních, ale ve spolupráci s těmito kluby. Co se týče veřejnosti, tady na té Moravě nic moc. Sem nedošla ta brigáda, ta končila na demarkační čáře, Rokycany, Plzeň, Sušice, takže tam ty lidi si je pamatovali, každý květen výročí oslav jsme vyjížděli s tou svou technikou do západních Čech, kde jsme si to opravdu užili. A bylo to potřeba. K těm pomníkům, pamětníkům jsme dělali takový kompars.

Akorát se to rozšířilo o rodáky, teď ty obce sahají ke svým tradicím a dějinám, co se v té obce událo, najednou třeba zjistili, že tam před válkou byl rodák, který odešel do Anglie, tak teď se k tomu vrací, hledají potomky, dělají výstavy a oslovují nás, ať jim seženeme nějaké informace o tom jejich rodákovi, nebo některé fotografie, pošleme je Tomáši Jamborovi, chtějí při výročí udělat stafáž, kladení věnců, čestnou jednotku, plus výstavu, co jsme schopni zajistit.

Je rok 2012 a opravdu prostřednictvím tohoto internetu a podobných spojení se člověk dostane na různé kontakty. Mimo jiné já jezdím na sraz do Beltringu do Anglie a jedu tam letos po třinácté, vždycky jsem si odtamtud nějaké kontakty přivezl, dělali jsme i cestu po Anglii v roce 1997, kdy jsme objeli všechny dislokace naší pozemní jednotky, plus základny RAF a objeli jsme základy po Anglii, přes Skotsko, dá se říct dokola. Setkali

jsme se s našimi veterány, navštívili jsme legendární místa jako Cholmondeley park, Brookwood, tohleto všechno jsme včetně muzeí jsme přišli k tomu kontaktu. Jak chodí mladší a mladší, tak mají k těm informacím blíž, umějí řeči, jazyky, tak se domluvilo společné cvičení, před dvěma rokama dělostřelecké cvičení v Anglii, letos byl druhý ročník, který se konal v Belgii, toho se hodně účastníme, nutno podotknout, že ve spolupráci s ostatními kluby z celé České republiky. Plus nějaká ta natáčení, ke kterým jsme přizvaní. Zúčastnili jsme se třeba natáčení filmu Tobruk v tom Tunisu.

Rozhovor s Ladislavem Šulákem

30. 3. 2012

Brno

Když to tak vezmeš, tak ty začátky v devadesátých letech, to bylo takové to vlastenectví a z toho důvodu ty lidi dělali první republiku, snažilo se dělat. Teď to už tak většinou vyšumělo. Až na nějaký ty, kteří mají nějaké ty objekty nebo muzea, kde provádí, nebo jsou pidi jednotlivá muzea, dá se říct, že ta první republika, ta vyšuměla a já se ani nedívím. Protože lidi většinou chtějí dělat něco, co je aktivní, to znamená naše v Anglii, naše na východě a lépe ti důstojníci si mohou při těch bojových hrách, ukázkách, bojových hrách vyloženě zabojevat. Opravdu v dnešní době v těch devadesátých letech to bylo naopak, to ta armáda byla ve většině, spousta lidí si sehnala uniformy z 50, let, ty si upravili a byly ty ukázky, ty první Jordány, Březinky, byly jako velký. Dneska už to, jsem se divil, při tom natáčení teď, bylo tam relativně hodně lidí, dneska právě při tom natáčení teď, že z celé republiky bylo přes šedesát lidí z celé republiky, v těch mundúrech první republiky, přes dvacet jsme jich tam přivezli z Moravy. Ale jinak...Opravdu se začínalo s tou první republikou a pak se to začalo dělit, ty kluby, na ten Východ, Západ, naše v Anglii, letce, obrněnou brigádu a tak. Takže ty začátky byly spíš takové všeobecné a pak se to začalo dělit, vývojově zdokonalovat a tak. Z kraje samozřejmě jak knížek tak materiálů moc nebylo, přístupy do těch archivů se teprve otvíraly, protože archivy ještě neměly pravidla hry, pracovníci archivů nevěděli, co lze a co ne, co můžeš a nemůžeš, tak to byl takové složitě v devadesátých letech. Dneska seženeš knížky, až tu německou stranu až moc, tak je to zavádějící, jako nějakou podporou hnutí, prostě tak je to trh, nabídka poptávka v těch devadesátých letech, to byly začátky. Nadšenci začínali něco publikovat. Ty začátky těch kořenů byly tímto stylem. Takže vyloženě začínalo se téma Jordánama a Březinkama, to mohl být asi rok 1996, 1995 a hlavně v té době začínají ty kluby se

formovat a vznikat, protože ti lidé tím, že se setkávali na širším fóru, tak se snažili tak nějak domluvit, pak se dali třeba dohromady, to byly ty začátky.

Jaký byl další vývoj?

Jak už jsem se zmiňoval, tak Březinka, tak oni vystrojili ten objekt, díky armádě a díky těm kontaktům byla a do dneška je ta Březinka jeden z nejlepších, co do výstroje. A při tom vznikla ta jednotka, ti začali pořádat veliký akce, různé setkání, mobilizace a podobně. Z kraje to bylo takové úsměvné, dělaly se akce co by to jako bylo. Byli to Češi jako Němci a bylo to takové scestné, tak, jak se to ukazovalo, by to spíš nebylo. A zase spíš takový v dnešní době, že ta naše armáda není v módě, dneska, když jsou ukázky z pohraničí, tak jsou tam spíš za tu republiku četníci, samí stráž SOS. Tehdy tam četníci a financi bojovali proti Němcům a ta naše armáda je v menšině, což je taky takový paradox. Dneska je to trochu jinak, protože četnictvo je spíše módní záležitost. Spíš se zakládají tady ty četnické stanice. Ti financi jsou taky takový, ale ta Československá armáda pro ty lidi není až tak zajímavá, ne až na druhé koleji, ale není až tak zajímavá. Je to znát i v tom sběratelství, že se ty lidi ani tolik nezajímají o ty artefakty z té první artefakty.

Potkáváme se víceméně se stejnými kluby, jako na začátku. Jen se kluby trochu zredukovaly, nebo mají trochu jiné zaměření. ale vem si třeba ten hraničářský pluk, 19. tehdejší Vípovci, ale my se s nima setkáváme do dneška. Protože máme kamarádký vztahy a pak jsme si ještě navzájem předávali informace, protože kluby, které byly tehdy, jsou i dneska, i když pod jinou hlavičkou nebo vedením. Tenkrát to byl ještě klub 6. hraničářský, ti působili u těch muzeí, velmi šikovní jsou kluci - klub je třeba tady z jižní Moravy 10. pěší pluk. To jsou mladí kluci, co začali dělat lehké objekty na Pohansku, pak se to zase rozdělilo, to je vývoj, že se kluby štěpí. To zas bylo třeba díky nám, že některé kluby vznikly, třeba ten 10. pluk, s nimi spolupracujeme a když jsou nějaké akce, ta to jsou jako kamarádi a známe je, tak se navzájem zveme.

Dnes je to spíše k muzeím?Dá se říci, že prvotní bylo to muzeum a k tomu si pořídili výzbroj a výstroj.

Začínali jsme zase jako ta vlastenecká organizace a 43. pěší pluk byl brněnský a bylo to tím plukem prošly zajímavé osobnosti, bývalí legionáři, jako Opálka, když se zajímáš o ty lidi, kteří byli další a kteří prosluli na všech frontách, ale ti kmenoví byli tady na v Brně, proto ten název 43. pěšího pluku. Tady byly dva. 10. pluk a 43.

Už od začátku jsme spolupracovali s Vojenským historickým ústavem, kde byli taky známí, třeba dnes pplk. Speychal, tehdy mladý kluk, začínali jsme kdysi dávno, potkali jsme se kdysi na Březince. A spolupráce začala, ten drápek byl zařatý, když se vydávaly nějaké knížky, tak spolupráce fungovala.

Na 50. léta se nosily rozhalenky, teď se nosil uzavřený límec, aby to odpovídalo uniformě vzor 35. Prvotní informace byly přes ty lidi ve vojenském ústavu, hezky to měl zpracované jako Pažourek, ten bral taky informace z nějakých archivů, dělalo se k čemu byl přístup. Kopřivákové sukno se nesehnalo, tak se to používalo z 50. let. Dneska už je to jiné, jsou firmy, které udělají metráž, která odpovídá barvou a zpracováním, dneska už je to přístupnější, ale je to otázka peněz. Dříve to byla spíš otázka materiálu. Lodička, sako, kalhoty stály tři stovky, což je směšný. Dneska, když ty peníze máš, tak se to dá ušít.

Po Březince a Jordánu to pokračovalo jak?

Pak se dělala Hrabyně, pak se to přesunulo na Králicko. Ta Bouda, což je zajímavé, v 90. letech bylo hezké, že se vypravovaly historické vlaky z Brna do Králík, kde jsme dělali mobilizační posádku a přijeli jsme až do ukázky s tím vlakem. Parní lokomotiva, dobové vagóny... prostě těžký kulomet na jeden plošinový vagón.

Na tu republiku, tak se dělalo co by bylo bývalo bylo, tak aby to bylo dobové, tak někteří z těch klubů začali přidruženě dělat Němce, Rusy, Američany, aby to bylo reálnější. Pro zajímavost, když se o tom bavíme, netvrdím, že nám to přerostlo přes hlavu, aby na Moravě nebyli jen Němci a Rusi. Tak tady bylo zraněno a padlo třicet tisíc Rumunů a nikdo nevěděl, že tady byla rumunská armáda, tak jsme začali dělat tu rumunskou armádu, dotáhli jsme to tak k dokonalosti, takže dneska máme tu jednotku mnohem kvalitnější, než ti Rumuni, se kterými spolupracujeme v Rumunsku. A to jsem se bál, lépe dělat ty naše na západě nebo takzvané Svobodovce, než jako (cizí armády). My jsme to vzali tak, jako dobrovolníky z Banátu, ale ta první myšlenka byla, že tu nebyli jen Sověti, ale i příslušníci Rumunské královské armády.

My hodně spolupracujeme se Slovákama, ono je to bohužel zahraničí, pak taky s kolegy z Bukurešti, myslím, že jejich vedoucí je zástupce ředitele vojenského muzea, takže tam jsme byli několikrát, včetně těch vernisáží, výstav.

Oni se dozvěděli, že tady máme tu jednotku, tak se přihlásili sami, díky vymoženosti internetu a stránkám, pak přijeli na návštěvu. Tak jsme je jezdí se tam skoro každý rok, ono tam mají setkání klubů vojenské historie, a to až to římské období, Dhákové a Osmanská říše tam zasahovala, takže tady to období, u nás jako sedmiletka, tak podobné období v jejich dějinách.

Jak spolupracujete se Slováky?

Tak buď tam s nima spolupracujeme jako Svobodovci, nebo částečně jako Čechoslováci nebo Rumunská královská armáda.

Co se týče našeho klubu, tak ta první akce byla, které díky vzniknul 10. pěší, tak jsme dělali na jižní Moravě na Pohansku střet s Freikorps, který se odehrál opravdu o kus dál. Potom jsme dělali osvobození města Hodonína. Dělali jsme také události v roce 38 a 39 na Svitavsku v tzv. Sudetech, Moravská Chrastová, kde byly střety v pohraničí a několik vojáků tam bylo zraněno a padlo tam. Pak se dělají i akce pro školy z různých období. Spolupracujeme s Dětským muzeem, děláme přednášky, kde se prezentuje vzorek vojáků z určitého období.

My spolupracujeme s pěti kluby vojenské historie, víš sám, že člověk jde na jistotu a spolupracuje s kluby, co zná. Co se věnují první republice, ale bude jich daleko více, tady jsou celkem vojenských klubů desítky. Spolupracujeme s kluby, co známe dlouhodobě. Někteří lidé dělají několik období, třeba tři nebo čtyři lidi z klubu dělají francouzské vojáky napoleonských válek, je to takový provázanec.

Vznik dalších klubů se uskutečnil kvůli tomu, že některá období byla dříve zakázaným ovocem. Vrací se zájem o Rusy, i když ti byli dříve opomíjeni. Na jednu stranu se nemůžeme divit, oni si tu válku nevybrali. Spousta lidí dělá to Rusko, což taky není na škodu. Historie nemá být zkreslovaná, ale měla by být objektivní. Nemá to být ode zdi ke zdi. Hlavní jsou válečné události těch lidí. Nikdo nechtěl tam někde umírat, ale doba byla taková. Je určitě lepší se pídít po pravdě a těch realitách, než si vymýšlet nějaké pseudopříběhy, než se vyvyšovat nad někoho nebo nad něco.